Balaton Kiemelt Üdülőkörzet
Hosszú Távú Területfejlesztési Koncepció
2020-ig

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.
2008.

Tartalomjegyzék

1. Vezetői összefoglaló 4

2. Bevezetés 15
2.1. Dokumentum célja, indokoltsága, tervezési folyamat, egyeztetések 15
2.2. Koncepció helye a tervezési rendszerben 16
2.3. Koncepció illeszkedése az országos fejlesztési koncepciókhoz 17

3. A régió hosszú távú fejlesztésének irányelvei 19
3.1. Fenntarthatóság 19
3.2. Versenyképesség 19
3.3. Decentralizáció és regionalizmus 20
3.4. Szubszidiaritás 20
3.5. Partnerség 20
3.6. Területi harmónia 21
3.7. Tolerancia 21
3.8. Biztonság 21
3.9. Esélyegyenlőség 22
3.10. Identitás 22

4. BKÜ adottságainak értékelése 23
4.1. Társadalmi helyzet 23
4.2. Gazdasági helyzet 24
4.3. Infrastruktúra 27
4.4. Környezet állapota 28

5. Jövőkép 29

6. Átfogó célok 33

7. Specifikus célok 35
7. 1. Beavatkozási terület: A gazdaság megújítása 37
7.1.1. Gazdaság diverzifikálása 38
7.1.2. A turizmus megújítása 46
7. 2. Beavatkozási terület: Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés 63
7.2.1. Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása 64
7.2.2. Foglalkoztathatóság javítása, különös tekintettel a szezonalitásra, ... 72
7.2.3. A helyi társadalom demográfiai szerkezetének javítása 76
7.2.4. Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás 79
7.3. Beavatkozási terület: A közlekedés fejlesztés 87
7.3.1 A régió közlekedési elérhetőségének javítása 91
7.3.2. Régión belüli közlekedés fejlesztése 93
7.3.3. A közlekedési infrastruktúra regionális rendszerének megteremtése 96
7.4. Beavatkozási terület: Táji és települési környezet megújítása 100
7.4.1. Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése 110
7.4.2. Településfejlesztés 113
7.4.3. Táj és természetvédelem 115
7.4.4. Megújuló energiaforrások hasznosítása 118
7.5. Beavatkozási terület: A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés 122

7.5.1. A régióban jelen levő intézmények és szerveződések regionális szintjének megteremtése 123
7.5.2. A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja 127
7.5.3. A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség szervezetének megújítása 132
7.5.4. A BKÜ-ben megfigyelhető mikroregionális gazdasági és társadalmi 134

8. Térszerkezeti koncepció (Térhasználati elvek lefektetése) 137
8.1. A Balaton régió területi anomáliáinak rendezése 137
8.2.Területhasználati elvek a fenntarthatóság és esélyegyenlőség érvényesítésére 139
8.3. Balaton különböző térségeinek turisztikai adottságai 141

9. A Koncepció indikátor rendszere 152
9.1 Döntéstámogatás, indikátorok 152
9.2. Az indikátorok értelmezési szintjeinek és kiválasztási szempontjainak meghatározása 152
9.3.Gazdasági indikátorok 154
9.4. Társadalmi indikátorok 155
9.5 Közlekedési indikátorok 157
9.6. Környezeti indikátorok 158

10. Források 161

11. Partnerségi terv 162

12. Felhasznált irodalom 164

13. Ábra- és táblázatjegyzék 167

1. Vezetői összefoglaló

Előzmények

A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 1999-ben elkészíttette, a Kormány a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 7. § g) pontjában kapott felhatalmazás alapján - 2153/2002. (V.15.) számú kormányhatározat - elfogadta a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) Hosszú Távú Területfejlesztési Koncepcióját. Az elfogadott koncepció a 2002-2010-ig tartó időszakra szól.

A BFT fontosnak tartotta, hogy a későbbi tervezési, programozási munkák megalapozásaként, a Balaton térség számára meghatározó fejlesztések kijelölése és megvalósítása érdekében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzete is rendelkezzen az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció és Országos Területfejlesztési Koncepció, valamint az érintett régiók koncepciójának időtávjával azonos időtartamra, a 2007-és 2020 közötti időszakra szóló területfejlesztési koncepcióval.

A Balaton Fejlesztési Tanács ennek értelmében 2006. december 19-i ülésén megbízta a Balatoni Integrációs Kht-t a Balaton Hosszú Távú Területfejlesztési Koncepciója (BHTK) 2007-2020. módszertanának, valamint magának a Koncepciónak az elkészítésével.

A Koncepció jelenlegi változata a társadalmi egyeztetésen átjutott, annak elfogadott javaslatait már tartalmazó változat.

Bevezető

A Balaton és térsége[1] (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet) hazánk olyan **európai jelentőségű természeti érték**e, amely nem csak természeti és kultúrtörténeti, de nemzetgazdasági jelentőséggel is bír. A térség környezeti állapota, a gazdaság és a helyi társadalom olyan egységet alkot, amely egyedülálló módon érzékeny a természeti feltételek és az emberi hatások változásaira. A globális éghajlatváltozás, a rekreációs szokások és a regionális gazdasági szerkezet átalakulása, a demográfiai viszonyok megváltozása együttesen járul hozzá a Balaton térség ökológiai és társadalmi-gazdasági rendszerének fokozott sérülékenységéhez.

A sérülékenység nem csak az elmúlt évtizedek kedvezőtlen ökológiai változásaiban, de az immár több éve zajló **gazdasági teljesítmény romlás**ában, a foglalkoztatottak számának csökkenésében is nyomon követhető. A térség korábban az országos átlagot jóval meghaladó mértékben járult hozzá a nemzetgazdaság teljesítményéhez, napjainkban ez már csak átlagosnak mondható.

Ennek oka kevésbé a térség lehetőségeinek kimerülésében, sokkal inkább azok hatékony kiaknázásának hiányában keresendő. Az elmúlt évtizedek fejlesztéspolitikája sem célrendszerében, sem eszközeiben nem tudta biztosítani a térség sajátos igényeihez és szerkezetéhez igazodó megoldásokat.

A dokumentum célja az Európai Unió 7 éves költségvetési és tervezési időszakához is igazodó, **a Balaton kiemelt térség 2020-ig tartó időszakára vonatkozó területfejlesztési koncepció meghatározása**. A koncepció kijelöli mindazon fejlesztési irányokat és meghatározza azokat **a célokat, melyek elérése kívánatos az elkövetkezendő programozási időszakokban**.

[1] A Balaton régió, kiemelt térség fogalma alatt a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzetnek a tervezés idején meglévő, hatályos terület lehatárolását értjük, és erre a területre vonatkozik a koncepció is.

A koncepció kellő **alapot nyújt jövőbeni fejlesztési stratégiák és azokra alapozott konkrét döntések meghozatalához**, így a Balaton régió érdekeinek a regionális és az ágazati szakpolitikákban, programokban való érvényesítésének. Továbbá **iránymutatást nyújt a régió preferált fejlesztési irányairól a köz- és magánszféra számára**.

A koncepció fókuszáltan a térség egységes természetföldrajzi adottságaiból következő **elsősorban gazdaságfejlesztési és foglalkoztatási, valamint környezetvédelmi célkitűzéseket, eszközöket fogalmaz meg**. A térség lehetőségeinek hatékony kiaknázása érdekében, a térség sajátos igényeihez és szerkezetéhez igazodó megoldások megteremtése érdekében a kiemelt fejlesztési szakterületek mellett egyenlő súllyal kidolgozásra kerültek az **intézményrendszer megújulását** elősegítő javaslatok is.

A jelen koncepció vezérelve a decentralizáció, eszköze pedig a térségfejlesztésben érintett szakterületek integrációja és az érdekelt társadalmi státuszcsoportok partnerségi kapcsolatainak intézményesítése a Balatonnál.

A koncepció egyeztetési változata **a helyi szereplők, döntéshozók bevonásával készült**. A Balaton Fejlesztési Tanács megvitatta a koncepció készítésének alapjául szolgáló helyzetelemzést, SWOT-elemzést, valamint a jövőképre adott javaslatot, mely az alapját jelentette a tervezői munkának.

A régió hosszú távú fejlesztésének irányelvei:

A jelenlegi Koncepció az érvényben levőhöz képest több tekintetben is módosult. Ennek okai között nevezhető meg az a körülmény, hogy Magyarország 2004. május 1-én az Európai Unió tagjává vált. Az Unió területpolitikai irányelvekre és célokra vonatkozó ajánlásai a Koncepció készítésénél figyelembe vételre és, kiegészítésre is kerültek.

Fenntarthatóság

A Balaton régió, mint szerves természeti-környezeti, gazdasági és társadalmi egység hosszú távú tervezése a fenntartható fejlődés elvei szerint kell, hogy történjen. A korábban kizárólagosan fontosnak tartott gazdasági tőke megőrzésének és növelésének céljai előtt **megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a természeti-környezeti értékek fenntartására. Ez azonban csak akkor garantálható, ha mindez egy szociológiailag jó minőségű, és az ilyen irányú fejlesztésekben érdekelt helyi társadalom tagjainak közreműködésével valósul meg.**

Versenyképesség

A térségi versenyképesség egy adott térség vállalkozásainak versenyképességen túl magába foglalja azt is, hogy az adott térség vonzó, mint lakóhely, befektetési (tőkevonzó) helyszín, turisztikai célterület, és mindenekelőtt alkalmas a népesség, a térségi funkciók megszerzésére, megtartására. **A Balaton térsége** nemzetközi jelentőségű turisztikai desztináció, mely egyértelműen jelzi, hogy **egyben a nemzeti versenyképesség fontos eleme is.**

Decentralizáció és regionalizmus

Az igazgatási területbeosztás szempontjából erősen fragmentált **Balaton térség a decentralizáció mintaterülete lehet a jövőben.** A koncepció által átfogott időszakban minden eszközzel **segíteni kell a térségben végbemenő alulról kezdeményezett hálózatosodási, regionalizmusra utaló, ill. az esetleges központi regionalizációs aktivitásokat**, s ezek különböző mértékben intézményesült eredményeit a megfelelő szintű jogszabályokban kodifikálni szükséges. Ezeknek, a térség helyi társadalmában is megkülönböztetett módon számon tartott elvárásoknak a jövőben a területi tervezés, a programozás, a végrehajtás és a monitoring területén meg kell felelni.

Szubszidiaritás

Az önkormányzatok Európai Chartája szerint a közfeladatokról lehetőleg az állampolgárokhoz legközelebb álló szerveknek kell dönteniük, azokat ellátniuk, s a feladatok átruházása annak természetétől, jellegétől, a szakszerűségi, hatékonysági és a gazdaságossági követelményektől függ. A helyzetelemzésben feltárt struktúra és finanszírozási modell alacsony hatásfoka miatt is fontos, hogy **a hagyományosan az államhoz, országos főhatóságokhoz, érintkező fejlesztési-statisztikai régiókhoz telepített térségfejlesztési források, feladat-, és hatáskörök jelentős részének BFT-hez telepítését meg kell oldani.**

Partnerség

A térség fejlesztésében az állam, az önkormányzatok mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a gazdasági szereplők és a civil társadalom szervezetei, reprezentánsai. **A Balaton régió fragmentált tér-, és multikulturális társadalomszerkezetében különös jelentőséggel bír a partnerségi kapcsolatok közös előnyökön nyugvó ápolása.** Ezek az együttműködések a térség rövid-, közép-, és hosszú távú fejlesztése érdekében jelentős eredményeket hoztak már eddig is, a prognosztizálható környezeti, gazdasági és társadalmi problémák mérséklésében, leküzdésében pedig ennél is nagyobb szerepet kell, hogy játsszanak a jövőben.

Területi harmónia

A Balaton régió, mint a lakó és a rekreációs funkciók integrált térsége a területi harmónia jegyében kell, hogy fejlődjön. Ez egyrészt azt jelenti, hogy **az itt élők és az ide látogatók életkörülményeinek kialakításakor törekedni kell arra, hogy azok összhangban legyenek a természettel, a környezettel.** A térség fejlesztése során azonban arra is figyelemmel kell lenni, hogy **a helyi társadalom és a szolgáltatásokat igénybe vevők meghatározó státuszcsoportjai** (állandó lakosok, üdülő tulajdonosok, külföldi ingatlantulajdonosok, helyi-, és szezonálisan jelen levő, illetve a különböző működési nézeteket valló, eltérő menedzsment-szemléletű vállalkozások, bel-, és külföldi turisták, stb.) **közti harmónia is hosszú távon biztosítható legyen.** Mivel a harmónia csak olyan térség sajátja, amelyben az egyenlőtlenségek mértéke minimális, ezért **törekedni kell a területileg kiegyenlített és társadalmilag is igazságos hosszú távú térségfejlesztésre.**

Tolerancia

A kulturális sokszínűség jegyeit nem csupán a turisztikai szezonban magán viselő régióban az etnikai és kulturális különbségeket magukon viselő státuszcsoportok szimbiózisa csak úgy tartható fenn, ha a helyi társadalom szövetén belül megfigyelhető másságok kölcsönösen megismerhetővé és egymás részéről átjárhatóvá válnak. A leegyszerűsítő, problémákat elfedő hagyományos reflexek helyett települési és regionális szinten is az oktatás, a kultúra, és a társadalmi nyilvánosság egyéb fórumainak segítségével **törekedni kell egymás megismerésére és elfogadásának elősegítésére, a beilleszkedési folyamatok zökkenőmentessé tételére.**

Biztonság

A szűkebb értelemben használt közbiztonság, közlekedésbiztonság mellett **megkülönböztetett figyelem tulajdonítandó a fürdőzők, és a vízi sportokat űzők biztonságára** (az UV-sugárzás okozta veszélyeket is bele értve), az élelmiszerbiztonságra, továbbá a munkavégzés biztonságos feltételeinek garantálására csakúgy, mint a lakosság létbiztonságára, illetve általában a katasztrófa megelőzésre, és elhárításra. Fel kell készülni arra, hogy az éghajlatváltozás következtében növekszik a szélsőséges időjárási események gyakorisága, ami az eddigieket meghaladó kockázatot jelent. A hagyományos hatósági eszközök mellett e feladat elvégzése során az erre szakosodott civil szervezetek (polgárőrség) aktivitására is építeni kell. **Legyen a Balaton Európa legbiztonságosabb tava!**

Esélyegyenlőség

Egy olyan európai jelentőségű turisztikai desztináció, mint a Balaton, a belátható jövőben a térség által nyújtható élményforrásokhoz való hozzáférés esélyét biztosíthatja a legstílusosabban. Az infrastrukturális ellátottság és a tudáshoz való hozzáférés mellett az esélyegyenlőség biztosítása terén ez a folyamatban levő akadálymentesítési program mielőbbi végrehajtása mellett jelentheti azt is, hogy **2020-ig Magyarországon újra mindenki számára nyújthassunk Balaton-élményt, és azt is, hogy megvalósulhasson a jogszabályokban meghirdetett és a vízpart rehabilitációs tervekben kidolgozott (2005) minimum 30%-os belterületi szabad partszakasz, vagyis a tó fizikai megközelíthetősége**. Az esélyegyenlőségre törekvés elvének a helyi lakosság foglalkoztatásában is meg kell jelennie.

Identitásépítés

A társadalmi identitás jellemzőinek megismerése nem önmagáért való hasznavehetetlen, mellékes, azaz felesleges dolog. Egyik dimenziója, a térséghez kötődés, a területi identitás a fenntartható térségfejlesztés egyik belső erőforrása is, csakúgy, mint a természeti erőforrások, például az energiahordozók, a nyersanyagvagyon, a megfelelő éghajlat, vagy a humán erőforrások, illetve más tekintetben pl. a termelő tőke, stb. **A Balaton régió helyi társadalma dokumentáltan jelentős mértékben és pozitív előjellel kötődik a térséghez. A balatoni identitásban rejlő energiák, társadalmi aktivitás jelentős szerepet játszhat a jövőben a térség fejlesztésében.**

A Balaton térség helyzete, főbb jellemzői

Ahogy az épület stabilitását az alapozás minősége határozza meg, helyes hosszú távú koncepciót is csak részletes és alapos helyzetelemzés eredményezhet. E munka során a régióra készült korábbi hasonló dokumentumokhoz képest több lényeges változtatást is alkalmaztunk. A szokásos tematika és módszertan alkalmazásán túl:

- kiterjesztettük a régió helyi társadalmának definícióját a BKÜ-ben ingatlantulajdonnal bíró polgárok összességére, így a helyzetelemzés társadalmi fejezete egy csaknem félmilliós, 50 ország polgáraiból rekrutálódó multikulturális helyi társadalomról szól,
- széleskörű végfelhasználói igényfelmérést készítettünk olyan balatoni státuszcsoportokra koncentrálva, mint egyrészt a vállalkozók, az önkormányzati és civil szektor, az üdülőtulajdonosok (közöttük a külföldi állampolgárságúak) továbbá a regionális és a kormányzati ágazati szereplők, másrészt a belföldi és a külföldi turisták,
- továbbfejlesztett GDP-számítási módszerekkel igyekeztünk pozícionálni a régió gazdaságát a magyar megyék és régiók között, vagyis a nemzetgazdaságon belül,
- az állandó népesség életminőségének országos összehasonlító vizsgálata során a legkorszerűbb módszertanú összetett életminőség mutatók (HDI) eszközével éltünk,
- elemeztük a régió forrásszerzési aktivitását és eredményességét a fejlesztési statisztikai régiókkal és a megyékkel összehasonlításban,
- vizsgálat tárgyává tettük a régióba jutó fejlesztési források területi jellemzőit és hatékonyságát a fejlesztési célok stratégiához, prioritásokhoz mérésének eszközével,
- módszeres elemzés tárgyává tettük a BKÜ területén megfigyelhető spontán regionalizáció megnyilvánulásait és a balatoni fejlesztések versenyképessége érdekében tanúsított alkalmasságát és szerepét,
- állandó lakossági, civil szektorbeli, üdülőtulajdonosi, illetve elit csoportokban vizsgáltuk az érintett státuszcsoportok balatoni kötődésének jellemzőit, a regionális identitás térség fejlesztésében játszott szerepét,

- a balatoni területpolitikai intézményrendszer jellemzőit és alkalmasságát,
- vizsgáltuk az éghajlatváltozás régióban való megjelenését, kimutathatóságát, mértékét, várható hatásait, a régió sérülékenységét, a megelőzés és az alkalmazkodás lehetséges eszközeit,
- a munkában meghatározó mértékben régióbeli szakemberek vettek részt,
- munkánk során széles körű szakmai és partnerkapcsolatokra igyekeztünk támaszkodni.

A régió társadalmára, gazdaságára (ezen belül megkülönböztetetten a turizmus gazdaságra), továbbá a természeti és az épített környezetre, valamint az infrastruktúrára vonatkoztatott helyzetelemzés eredményei külön dokumentumban (Helyzetelemzés) és annak összefoglalójában (Helyzetelemzés kivonata) kerülnek bemutatásra. Az elemzések főbb megállapításai alapján a Balaton régió röviden a következők szerint jellemezhető:

- Természeti, táji értékekben, kulturális örökségben gazdag terület;
- Gazdaságában - országos viszonylatban - jelentős súlya van a turizmusnak;
- A turizmus versenyképessége romlott az elmúlt időszakban;
- Az éves átlagot tekintve elsősorban a parttól távolabbi településeken magas a munkanélküliség, az inaktívak aránya;
- A foglalkoztatottság erősen szezonális, mely részben köszönhető a nyári szezonban az állandó lakosságot szinte megduplázó üdülőtulajdonosok által, elsősorban a szolgáltatások iránt támasztott keresletnek;
- A kulturálisan sokszínű lakosságot az elöregedés, a térség népességmegtartó erejének csökkenése, illetve a magasan képzett fiatalok elvándorlása jellemzi;
- Kedvező irányú változás, hogy az utóbbi 10-12 évben javult a tó minősége, illetve a környezet állapota; turisztikai fejlesztések valósultak meg, a vendégek fizetőképessége növekedett;
- A régió igazgatási intézményrendszere a megyékre, tervezési-statisztikai régiókra tagoltság miatt erősen fragmentált, ezért a fejlesztéspolitikához kapcsolódó intézményrendszer működése alacsony hatékonyságú, gyenge a különböző partnerek közti együttműködés.

Jövőkép

A helyzetelemzés eredményei és megállapításai alapján levonható következtetésekből megszerkeszthető, kívánatos, és egyben reális jövőkép a régió hosszú távú fejlesztésének fentiekben idézett irányelvei alapján a következők szerint fogalmazódott meg:

„Legyen a Balaton Magyarország és Európa kertvárosa!”

A Balaton Régió 2020-ra legyen a természetesség és a magas életminőség közép-európai mintarégiója. A régió, a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságaira építve, európai szinten igényes, exkluzív vonzó lakó-, üdülő-, és munkakörnyezetté váljon.

A Balaton régió 2020-ra

- Magyarország és Közép-Európa viszonylatában a legtermészetesebb régió, állandó és ideiglenes lakói számára a legvonzóbb életminőséget nyújtja;
- magas minőségű természeti értékekkel és épített környezettel rendelkezik, környezeti állapota stabilizálódik, Közép-Európa legnagyobb tava a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságai, mint nemzeti közkincs megőrzése felett hűen őrködik;
- európai szinten modellértékű, egységes fenntartható területi rendszert alkot, önálló fejlesztési egységként kezelt és saját, partnerségen alapuló területi irányítással rendelkezik;
- megteremti saját potenciálját a külső gazdasági, környezeti folyamatokhoz való alkalmazkodás céljából. Csökken a térség kiszolgáltatottsága a globális éghajlatváltozási folyamattal, valamint a hazai és nemzetközi fejlesztési források elérhetőségével szemben;
- környezeti és táji értékek fenntarthatósága mellett jelentős hazai és külföldi idegenforgalommal rendelkezik, a szabadidő eltöltésnek, az élménykeresésnek és az egészséges életvitelnek a legvonzóbb magyarországi térsége, miközben különböző területeit izgalmas sokféleség jellemzi;
- gyógyító térség, kialakul a gyógyító Balaton képe ahol a tó és a gyógy-, termálvizek, a mikroklíma, a helyben megtermelt gyógyító és éltető termékek, valamint a szabadidő aktív eltöltését segítő szolgáltatások egész évben várják a látogatókat és gyógyítják, frissítik a régióban élőket;
- táji, természeti adottságokra és kultúrtörténeti hagyományokra épülő („Balaton márka”), a helyi környezeti feltételekhez igazodó versenyképes gazdasággal rendelkezik;
- a helyi szereplők együttműködése révén a régióban megtermelt jövedelmek lehető legnagyobb része a térségen belül marad, a térség szereplőit gazdagítja;
- a modern XXI. századi innovatív, tudás alapú gazdasági ágak, szolgáltatások és intézmények térségi jelenléte megerősödik;
- az információs társadalom legújabb vívmányai a régióban kiemelkedően elterjedtek, és alkalmazásuk megjelent a gazdasági és társadalmi életben, a környezeti alrendszer irányításában , és a régió egységes monitoring rendszerében;
- az aktív korú lakosság minden rétege és a tenni kívánók számára megteremeti az esélyt a munkavállalásra, a régióban az állandó lakosság egyre nagyobb részének biztosított az egész éves munkavállalása;
- nincsenek a régión belül jelentős területi társadalmi-gazdasági különbségek, a multikulturális és erősen érdektagolt helyi társadalom konfliktusai jól kezeltek;
- regionális és térségi szinten együttműködő földrajzi, társadalmi és kulturális egység mely határozott és tényleges térségszervezési erőt felmutatni képes balatoni azonosságtudattal bír.

A koncepció célrendszere

Átfogó cél: *A helyi társadalom életminőségének javítása érdekében a Balaton térség versenyképességének javítása a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével.*

Az átfogó cél eléréséhez járulnak hozzá a specifikus célok, melyek fejlesztési irányokon keresztül valósulnak meg. A koncepció specifikus céljai az alábbiak:

A vállalkozások versenyképességének javítása érdekében

1. A foglalkoztatás bővítése és a vállalkozások jövedelem termelőképességének javítása, ezen belül is:
    - állandó lakosok egész éves foglalkoztatásának bővítése, a turizmus megújítása mellett a vállalkozások modernizációjának ösztönzése;
    - építve a régió természetföldrajzi, táji adottságokra, hagyományos gazdasági ágazatokra (pl. mezőgazdaság, turizmust kiszolgáló szolgáltatások);
    - új, magas hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek megtelepítése;
    - turizmusból származó jövedelmek növelése és a régión belül a turizmus tér- és időbeli szétterítése;
    - a régió közlekedési elérhetőségének javítása;
    - a munkaerő kínálatának a foglalkoztatási igényekhez való igazítása;
    - a modern info-kommunikációs eszközöknek lakosság és a vállalkozások minél szélesebb körben való elterjesztése;
    - a vállalkozások éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodási kapacitásának erősítése,
    - a közügyekkel, közszolgáltatásokkal, vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó intézmények szervezeti megújulása;

Környezet minőségének javítása érdekében

2. A táji értékek helyreállítása, valamint ezen értékekre építő gazdaság fejlesztés és a települési környezet minőségének javítása;
    - a stabil környezeti állapot elérése, alkalmazkodás az éghajlatváltozás okozta újabb kihívásokhoz ;
    - a balatoni tájak értékeinek védelme és erőforrásaik fenntartható hasznosítása, kockázat-megelőzés;
    - az életminőség javítása szempontjából meghatározó a települési környezet fejlesztése, zsúfolt területhasználat oldása;
    - a táji értékek és a kulturális örökség fenntartható hasznosítására építő gazdasági tevékenységek és szolgáltatások fejlesztése.

Területi és társadalmi kohézió érdekében

3. A parttól távolabbi településeken a foglalkoztatás bővítése és a gazdaság, ezen belül a turizmus fejlesztése;
4. A térségi szereplők (önkormányzatok, intézmények, vállalkozások, civilek) közti együttműködések ösztönzése és a regionális identitás erősítése.

Ábra 1. A koncepció célrendszerét és a javasolt beavatkozási célterületeket az alábbi ábra összegzi

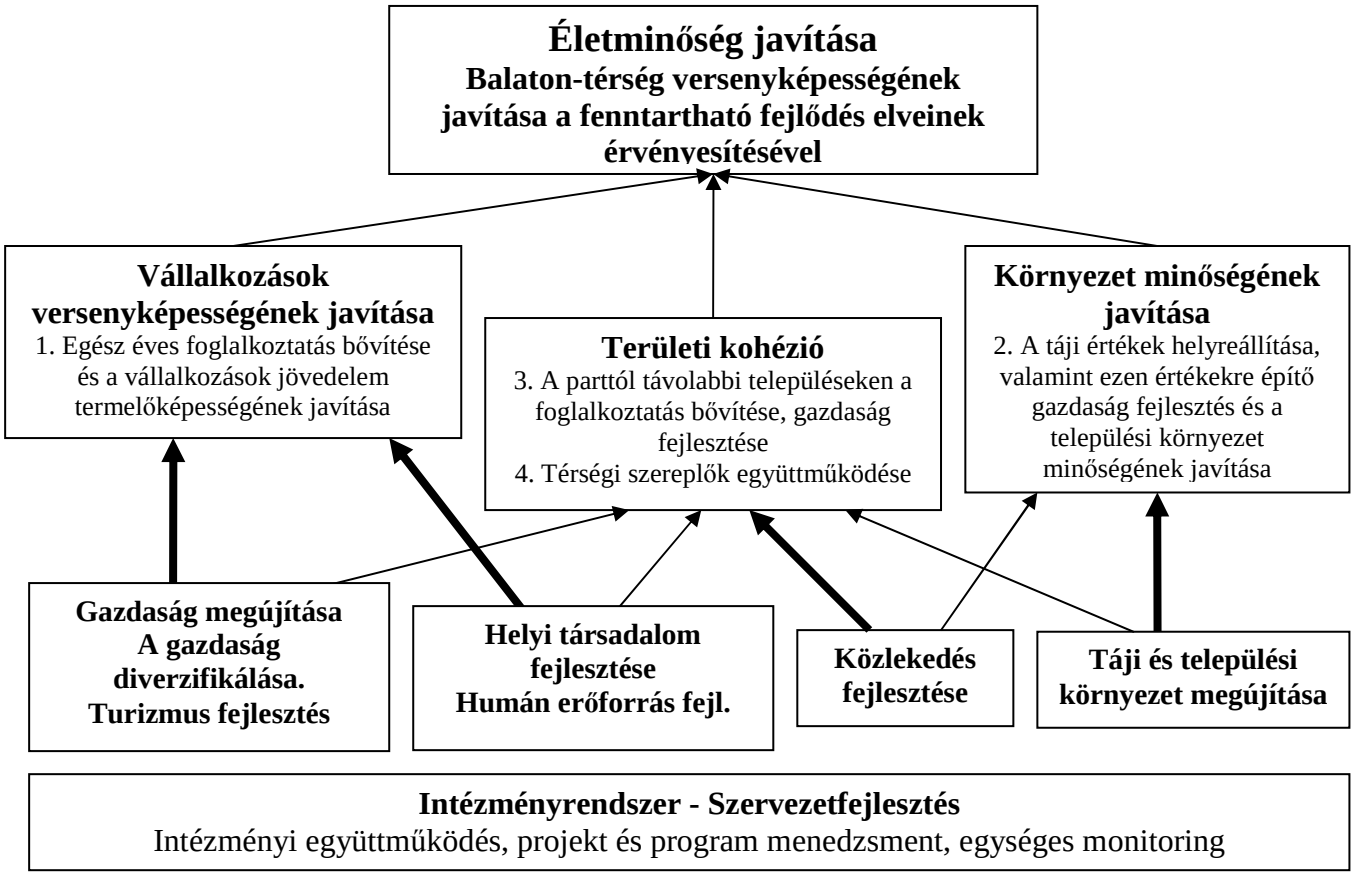

Javasolt beavatkozási területek

A célrendszerre alapozottan, a korábbi tervezési dokumentumokat is figyelembe véve 5 beavatkozási terület került meghatározásra. A beavatkozási területeken az alábbi célterületek kerültek részletes kidolgozásra

I. A gazdaság megújítása
- Gazdaság diverzifikálása
- A turizmus megújítása

II. Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés
- Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása
- Foglalkoztathatóság javítása, különös tekintettel a szezonalitásra
- A társadalom éghajlatváltozáshoz és globális gazdasági folyamatokhoz való alkalmazkodó képességének erősítése
- A helyi társadalom demográfiai szerkezetének javítása
- Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás erősítése
- A tudásalapú társadalom megteremtése
- Az egész életen át tartó tanulás feltételeinek biztosítása a formális és nem formális képzés eszközeivel

III. A közlekedésfejlesztés

- A régió közlekedési elérhetőségének javítása
- Régión belüli közlekedés fejlesztése
- A közlekedési infrastruktúra regionális rendszerének megteremtése

IV. Táji és települési környezet megújítása

- Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése
- Településfejlesztés
- Táj és természetvédelem
- Megújuló energiaforrások hasznosítása
- Zöld felületek területének növelése

V. A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés

- A régióban jelen levő intézmények és szerveződések regionális szintjének megteremtése
- A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja
- A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség szervezetének megújítása

A meghatározott célterületek leírása önálló program definíciós egységként került kidolgozásra. A leírások kibontva tartalmazzák az elérendő célokat, a célok és javasolt intézkedéseket megalapozó helyzetelemzés kivonatát, az intézkedéseket, valamint a megvalósítás hatékonyságát mérő indikátorokat.

A koncepció újszerűsége

A Balaton térségének területfejlesztési irányai, alapelvei a korábbi tervalkotási időszakok dokumentumaiban is átfogóan és kellő részletezettséggel kerültek kidolgozásra mind a környezetvédelem-infrastruktúra, mind a gazdasági-társadalmi területekre vonatkozóan. Jelen koncepció a témakörökhöz kapcsolódóan két új területen tartalmaz újszerű változást:

- a térségi önmenedzselést lehetővé tevő alulról építkező térségi hálózatok kialakításának szükségessége és lehetősége (pl.: a Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) rendszerben történő fejlesztése, Balatoni nagytérségi közlekedési szövetség), illetve
- a napjainkra bizonyossá vált klímaváltozás és annak hatásaira történő megelőző és az alkalmazkodást elősegítő intézkedések kidolgozása és végrehajtása.

A legjelentősebb változás azonban a szakterületeket átfogó intézményfejlesztési területen mutatkozik. A helyzetelemzés eredményeiből levonható következtetések alapján a **Balaton térség versenyképessé tételéhez paradigmaváltásra van szükség**, ami a szükséges fejlesztési források biztosítása mellett **megújult intézményi keretek között, a decentralizáció, a szubszidiaritás elveinek érvényesítésével**, az érintett és érdekelt szereplőkkel **partnerségében** valósítható csak meg.

Ennek intézményi lenyomata kell, hogy legyen a hagyományos résztvevők mellett azon további gazdasági és társadalmi partnerek döntéshozatalba (BFT) emelése, amelyek ebben regionális léptékben (BKÜ) képesek magukat megfogalmazni és legitimáltatni.

Az intézményrendszerben, elsősorban a meglévő térségfejlesztési koordináló szervezet a Balaton Fejlesztési Tanács megerősítésével szükséges kialakítani egy a térségi fejlesztéseket hatékonyan menedzselni képes struktúrát. Ennek térségfejlesztési eszközei:

- a szabályozás, és
- az ösztönzés

A szabályozás törvényi lehetősége és keretei a Balaton Törvény alapján adottak. Fontos azonban, hogy a törvényi szabályozás szükség szerint felülvizsgálatra, és a térség fejlesztési programjaihoz illesztésre kerüljön.

Az ösztönzés lehetőségei jelenleg ad-hoc jellegűek, azaz a Balaton számára nem áll rendelkezésre önálló, hosszú távon felhasználható fejlesztési forrás. A fejlesztési források évente, a kormány, illetve a minisztériumok és a régiók közötti alku eredményeként kerülnek meghatározásra, ami kiszolgáltatottá teszi a Balaton térség közösségi célú fejlesztését. Ezért **alapcélként kell megfogalmazni a térség saját fejlesztési potenciáljának megteremtését.**

A régió fejlesztésében érintett és érdekelt minden társadalmi státuszcsoport, szervezet és intézmény partnerségében megvalósuló együttműködési modell:

- lényege a nyilvánosság, a régió fejlődésében érintett és érdekelt partnerek szerződéses, ellenőrizhető viszonyrendszerben történő együttműködése, ami feltétele a fejlődésnek,
- garantálja a hatékony forrásfelhasználást, nagyrészt kizárja a felesleges párhuzamos, illetve a stratégiai célok megvalósulása ellenében ható fejlesztéseket, megegyező nagyságú forrásokat az eddigiekhez képest mintegy 25-30 %-kal jobb hatásfokkal képes felhasználni,
- lényegesen jobb az e konstrukcióban együttműködő szereplők forrásabszorpciós képessége, ami lehetővé teszi az EU-forrásokhoz történő közvetlen, regionális szinten megszervezett tervszerű hozzáférést,
- rugalmas, vagyis alkalmasabb a nem várt pozitív, illetve negatív változásokhoz való alkalmazkodásra, a lehetőségek kihasználására,
- a régió társadalmát jellemző területi identitásban rejlő energiák nem másokkal szemben, hanem az üdülőkörzet fejlődésének irányában működtethetők.

A siker a helyi vállalkozók, a civil szervezetek, az önkormányzatok, az érintkező megyék, régiók, tárcák, kutatóhelyek és ezek intézményeinek BFT keretein belül, helyben lefolytatott pozitív végösszegű játszmájaként is jellemezhető.

Döntéstámogatás, indikátorok

A Balaton Hosszú Távú Fejlesztési Koncepciójának készítése során folytatott szakmai és társadalmi egyeztetések egybehangzóan vetették fel egy olyan integrált gazdasági, társadalmi, természeti, környezeti döntéstámogató rendszer szükségességét, mely egyaránt alkalmas a régióban végbemenő folyamatok naprakész tervezéséhez, programozásához és szakmai monitoringjához. A Balaton térségében megfigyelhető folyamatok bonyolultságának, egyszersmind hatékony megjeleníthetőségének, valamint a döntéshozatali mechanizmusok szempontjainak egyidejűleg egy könnyen előállítható és áttekinthető, fenntartható, a leglényegesebb információkat megjeleníteni képes integrált indikátor rendszer kidolgozása, folyamatos feltöltése, elemzése és rendelkezésre bocsátása felel meg. A koncepcióban meghatározott indikátorok a rendszer első alapelemét a koncepcióban kitűzött célok megvalósulását szolgáló mutatókat határozták meg. A balatoni regionális döntéstámogató információs rendszer, amelynek egyes elemei már működnek, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség keretein belül telepíthető.

Kapcsolódó anyagok

Természeti és táji adottságai mellett, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet az ország meghatározó idegenforgalmi régiója. Az ország idegenforgalmi bevételeinek mintegy harmada keletkezik a térségben. A térség gazdasági teljesítőképességének alapfeltétele a Balaton vízminőségének jó szinten tartása, valamint a tó és vízgyűjtő területe ökológiai egyensúlyának megőrzése. A 90-es évek vízminőségi problémáit követően a Balaton környezetvédelmi feladataira kiemelt központi figyelem irányult. Jogszabályok intézkednek a térségben folyó különböző fejlesztési tevékenységek szabályozásáról. A környezetvédelmi célú jogszabályokkal, tervekkel összehasonlítva a térség átfogó gazdasági, társadalmi fejlesztési célú dokumentumai csak az uniós csatlakozásunkat megelőző közvetlen időszaktól kezdődően készültek el.

A Balaton térség fejlesztési alapdokumentuma a Balaton Fejlesztési Tanács által 1999-ben készítetett, a Kormány által 2002-ben a 2153/2002. (V. 15.) Korm. határozattal elfogadott *Balaton Kiemelt Üdülőkörzet hosszú távú területfejlesztési koncepciója (2002-2010)*. A koncepció jelen koncepció elfogadásáig hatályos.

Az Országgyűlés 2000-ben törvényt alkotott a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról. A törvény olyan térszerkezeti megoldások és területhasználati keretfeltételek kialakítását szolgálja, amelyek biztosítani képesek a természeti erőforrások védelmét, az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást és a természeti és táji értékek megőrzését. A törvény 2008 őszén módosításra került.

A 96/2005. (XII.25.) OGY. határozattal elfogadott *Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció(2020-ig)* és a 97/2005. (XII. 25.) OGY határozattal elfogadott az *Országos Területfejlesztési Koncepció (2020-ig)* egyaránt megerősített a Balaton térségének kiemelt fejlesztését.

A koncepció alapját képezte a *Balaton Régió Stratégiai Fejlesztési Programja 2002-2006* kidolgozásának. A 2002–2006 közötti időszakra vonatkozó Stratégiai Program a régió fejlesztési stratégiájának alapelveit, céljait és prioritásait tartalmazta.

Az uniós tervezéséhez kapcsolódóan, de nem szűkítve az európai uniós fejlesztési alapok célrendszerére a Balaton Fejlesztési Tanács 2006-ban elkészíttette *a Balaton Régió Fejlesztési Stratégiáját (2007-2013)*, majd a terv megvalósítására a rendelkezésre álló várható uniós és hazai források ismeretében a Balaton régió 2007–2013 közötti időszakra szóló *Részletes Fejlesztési Tervét*. A Terv az uniós fejlesztéspolitika által támogatható tevékenységekre összpontosít. Meghatározza a 2007 és 2013 között Magyarországra érkező európai uniós források felhasználásának javasolt területeit a Balaton Régióban. A programdokumentum részletesen bemutatja a támogatandó tevékenységeket, a fejlesztések mennyiségét, valamint a szükséges források nagyságát.

A Koncepció elkészítése során figyelembe vettünk továbbá minden egyéb EU-ajánlást, és releváns fejlesztési dokumentumot (pl.:ágazati és regionális OP-t),a fenti és egyéb, az irodalomjegyzékben szereplő szakanyagon túl a BFT által 2006. októberében elfogadott részletes Helyzetelemzés eredményeire támaszkodtunk még.

2. Bevezetés

2.1. Dokumentum célja, indokoltsága, tervezési folyamat, egyeztetések

A Balaton és térsége (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet) hazánk olyan **európai jelentőségű természeti értéke**, amely nem csak természeti, de nemzetgazdasági jelentőséggel is bír. A térség környezeti állapota, a gazdaság és a helyi társadalom olyan egységet alkot, amely egyedülálló módon érzékeny a természeti feltételek és az emberi hatások változásaira. A globális éghajlatváltozás, a regionális gazdasági szerkezet átalakulása, a demográfiai viszonyok megváltozása együttesen járul hozzá a Balaton térség ökológiai és társadalmi-gazdasági rendszerének fokozott sérülékenységéhez.

A sérülékenység nemcsak az elmúlt évtizedek kedvezőtlen ökológiai változásaiban, de az immár több éve folyó **gazdasági teljesítmény romlás**ában, a foglalkoztatottak számának csökkenésében is nyomon követhető. A térség korábban az országos átlagot jóval meghaladó mértékben járult hozzá a nemzetgazdaság teljesítményéhez, napjainkban ez már csak átlagosnak mondható.

Ennek oka kevésbé a térség lehetőségeinek kimerülésében, sokkal inkább azok hatékony kiaknázásának hiányában keresendő. Az elmúlt évtized fejlesztéspolitikája sem célrendszerében sem eszközeiben nem tudta biztosítani a térség sajátos igényeihez és szerkezetéhez igazodó megoldásokat. A rendszerváltást megelőző, szociális és tömegturizmusra kiépített turisztikai infrastruktúra valódi piaci igények szerinti alakításához szükséges források és intézmények hiányában **hanyatló turisztikai desztinációvá vált a Balaton**.

A térség viszonylagos gazdasági súlyvesztése egyrészt a turizmus, másrészt a régió területpolitikai pozícionáltságának a függvénye. A rendszerváltást követő kormányzatok területpolitikájukban nem a megfelelő súllyal szerepeltették egyrészt magát a turisztikai szakpolitikát, másrészt ezen belül a Balaton térségét. Időben hullámzó volt az üdülőkörzetbe érkező központi fejlesztési források mennyisége, ennek decentralizált része.

Ábra 2. Turisztikai fejlesztésekre fordított állami költségvetési összegek

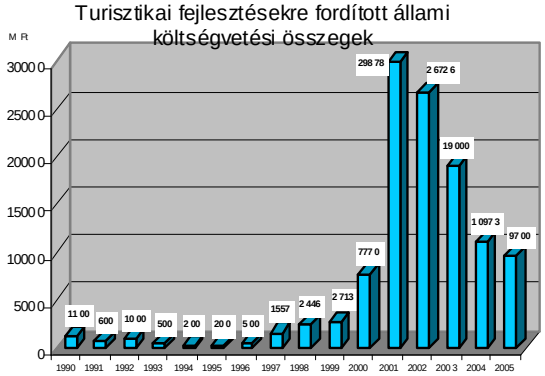

Forrás:
A Magyar Köztársaság Költségvetése 1990-2005

Ábra 3. A BFT hatáskörébe utalt fejlesztési források

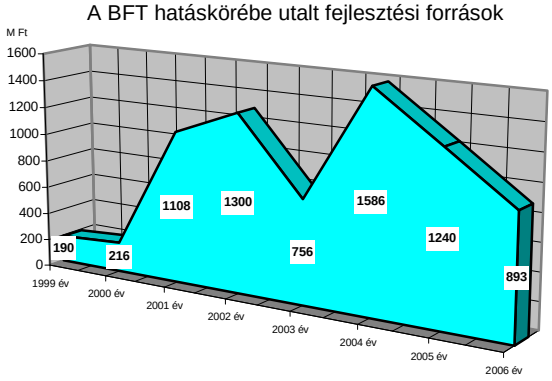

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.

Az NFT I. támogatáspolitikai keretei sem tudtak jelentős változást elindítani, hiszen a fejlesztési források egy főre jutó országos átlagához képest a Balaton térségében csak mintegy 45% -os forráskihelyezés valósult meg. A turisztikai régió törvényben deklarált kiemeltsége ellenére kevesebb fejlesztési forrásban részesült, mint bármely más fejlesztési régió és megye. Ennek a trendnek a meghosszabbítása esetén kétséges, hogy az 1990 előtti és utáni évtizedek elmaradt fejlesztéseit pótlandó megfelelő forrásokhoz juthat-e a régió.

Ábra 4. Egy lakosra jutó NFT I fejlesztési forrás

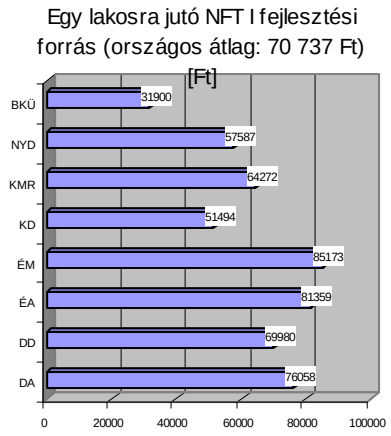

Ábra 5. Egy lakosra jutó NFT I fejlesztési összeg a BKÜ-ben

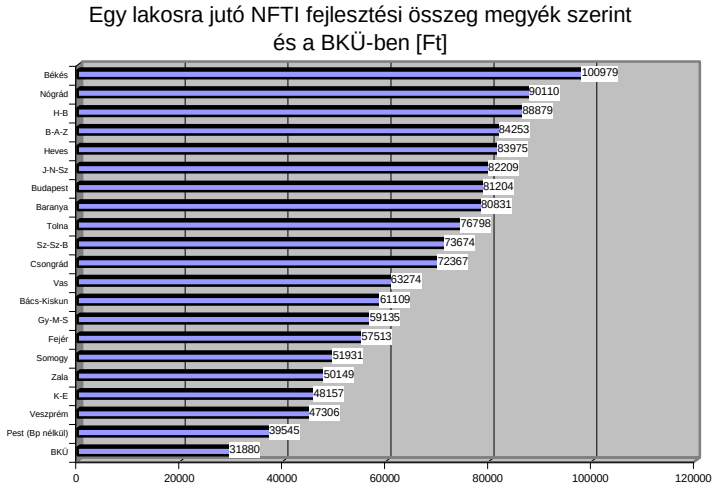

Forrás:MEH – EMIR-adatbázis alapján készített összesítés, Balatoni Integrációs Kht.

Az elmúlt évek tapasztalatait elemezve a Balaton Fejlesztési Tanács elkészíttette a 2007-2020 időszakra vonatkozóan a Balaton térség hosszú távú fejlesztési koncepcióját, mely tartalmazza azokat a célokat, melyek elérése kívánatos az elkövetkezendő programozási időszakokban.

2.2. Koncepció helye a tervezési rendszerben

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 15. § (2) bekezdése alapján: *„A területfejlesztési koncepció és program kidolgozását, a területrendezési terv készítésében való közreműködést és más közös területfejlesztési feladatokat a Balaton kiemelt üdülőkörzete térségében a Balaton Fejlesztési Tanács látja el.”* A Balaton Fejlesztési Tanács 2006. december 19-i ülésén megbízta a Balatoni Integrációs Kht-t a Balaton Hosszú távú Területfejlesztési Koncepciója (BHTK) 2007-2020. módszertanának elkészítésére.

A Balaton Fejlesztési Tanács 1999 évben elkészíttette, a Kormány a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 7. § g) pontjában kapott felhatalmazás alapján - 2153/2002. (V.15.) számú kormányhatározat - elfogadta a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Hosszú Távú Területfejlesztési Koncepcióját. Az elfogadott koncepció a 2002-2010-ig tartó időszakra szól.

A koncepció célja a térség hosszú távú fejlesztési irányainak meghatározása, a fejlesztések során megoldandó feladatok kijelölése, valamint a megvalósításukat szolgáló eszköz- és intézményrendszer kialakítása.

Fontos, hogy a későbbi tervezési, programozási munkák megalapozásaként, a Balaton térség számára meghatározó fejlesztések kijelölése és megvalósítása érdekében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzete is rendelkezzen az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció és Országos

Területfejlesztési Koncepció, valamint az érintett régiók koncepciójának időtávjával azonos időtartamra, a 2007-és 2020 közötti időszakra szóló területfejlesztési koncepcióval. Az elkészített dokumentum a megegyező, vagy hasonló időszakra szóló átfogó (Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK), Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK)), és ágazati hazai (Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, 2004, Magyar Információs Társadalom Stratégia (MITS), Informatikai és Hírközlési Minisztérium, 2003. Nemzeti Szélessávú Stratégia, Informatikai és Hírközlési Minisztérium, 2004. A Szabadság kultúrája, Magyar Kulturális Stratégia 2006-2020, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, 2006. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020, Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Sport Szakállamtitkárság, 2007.,stb.), valamint nemzetközi (Götheburgi stratégia a fenntarthatóságról, Európai Területi Fejlődés Perspektívái /ESDP/, Európai Területfejlesztési Perspektíva (ESDP), a 2007-13 közötti fejlesztési program időszak fő kereteit kijelölő Közösségi Stratégiai Iránymutatásokban (CSG) Vízkeret Irányelv, Európai Táj Egyezmény, stb.) dokumentumok elvei és ajánlásai alapján készült.

2.3. Koncepció illeszkedése az országos fejlesztési koncepciókhoz

A koncepció illeszkedik a 96/2005. (XII.25.) OGY. határozattal elfogadott *Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (2020-ig)* által meghatározott stratégiai célokhoz, annak **kiegyensúlyozott területi fejlődés** prioritásában önálló fejlesztési célként jelenik meg. Az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK) stratégiai céljai:

a. A versenyképesség tartós növekedése
b. A foglalkoztatás bővülése
c. A versenyképes tudás és műveltség növekedése
d. A népesség egészségi állapotának javulása
e. A társadalmi összetartozás erősödése
f. A fizikai elérhetőség javulása
g. Az információs társadalom kiteljesedése
h. A természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosulása

+1. Kiegyensúlyozott területi fejlődés

A jelen koncepció ugyancsak összhangban van a 97/2005. (XII. 25.) OGY határozattal elfogadott az *Országos Területfejlesztési Koncepció (2020-ig)* átfogó céljaival:

1. Térségi versenyképesség
2. Területi felzárkózás
3. Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem
4. Területi integrálódás Európába
5. Decentralizáció és regionalizmus

Az átfogó országos célok megvalósulása érdekében - figyelembe véve az OFK stratégiai céljait is - középtávon (2013-ig) az ország szempontjából meghatározó területi célok az kijelölésre kerültek Országos Területfejlesztési Koncepcióban:

1. Versenyképes budapesti metropolisz-térség megteremtése

2. A régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése
3. Elmaradott térségek, külső és belső perifériák felzárkóztatása
4. **Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületek**
5. Határ menti területek fejlesztése és határon átnyúló térségi együttműködésük erősítése
6. Rurális (a továbbiakban: vidékies) térségek területileg integrált fejlesztésének prioritásai

Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületek területi célkategóriában a *Balaton térség (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe) tartós versenyképességének megteremtése a fenntartható térségi rendszer kialakításával* **önálló célként** jelenik meg.

Jelen térségfejlesztési koncepció az OFK stratégiai és az OTK átfogó céljainak időtávjában (2020-ig), és annak célrendszerével egyezően, továbbá az OTK országos középtávú területi céljával (2013-ig) összhangban határozza meg a Balaton térségének fejlesztési céljait.

A koncepció készítésekor az országos dokumentumok mellett a Balatonnal érintkező három fejlesztési statisztikai régió hasonló dokumentumai is tanulmányozásra kerültek. Jelen dokumentum elkészítésének módszertana, cél-, és eszközrendszere harmonizál a Dél-, a Közép-, és a Nyugat – dunántúli dokumentumok megegyező fejezeteinek tartalmával.

Az uniós költségvetési tervhez igazodva javasoljuk a Koncepció 2013-ban történő felülvizsgálatát.

3. A régió hosszú távú fejlesztésének irányelvei

3.1. Fenntarthatóság

A megújuló területpolitika jövőképként az Országos Területfejlesztési Koncepció (2005-2030) a területi harmónia vízióját fogalmazza meg: *„A cél egy olyan harmonikus és fenntartható társadalmi, gazdasági, környezeti térszerkezet és területi rendszer létrejötte, amely a helyi adottságokra épülő, saját arculattal és identitással rendelkező térségekben szerveződik, amely szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében nincsenek jelentős területi egyenlőtlenségek. Régióinknak, térségeinknek olyan fenntartható rendszerekké kell válniuk, amelyek értékeiket, örökségüket, erőforrásaikat és belső összetartozásukat nem csak megőrzik, hanem azokat tovább erősítik, a társadalom, a gazdaság és a természeti-környezeti, kulturális elemek összhangját helyi-térségi rendszereikben az átfogó környezetgazdálkodás és az integrált környezeti tervezés segítségével biztosítják”*

A területi harmóniának több szinten szükséges érvényesülnie, ezek között szerepel a térségi szint külön megjelenítve a „*funkcionális térségeket*”, melyek „*maguk is harmonikusan szerveződnek, azaz a helyi táji, társadalmi-gazdasági, kulturális adottságokhoz megfelelően igazodnak*”. Az adminisztratív, történelmi egységnek nem tekinthető Balaton térség létének is éppen ez jelenti a létjogosultságát. A harmonikus területi szerveződésű ország megteremtése során mindenekelőtt a térségeken belüli kapcsolatrendszereket, területi alapú kapcsolatokat – pl. intenzívebbé váló város és térsége viszony kialakulását, a helyi-térségi kötődést és identitást, környezeti és társadalmi felelősség megerősítését – ösztönzi a koncepció, és ennek érdekében nem csak eszköznek, de alapvető célnak tekinti a decentralizációt.

A Balaton régió, mint szerves természeti-környezeti, gazdasági és társadalmi egység hosszú távú tervezése a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiában megfogalmazott fenntartható fejlesztés elvei szerint kell, hogy történjen. A korábban kizárólagosan fontosnak tartott gazdasági tőke megőrzésének és növelésének céljai előtt megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a természeti-környezeti értékek fenntartására. , az erőforrásoknak csak olyan mértékű felhasználására, amely a jövő generációk számára is lehetővé teszi azok hasonló mértékű felhasználását. A fenntartható életet globális szinten veszélyeztető éghajlatváltozás mértékének csökkentése, a bekövetkező változásokhoz történő gyors és hatékony alkalmazkodás mára a fenntarthatóság alapkérdéseivé váltak. Ez azonban csak akkor garantálható, ha mindez egy szociológiailag jó minőségű, és az ilyen irányú fejlesztésekben érdekelt helyi társadalom tagjainak közreműködésével valósul meg. Ennek érdekében a régió területpolitikai céljainak megvalósítása a jövőben a gazdasági-társadalmi, valamint a természeti-környezeti szemléletű fenntarthatóság szempontjainak egyidejű figyelembevételével kell, hogy történjen, melyhez a következő elvek egyidejű érvényesülése szükséges.

3.2. Versenyképesség

A *térségi versenyképesség* egy adott térség vállalkozásainak – vagyis a gazdaság – versenyképességen túl magába foglalja azt is, hogy az adott térség vonzó, mint lakóhely, befektetési (tőkevonzó) helyszín, turisztikai célterület, és mindenekelőtt alkalmas a népesség, a térségi funkciók megszerzésére, megtartására. A versenyképességi célon belül az OTK-n

belül is részcélként megjelenik „a nemzetközi jelentőségű turisztikai térségek megerősítése”, mely egyértelműen jelzi, hogy a hazai versenyképesség fontos elemének tekinti a Balatont.

3.3. Decentralizáció és regionalizmus

A Dunántúl jelentős térszervező tényezőjeként is számon tartott, úgynevezett gyűrűs szerkezetű régióban ma már nyilvánvaló, hogy a tér önmagában is aktív szerepet játszik a horizontális struktúrák létrejöttében, a regionális intézményrendszer kialakulásában. Bár az igazgatási területbeosztás szempontjából erősen fragmentált Balaton térség a hagyományosan centralizált, unitárius hatalmi-igazgatási hagyományokkal rendelkező Magyarországon alulról épülő hálózatainak hagyományaival, valamint a részben már intézményesült regionalizációs folyamataival a decentralizáció mintaterülete lehet a jövőben. E modellnek számos olyan, az EU Regionális Chartájában és számos egyéb dokumentumában is megfogalmazott előnyei vannak, amelyek a régió fenntartható fejlesztésének biztosítása szempontjából nélkülözhetetlenek. Ezeknek, a térség helyi társadalmában is megkülönböztetett módon számon tartott elvárásoknak a jövőben a területi tervezés, a programozás, a végrehajtás és a monitoring területén meg kell felelni. A koncepció által átfogott időszakban minden eszközzel segíteni kell a térségben végbemenő alulról kezdeményezett hálózatosodási, regionalizmusra utaló, ill. az esetleges központi regionalizációs aktivitásokat, s ezek különböző mértékben intézményesült eredményeit a megfelelő szintű jogszabályokban kodifikálni szükséges.

Speciális helyzete révén a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben folytatott turizmusfejlesztési modellkísérletek tapasztalatai a nemzethatárokon belüli regionális együttműködések európai mintaterülete is lehet a jövőben.

3.4. Szubszidiaritás

Az önkormányzatok Európai Chartája szerint a közfeladatokról lehetőleg az állampolgárokhoz legközelebb álló szerveknek kell dönteniük, azokat ellátniuk, s a feladatok átruházása annak természetétől, jellegétől, a szakszerűségi, hatékonysági és a gazdaságossági követelményektől függ. *„A Balatont igazán jól csak a Balaton partjáról lehet igazgatni.”* - szokták idézni még Dr. Lukács Károly, a Balatoni Halászati Rt. egykori igazgatójának szavait a térségben. Mivel a helyzetelemzésben feltárt struktúra és finanszírozási modell alacsony hatásfoka miatt is alkalmatlannak bizonyult a térség hatékony fejlesztésére, versenyképessé tétele érdekében a természetvédelem, a limnológiai, vagy éppen a szőlészeti-borászati kutatások mintájára a turizmusfejlesztés eszközrendszerének javát is a térségbe, vagyis a feladatokhoz és az érdekeltekhez minél közelebbi szintre kell telepíteni. A balatoni turizmusfejlesztés esetében ez egyrészt a hagyományosan az államhoz, országos főhatóságokhoz, érintkező fejlesztési-statisztikai régiókhoz, megyékhez telepített források, feladat-, és hatáskörök jelentős részének BFT-hez telepítését kell, hogy jelentse. Másrészt azt, hogy általában a térségi és települési igazgatás hagyományos (government) típusú, előíró igazgatási gyakorlatot nagyrészt ki kell egészíteni, illetve részben fel kell váltani a tranzakcionális szolgáltató (governance) típusú feladatellátással, mely praktikusan a privát és a civil szektor régióbeli egy idejű térnyerésével kell, hogy együtt járjon.

3.5. Partnerség

Az előbb említett feladat ellátási modellben az állam, az önkormányzatok mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a gazdasági szereplők és a civil társadalom szervezetei, reprezentánsai. A Balaton régió fragmentált tér-, és multikulturális társadalomszerkezetében

különös jelentőséggel bír a partnerségi kapcsolatok közös előnyökön nyugvó ápolása, ebben egyszersmind a térségnek van hazai viszonylatban az egyik legkorábbi múltra visszatekintő tapasztalata. Az említettek mellett ma már jelentős hagyománya van a balatoni turizmus fejlesztés koordinálásában érintett szereplők hazai és nemzetközi K+F szervezetekkel ápolt kapcsolatainak is. Ezek az együttműködések a térség rövid-, közép-, és hosszú távú fejlesztése érdekében jelentős eredményeket hoztak már eddig is, a prognosztizálható környezeti, gazdasági és társadalmi problémák mérséklésében, leküzdésében pedig ennél is nagyobb szerepet kell, hogy játsszanak a jövőben.

3.6. Területi harmónia

A Balaton régió, mint a lakó és a rekreációs funkciók integrált térsége a területi harmónia jegyében kell, hogy fejlődjön. Ez egyrészt azt jelenti, hogy az itt élők és az ide látogatók életkörülményeinek kialakításakor törekedni kell arra, hogy azok összhangban legyenek a természettel, a környezettel. A térség fejlesztése során azonban arra is figyelemmel kell lenni, hogy a helyi társadalom és a szolgáltatásokat igénybe vevők meghatározó státuszcsoportjai (állandó lakosok, üdülő tulajdonosok, külföldi ingatlantulajdonosok, helyi-, és szezonálisan jelen levő, illetve a különböző működési nézeteket valló, eltérő menedzsment-szemléletű vállalkozások, bel-, és külföldi turisták, stb.) közti harmónia is hosszú távon biztosítható legyen. Mivel a harmónia csak olyan térség sajátja, amelyben az egyenlőtlenségek mértéke minimális, ezért törekedni kell a területileg kiegyenlített és társadalmilag is igazságos hosszú távú térségfejlesztésre.

3.7. Tolerancia

A multikulturalitás jegyeit nem csupán a turisztikai szezonban magán viselő régióban az etnikai és kulturális különbségeket magukon viselő státuszcsoportok szimbiózisa csak úgy tartható fenn, ha a helyi társadalom szövetén belül megfigyelhető másságok kölcsönösen megismerhetővé és egymás részéről átjárhatóvá válnak. A leegyszerűsítő, problémákat elfedő hagyományos reflexek helyett úgy település-, mint regionális szinten az oktatás, a kultúra, és a társadalmi nyilvánosság egyéb fórumainak segítségével törekedni kell egymás megismerésére és elfogadásának elősegítésére, a beilleszkedési folyamatok zökkenőmentessé tételére.

3.8. Biztonság

A Balaton térsége az ország viszonylagosan jó közbiztonsági helyzettel jellemezhető térségeinek egyike. Mivel a biztonság minden létező, így az ember alkotta közösségeknek is az egyik legfontosabb értéke, a Balaton-desztináció megkülönböztetetten fontos alkotója is egyben. A szűkebb értelemben használt közbiztonság, közlekedésbiztonság mellett megkülönböztetett figyelem tulajdonítandó a bűn-, és balesetmegelőzésre, a fürdőzők, és a vízi sportokat űzők biztonságára (az UV-sugárzás okozta veszélyeket is bele értve), az élelmiszerbiztonságra(fogyasztóvédelem), továbbá a munkavégzés biztonságos feltételeinek garantálására csakúgy, mint a lakosság létbiztonságára, illetve általában a katasztrófa megelőzésre, és elhárításra. A hagyományos hatósági eszközök mellett e feladat elvégzése során az erre szakosodott civil szervezetek (polgárőrség) aktivitására is építeni kell annak érdekében hogy a Balaton Európa legbiztonságosabb tava lehessen. és fel kell készíteni a lakosságot a gyors beavatkozások szervezett elvégzésére.

3.9. Esélyegyenlőség

A jelen Koncepció időintervallumának kezdő éve a EU-ban az esélyegyenlőség éve. Az ez év során megismert dokumentumok ajánlásai nyomán egy olyan európai jelentőségű turisztikai desztináció, mint a Balaton, a belátható jövőben a térség által nyújtható élményforrásokhoz való hozzáférés esélyét biztosíthatja a legstílusosabban. Az infrastrukturális ellátottság és a tudáshoz való hozzáférés mellett a hagyományos célcsoportok (romák, munkanélküliek, migránsok) problémáinak kezelésén túl az esélyegyenlőség biztosítása terén ez a folyamatban levő akadálymentesítési program mielőbbi végrehajtása mellett jelentheti még azt is, hogy 2020-ig újra mindenki számára nyújthassunk Balaton-élményt, és azt is, hogy megvalósulhasson a jogszabályokban meghirdetett és a vízpart rehabilitációs tervekben kidolgozott (2005) 30%-os belterületi szabad partszakasz, vagyis a tó fizikai megközelíthetősége. Az esélyegyenlőségre törekvés elvének a helyi lakosság foglalkoztatásában is meg kell jelennie.

3.10. Identitás

A társadalmi identitás jellemzőinek megismerése nem önmagáért való hasznavehetetlen, mellékes, azaz felesleges dolog. Egyik dimenziója, a térséghez kötődés, a területi identitás a fenntartható térségfejlesztés egyik belső erőforrása is, csakúgy, mint a természeti erőforrások, például az energiahordozók, a nyersanyagvagyon, a megfelelő éghajlat, vagy a humán erőforrások, illetve más tekintetben pl. a termelő tőke, stb.

Az emberi közösségek társadalmi térhez való viszonya, és a régión belüli kohézió minősége ad irányt és mértéket a társadalmi aktivitásnak. Erős kötődés esetén nagyobb mértékben, ráadásul jobb minőségben számíthatunk az identitással rendelkező közösségek aktivitására a vizsgált térség környezeti, gazdasági, társadalmi feladatainak megvalósításában, mint ott, ahol ez a bonyolult, sok tekintetben még kutatás alatt levő, kognitív és emotív elemekkel sűrűn átszőtt tényező kevésbé, vagy egyáltalán nem, esetleg éppen negatív irányban megnyilvánuló módon jellemzi a helyi társadalmat. A Balaton régió helyi társadalma dokumentáltan jelentős mértékben és pozitív előjellel kötődik a térséghez. A balatoni identitásban rejlő energiák, társadalmi aktivitás jelentős szerepet játszhat a jövőben a térség fejlesztésében.

4. BKÜ adottságainak értékelése

Helyzetelemzés SWOT analízis keretében

4.1. Társadalmi helyzet

Erősségek

- országos viszonylatban kiemelkedő mértékű vállalkozási és civil aktivitás
- az állami munkaerő-piaci intézményrendszer jó területi lefedettségű
- viszonylag magas képzettségi, iskolázottsági szint, felhalmozott vállalkozói szakismeret
- viszonylagosan nagy arányú idegennyelv ismeret
- pozitív vándorlási egyenleg az utóbbi másfél évtizedben
- erős regionális identitás
- a kulturális sokszínűség jegyeit magán viselő helyi társadalom
- területfejlesztést szolgáló tervszerű, régióra irányuló kutatások léte

Gyengeségek

- az országos átlagot is meghaladó mértékű a népesség öregedési folyamata
- a munkaerő helyi utánpótlását jelentő gyermek korosztály csökkenése
- romló népesség megtartó erő, a képzett fiatalok elvándorlása a térségből
- jelentős mikroregionális különbségek, gazdasági, társadalmi eltérések a partközeli és a háttértelepülések, valamint a városok és kistelepülések, illetve kistérségek között
- szezonon kívüli magas munkanélküliség
- a szezonban erősen leterhelt egészségügyi apparátus
- a települési és a mikroregionális szintű infrastruktúra szezonálisan ingadozó igénybevételéből eredő anomáliák (pl. vízdíj, tömegközlekedés, stb.)
- monopolhelyzetben levő közlekedési és közüzemi szolgáltatók vannak jelen a régióban
- a régióban képződő jövedelmek egy része nehezen csatornázható be a közteherviselésbe, az átlagosnál magasabb “fekete” és “szürke” foglakoztatás
- kevés az egészéves egzisztencia kialakítását lehetővé tevő munkalehetőség
- a településszerkezeti sajátosságok miatt hiányoznak a közép- és nagyvárosokra jellemző intézményi infrastrukturális javak vagy pl. az igényes, kornak megfelelő színvonalú szabadidős infrastrukturális lehetőségek
- a jogszabályok szintjén nem egységes az üdülőkörzet és a turisztikai régió területlehatárolása, és a régió határa nem egyezik meg a régióhoz tartozó kistérségek határaival
- hatósági, igazgatási szempontból erős tagoltság jellemzi a térséget
- az együttműködést elősegítő szerveződések kis mértékben vannak jelen a Balaton Régióban
- a területi, ágazati fejlesztési elképzelések nincsenek egyeztetve, nincsenek összhangban, a fejlesztésben érintett régiós és külső szervezetek között nincs meg a kellő mértékű kooperáció
- hatékony területi lobbierő hiánya

Lehetőségek

- politikai és területi intézményi partikularitásokat nélkülöző egységes érdekartikulálás országos és uniós szinten
- szubszidiaritás elvének alkalmazásával járó lehetőségek kihasználása
- a területpolitikai intézményrendszer professzionalizálása
- a decentralizáció által megnövekedő mozgástér kihasználása
- interregionális kooperáció és partnerség a Dunántúl területpolitikai szereplőivel a tervezés, programozás, monitoring terén
- a magyar politikai, gazdasági és kulturális elit jelentős része kötődik a térséghez
- üdülőkörzeti szintű speciális szakmai és érdekképviseleti önszerveződések beindulása
- non-profit szektor aktivitásának közösségfejlesztésbe, térségfejlesztésébe való becsatornázása
- a gazdasági és önkormányzati szektor kistérségi és regionális szintű kooperációinak erősítése
- a spontán, szükségletek szerinti intézményesülés, alulról szerveződő régióépítés, a lehetőségekhez képest legnagyobb fokú önállósággal rendelkező regionális fejlesztési intézményrendszer
- nemzeti és EU források régióban történő aktivizálása, a térség nemzetközi turisztikai versenyképességének erősítése és megőrzése érdekében
- a régió kistérségeinek sajátosságait figyelembe vevő, területileg összehangolt turisztikai fejlesztése
- A régió jelentős területi egyenlőtlenségeinek csökkentése céljából a BFT megfelelő pályáztatási- forrás kihelyezési technikáival aktív, területi kiegyenlítő fejlesztéspolitika alkalmazása a viszonylagosan fejletlen kistérségek pozitív diszkriminációjával
- a helyi társadalom multikulturalitásának tudatos kihasználása a turizmusban és általában a régió fejlesztése során

Veszélyek

- tovább csökkenhet a régió népességmegtartó ereje, a megélhetési problémák miatt nőhet a régióból kényszerűen véglegesen elköltözők száma
- helyi társadalmi feszültségeket generálhat a többrétegű (helyi, szezonálisan jelen levő, külföldi) érdekeltségű vállalkozások és a lakosság körében élesedő ellentét
- a turizmusra épülő kis- és középvállalkozások gazdasági szerepe tartósan leértékelődhet, ellehetetlenülhet
- értékvolumenében inflálódó balatoni ingatlanvagyon
- növekedhet a parti és a háttér települések közti szociális különbség

4.2. Gazdasági helyzet

Erősségek

- a magántőke egyre erősödő jelenléte
- magas vállalkozói sűrűség és aktivitás
- a hagyományos idegenforgalmi jelenlét következtében viszonylag magas fokú a vállalkozók idegen nyelv ismerete, és európai helyismerete
- a térség erős kapcsolódása az életminőség felértékelődése nyomán távlatokban széleskörű lehetőségeket nyújtó turizmushoz
- a régió gazdaság szerkezete nem akadályozza a turisztikai adottságok

kiaknázását
- kiépült idegenforgalmi infrastruktúra és fogadókapacitás
- a Balaton üdülésre kiválóan alkalmas édes, sekély vize, jó vízminőség – kitűnő fürdőzési és sportolási lehetőségek
- gazdag építészeti és kultúrtörténeti emlékek
- egész évben működő gyógy- és termálfürdők, jelentős gyógy- és termálvíz vagyon
- nemzetközileg elismert borvidékek, történelmi hagyományokkal rendelkező szőlészet és borászat, gasztronómia
- vízi sport adottságok, a még telítetlen vitorlás hajó forgalom
- a régió változatos természeti és kulturális vonzerői: a háttérterületek és a falvak eredeti szépsége, nemzeti park, lovas-, kerékpáros-, gyalogtúra útvonalak, vadászterületek
- a táj szépsége
- a természeti és kulturális értékek, örökség megléte és elkezdett védelme
- nemzetközi repülőtér működése Sármelléken és az M 7-es autópálya kiépítése a déli part közelében, a Balaton körüli (részlegesen kiépült) kerékpárút
- a „Balaton kártya” megléte
- az alulról való építkezés megindulása – TDM rendszer

Gyengeségek
- vállalkozói együttműködési rendszerek hiánya
- gyenge a térség forrásfelvevő képessége
- tőkeszegény vállalkozások
- a nemzetközi versenyképességhez szükséges fejlesztési források hiánya
- a régió jelenlegi területfejlesztési státusza nem ad lehetőséget az Eu-források saját, alanyi jogú megszerzéséhez, Önálló operatív program hiánya
- a régiónak nincsenek térségi szinten koncentrálódó saját forrásai, a fejlesztési forrásalapjai hiányosak,
- elégtelen mértékű központi fejlesztési források
- fejletlen szakmai információs rendszerek
- gyenge európai piaci pozíció a turizmusban
- az idegenforgalmi kínálat egyoldalú, erősen szezonális jellegű, területileg túlzottan koncentrált
- komplex és sajátos turisztikai termékek kevés száma
- az örökölt középszerű kínálat lassú korszerűsítése, a szolgáltatások változékony színvonala – lemaradás a versenytársaktól
- szezonális ingadozásnak kitett piaci szektor
- az idegenforgalmi infrastruktúra jelentős részben korszerűtlen, minőségi kínálata kifogásolható
- középfokú szakképzett turisztikai munkavállalók hiánya
- vízparti turizmus, rövid főszezonra koncentrálódó forgalom, az alacsony fizetőképességű kereslet túlsúlya
- nehézkes megközelíthetőség (kivéve M7), belső közlekedési gondok
- forráshiányos marketing tevékenység, Balatoni turisztikai arculat egységes alkalmazásának hiánya
- az együttműködés hiánya a turizmus szereplői között, a regionális e-marketing gyengesége
- önálló Balaton-termék hiánya

- helyi termékek és ajándéktárgyak hiánya
- korszerűtlen mezőgazdasági infrastruktúra
- termelői és értékesítési együttműködések hiánya
- tájjellegű mezőgazdasági termékek termelési lehetőségeinek kihasználatlansága

Lehetőségek

- Magyarország EU- hoz való csatlakozásából származó előnyök kiaknázása, és ennek során a vidék- és térségfejlesztési támogatások növekedése
- a fejlesztési-statisztikai régiókon keresztül allokálható források növekedése
- az uniós tagság eredményezte európai piaci térnyerés
- Budapest és a környező ipari központok fejlődésének erőteljes kisugárzása
- innováció vezérelt és tudás alapú gazdaság felértékelődése
- központi elvonások csökkenése, versenyképesség, jövedelmezőség növekedése
- a mikroregionális különbségek mibenlétének ismeretére alapozott, területileg differenciált fejlesztések tervezése, megvalósítása
- a balatoni turizmus új fejlődési szakaszának beindítása, a turizmus bővülő piacának kihasználása kiegészítő turisztikai termékek bekapcsolásával (konferencia-, borturizmus, aktív turizmus)
- a turizmus elismertsége és támogatottsága növekszik
- a lakosság jövedelmének növekedése és a belföldi turizmus erősödése
- a térségbe rekreációs céllal beutazó, illetve beköltöző, demográfiai okokból növekvő számú időskorú népesség új keresleti oldalt teremthet a turisztikai piac keresleti oldalán (silver economy).
- Turizmust kiszolgáló mezőgazdasági és kisipari termelés meghonosítása a régióban, együttműködés kialakítása.
- az infrastrukturális fejlesztések meggyorsulása az országban és a térségben
- az informatikai infrastruktúra fejlődésével elterjed az otthoni munka és a szellemi kis- és középvállalkozások a régióba költöznek
- a turizmus intézményrendszerének átalakulása, országos TDM rendszer kiépülése
- javul a turisztikai szakma érdekérvényesítő képessége és elismertsége az országban
- a professzionalizmus és az igényesség fokozódása

Veszélyek

- a koordinálatlan interregionális együttműködés következtében gyenge hatékonyságú forrás felhasználás
- kellő mennyiségű forrás hiányában veszélyeztetett az üdülőkörzet innovációs potenciálja, versenyképessége
- tartós forráshiány
- a közgazdasági szabályozórendszer nem javul, a "feketegazdaság" erősödik
- a kiéleződő verseny MKKV szektorra gyakorolt hatása
- a régió egy lábon állásából eredő kiszolgáltatottság
- területileg koordinálatlan helyben összeegyeztethetetlen fejlesztések egymást ellehetetlenítő hatásai

- tartós recesszió a világgazdaságban, amelynek hatására a kereslet mérséklődhet
- gyorsan fejlődő belföldi és külföldi versenytársakkal szemben a régió elveszíti versenyelőnyét, az idegenforgalmi érdeklődés csökkenése a régió iránt
- a turizmus számára meghatározó környezeti tényezők romlása
- az infrastrukturális fejlesztések elmaradnak (út, közmű)
- a belföldi fizetőképes kereslet nem vagy csak lassan nő
- a külső források és a befektetők elmaradnak, a versenytársak megelőzik a Balatont
- az átstrukturálódó balatoni turizmusból egyre kevésbé részesül a helyi lakosság
- elégtelen mértékű rugalmasság az éghajlatváltozáshoz és a globális gazdasági folyamatokhoz való alkalmazkodás során

4.3. Infrastruktúra

Erősségek

- a közlekedésre vonatkozó általános térségi jellemzők jobbak az országos átlagnál
- a vízi- és légi közlekedés alapinfrastruktúrája jelentős
- Balaton körüli kerékpárút kiépített és kijelölt szakaszokkal elkészült
- Az országos átlagot meghaladó kiépítettségű közműhálózat (ivóvíz, szennyvíz, gáz, energia, stb.)
- jelentős szennyvízelvezetési beruházások valósultak meg és vannak folyamatban

Gyengeségek

- közművek szezonális terheltsége, fenntartási problémák
- csapadékvíz elvezetés megoldatlansága
- hiányzik a régió komplex információs rendszere
- rossz minőségű a régióba bevezető és belső utak állapota
- 71-es számú főút a kapcsolódó csomópontokkal elviselhetetlenül zsúfolt a nyári szezonban (hiányos közlekedési rendszer)
- északi parti vasútvonal alacsonyszínvonala
- sok helyen megoldatlan, ill. hiányos a mozgáskorlátozottak számára szolgáló akadálymentesítés.

Lehetőségek

- a vidéki térségek és a kisváros hálózat fejlesztése EU források felhasználásával
- városhálózat fejlesztés
- a 8-as számú főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése
- A Balatoni Közlekedési Stratégia következetes végrehajtása, Balatoni Közlekedési Szövetség megalakítása
- A régió repülőtéri infrastruktúráinak környezeti szempontokat tekintetbe vevő fejlesztése.
- megújuló alternatív energiák hasznosításának támogatása

Veszélyek

- az elkerülő utak fejlesztésének elmaradása és a vendégforgalom növekedése esetén a közúti közlekedési rendszer szezonális túlzsúfoltsága megbéníthatja a térséget
- az indokolt közlekedési fejlesztések elmaradása negatív hatással lesz a térség Közép-európai konkurens turisztikai célterületekhez mérhető

versenyképességére
- környezeti károkat okozhat az indokolt közmű fejlesztések elmaradása

4.4. Környezet állapota

Erősségek

- Európai jelentőségű vizes élőhely
- gazdag természeti értékek, és épített örökség
- a Balaton Európa egyik legjobban kutatott tava
- képzett szakember gárda az értékek megőrzése és bemutatására
- a parttól távolabbi települések érintetlensége
- területrendezési törvény megalkotása (Balaton törvény)
- domborzati sokszínűség (geológiai érdekességek)
- nehézipar minimális jelenléte
- területileg egységessé vált Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Gyengeségek

- javuló tendenciát mutató, de sérülékeny és labilis vízminőség
- a Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer megvalósításának elhúzódása, kevésbé hatékony működése
- a parti sáv fokozott környezeti terhelése
- a Balaton vízpartja sűrűn beépített
- sérülékeny vízbázis (kiemelt környezeti problémák - karsztrendszer)
- vízfolyások mederrendezésének elmaradása
- hatékony hatósági intézkedési rendszer hiánya az engedély nélküli feltöltések ellen
- sérülékenység az éghajlatváltozás hatásaival szemben

Lehetőségek

- Vízkeret Irányelvhez kapcsolódó Vízgyűjtő Gazdálkodási Terv elkészítése és végrehajtása
- Adaptációs stratégia elkészítése és végrehajtása a klímaváltozás okozta hatások enyhítésére
- vizes élőhelyek bemutatásához kapcsolódó fejlesztések környezettudatos nevelésben történő hasznosítása
- jelentős táj-rehabilitációs források biztosítása
- környezetvédelmi beruházások megvalósítása nemzetközi (Kohéziós Alap, KEOP) támogatás igénylésével (szennyvízelvezetés, hulladékgazdálkodás témakörben)
- tehermentesítő utak megépülésével a levegő, és zajterhelés csökken
- négy régiós együttműködés a környezetvédelem érdekében

Veszélyek

- a már megszerzett vagy tervbe vett területek fenntartása a turizmus számára (az ingatlanspekuláció elkerülése)
- kiszámíthatatlan, bizonytalan források a stratégia megvalósításához
- erózióveszélyes magaspart
- a térség gazdaságát befolyásoló Balaton vízminőségének romlása (eutrofizáció) és ennek alapján a térségi ellentétek erősödése
- havária, ipari, mezőgazdasági szennyezés
- kárrendezés, rehabilitáció elmaradása
- az éghajlatváltozás következtében romlik a Balaton és a vízgyűjtő vízmérlege, romlik a vízminőség
- az éghajlatváltozás miatt csökken a biológiai sokféleség, romlik az erdők állapota

5. Jövőkép

A Balaton térség fejlesztésének fő céljai, irányai

A jövőkép megalkotásánál figyelembe vettük az Országgyűlés által elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) Balatonnal kapcsolatos állásfoglalását, mely az alábbi elveket, célokat határozza meg:

„A Balaton térség (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe) tartós versenyképességének megteremtése a fenntartható térségi rendszer kialakításával. Alapvető cél, hogy a környezeti, a táji és kulturális értékeinek megőrzésével és ésszerű használatával, a turisztikai kínálat minőségi bővítésével, valamint az érintett intézmények, szereplők együttműködésével egy tartósan versenyképes és fenntartható térségi rendszer jöjjön létre. Ennek érdekében a ***következő célok elérése kívánatos:***

- ***a minőségi turizmus feltételeinek megteremtése, a turisztikai szezon meghosszabbítása;***
- ***a turisztikai forgalom területi koncentráció csökkentése a háttérterületek adottságain alapuló sokszínű turisztikai kínálat kialakításával;***
- ***a mikroregionális fejlettségi egyenlőtlenségek megszüntetése, a meglévő különbségek területi kiegyenlítése a fejletlenebb térségek pozitív diszkriminációjával,***
- ***a tó, vizes élőhelyek és egyéb természeti területek ökológiai állapotának, és a víz minőségének megóvása;***
- ***Balaton térség aktív tájképvédelme, kulturális örökségek védelme és a háttérterületek adottságaikra építő fenntartható fejlesztése;***
- ***a közlekedési-, info-kommunkációs és közszolgáltatási hálózatok kialakítása a környezeti és fenntarthatósági szempontoknak megfelelően;***
- ***a nemzetközi jelentőségű balatoni természettudományi, különösen ökológiai-hidrobiológiai, valamint társadalomtudományi regionális kutatások, a Balatonnal kapcsolatos monitoring és információs rendszerek fejlesztése és fenntartása;***
- ***a természet-földrajzi adottságokra építő (pl. szőlő, gyümölcs) és hagyományokkal rendelkező ágazatokban tevékenykedő vállalkozások jövedelemtermelő-képességének javítása;***
- ***régióban működő vállalkozások környezetkímélő technológiájának és energiatakarékos működésének ösztönzése;***
- ***magas tudástartalmú és alacsony nyersanyag-, szállítás igényű vállalkozások indításának és letelepítésének ösztönzése.”***

Mai tudásunkkal mindehhez hozzáfűzhetjük még az alábbiakat:

- ***a TDM rendszerben történő fejlesztések támogatása,***
- ***megelőző és az alkalmazkodást segítő stratégia kidolgozása a klímaváltozás káros hatásainak mérséklésére.***
- ***Legyen a Balaton vonzó mint lakóhely, mint munkahely és mint turisztikai desztináció.***

A Balaton, OTK-ban meghatározott szerepének elérése érdekében a BKÜ az alábbi jövőképet és a jövőkép elérését szolgáló célrendszert határozta meg:

Jövőkép:

„Legyen a Balaton Magyarország és Európa kertvárosa!"

A Balaton Régió 2020-ra legyen a természetesség és a magas életminőség közép-európai mintarégiója. A régió, a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságaira építve, európai szinten igényes, vonzó lakó-, üdülő-, és munkakörnyezetté váljon.

A Balaton régió 2020-ra

- Magyarország és Közép-Európa viszonylatában a legtermészetesebb régió, állandó és ideiglenes lakói számára a legvonzóbb életminőséget nyújtja;
- kiváló minőségű természeti értékekkel és épített környezettel rendelkezik, környezeti állapota stabilizálódik, Közép-Európa legnagyobb tava a Balaton és a környező táj egyedülálló természeti és kulturális adottságai, mint nemzeti közkincs megőrzése felett hűen őrködik;
- európai szinten modellértékű, egységes fenntartható területi rendszert alkot, önálló fejlesztési egységként kezelt és önálló területi irányítással rendelkezik;
- megteremti saját (külső szereplőktől független) potenciálját a külső gazdasági, környezeti folyamatokhoz való alkalmazkodás megteremtésére. Csökken a térség kiszolgáltatottsága a globális klímaváltozási folyamattal, valamint a hazai és nemzetközi fejlesztési források elérhetőségével szemben;
- környezeti és táji értékek fenntarthatósága mellett jelentős hazai és külföldi idegenforgalommal rendelkezik egész évben, a szabadidő eltöltésnek, az élménykeresésnek és az egészséges életvitelnek a legvonzóbb magyarországi térsége, miközben különböző térségeit izgalmas sokféleség jellemzi;
- gyógyító térség, kialakul a gyógyító Balaton képe ahol a tó és a gyógy-, termálvizek, a mikroklíma, a helyben megtermelt gyógyító és éltető termékek, valamint a szabadidő aktív eltöltését segítő szolgáltatások egész évben várják a látogatókat és gyógyítják, frissítik a régióban élőket;
- táji, természeti adottságokra és hagyományokra épülő („Balaton márka"), a helyi környezeti feltételekhez igazodó versenyképes gazdasággal rendelkezik;
- a helyi szereplők együttműködése révén a régióban megtermelt jövedelmek lehető legnagyobb része a térségen belül marad, a térség szereplőit gazdagítja;

- a modern XXI. századi innovatív, tudás alapú gazdasági ágak, szolgáltatások és intézmények térségi jelenléte megerősödik;
- az információs társadalom legújabb vívmányai a régióban kiemelkedően elterjedtek, és alkalmazásuk megjelent a gazdasági és társadalmi életben, a környezeti alrendszer irányításában, és a régió egységes monitoring rendszerében;
- a lakosság minden rétege számára megteremeti az esélyt a munkavállalásra, a régióban az állandó lakosság egyre nagyobb részének biztosított az egész éves munkavállalása;
- nincsenek a régión belül jelentős területi társadalmi-gazdasági különbségek, a multikulturális és erősen érdektagolt helyi társadalom konfliktusos helyzetei jól kezeltek;
- regionális és térségi szinten együttműködő földrajzi, társadalmi és kulturális egység mely határozott és tényleges térségszervezési erőt felmutatni képes balatoni azonosságtudattal bír.

A koncepció átfogó célja: A helyi társadalom életminőségének javítása érdekében a Balaton-térség versenyképességének javítása a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével.

A jövőképhez igazodva fontos, hogy a régió fejlesztése a fenntarthatóság jegyében, azaz a tó és környéke terhelhetőségét figyelembe véve valósuljon meg. Ehhez szükséges a tudatos térségfejlesztés, melynek eszközei:

- a szabályozás, és
- az ösztönzés.

A szabályozás törvényi lehetősége és keretei a Balaton törvény alapján adottak. Fontos azonban, hogy a törvényi szabályozás 10 évente felülvizsgálatra, és a térség fejlesztési programjaihoz illesztésre kerüljön.

Az ösztönzés lehetőségei jelenleg adhoc jellegűek, azaz a Balaton számára nem áll rendelkezésre önálló, hosszútávon felhasználható fejlesztési forrás. A fejlesztési források évente, a kormány, illetve a minisztériumok és a régiók közötti alku eredményeként kerülnek meghatározásra, ami kiszolgáltatottá teszi a BKÜ fejlesztését. Ezért hosszútávon célként kell megfogalmazni a térség saját fejlesztési potenciáljának megteremtését.

A helyzetelemzés eredményei és megállapításai alapján levonható következtetésekből megszerkeszthető, kívánatos, és egyben reális jövőkép a régió hosszú távú fejlesztésének fentiekben idézett irányelvei alapján a következők szerint jellemezhető:

A tervezési ciklus végére úgy újul meg a régió turisztikai infrastruktúrája, hogy mindez nem megy a térség természeti-környezeti állapotának rovására, sőt, abban mikroregionális eltérésekkel bár, de kisebb-nagyobb javulások is tapasztalhatók lesznek. A sikeres alkalmazkodási intézkedések eredményeként az éghajlatváltozás negatív hatásai nem érvényesülnek, a mezőgazdaság (elsősorban a szőlő és gyümölcs termelés) kihasználja a magasabb hőmérsékletben rejlő lehetőségeket. Az erdők területe növekszik, állapotuk nem romlik. A további terheléscsökkentési intézkedések és a vízkészlet gazdálkodás fejlődése következtében a Balaton vízminősége nem romlik a magasabb hőmérséklet ellenére sem. A turizmus kiaknázza a hosszabban tartó, melegebb és szárazabb nyári időjárás kínálta lehetőségeket. E folyamatot az üdülőkörzet turisztikai vonzerejének növelése irányába ható egyéb tartalmú (kulturális) fejlesztések egészítik ki, ami a Balaton környékének jelentős mértékű felértékelődését eredményezi a környező kelet-közép európai konkurens turisztikai

desztinációk sorában. Az ide látogató vendégkör belső arányaiban folytatódik a közelmúltban megfigyelt tendencia, melynek eredményeképpen 2020-ra a balatoni turisták megközelítőleg kétharmada, háromnegyede a belföldiek soraiból kerül ki, s ezek az arányok a vendégéjszakák esetében is az előbbihez fognak közelíteni. A javuló feltételek egyben a minőségi turizmus irányába ható változáshoz is vezetnek, vagyis fokozatosan nő a régió közbiztonsága, mely egyben kitüntetett részévé válik a térség vonzerejének. A térségben meghatározó turizmus gazdaság szerény, de biztos, fejlesztéseket is lehetővé tevő megélhetést nyújt az ágazatban érdekelt helyi vállalkozók és alkalmazottak számára is. E változások ösztönzőleg hatnak a turizmushoz kisebb-nagyobb mértékben köthető egyéb ágazatok fejlődésére, ami a régió gazdaságának diverzifikálását hozza magával. A tervszerű és szakszerű fejlesztések a szezon meghosszabbodását eredményezik, ami magával vonja a parttól távolabb eső települések vállalkozói számára a turisztikai kínálat kialakításának, ill. bővítésének alapjait. Csökken a munkanélküliség, és annak szezonalitása. Csökkennek a társadalmi feszültségek is, a Balatonról hamar elterjed, hogy a régió a természeti szépség, a kulturális gazdagság, a területi és a társadalmi harmónia, a biztonság európai szigete. Az emberek kiegyensúlyozottak lesznek, felhőtlen érzés lesz balatoni embernek lenni, a balatoni identitás táplálójává a természeti és kultúrtörténeti értékekhez vonzódás mellett nem a hatalmi, újraelosztó központ-ellenesség, hanem az elégedettség válik. A Balaton térség viszonylagosan kedvező adottságai miatt olyan táji, kultúrtörténeti és infrastrukturális értékekkel bíró térségnek tekinthető, amely turisztikai célterület jellegén túl munkahelyként, lakóhelyként, és rekreációs térként is felértékelődik a Dunántúlon, Magyarországon, és a kontinensen.

Összegezve:

- **a modell lényege a nyilvánosság, a régió fejlődésében érintett és érdekelt partnerek szerződéses, ellenőrizhető viszonyrendszerben történő együttműködése, ami feltétele a fejlődésnek,**
- **a konstrukció garantálja a hatékony forrásfelhasználást, nagyrészt kizárja a felesleges párhuzamos, illetve a stratégiai célok megvalósulása ellenében ható fejlesztéseket, megegyező nagyságú forrásokat az eddigiekhez képest mintegy 25-30 %-kal jobb hatásfokkal képes felhasználni,**
- **lényegesen jobb az e konstrukcióban együttműködő szereplők forrásabszorpciós képessége, ami lehetővé teszi az EU-forrásokhoz történő közvetlen, regionális szinten megszervezett tervszerű hozzáférést,**
- **rugalmas, vagyis alkalmasabb a nem várt pozitív, illetve negatív változásokhoz való alkalmazkodásra, a lehetőségek kihasználására,**
- **a régió társadalmát jellemző területi identitásban rejlő energiák nem másokkal szemben, hanem az üdülőkörzet fejlődésének irányában működtethetők.**

E forgatókönyv csak a régió fejlesztésében érintett és érdekelt minden társadalmi státuszcsoport, szervezet és intézmény partnerségében valósulhat meg. A siker a helyi vállalkozók, a civil szervezetek, az önkormányzatok, az érintkező megyék, régiók, tárcák, kutatóhelyek és ezek intézményeinek BFT keretein belül, helyben lefolytatott pozitív végösszegű játszmájaként is jellemezhető. Megjegyzendő viszont, hogy a vázolt jövőkép-modell csupán a balatoni turizmusfejlesztés centralizált modelljének fenntartásában érintett és érdekelt szereplők jelentős részének kisebb-nagyobb érdeksérelme révén váltható valóra.

6. Átfogó célok

A Balaton térsége természeti, táji értékekben, kulturális örökségben gazdag terület, gazdaságában - országos viszonylatban - jelentős súlya van a turizmusnak. Ugyanakkor a turizmus versenyképessége romlott az elmúlt időszakban, miközben az éves átlagot tekintve elsősorban a parttól távolabbi településeken magas a munkanélküliség, az inaktívak aránya. A foglalkoztatottság erősen szezonális, mely részben köszönhető a nyári szezonokban az állandó lakosságot szinte megduplázó üdülőtulajdonosok által, elsősorban a szolgáltatások iránt támasztott keresletnek. A régió lakosságát jellemzi az elöregedés, a magasan képzett fiatalok elvándorlása. Kedvező folyamat, hogy az elmúlt időszakban a csapadékos időjárásnak és a jelentős természet- és környezet védelmi beruházásoknak köszönhetően javult a tó minősége, illetve stabilizálódik a vízszint, valamint a környezet állapota, mely területen további előrelépések szükségesek. A Balaton régióban a fejlesztéspolitikához kapcsolódó intézményrendszer működése alacsony hatékonyságú, gyenge a különböző partnerek közti együttműködés. Ez a helyzet lehetőséget nyújt arra, hogy a jövőben a korábbi fejlesztési stratégiától eltérően a fejlesztések középpontjában a lakosság életminőségének javítása álljon.

<u>Átfogó cél:</u> A lakosság életminőségének javítása érdekében a Balaton-térség versenyképességének javítása a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével

<u>A jövőképhez igazodva</u> a régió fejlesztési céljait úgy kell megfogalmazni, hogy az javítsa a lakosság életminőségét, vonzó, élhetőbb környezetet teremtsen, miközben a gazdaság fejlesztése nyomán növekedjen a lakosság jövedelme. A jövedelem növelése érdekében a régióban olyan termékek előállítását és olyan szolgáltatások nyújtását kell ösztönözni, melyek nemzetközi viszonylatban is versenyképesek. Ezért törekedni kell a régióban működő vállalkozások megújuló-képességének javítására, a termelési folyamatok, termékek innovációjára, valamint a turisztikai szolgáltatásoknak a célcsoport igényekhez igazított minőségi javítására. A gazdaság fejlesztésekor az innováció-orientált termék- és technológiafejlesztés ösztönzése, valamint a szolgáltatások folyamatos megújításán keresztül törekedni kell az egész éves állandó foglalkoztatás bővítésére, új vállalkozások letelepítésére. Építeni kell a térség természeti, táji értékeire és kulturális örökségeire, a balatoni, táji hagyományokra, ugyanakkor vigyázni kell arra, hogy a régió környezeti egyensúlyát ne borítsák fel az emberi beavatkozások. A mezőgazdasági tevékenységek kapcsán ösztönözni kell a környezetkímélő, a táji adottságokat figyelembe vevő gazdálkodási tevékenységek folytatását, a turizmus keresleti igényeinek kiszolgálását. A természeti értékekben bővelkedő régióban különösen fontos a környezeti szempontok figyelembe vétele és a környezetterhelés csökkentése. Érvényesíteni kell a környezettudatos, klímatudatos fejlesztés alapelveit az élet minden területén. Az éghajlatváltozást okozó kibocsátások csökkentésével egyidejűleg alkalmazkodni kell az elkerülhetetlen éghajlati változásokhoz a gazdaság, a vízgazdálkodás, a természetvédelem, az infrastruktúra fejlesztés és egészségügy területén is. Az életminőség javítása szempontjából meghatározó a települési környezet fejlesztése és a helyi közösségek, a térségi szereplők együttműködése. Mindezen fejlesztések során törekedni kell a térségben a területileg kiegyenlített fejlődésre, így – az egyik legfontosabb célt említve - a parttól távolabbi településeken a part menti településekhez képest másfélszeres munkanélküliség csökkentésére. A lakosság életminőségének alapfeltétele a magas színvonalon működő, elsősorban kistérségi alapon jól szervezett humán közszolgáltatások működése. Jelen

stratégiának nem tárgya ez a tématerület mivel azt a többcélú kistérségi társulásoknak a tervezési-statisztikai régiókkal együttműködve kell megtervezniük.

Az életminőség javítása során a helyi lakosság mellett figyelembe kell venni az üdülőtulajdonos, a turisták és a térségbe befektetni kívánó vállalkozók elvárásit is.

A fenntartható fejlődés elveivel összhangban a társadalmi haladás érdekében a térség gazdasági fejlődésének biztosítása mellett a környezeti feltételeket is meg kell őrizni. A fejlesztési célok megvalósítása során tekintettel kell lenni a környezet eltartó-képességére, mint az igények kielégítésének korlátjára is.

7. Specifikus célok

Az átfogó cél eléréséhez járulnak hozzá a specifikus célok, melyek fejlesztési irányokon keresztül valósulnak meg. A koncepció specifikus céljai az alábbiak:

A vállalkozások versenyképességének javítása érdekében

A foglalkoztatás bővítése és a vállalkozások jövedelem termelőképességének javítása, ezen belül is:

- állandó lakosok egész éves foglalkoztatásának bővítése, a turizmus megújítása mellett a vállalkozások modernizációjának ösztönzése;
- építve a régió természetföldrajzi, táji adottságokra, hagyományos gazdasági ágazatokra (pl. mezőgazdaság, turizmust kiszolgáló szolgáltatások);
- új, magas hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek megtelepítésére;
- turizmusból származó jövedelmek növelése és a régión belül a turizmus tér- és időbeli szétterítése;
- a régió közlekedési elérhetőségének javítása;
- a munkaerő kínálatának a foglalkoztatási igényekhez való igazítása;
- a modern info-kommunikációs eszközöknek lakosság és a vállalkozások minél szélesebb körben való elterjesztése;
- a közügyekkel, közszolgáltatásokkal, vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó intézmények szervezeti megújulása;
- az oktatás-nevelés, valamint a kultúra társadalomépítő szerepének fokozása
- energiahatékonyság növelése, energiatakarékosság ösztönzése
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási kapacitás erősítése

Környezet minőségének javítása érdekében

A táji értékek helyreállítása, valamint ezen értékekre építő gazdaság fejlesztés és a települési környezet minőségének javítása;

- a stabil környezeti állapot elérése és balatoni tájak értékeinek védelme és erőforrásaik fenntartható hasznosítása, kockázat-megelőzés, alkalmazkodás az éghajlatváltozás okozta újabb kihívásokhoz ;
- az életminőség javítása szempontjából meghatározó a települési környezet fejlesztése, zsúfolt területhasználat oldása;
- a táji értékek és a kulturális örökség fenntartható hasznosítására építő gazdasági tevékenységek és szolgáltatások fejlesztése.

Területi és társadalmi kohézió érdekében

A parttól távolabbi településeken a foglalkoztatás bővítése és a gazdaság, ezen belül a turizmus fejlesztése;

A térségi szereplők (önkormányzatok, intézmények, vállalkozások, civilek) közti együttműködések ösztönzése és a regionális identitás erősítése.

A mikroregionális adottságokat (térszerkezeti koncepció) is figyelembe vevő, összehangolt turizmusfejlesztés.

Ábra 6. A koncepció célrendszere az átfogó, specifikus célokkal valamint a javasolt fő beavatkozási területek

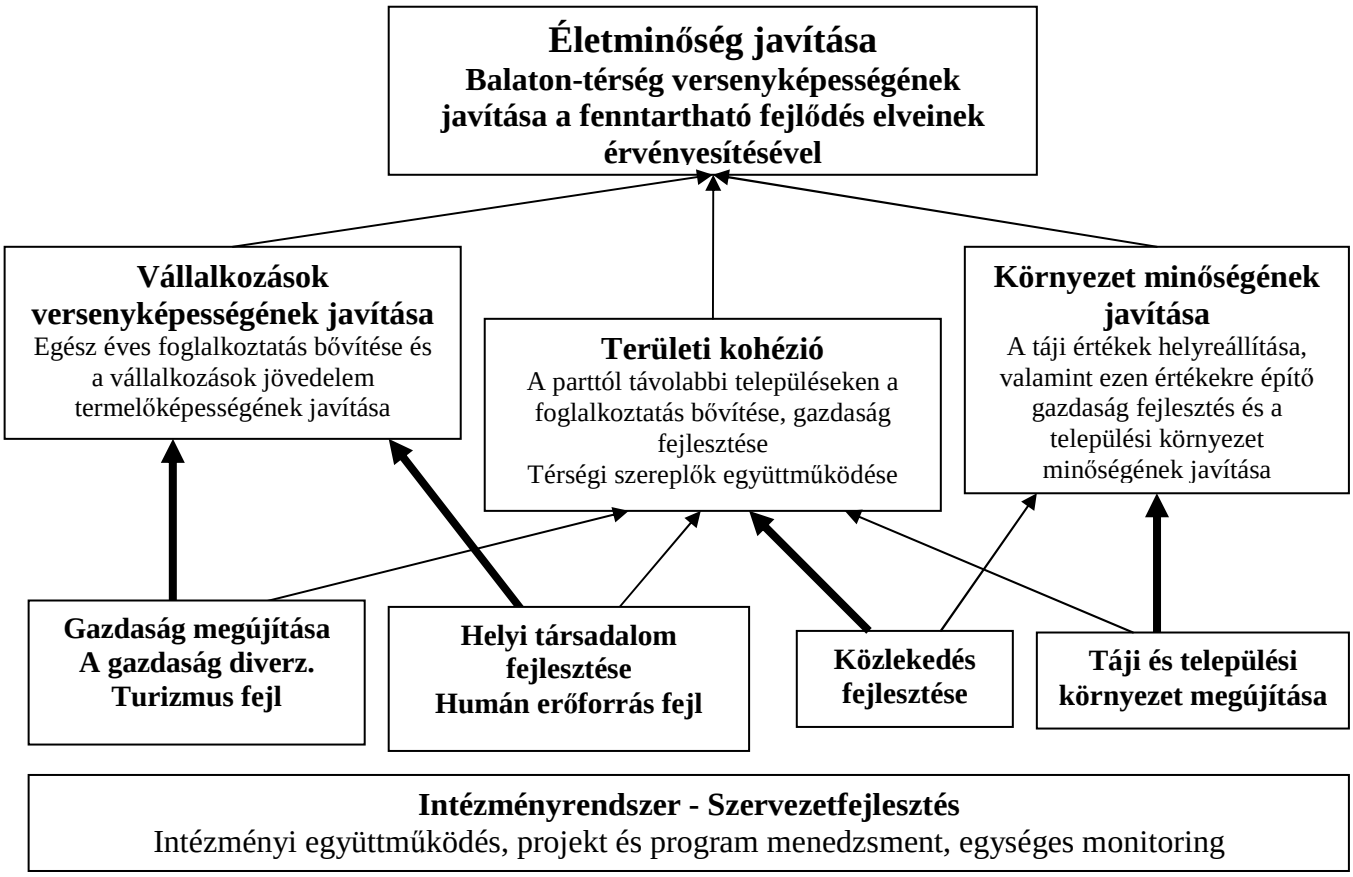

7. 1. Beavatkozási terület: A gazdaság megújítása

A Balaton gazdaságának szükséges és kívánatos a megújulása. Miközben mindig is fontos jövedelemtermelő ágazat marad a turizmus, addig a gazdaság tekintetében is törekedni kell a több lábon állásra. Új munkahelyek teremtésével növelni kell a foglalkoztatottak, és ezen belül is bővíteni kell az egész éves foglalkoztatottak számát. Továbbá a régió versenyképességének javításával összhangban elő kell segíteni a vállalkozások jövedelmezőségének javulását. A gazdaság fejlesztésénél elsősorban a régió gazdasági hagyományaira, természeti-földrajzi adottságaira érdemes építeni.

Célterületek:

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása

Vállalkozások modernizálása

Mező-, hal-, vad-, erdőgazdasági vállalkozások versenyképességének javítása

„Balatoni terméket" készítő hagyományos mesterségek, kézművesipar fejlesztése

Kis és középvállalkozások technológia és termék innovációjának, valamint vállalatközi és K+F intézetekkel való együttműködésének fejlesztése

Vállalkozói infrastruktúra fejlesztés, új vállalkozások vonzása

Információs társadalom elterjesztése

7.1.2 Turizmus megújítása

Vonzerőfejlesztés

Turisztikai szolgáltatások minőségi fejlesztése, modernizálása

Turizmus szervezeti rendszerének megújítása, a szereplők együttműködésének fejlesztése

A turizmus külső feltételeinek biztosítása

7.1. Beavatkozási terület:
A gazdaság megújítása

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása

7.1.1. Célterület: Gazdaság diverzifikálása

I. Cél:

- Az állandó lakosság egész éves foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése és új munkahelyek teremtésének ösztönzése
- A régió természet-földrajzi adottságaira építő és hagyományokkal rendelkező ágazatokban tevékenykedő vállalkozások jövedelemtermelő-képességének javítása
- A térség turizmusát kiszolgáló helyi ipari, mezőgazdasági termelés és értékesítési rendszer kialakítás a háttértelepüléseken
- Magas tudástartalmú, innovatív és alacsony nyersanyag-, szállítás igényű vállalkozások indításának és letelepítésének ösztönzése
- A régióban működő vállalkozások környezetkímélő technológiájának és energiatakarékos működésének ösztönzése
- Modern info-kommunikációs eszközök használatának ösztönzése a régió versenyképességének javítása érdekében

II. Helyzetelemzés:

A Balaton Régió - kiemelkedő kultúrtörténeti és természeti értékeinek köszönhetően – a hatvanas évek közepétől kezdődően a turizmusgazdaság kiépülésével párhuzamosan jelentős fejlődésnek indult. A Balaton – Budapestet megközelítően – az ország turizmusában a második legfontosabb célpont. **Bár népszerűségéből az utóbbi években sokat vesztett, jelenleg is Közép-Európa**

egyik leglátogatottabb üdülőhelye a tó és környéke.

A rendszerváltás az **1990-es évek** első felében együtt járt **a korábbi szervezeti rendszer gyökeres átalakulásáva**l. A szerkezetátalakítás és a termelékenység javítása következtében a **centralizált nagyvállalatok zöme megszűnt,** a munkahelyek számottevően csökkentek, az egyéni vállalkozásként folytatható tevékenységek köre viszont bővült. A vállalkozások száma a felsorolt jelenségek folytán az évtized eleje óta több mint kétszeresére (ezen belül a társas vállalkozásoké 4-5-szörösére, az egyénieké másfél-kétszeresére) növekedett.

A régió gazdaságára a kisvállalkozások túlsúlya jellemző. 2002. évtől azonban a kisvállalkozások számának csökkenése figyelhető meg az országos adatokhoz képest. A térségen belül elsősorban a partközeli települések (132 db/1000 fő) vonzzák a vállalkozásokat, a parttól távolabbi települések (74 db/1000 fő) már csupán az országos átlag körüli mértékben.

Ábra 7. Vállalkozások száma 2007-ben

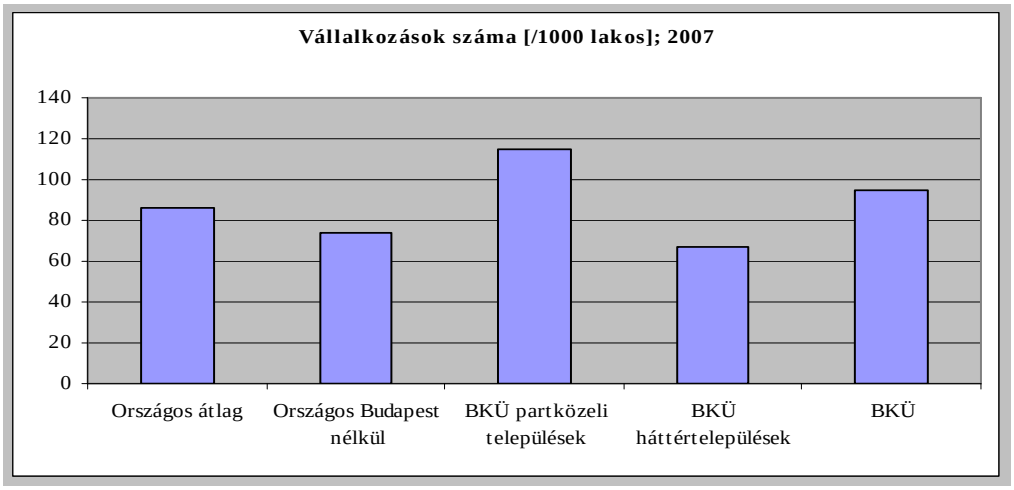

A partközeli és a háttér települések közötti különbség megfigyelhető a gazdaság valamennyi mutatója tekintetében. Jelentős eltérés található a települések munkanélküliségének, jövedelemtermelő képességének elemzésekor a part-menti települések javára.

Ábra 8. Regisztrált munkanélküliek aránya, 2006. július

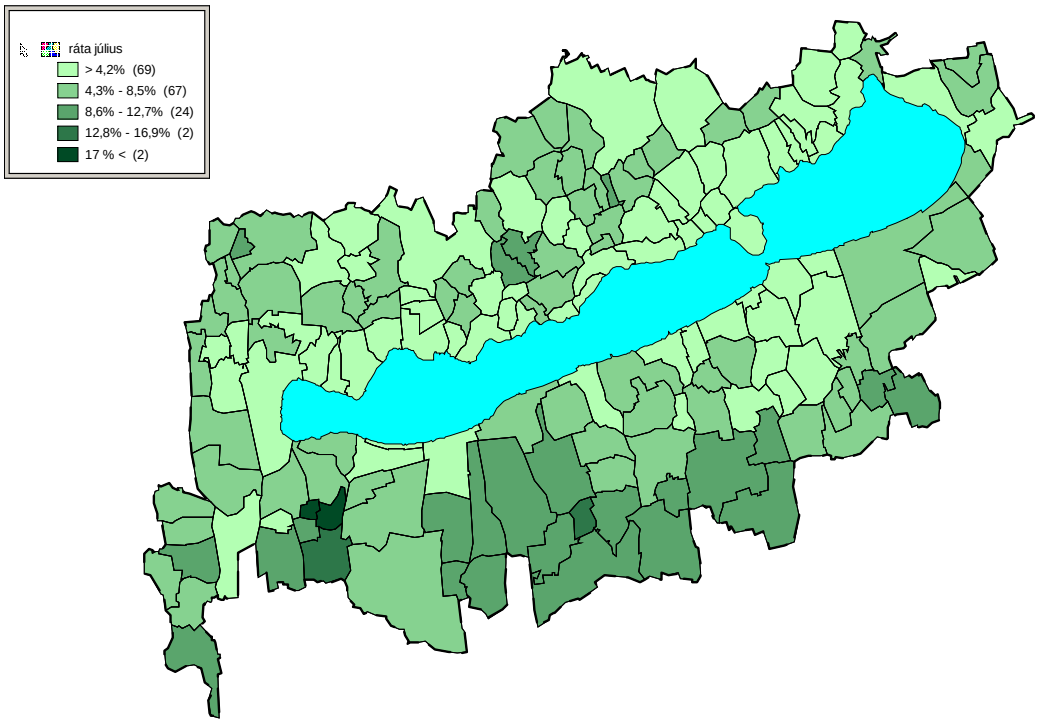

A Balaton jövedelem termelésének meghatározó részét a turizmus adja, melyet a Balaton környékén működő turisztikai és a vele kapcsolatos kisegítő ágazatok vállalkozásainak túlsúlya mutat. Emellett jelentős még a kereskedelem – szolgáltatás, az ingatlan ügyekhez, gazdasági szolgáltatásokhoz és az építőiparban dolgozó vállalkozások aránya, azonban ezen vállalkozások is nagymértékben kötődnek a turizmushoz.

Ábra 9. Működő vállalkozások száma az alábbi nemzetgazdasági főágazatokban

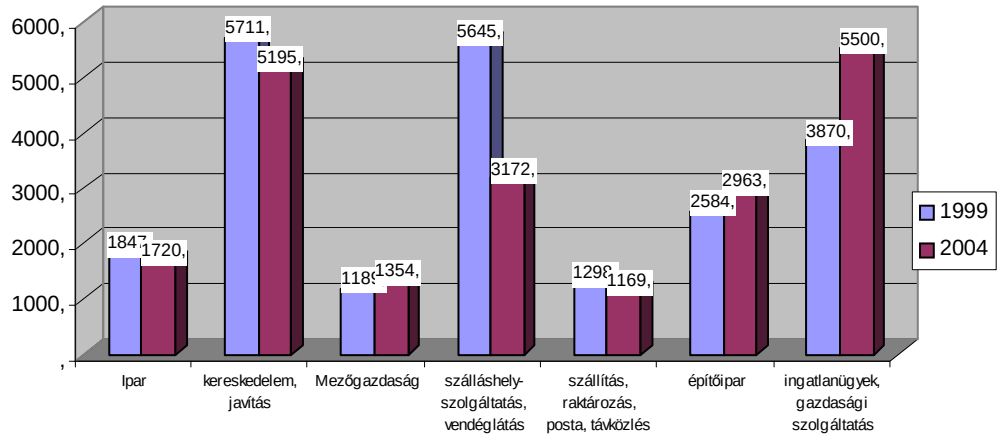

Forrás: KSH T-STAR

III: Eszközök:

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása

Vállalkozások modernizálása

- **Mező-, hal-, vad-, erdőgazdasági vállalkozások** versenyképességének javítása, a mezőgazdasági termékek feldolgozottságának és helyi piacokon való értékesítésének ösztönzése

A Balaton Régióban kis**ebb az országos átlagnál a mezőgazdaságilag művelt területek aránya. Ugyanakkor az agrárágazat minden szakága számára találhatók kedvező termőterületek** (szántóföldi termelés, kertkultúra, szőlő- és gyümölcstermesztés, állattartás, hal- és vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás).

A mezőgazdasági termelésben még mindig jelentős szerepet képvisel a kevésbé jövedelmező, átlagos minőséget biztosító szántóföldi növénytermesztés. A mezőgazdaság területén, ugyanúgy ahogy a turizmus területén a régiónak meg kell találnia azokat a termékeket, melyben egyedi, magas színvonalú kínálatot tud nyújtani.

A mezőgazdasági termelés fejlesztése során az alábbi célokat kell szem előtt tartani:

- Élőmunkaigényes termelés (háttérterületek foglalkoztatási problémáinak csökkentésére),
- Egyediség,
- Hagyományoknak, helyi viszonyoknak megfelelés,
- A térségben biztosított legyen a termék feldolgozása,
- Helyi keresleti igényeket kiszolgálása, helyi értékesítési rendszer kiépítésével,
- Egyedi, balatoni „ajándék” termékkénti szerep,

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása

Vállalkozások modernizálása

- **Mező-, hal-, vad-, erdőgazdasági vállalkozások** versenyképességének javítása, a mezőgazdasági termékek feldolgozottságának és helyi piacokon való értékesítésének ösztönzése

  - Környezeti terhelés csökkentése – biogazdálkodás.
  - Klímatudatos gazdálkodás és tervszerű alkalmazkodás az éghajlatváltozás tapasztalt és várható hatásaihoz

Balaton térségének adottságai nem a legkedvezőbbek a mezőgazdaság számára, miközben **jelentős hagyományai vannak a szőlő- és gyümölcstermesztésnek, valamint a nádgazdálkodásnak**. A mezőgazdasági termékek, élelmiszerek iránt a régióba látogató turisták is további keresletet támasztanak, ami a nyári szezonban különösen előnyös a munkaerő-igényes primőr (minőségi) zöldségek, gyümölcsök termesztésének és helyben történő értékesítésének. A mezőgazdaság jövedelmezőségének javítása érdekében ösztönözni kell a termelők és a termelési-értékesítési láncban lévők együttműködését, segíteni a mezőgazdasági vállalkozások, kistermelők technológiai modernizációját, az áruk helyi feldolgozottsági szintjének növelését, valamint a termények, áruk helyi piacokra való eljuttatását.

A környezet- és egészségtudatosság révén a biotermékek iránt növekvő folyamatos kereslet megfelelő alapot nyújt a biogazdálkodás folytatására, mellőzve a műtrágya és egyéb kemikáliák használatát.

A fenti elvek figyelembevételével az alábbi területek előtérbe helyezése indokolt:

- Szőlő és bor termelés
- Gyümölcstermelés (jelenlegi fajták mellett a hagyományos fajták ismételt elterjesztése (pl.: mandula)
- Fűszernövények, gyógynövények termelése
- biogazdálkodás
- nádgazdálkodás

A Balatonban az elsősorban élmény és turisztikai célú horgászás infrastrukturális feltételeit kell fejleszteni, továbbá az ökológiai, környezetkímélő halászati módszerek alkalmazását általánossá tenni. Ugyanakkor a térség halászatában egyre jelentősebb szerepet kell kapniuk a **Balaton környéki halastavaknak**, mely területeken **javasolt elsősorban támogatni a halászati tevékenységek modernizálását.** A balatoni természetes vízi halászat funkcióját a természet- és környezetvédelmi közhasznú feladatokra javasolt szorítani, kiegészítve a tradicionális balatoni halászati módszerek bemutatására alkalmas, hagyományteremtési, kulturális örökségvédelmi, közösségépítési, oktatási, turisztikai attrakcióként szolgáló látványelemekkel.

A régió erdőgazdálkodásában elsősorban az erdők rekreációs

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása

Vállalkozások modernizálása

- **Mező-, hal-, vad-, erdőgazdasági vállalkozások** versenyképességének javítása, a mezőgazdasági termékek feldolgozottságának és helyi piacokon való értékesítésének ösztönzése

funkcióira kell fókuszálni, erősítve a közjóléti erdőhasználatot. Az erdők gazdasági használatában a természet közeli formák támogatandóak, valamint az erdei termékekben rejlő lehetőségek kihasználása, gyűjtése, feldolgozása és piacra juttatása. Meg kell vizsgálni, a Nemzeti Erdősítési Programmal összhangban, az erdősítésre javasolt területeken a telepítés felgyorsítását, ösztönzését, mivel ez jelentős mértékben hozzájárul a klímaváltozás enyhítéséhez. Az erdőgazdálkodás kapcsán meg kell vizsgálni a biomassza energia (fűtési) célú hasznosítását, illetve a fafeldolgozás lehetőségeit. A fafeldolgozás részeként ösztönözni kell a hagyományos termékek előállítását, valamint a környezetet kímélő technológiák használatát és a fafeldolgozáshoz kapcsolódóan a piaci igények alapján a termékstruktúra folyamatos megújítását.

A turizmushoz is kapcsolódó vadgazdálkodás szintén kiemelt gazdasági tevékenységet jelenthet a Balaton Régió magasan erdősült térségeiben, azonban ez nem okozhatja az erdők közösségi hozzáférésének korlátozását (vadaskertek kialakítása), valamint a vadállomány túltartásából adódó erdő- és mezőgazdasági károkozást sem, mely jelenleg a térség több pontján állandó probléma.

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása

Vállalkozások modernizálása

- **„Balaton terméket" készítő hagyományos mesterségek, kézművesipar** (hagyományos alapanyagokat felhasználó) technológiai fejlesztése, a vállalkozások közti együttműködések javítása

A táji, kulturális adottságokból kiindulva a régióban a mezőgazdaság mellett – ugyan már nem túl nagy számban és jelentőséggel - jelen vannak az egyedi érteket, balatoni specialitást jelentő termékek előállítására alkalmas („Balaton termék") **hagyományos mesterségek, a kézművesipar**. Szükséges ezen vállalkozások működési feltételrendszerét javítani, technológiai színvonalukat fejleszteni.

Támogatni kell a vállalkozások termékszerkezetének folyamatos megújítását, míg a mesterségek továbbélése miatt támogatni kell (OKJ-s képzéseken) a szakmák elsajátítását, helyi minőségbiztosítási rendszerek, céhek felállítását. A fejlesztésekhez szükséges lehet a vállalkozások közti, illetve a tervező, kutató-fejlesztő intézményekkel való együttműködés ösztönzése. Ösztönözni kell a helyi termékeket előállító termelők, feldolgozók, értékesítők, a kapcsolódó turisztikai vállalkozások helyi mikroklasztereinek kialakítását A termékek, kiegészítve a helyben megtermelt mezőgazdasági árukkal színes kínálatot jelentenek a

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása **Vállalkozások modernizálása**	• **„Balaton terméket" készítő hagyományos mesterségek, kézművesipar** (hagyományos alapanyagokat felhasználó) technológiai fejlesztése, a vállalkozások közti együttműködések javítása

dísztárgyakat, helyi emlékeket kereső turisták számára. Ki kell dolgozni a balatoni ajándéktárgyak regionális szintű értékesítési rendszerét a turisztikai termékekre, turisztikai szolgáltatókra alapozva.

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása **Vállalkozások modernizálása**	• **Kis és középvállalkozások technológia, termék innovációjának, valamint vállalatközi és kutató-fejlesztő intézetekkel való együttműködésének ösztönzése**

A vállalkozások jövedelmezősége növelésének egyik leghatékonyabb módja az innováció. Az innovációban rejlő lehetőségek kihasználása érdekében szükséges

- a vállalatok közötti együttműködés kialakítása, erősítése a termelés, értékesítés és az innováció területén (pl.: klaszterek, beszállítói rendszerek), valamint
- együttműködés kiépítése a meglévő innovációs kapacitásokkal, kutató-fejlesztő intézetekkel.

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása **Vállalkozói infrastrukt. fejlesztés**	• **Vállalkozói infrastruktúra fejlesztés, új vállalkozások vonzása**

A foglalkoztatási lehetőségek bővítésében meghatározó a Balaton menti városok gazdaságszervező tevékenysége, **fejleszteni kell ezekben a városokban a vállalkozási környezetet**. A beruházások ösztönzését serkenti az autópálya megépítésével a déli part elérhetőségének javulása. A gazdasági tevékenységeknél törekedni kell a nem környezetszennyező technológiát használó vállalkozások letelepítésére, továbbá a helyben előállított termékek és termelési, valamint értékesítési együttműködések kialakítására. Ennek érdekében indokolt:

- A régiót érintő főközlekedési útvonalak mentén és nagyobb városokban **ipari**, a régió lakosságát, gazdaságát kiszolgáló **logisztikai területek barnamezős alapú, tájba illő** fejlesztése a BKÜ Területrendezési Tervének és a Balatoni Területrendezési Szabályzat övezeti előírásaival összhangban (pl. mezőgazdasági termékek logisztikai központja, alacsony környezetterhelésű iparágaknak)
- **Új vállalkozások indítása** érdekében inkubátorházak fejlesztése és kezdő vállalkozásoknak ügyviteli, általános gazdasági tanácsadás nyújtása. A vállalkozások fejlesztésénél

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása
Vállalkozói infrastrukt. fejlesztés

- **Vállalkozói infrastruktúra fejlesztés, új vállalkozások vonzása**

ösztönözni kell **a környezetbarát technológiák alkalmazását,** és csökkenteni kell a környezetszennyező anyagok kibocsátását. Törekedni kell az innovatív megújuló energia technológiák (napkollektor, napelem, hőszivattyú, stb.) régióban történő letelepítésére.

- A meglévő ingatlanállomány hasznosításával (barnamezős beruházás) magas tudás tartalmú és alacsony nyersanyagigényű vállalkozások indításához, kutató-fejlesztő intézmények megtelepedéséhez szükséges vállalkozói infrastruktúra, szolgáltatások (pl. **technológiai park**) fejlesztése, együttműködve a régióhoz kapcsolódó felsőoktatási, kutatás-fejlesztési intézményekkel
- Regionális befektetés ösztönzési tevékenység fejlesztése
- régión belüli mkkv-k egymás közti és K+F intézményekkel ápolt termelési-, értékesítési, innovációs együttműködésének ösztönzése

7.1.1. Gazdaság diverzifikálása
Információs társadalom elterjesztése

- **Információs társadalom elterjesztéséhez szükséges infrastrukturális feltételek megteremtése**

A modern gazdaság alapfeltétele a megfelelő informatikai, információs infrastruktúra kiépítettsége, melynek területei:

- **Szélessávú informatikai hálózat fejlesztése**, elsősorban a parttól távolabbi településeken a gazdaság diverzifikációjának, illetve a magasan képzett munkaerő parttól távolabbi településeken való megtartásának, vagy vonzásának érdekében.
- Lakosságnak, vállalkozásoknak nyújtandó **önkormányzati szolgáltatások elektronikus ügykezelésének és internetes ügyintézésének biztosítása**
- **Közösségi célú Internet** használat hozzáférésének bővítése

Távmunka feltételeinek megteremtése a régió egész területén

Indikátorok:

Ábra 10. A gazdaság megújítása indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mérték-egység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Gazdaságfejlesztés	Települési Gazdasági Erő (TGE)	Személyi jövedelem, Helyi adók, Vállalkozási aktivitás Megyei GDP	Ft/fő, A vidéki átlag %-a	KSH, APEH, TEIR	Település Idősor
Gazdaságfejlesztés	Munkanélküliség	Regisztrált munkanélküli/aktív korúak	%	KSH, ÁFSZ	Település Idősor
Diverzifikáció	A turizmus aránya a gazdaságban	Turizmus fő tevékenységű (TEÁOR) vállalkozások	%	Cégbíróság, KSH	Település (?)
Gazdaságfejlesztés, diverzifikáció	A BKÜ-be érkező turizmus fejlesztési források	BKÜ-be érkező turizmus fejl. forrás/összes forrás évente	%	EMIR-MEH	Idősor
Gazdaságfejlesztés	A BKÜ-be érkező források az NFT II-ben	BKÜ-be érkező források mennyisége évente	Ft/fő, az országos %-ában	EMIR-MEH	Idősor
Gazdaságfejlesztés	Pályázói aktivitás NFT II-ben	BKÜ szereplői által igényelt támogatási források összege évente	Ft/fő, az országos %-ában	EMIR-MEH	Idősor
Mezőgazdaság	Integrált művelés elterjedtsége	Integrált művelés alatt álló terület/összes mezőgazdasági terület	%	MVH, FVM	Település Idősor
Mezőgazdaság	A művelt szőlőterület	A művelt szőlőterület nagysága	ha	Hegy-községek Nemzeti Tanácsa	Hegyközség Idősor
Erdőgazdaság	Erdőterület	Erdő terület nagysága	ha	Megyei erdészeti Igazgatóságok	Idősor, település

7.1. Beavatkozási terület:
A gazdaság megújítása
7.1.2. A turizmus megújítása

7.1.2. Célterület: A turizmus megújítása[2]

A turizmus fejlesztését úgy kell megvalósítani, hogy **növekedjenek a turizmusból származó jövedelmek, éves szinten és területileg is lehetőség szerint kiegyenlített legyen a turista forgalom,** csökkenjen a szezonalitás és a települések időszakos túlterheltsége.

I. Cél:

- **Turizmus jövedelemtermelő képességének növelése**
- **Szezonalítás csökkentése, kereslet időbeli széthúzása**
- A turizmus területi koncentráció csökkentése **a parttól távolabbi településeken bekapcsolása**

II. Helyzetelemzés:

A Balaton régió gazdaságában meghatározó szerepet játszik a turizmus, így a térség turizmusában bekövetkezett változások a térség egész gazdaságára kihatással voltak.

A térség Magyarország második legjelentősebb turisztikai területe - a hazai turisztikai bevételek 22%-a a Balaton turisztikai régióban keletkezik. A belföldi turizmust vizsgálva pedig a Balaton régió hazánk - mind a vendégek (22,3%), mind a vendégéjszakák (25,6%) részarányát tekintve - legjelentősebb fogadóterülete.

A Balatoni turizmus változását elemezve hosszútávon – 2000. évtől – egy jelentős hanyatlás figyelhető meg valamennyi statisztikai mutató esetében. Azonban 2005. évtől kezdődően folyamatos növekedés indult el, melyet az előző évekhez viszonyított adatok növekedése mutat. A rövidtávú javulás részben a vonzerő fejlesztésének, részben a külső feltételek (időjárás, sajtó, üdülési csekk, stb.) köszönhető.

A Balaton turisztikai kínálata 2000 óta sokat változott. Pozitív előrelépést jelentenek az állami támogatással megvalósult, elsősorban az egészségturizmushoz kötődő fejlesztések; a Balaton körüli kerékpárút hálózat bővítése; az M7-es autópálya újabb szakaszának az átadása; a Sármelléki repülőtér fejlesztése; a kikötőfejlesztések; a strandok korszerűsítése; vitorláskikötők bővítése és újak létesítése; valamint a turizmusban megvalósult szállásférőhely és szolgáltatás fejlesztések és magánberuházások. Azonban Balaton fő jellemzője napjainkban is: rövid szezonú (6-8 hét), vízparti fürdőzésre alapozott turizmus.

A nagyléptékű vonzerőfejlesztés elmaradása mellett lassan építkező, csak részben szabályozott együttműködési készség a turizmus szereplői – és azon túl is a különböző települések és térségek – között, ami megnehezíti, hogy a desztináció turizmusát egységes szemlélet, szolgáltatás színvonal és igényesség jellemezze.

A Balaton turizmusára az elmúlt években a turisztikai szereplők együttműködésének hiánya miatt az alábbi megállapítások jellemzőek:

[2] A turizmus megújulása fejezet a Balatoni Turizmus Fejlesztési koncepciója és Programja (LT Consorg Kft 2005) felhasználásával került kidolgozásra.

- az elmúlt évek fejlesztései szétszórtan, kampányszerűen, nem összehangoltan egymást erősítő fejlesztésként kerültek megvalósításra,

- néhány nagyobb szállodán kívül a kis- és mikrovállalkozások, magánszállásadók keveset fordítanak saját termékeik, szolgáltatásaik marketingjére és professzionális értékesítésére, és nem használják ki a jelenleg is elérhető kedvezményes lehetőségeket (BRTPI)

- a marketing-eszközök, brosúrák - egységes és szakmailag megalapozott koncepció hiányában - alacsony színvonalúak, ami tovább rontja a fizetőképes kereslet vonzását a régióba,

- a turisztikai szolgáltatások elszigetelten jelennek meg a piacon, nem komplex, a nemzetközi turisztikai trendeknek megfelelő szolgáltatásokat, élményeket egységes kínálatként megjelenítő programcsomagokként,

- nincs egységes, a régió turisztikai kínálatát, szolgáltatásait teljes körűen felölelő, up-to-date információkat tartalmazó adatbázis, mely alapját kellene hogy képezze a hosszú távú infrastruktúra beruházások gazdasági fenntarhatóságát igazoló kutatásoknak, elemzéseknek, a régiós, térségi marketing programok elkészítésének,

- hiányzik az a humánerőforrás-állomány, mely alkalmas a turisztikai térségek, desztinációk kínálatának egységes megjelenítésére, a vonzerők turisztikai termékké fejlesztésére (programcsomagok kialakítása), a turisztikai fejlesztések, marketing tevékenyég térségi szintű összehangolására, a szolgáltatók szemléletmódjának megváltoztatása a szakmai irányvonalak elfogadása és követése terén, azaz a desztináció-menedzsment elvégzésére.

Ábra 11. BKÜ szálláshelyadatok 2000-2007

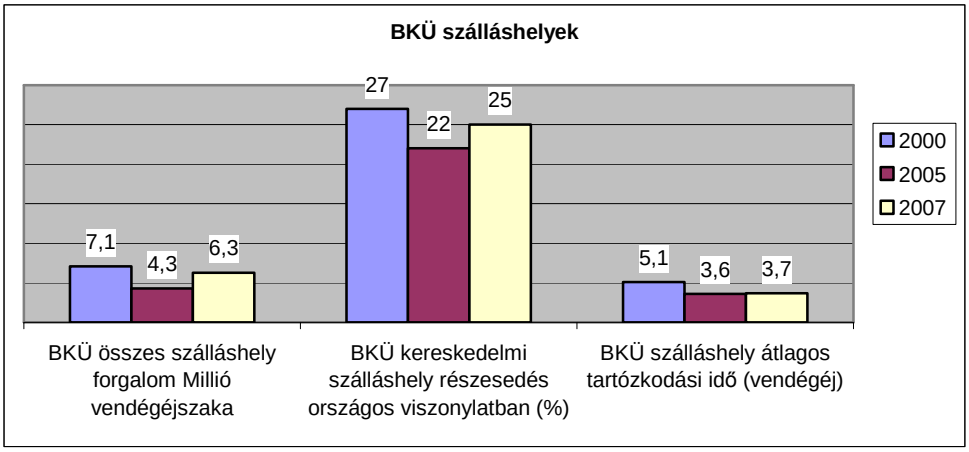

Ábra 12. BKÜ turisztikai érdekeltségű vállalkozásai 2000. és 2007.

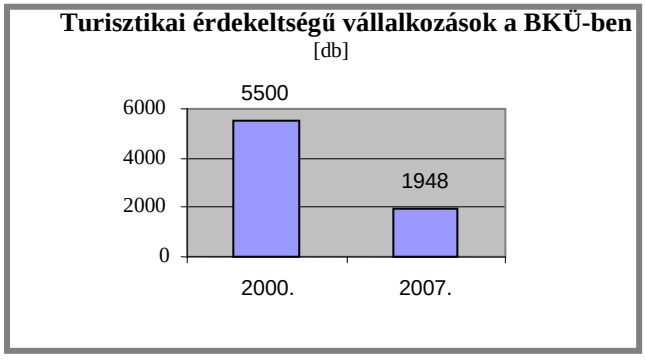

Ábra 13. Vendégforgalmi adatok 2006-2007.

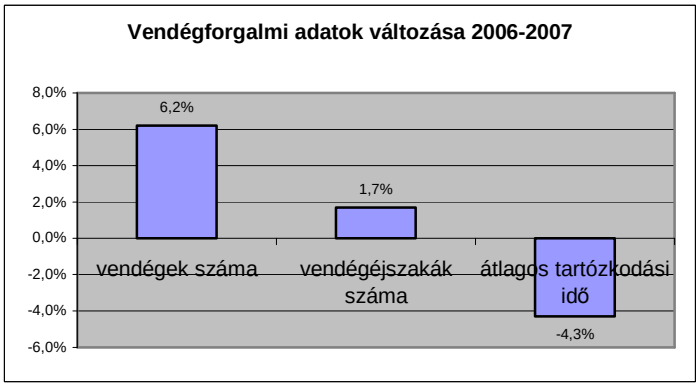

A régió a turisztikai szerep szempontjából két területre oszlik. Balaton-parti és nem Balaton-parti települések vendégforgalmának vizsgálata során egyértelműen elmondható, hogy a vendégek több mint 70 %-a a Balaton-parti településeken nyaralt. A vendégéjszaka-szám tekintetében ez az arány valamivel kisebb, ami azt jelenti, hogy a háttértelepüléseken hosszabb időt töltenek el a vendégek.

Ábra 14. Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a kereskedelmi szálláshelyeken 2007

vendégszám			
	Külföldi vendég	Belföldi vendég	Összes vendég
Parti települések	347187	774079	1121266
Háttértelepülések	27682	127933	155615
BKÜ összesen	374869	902012	1276881
Vendégéjszaka szám	Külföldi vendég	Belföldi vendég	Összes vendég
Parti települések	1868115	2204656	4072771
Háttértelepülések	152993	363345	516338
BKÜ összesen	2021108	2568001	4589109

A hosszútávon megfigyelhető hanyatlás az alábbi okokra vezethető vissza:

- versenyképes turisztikai termékek hiánya
- komplex, korszerű kínálattal rendelkező turisztikai központok hiánya,
- elérhetőséget biztosító infrastruktúra fejlesztések elmaradása,
- a turisztikai szereplők közötti együttműködés hiányossága.

III. Eszközök:

7.1.2. A turizmus megújítása
Vonzerőfejlesztés

- **Meglévő és új turisztikai vonzerők minőségi fejlesztése**

A vonzerőfejlesztést az alábbi elvek figyelembevételével kell megvalósítani:

- Térségi adottságokra épüljön,
- Megfeleljen a keresleti igényeknek,
- Gazdaságilag fenntartható legyen - szolgálja a térség lakossága jövedelmének növelését,
- A vonzerő és szolgáltatás fejlesztés során előnyben kell részesíteni az organikus fejlődésen alapuló, a környezethez illeszkedő és a környező szolgáltatásokkal együtt működő (nem zárt rendszerű), a helyi foglalkoztatást biztosító, a jövedelmét a régióban tartó fejlesztéseket,

- Növelje a turisztikai szezon hosszát,
- Környezeti szempontból fenntartható legyen - a tó és a táj terhelhetőségének figyelembevétele, a főszezonon kívüli forgalmat vonzó és a partot legkevésbé terhelő turizmusformák fejlesztése, a vonzerő elérésénél a környezetterhelés minimalizálása (pl.: tömegközlekedés), beépítettségi korlátok figyelembevétele
- Egyedi, sajátos és nemzetközileg versenyképes vonzerő legyen,
- Komplex turisztikai terméket alkosson,
- Esélyegyenlőség, a fizikai és kommunikációs akadálymentesítés biztosított legyen.
- Vegye figyelembe az éghajlatváltozás hatásait, az emelkedő hőmérsékletet, szárazabb és szélsőségesebb nyarat, enyhébb telet.

A fenti elvek alapján a fejlesztési rangsorban az alábbi prioritás érvényesítése indokolt:

- Szezonhosszabbító családi, vitorlás turizmusra épülő exkluzív termékek, amelyek egyediséget hordoznak magukba.
- a parton létrehozható egész éves működést lehetővé tevő exkluzív termékek, pl. a
  - kongresszusi turizmus fejlesztése a partmenti (korszerűsített vagy új) magasabb kategóriájú szállodákban,
  - vitorláskikötő fejlesztések amelyekkel 6-8 hónapos szezon elérése lehetséges.
- azon turizmusformák, amelyekre szintén az elnyújtott szezon a jellemző és a háttérterületeken is kifejleszthetők: ökoturizmus, a kevésbé jelentős piaci szegmensekkel rendelkező lovas- és borturizmus (az exkluzív jelleg eléréséhez a megkülönböztető sajátosságokat kell fejleszteni).
- háttérterületeken kiépíthető, egész éves működést lehetővé tevő exkluzív termékek, amelyek sajátos turizmusformákat működtetnek. (hévízi, zalakarosi és tapolcai gyógyturizmus, a kulturális, és alkonyturizmus megfelelő sajátosságokkal és igen magas színvonallal rendelkező egyes formái.

Az elérendő részcélok

- **A turisztikai szezon meghosszabbításához kapcsolódó,** elsősorban egész évben látogatható és nem közvetlenül a tóban való fürdéshez kapcsolódó turisztikai termékek, ezen belül vonzerők térségi alapon összehangolt, keresleti igényekhez igazodó fejlesztése.
- **A turizmus területi szétterítése érdekében** a turisztikai vonzerők fejlesztése a parttól távolabbi településeken.

- A vízparti turizmus diverzifikálása – egyes partszakaszokon sajátos piaci szegmensek megnyerésére alkalmas, speciális kínálat kialakítása.
- Exkluzív turisztikai termékek létrehozása.
- Arra alkalmas háttérterületek önálló desztinációvá fejlesztése.

A Balaton régióban az új turisztikai termékek által életre hívható egyes turizmusformák a következő kategóriákba csoportosíthatók:

A Balaton fő vonzerejét adó vízparti turizmus fejlesztése

Víziturizmus – strand, strandi vízisportok

A strandolás a balatoni turizmus fő vonzereje és legtömegesebb formája. A tó turizmus által okozott közvetlen terhelése leginkább a strandok állapotától függ. Az elmúlt évek fejlesztése jelentős mértékben javították a standok színvonalát, az elérhető attrakciók számát, azonban vannak még olyan strandok, melyek tisztasága, rendezettsége, egészségügyi és más szolgáltatásokkal való ellátottsága még hagy némi kívánnivalót maga után. A strandok színvonalától nagymértékben függ a Balaton általános megítélése is, ezért az elmúlt években megindult korszerűsítést, szolgáltatási színvonal növelést és fejlesztést folytatni kell.
Fejlesztési területek:

- Meglévő strandok egységes minőségi normák alapján történő fejlesztése, esztétikus felújítása a vízparti szolgáltatások fejlesztésével és az akadály-mentesítés támogatásával
- A balatoni strandok családbarát jellegének erősítése (pl.: gyermekpancsolók, gyermekfoglalkoztatók, játszóterek, animáció)
- Aktív sportos strandélet infrastrukturális feltételeinek a megteremtése (vízisí, egyéb vízi sportlehetőségek, sportpályák kialakítása, strandröplabda, foci mély homokkal stb.),

Ne lehet és nem szabad minden strandot magas szintű kiépítettségre (attrakciók, szolgáltatások sokszínűsége) fejleszteni, mert a szabadstrandnál nem rentábilis, és van olyan réteg, amely az ingyenes, és a természetközeli állapotot szereti. Ott is biztosítani kell azonban a strandüzemeltetéshez szükséges szolgáltatásokat (a megfelelő higiénés feltételek, balesetveszély, vízimentés, stb.
Hangsúlyozni kell, hogy a strandolás egyben a leginkább időjárásfüggő vonzerő. Míg a vendégéjszakák száma alig kimutatható mértékben függ a nyári vízhőmérséklettől, addig a strandbelépések száma 1°C hőmérséklet növekedésre mintegy 10%-kal növekszik. Az éghajlatváltozási előrejelzések 2025-ig 1.0-1.4^{o}C hőmérséklet emelkedést mutatnak. Fel kell készülni

strandterületek iránti igény növekedésére, amely nehezen egyeztethető össze a vízpart rehabilitációs rendeletekkel.

Másrészről, a levegő hőmérséklet már ma is lehetővé tenné a szezon hosszabbítást, azonban az alacsony vízhőmérséklet miatt a strandok késő tavaszi nyitása és kora őszi zárása nem hozza meg a kívánt eredményt. Emiatt rendkívül fontos, hogy a fizetős strandokon olyan, megújuló energiával üzemelő, melegvizes medencék létesüljenek, amelyek a strandolási szezont több héttel meghosszabbíthatják. Az ilyen beruházások támogatása, a jogi akadályok

Egész évben látogatható, működő attrakciók (12 hónap):

Gyógyturizmus

A gyógyturizmus fejlesztése a régió egy fontos természeti erőforrásának hatékony hasznosítását és az egész éves turisztikai idény megteremtését segítheti elő. Feladatok:

- a meglévő gyógyüdülőhelyek orvosi szolgáltatások és a gyógylétesítmények (szállók, fürdők) továbbfejlesztése a települési környezetvédelmi tervekben meghatározott természeti értékek megőrzésének szem előtt tartásával (pl. terhelhetőség meghatározása). (Hévíz, Zalakaros, Balatonfüred),
- új gyógyturisztikai központok kifejlesztése (pl. Tapolca, Marcali,);
- a divatos megelőző, regeneráló, wellness és fittnes jellegű lehetőségek kihasználása.

Wellness, egészségturizmus

A turisztikai trendek alapján folyamatosan erősödik a wellness, egészségmegőrzés, rekreáció iránti igény. A Balaton természeti adottságai, termálforrásai révén kitűnő adottságokkal rendelkezik ezen igény kielégítésére.
A térség adottságait figyelembe véve a 4-6-8 hétre és azon belül is a jó időre koncentrálódó vízparti turizmus térbeni és időbeni kiterjesztésére a wellness és egészségturizmus fejlesztése nyújtja az egyik lehetőséget. A termálfürdők fejlesztése – bár ez önálló vonzerőt a távolabb lakó turisták számára nem jelent – kevésbé költségigényes, mint a gyógyszállóké, alternatívát jelent rossz idő esetén a vízparton üdülő turistáknak, emellett tehermentesítheti a szezonban túlzsúfolt gyógyhelyeket. Feladatok:

- A meglévő termálfürdők fejlesztése, szolgáltatás színvonalának növelése
- Wellness és egészségturisztikai szolgáltatások fejlesztése, termálvíz bevezetése a szállodákba, fürdőkbe
- Új termálfürdők létesítése (termálvíz forrásokkal rendelkező települések).

7.1.2. A turizmus megújítása
Vonzerőfejlesztés

- **Meglévő és új turisztikai vonzerők minőségi fejlesztése**

Kulturális turizmus

A térség gazdag kulturális öröksége lehetőséget nyújt a szezon meghosszabbítására is alkalmas önálló örökség- és kulturálisturisztikai vonzerők, valamint az eseményturizmus fejlesztésére. A turizmusszektor elmúlt két évtizedben bekövetkezett általános fejlődésének egyik fő nyertese az örökség- és eseményturizmus. Az örökségturizmus, illetve az örökséghez valamilyen formában kapcsolódó szabadidő-eltöltés a turizmus legdinamikusabban fejlődő turisztikai területei közé tartozik. A nemzetközi trendek az élményszerzés, a felfedezés és az örökségértékek közös fejlesztéseként kialakított vonzerők, desztinációk növekvő jelentőségét mutatják és óriási lehetőséget rejtenek az ötletek és élmények kínálata terén. A tóparti fürdőzésre épülő turizmus színesítéséhez nagymértékben hozzájárul a kulturális rendezvények szervezése. A szétszórtan és sokszor alkalomszerűen megszervezett rendezvények jelenleg mind tartalmukat, mind időpontjukat tekintve koordinálatlanok és vegyes színvonalúak. A térség gazdag kulturális öröksége pedig lehetőséget nyújt a szezon meghosszabbítására is alkalmas önálló vonzerő, a Balatoni Fesztivál megteremtésére, és a rendezvények szakmai színvonalának növelése, koordinálása mellett az Európa Kulturális Tava cím elnyerésére. Mind a főszezoni kiegészítő programok, mind a fesztivál megszervezésének fő akadálya jelenleg a megfelelő helyszínek és létesítmények elégtelensége. Feladatok:

- Európa Kulturális Tava program megvalósítása – kulturális programok minősítési rendszer kidolgozása, működtetése, regionális programiroda kialakítása, kiemelt rendezvények fejlesztése, megvalósítása, eseményturisztikai kínálat fejlesztése,
- A meglévő térségi kulturális örökségértékekre, hagyományokra építve új térségi örökségközpontok, vonzerők létesítése (pl. Fenékpuszta, Római villák, stb), meglévők továbbfejlesztése (pl.: Festetics Kastély,)
- A kulturális és eseményturizmus infrastrukturális feltételeinek javítása,
    - meglévő infrastruktúra minőségi látogatóbarát, interaktív fejlesztése (pl. múzeumok, kiállító helyiségek modernizálása a meglévő szabadtéri színpadok korszerűsítése, víziszínpad,).
    - Új kulturális központok kialakítása (pl.: Siófoki Művészeti Központ.)
- Régiós szinten 2-3 db állandó, nagyrendezvények és 2-3 ezer néző befogadására is alkalmas kongresszusi-, kulturális-, sportközpont létrehozása mindkét parton,

Kongresszusi, incentív turizmus

A térség turisztikai lehetőségeinek hatékonyabb hasznosítását jelentős mértékben elősegítené a magas fizetőképességű és kevésbé szezonális jellegű hivatásturizmus különböző formáinak fejlesztése, mint amilyen a kongresszusi és az incentív turizmus. Mindkettőt a magas színvonalú szolgáltatások iránti igény jellemzi, a kongresszusok szervezéséhez emellett bizonyos technikai és személyi feltételek biztosítása is szükséges, ami a térségben – elsősorban a meglévő parti szállodák korszerűsítésével – megteremthető.

- A meglévő szállodák és a kapcsolódó szolgáltatások korszerűsítése.
- Egy-egy multifunkcionális (kongresszusi, kulturális és sport) központ létrehozása a balatonfüredi és keszthelyi példára pl.: Siófokon.

Alkonyturizmus

Az európai turizmusban egyre fontosabb szerepet játszanak a nyugdíjasok – az un. harmadik korosztály – utazásai. A lakosság egyötödét jelentő korosztály a fejlett országokban kellő diszkrecionális jövedelemmel és korlátlan szabadidővel rendelkezik, főleg csoportosan és a főszezonon kívüli időszakban utazik. Eme sajátosságok miatt ennek a keresletnek a lekötése kiemelt figyelmet érdemel a Balaton szezonalitásának mérséklését célzó munkában, annál is inkább, mert ez inkább szervezést és marketing munkát, valamit törődést és figyelmességet, nem pedig jelentősebb beruházást igényel. Feladatok:

- A korosztály érdeklődésének megfelelő speciális turisztikai termékek létrehozása elő- és utószezoni valamint a szezonon kívüli programok (kulturális rendezvények, intézmény, műhely és műterem látogatások, találkozók stb.) megteremtésével, a szálláshelyek és éttermek nyitva tartásának meghosszabbításával, illetve az egyéb szolgáltatások (üzletek, orvosi ügyelet, gyógyszertárak stb.) elérhetőségének megszervezésével.
- A kirándulóhelyek, látnivalók komfortosabbá tétele (pihenőhelyek, padok kihelyezése). A meglátogatható intézmények felkészítése.
- A harmadik korosztály igényeinek megfelelő animáció és törődés biztosítása a kísérők és az idegenvezetők felkészítésével, továbbképzésével.

Szórakoztató központok

A meglévő turisztikai kínálat kiegészítéseként, szükség olyan, önálló vonzerőt jelentő, nagyléptékű szórakoztató központ, mely egész napos programkínálatot képes biztosítani a turisták számára.

Feladat:
- 1-2 kiemelt balatoni tematikus, kulturális hagyományokra épülő fejlesztési vízió megvalósítása (pl. Balatoni tematikus szabadidő, élmény-, örökség- vagy kalandpark létesítése).
- 1-2 európai színvonalú és egyedülálló aquapark és csúszdaparkok létrehozása a jó közlekedési elérhetőséggel rendelkező háttérterületeken.

Az év nagy részében szolgáltatást nyújtó termékek (6-8 hónap)

Víziturizmus – vitorláskikötők

Cél: A szezon széthúzása, új és fizetőképes kereslet lekötése és a Víziturizmus leginkább környezetbarát formája, a vitorlázás fejlesztésének elősegítése a meglévő kikötők bővítésével és új kikötők létesítésével a meglévő nádasokat nem veszélyeztető partszakaszokon.
A vitorlázás fejlesztésének feltétele a kikötők számának, kapacitásának és színvonalának, valamint a kapcsolódó turisztikai szolgáltatásoknak a fejlesztése elsődlegesen a meglévő kikötők bővítésével, de emellett a új kikötők létesítése is szükséges a vízpart-rehabilitációs tervekben megjelölt területeken.

Horgászat

A balatoni horgászat jelenleg sok gonddal küszködik: hiányoznak a megfelelő horgászhelyek és csónakkikötők, nincsen elegendő hal, konfliktusok vannak az illegális horgászokkal. A horgászat egyszersmind gondokat is okoz, mint pl. a nádasba vágott kijáratok és az oda elrejtett stégek, a sokszor mértéktelen beetetés, a szemetelés. E gondok orvoslása a víz és a nádasok terhelésének mérséklése mellett a főszezonon kívüli időszak turizmusát is jelentősen fellendítené. A horgászat fejleszthető az egész partszakaszon és a háttérterületek szabad vize mellett is.
A horgászturizmus fejlesztése során figyelembe kell venni azonban, hogy a Balaton nem tekinthető hagyományos értelembe vett horgásztónak, így a vízminőség és tó halgazdálkodása területén elsősorban a régió jelentősebb turisztikai formáit kell szolgálnia. Feladatok:
- A horgászat infrastruktúra feltételeinek megteremtése, csónakkikötők és kiszolgáló létesítmények fejlesztése, újak építése, szálláshelyeken horgászbarát szolgáltatások kialakítása, pl.: horgásztanya.
- A balatoni horgászegyesületek és a Balatoni Halászati Zrt. együttműködésével a horgászat szervezeti kereteinek megteremtése (telepítés, horgásztatás, ellenőrzés, viselkedési kódex, stb.), jogi szabályozás elősegítése, szankciók.

Ökoturizmus

A Balaton környékének természeti adottsága kedvező lehetőséget ad az ökoturizmus fejlesztésére egy növekvő új kereslet lekötésére. A túrák azonban önmagukban nem képesek annyi bevételt hozni, hogy hozzájárulhassanak a természetvédelemhez és az ökoturizmus továbbfejlesztéséhez. Erre csak komplex termékek lennének alkalmasak, amelyek tartalmazzák a szállás, étkezési, közlekedési, kikapcsolódási és egyéb lehetőségeket. Ezek tennék lehetővé azt is, hogy az ökotúrákat – kevés kivételtől eltekintve – ne csak azok vegyék igénybe, akik valamilyen más okból már idejöttek a térségbe, hanem igazi ökoturisták kifejezetten ezért a vonzerőért utazzanak ide, főleg a főszezonon kívüli időszakban.
Feladat:
- Ökoturisztikai központok kialakítása,
- Túraútvonalak, kilátópontok kialakítása, meglévők karbantartása

Borturizmus

A Balaton környékén hat történelmi borvidék található (Badacsonyi, Balatonfüred-Csopaki, Somlói, Dél-balatoni, Balatonmelléki és Zalai borvidék). A szőlő- és bortermelés napjainkban folyó újjáélesztését a turizmus nagymértékben elősegítheti (a helyben való fogyasztás a legelőnyösebb a termelők számára), ugyanakkor a borhoz kapcsolódó programok a turisták valamennyi csoportja (gyermek és ifjúsági kivételével) számára élményt és kellemes kikapcsolódást jelentenek. Ezt tökéletes gasztronómiai élmény kell, hogy kiegészítse. Feladatok:
- A borturizmus teljes régióra vonatkozó szervezeti kereteinek megteremtése.
- Térségi, regionális borutak kialakítása, egységes marketing munka
- Borturizmus infrastruktúra feltételeinek biztosítása (jó minőségű bor, pincék, bemutatóhelyek, szállás, elérhetőség, stb.)

Lovasturizmus

A lovasturizmus számos formája (lovas üdülés, túrázás, gyerektáborok, oktatás, stb.) közül leginkább a lovastúrázás képvisel önálló vonzerőt, amelyért a turisták nagyobb távolságból is hajlandók egy térséget rövidebb-hosszabb időre felkeresni. A Balaton környéke különösen alkalmas változatos és vonzó lovastúra útvonalak kialakítására, amivel a program sokrétű céljai teljesíthetők. A jelenleg működő lovastúrák színvonala nem éri el az európai szintet, ezért a meglévő központok korszerűsítése és szolgáltatásaik (megfelelő képzettségű lovak és lovas oktatók) teljessé tétele, illetve – a lovastúrák szervezéséhez szükséges 30-40

kilométerenkénti lovasközpont hálózat kialakítása érdekében – újak létesítése szükséges. A túraútvonalak fejlesztése során kiemelten kell kezelni az országos túraúthálózathoz való kapcsolódást és a regionális szintű összhang, együttműködés megteremtését.

Kerékpáros turizmus

A kerékpározás környezetbarát közlekedési mód és kiegészítő turisztikai vonzerő is egyben. Alkalmas a rövid balatoni szezon meghosszabbítására, illetve a csúcsidőszakban itt lévő turisták utazási élményének gazdagítására. A kerékpáros turizmusnak több eleme a térségben nagyrészt adott (szálláshelyek, éttermek, üzletek stb.), a kerékpár úthálózat kiépítése azonban még befejezetlen a déli parton, és az útvonalak mentén a speciális turisztikai szolgáltatások (pihenőhelyek, higiénés helységek, információs pontok, kerékpárbarát vendéglátóegységek, szervizek, stb) megszervezése is még előttünk álló feladat. Nem megoldott a kerékpár körút gondozása. Feladatok:

- A tó körül a kerékpár körút teljes kiépítése.
- A kerékpárutak karbantartási rendszerének kidolgozása, megvalósításához forrás biztosítása.
- A speciális kerékpárbarát szolgáltatások biztosítása. A szolgáltatások egy része (vendéglátás, szállás,) elsősorban már meglévő kapacitások bekapcsolásával megoldható.
- A kerékpárutak fejlesztése során kiemelten kell kezelni a nemzetközi, országos kerékpárút hálózathoz való kapcsolódást és a regionális szintű összhang, együttműködés megteremtését.

Golfturizmus fejlesztése

A Balaton térsége természeti adottságai miatt 8-9 hónapon keresztül alkalmas az egyre növekvő golfozás feltételeinek biztosítására. A golfturisztikai kereslet kielégítése érdekében a térségben több, egymással együttműködő, könnyen megközelíthető, nemzetközi színvonalú pálya kialakítása és a hozzájuk kapcsolódó magas színvonalú szolgáltatások (szállás, vendéglátás, egyéb programok) biztosítása szükséges.
Feladatok:

- 3-4 db 18 lyukú nemzetközi golfpálya kialakítása (pályák kialakítását a már beépített, vagy természettől elvett területeken kell ösztönözni);
- Magas színvonalú szolgáltató kapacitás biztosítása új, vagy meglévő egységek fejlesztésével.

Szabadidős, aktív sport fejlesztés

Az egészséges életmód és az aktív sportos pihenés nemzetközi trend, amely hazánkban is elterjedt. Egyre többen keresik azokat a

7.1.2. A turizmus megújítása
Vonzerőfejlesztés

- **Meglévő és új turisztikai vonzerők minőségi fejlesztése**

desztinációkat, amelyek gazdag kínálatot szolgáltatnak az aktív sportoláshoz, pihenéshez és rekreációhoz. A sportolási, aktív szabadidő-töltési lehetőségek bővítése kettős szerepet tud betölteni:

- önálló vonzerőként a szezon meghosszabbítására is alkalmas,
- kiegészítő programkínálatként színesíti a régió turisztikai kínálatát.

Feladatok:

- Szükséges infrastruktúra feltételek megteremtése,
- Hazai és nemzetközi versenyek szervezése (pl.: Balaton Kupa, edzőtáborok.

Valamennyi turisztikai attrakció esetén elmondható, hogy akkor jelentenek igazi vonzerőt, ha velük párhuzamosan szépül a település, javul a települések, központi területeik arculata, és biztosítottá válnak a turisták igényeit kielégítő higiénés feltételek (nyilvános WC).

7.1.2. A turizmus megújítása
Turisztikai szolgáltatások minőségi fejlesztése, modernizálása

- **Meglévő szálláshelyek színvonalának emelése és a kapcsolódó szolgáltatások bővítése, valamint új szálláshelyek kialakításának ösztönzése a parttól távolabbi településeken**

A Balaton térségében az elmúlt időszak jól példázza, hogy a magas minőségű, wellness szolgáltatások nyújtására alkalmas szálláshelyek jövedelmezősége és látogatottsága megnőtt. Ezek a szálláshelyek már nemcsak a nyári szezonban, hanem az év egészében alkalmasak a vendégfogadásra. A hosszabbtávú, folyamatos kereslet biztosítása érdekében szükséges ezen szálláshelyek esetén is az egyedi szolgáltatások megteremtésére. Ezért tovább kell folytatni a magasabb színvonalú szolgáltatások kínálatának bővítését elsősorban **a meglévő szálláshelyek minőségének és szolgáltatások kínálatának fejlesztésével.**

A magas színvonalú szolgáltatások mellett szükség van az alacsonyabb kategóriájú, azonban kategóriájában nemzetközi színvonalat képviselő szolgáltatások fejlesztésére is. Ezen fejlesztéseket is elsősorban a már meglévő ingatlanállomány felhasználásával kell megvalósítani. Kiemelten kell kezelni az ifjúsági szálláshelyek, pl. Zánka, illetve táborok szolgáltatási színvonalának fejlesztését.

A turisztikai vonzerők fejlesztésével összhangban támogatni kell a parttól távolabbi településeken új szálláshelyek építését. A szálláshely fejlesztés során törekedni kell a meglévő szálláshelyek felújítására, minőségi szintjük növelésére.

7.1.2. A turizmus megújítása
Turisztikai szolgáltatások minőségi fejlesztése, modernizálása

- **Meglévő szálláshelyek színvonalának emelése és a kapcsolódó szolgáltatások bővítése, valamint új szálláshelyek kialakításának ösztönzése a parttól távolabbi településeken**

Kihasználva a térség kiemelkedő adottságát a családi üdülés terén fejleszteni kell a családi igényeknek megfelelő szállás és szolgáltatási kapacitást családbarát üdülőfalvak kialakításával. Ez esetben is elsősorban a meglévő területek modernizálásával kell kezdeni a fejlesztéseket.

A szálláshelyek fejlesztését térségi alapon a vonzerő-fejlesztésekkel összehangoltan kell támogatni.

7.1.2. A turizmus megújítása
Turisztikai szolgáltatások minőségi fejlesztése,modernizálása

- **Balatoni szolgáltatások minősítési, védjegy rendszerének kialakítása, működtetése**

Turisztikai termékek, turizmushoz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások (szállás- és vendéglátóhely) minőségi fejlesztése érdekében javasolt kidolgozni **a Balaton egész térségére egy átfogó minősítési rendszert**. A minősítési rendszer kidolgozásakor építeni kell arra a kezdeményezésre, mely a Balaton turizmus kártya érvényességével kapcsolná össze a minősítést. A civil szervezet(ek) által működtetett minősítési rendszer kiegészítheti a hivatalos osztályokba való besoroláson alapuló minősítést. A jó minősítést elnyert szolgáltatások viselhetik a Balaton védjegyet, illetve előnyben részesülnek a balatoni marketingtevékenységeknél, vagy a kártya esetén kedvezményt kapnának a látogatók. A hasonló elveken nyugvó minősítési rendszert kiegészítheti az egy tájhoz, vagy térséghez kapcsolható termékek, szolgáltatások kiválóságát és eredetiségét jelző táji minősítés (pl. Kiváló Termék).

A fenntartható turizmus fontos követelménye az erőforrásokkal történő ésszerű gazdálkodás, a környezettudatos menedzsment. E tekintetben törekedni kell arra, hogy minél több vállalkozás, szálloda, önkormányzat megszerezze az ISO 14001 vagy az EMAS minőségi tanúsítványt. E tanúsítványok birtoklása marketing értékkel is rendelkezik.

7.1.2. A turizmus megújítása

Turizmus szervezeti rendszerének megújítása, a szereplők együttműködésének fejlesztése

- **Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) rendszer kiépítése és működtetése**

A desztináción, azaz turisztikai célterületen alapuló szervezési és turisztikai fejlesztési rendszer kialakítása nélkülözhetetlen a turizmus és annak fejlesztési kérdéseinek megoldása során a 21. század fogyasztó/vendég/turista igényeihez igazodó világában. Napjaink egyre alapvetőbb igénye, hogy a turisztikai célterületek stratégiailag vezetett és menedzselt egységekbe tömörüljenek, hiszen a turisztikai kínálatot ma már regionális, illetve minimális követelményként kistérségi szinten kínálják. A TDM szervezetek által menedzselt turisztikai térségek létrejötte, belső és külső kohéziójának megerősödése napjainkban az egyik legjelentősebb versenyképesség növelő eszköz. **A TDM célja a fenntartható és versenyképes turizmus rendszerének kialakítása és működtetése egy turistákat fogadó térségben.**

A TDM rendszer a turizmus megújítása, fenntartható fejlesztése érdekében a fenti problémák hosszú távú megoldására koncentrál, egy gazdaságilag, társadalmilag fenntartható szervezeti rendszer kiépítésével. A TDM rendszer jellemzői:

- Koordinált térségi termék-, vonzerőfejlesztés, termékfejlesztés meglévő és új elemekből.
- Egységes Balaton arculat kialakítása, és használata, márkaépítés
- A régió egészét érintő desztinációs menedzsmentet támogató összehangolt, informatikai alapú marketing-kommunikációs, értékesítő és adatbázis rendszer kialakítása és működtetése, mely során az eddig elaprózott források koncentrálva, magasabb szakmai színvonalú marketing tevékenység végzését teszik lehetővé.
- Régión belül térségenként a turisztikai kínálat összehangolása, a jelenleg elszigetelten megjelenő - és önállóan kevésbé vonzó - turisztikai kínálati elemek programcsomagokká alakítása - melynek révén a település, térség, régió vonzó, komplex kínálattal fog rendelkezni -, a kínálat fejlesztését, kommunikálását és értékesítését támogató szervezeti rendszer kialakítása és működtetése.
- A desztinációs marketing tevékenység elvégzéséhez szükséges szakmai kompetencia-központok és továbbképzési helyek megteremtése, az ehhez szükséges szakmai tudás és ismeretek biztosítása képzés formájában.
- Regionális szintű turisztikai célú kutatások, elemzések (egynapos vendégek, keresleti igények, beutazó forgalom, stb) készítése, az elemzések alapján beavatkozási programok készítése, végrehajtása.

7.1.2. A turizmus megújítása
Turizmus szervezeti rendszerének megújítása, a szereplők együttműködésének fejlesztése

- **Turisztikai együttműködések, klaszterek**

A turizmus szereplői közötti területi vagy termék alapú szakmai együttműködés alapja a hatékony, professzionális működésnek. Az együttműködés lehetséges területei:

- tanácsadás és oktatási programok, tananyagfejlesztés és akkreditáció,
- közös eszközbeszerzések (korlátozott mértékben, csak a szolgáltatások fejlesztéséhez közvetlenül szükséges tárgyi eszközök esetén),
- közös kutatási tevékenység, (stratégiák összehangolása, közös termékfejlesztés, egymás között megosztva a feladatokat és a költségeket)
- közös marketing, (egységes arculat, költségek megosztása; beszállítói kapcsolatok erősítése, megfelelés a beszállító felé támasztott előírásoknak, közös fellépés a beszállítók illetve a megrendelők között)
- közös rendezvények,
- beszállítói rendszerek kidolgozása és kialakítása, pl.: az idegenforgalmi központokban működő szálláshelyeken helyi beszállítói rendszerek kialakítása annak érdekében, hogy a környékbeli mezőgazdasági termelők egyedi, tájjellegű élelmiszeripari termékei eljussanak a vendégekhez.

7.1.2. A turizmus megújítása
A turizmus külső feltételeinek biztosítása

A turista ugyanolyan ember, mint bármelyikünk, azzal a különbséggel, hogy állandó környezetéből ideiglenesen hozzánk távozott, de szükségleteit teljes egészében magával hozza, és élményt keres. Szállásáról, étkeztetéséről és tájékoztatásáról a turisztikai szektornak kell gondoskodnia, de az élmény nyújtása és lappangó egyéb szükségleteinek kielégítése már az egész desztináció feladata, azaz a szűk értelemben vett turisztikai célok és fejlesztési prioritások önmagukban nem képesek a sikeres turizmus feltételeit megteremteni. További **prioritások a turizmus „külső" (nem a saját illetékességi körébe tartozó) feltételeit illetően**:

7.1.2. A turizmus megújítása

A turizmus külső feltételeinek biztosítása

- A víz minőségi, mennyiségi stabilitása és a környezet védelme - a térség fő vonzereje a víz és a természeti környezet, megóvása kiemelten fontos a tréség fejlesztése során;
- A megközelíthetőség javítása– biztosítani kell, hogy a turista gyorsan, kényelmes körülmények között jusson el a térségbe;
- Az infrastrukturális hiányosságok megszüntetése– belső úthálózat, közvilágítás, stb;
- Közbiztonság megerősítése, Vízbiztonság fejlesztése – a turisták számára kiemelten fontos, hogy nyaralásuk során biztonságban érezzék értékeiket, életüket. Ennek elérése érdekében került kidolgozásra a térség középtávú közbiztonság fejlesztési és vízbiztonsági programja;
- Tiszta települési környezet megteremtése, Rendezett településkép biztosítása,
- Egészségügyi ellátási színvonalának emelése, turisztikai szezonban a speciális, megnövekedett igényekre felkészülés,
- Higiénés szolgáltatások magas színvonalú biztosítása, - tiszta települések, nyilvános illemhelyek megléte, stb;
- Tömegközlekedés színvonalának emelése;
- Magas színvonalú lakossági szolgáltatások megléte.

Indikátorok:

Ábra 15. A turizmus megújítása indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Turizmus	Vendégéjszaka szám	vendégéjszaka	db	KSH, turisztikai szervezetek	Település Idősor
Turizmus	Szálláshely (kereskedelmi és magán) kihasználtság	Rendelkezésre álló kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága	%	KSH	Idősor
Turizmus	Jövedelmezőség	REVPAR – kiadott szobára jutó árbevétel	Ft	KSH	Idősor
Turizmus	Vendégéjszaka szám partmenti – háttér települési megoszlás	A partmenti és a háttér települések vendégéjszaka szám összehasonlítása	db	KSH, turisztikai szervezetek	Település Idősor
Turizmus	Átlagos tartózkodási idő	BKÜ-ben vendégek által eltöltött átlagos tartózkodási idő	nap	KSH, turisztikai szervezetek	Település Idősor
Turizmus	TDM szervezetek száma	Működő TDM szerveztek száma	db	Régiós adatgyűjtés	Település Idősor
Turizmus	Belföldi és külföldi turizmus aránya	Vendég, vendégéjszaka	%	KSH	Település Idősor
Turizmus / Szezonalitás	Fő szezon turisztikai forgalma	Július és augusztus/év vendég, vendég éjszaka és REVPAR	%, Ft	KSH	Település Idősor
Turizmus / Szezonalitás	Fő szezon turisztikai jövedelmezősége	Július és augusztus/év REVPAR	%	KSH	Település Idősor
Turizmus	Strandbelépések száma	Strandra belépők száma	fő	Települések, régiós adatgyűjtés	Település Idősor

7. 2. Beavatkozási terület: Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés

A Balaton térségének versenyképessé tétele, fenntartható fejlesztése érdekében hosszú távon is kiemelten kezelendő a régió rendhagyó szerkezetű, multikulturális helyi társadalmának megújítása, és a humán erőforrás fejlesztése.

Célterületek:

- **7.2.1.Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása, különös tekintettel a régió kulcságazataira**
- **7.2.2.Foglalkoztathatóság javítása, különös tekintettel a szezonalitásra, a parttól távolabbi településeken, és a hátrányos helyzetűek körében**
- **7.2.3.A helyi társadalom demográfiai szerkezetének javítása**
- **7.2.4.Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás erősítése**

7.2. Beavatkozási terület:
Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés

7.2.1. Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása - különös tekintettel a régió kulcságazataira

7.2.1. Célterület: Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása, különös tekintettel a régió kulcságazataira

I. Cél:

- Munkaerő-keresletet figyelembe vevő **szakképzési rendszer rugalmas működtetése, a felnőttképzés, ezen belül az átképzések ösztönzése**, különös tekintettel a régió kulcságazataira
- A turizmusban **szezonálisan foglalkoztatottak szakismeretének, képességeinek fejlesztése**
- A vendéglátásban, szolgáltatásban, kereskedelemben, szállodaiparban **ügyfélkapcsolati oldalon dolgozók** – elsősorban a német mellett – **az angol nyelv ismeretének és vendéglátói készségének** javítása
- **Modern info-kommunikációs eszközök használatának elsajátítása** a lakosság és a munkavállalók széles körében
- A közművelődési intézményrendszer felnőttképzésben rendelkezésre álló lehetőségeinek és szerepének erősítése.

II. Helyzetelemzés:

A Balaton Régió a helyi társadalom képzettsége tekintetében viszonylag kedvező adottságokkal rendelkezik. A humánerőforrások általános színvonala és munkaerő-piaci adaptációs készsége viszonylagosan magas, ugyanakkor szaktudása, nyelvismerete a Balatonhoz szükséges speciális, versenyképes szolgáltatási színvonalhoz nem elegendő.

Az ország 293 településén 2001-2005 között összesen 786 682 szakképzésben résztvevő diák kezdte meg a tanulmányait 1069 különböző oktatási intézményben és 578 különböző szakmában. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet alkotó 3 megye országos részesedése 2,7-3,3-3,5% között alakul.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2001-2005 között összesen 14 773 diák kezdte meg az évet önálló OKJ kóddal ellátott képzési területen. A régión belül a diákok 28 szakképző iskola 102 különböző szakmája közül választhattak. A térség 28 szakképző iskolája 14 településen található.

Ábra 16. Szakképző oktatási intézmények település elhelyezkedés szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben

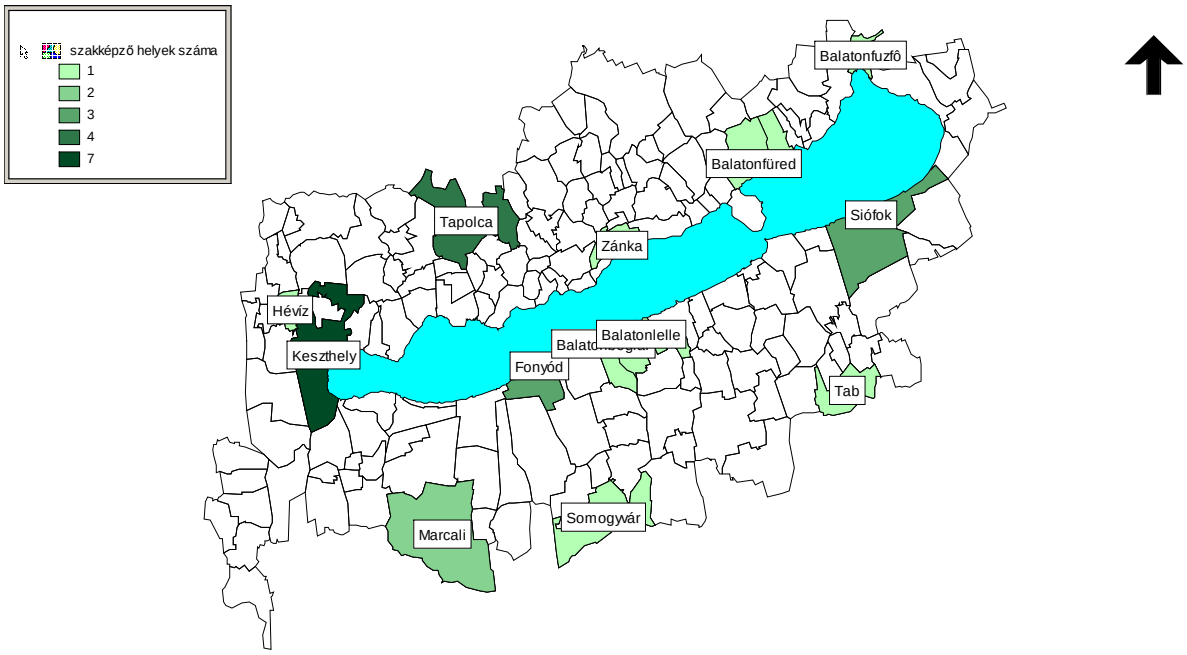

A tanulók száma a kiemelt üdülőkörzeten belül évente ingadozó mozgást mutat. Tendenciát nem lehet felfedezni a tanulók nyitó létszámának (2001: 2621 fő; 2002: 2820 fő; 2003: 3015 fő; 2004: 2931 fő; 2005: 3001 fő) a mozgásában: valószínű, hogy a helyi hatások, pl. a közeli megyeszékhelyek, gimnáziumban, felsőoktatásban résztvevők számának változó hatását látjuk.

Ábra 17. Tanulólétszámok a BKÜ-ben

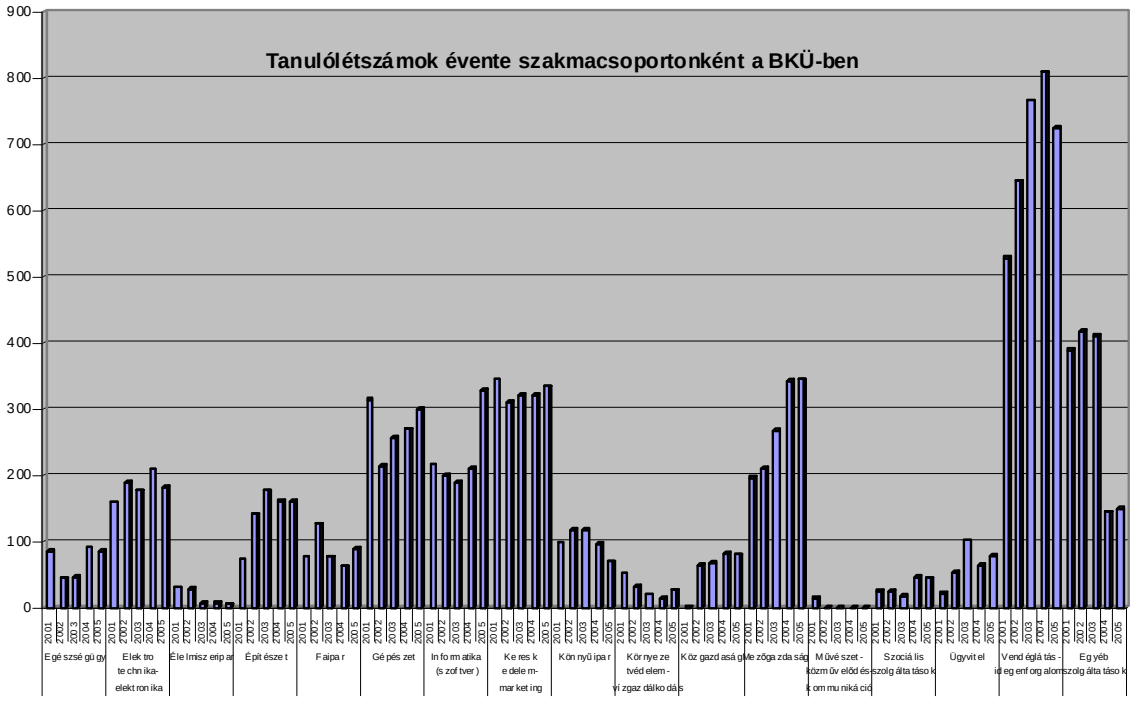

A képzésekben résztvevő diákok nagy többsége, 36%-a (5371 fő) tízedik évfolyamra épülő szakképesítés keretében tanulja az ismereteit, 29%-a (4303 fő) pedig a középiskola utolsó évének elvégzéséhez kötött szellemi szakmát választott. Alapfokú képzettséghez kötött képesítés (13%), valamint érettségihez kötött felsőfokú szakképesítés (11,5%; 1687 fő) keretében közel ugyanannyian tanultak a vizsgált 5 év alatt. A szakképzési programban résztvevő iskolák képzési kínálatában is a tízedik évfolyamra épülő szakképesítés teszi ki a döntő részt a tanulólétszámok alapján. Összesen a 10 iskolában 1958 tanuló kezdte az évet a vizsgált öt év alatt, az összes tanulónak közel a fele. Több mint ezer tanuló viszont középiskola utolsó évének elvégzéséhez kötött szellemi szakmát tanul, felsőfokú szakképzésben 421 fő kezdte az adott tanévet.

Szakmacsoportonként a Balaton térségében a vizsgált 5 év alatt a vendéglátás-idegenforgalom területén szerzett képesítést a legtöbb diák. Ezt a kereskedelmi, marketing, üzleti kommunikáció szakmacsoport követi. Jelentősnek mondható még a mezőgazdaság, azon belül a kertészeti szakmák képzése a régióban. Az élelmiszeripar, a művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoportok keretében kevés diák tanul a térségben, gyaníthatóan azért, mert ezek megyeszékhelyekhez köthető képzések. A BKÜ képzési kínálata követi mind az országos, mind a környező régiós trendeket, azzal a különbséggel, hogy itt a vendéglátás és idegenforgalom szakmacsoport hangsúlyosabban szerepel.

Ábra 18. Az oktatott szakmák szakmacsoportonkénti megoszlása

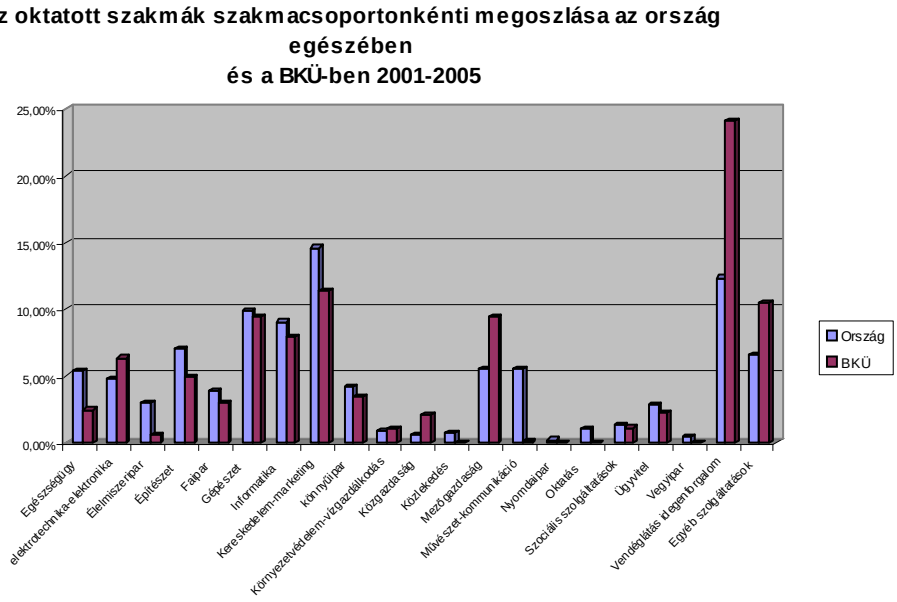

A rendelkezésre álló információk (munkaügyi központok, kamarák, szakképző helyek, képző intézmények) alapján a BKÜ-re értelmezve is kategorizálhatók munkaerő-piaci pozíció szerint az oktatott szakmák. Információink alapján a térségben évet kezdő és szakmát tanuló diákok 16,8%-a tanult stabil besorolású, tehát olyan szakmát, ahol nagyszámú képzett mellett is jó eséllyel lehet álláshellyel számolni, az év bármely szakában (elektrotechnika-elektronika, a gépészet szakmacsoport).

Negatív munkaerő piaci besorolású szakma (könnyűipari, művészet-kommunikáció, mezőgazdaság, informatika csoportba tartozó szakmák) keretében az 5 év alatt közel 3400 diák tanult. Megfelelő adatok

hiányában ugyanakkor nem lehet eldönteni, hogy a negatív munkaerő-piaci besorolású szakmát végző leendő munkavállalók ténylegesen hogyan szerepelnek a munkaerőpiacon.

A legtöbb tanuló, közel 9 ezer, munkaerőpiaci pozícióit illetően ún. ingadozó helyzetű szakmát tanult. A magas arány nem meglepetés, ugyanis a szakmák közül szinte az összes vendéglátó-ipari és szinte az összes kereskedelmi jellegű szakma e besorolás alá tartozik, és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben e kettő még hangsúlyosabb, mint az országban máshol.

III. Eszközök

7.2.1 Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása, különös tekintettel a régió kulcságazataira

A gazdaság sikeres megújulásának előfeltétele a megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása. A régió ugyan munkaerő-piaci, szakképzési intézményekkel megfelelően lefedett, de ahhoz hogy munkaerő-piaci kínálata megfeleljen a piaci igények kihívásainak, szükséges **a potenciális és foglalkoztatott munkavállalók képzése, képességeinek javítása.** Az intézkedés keretében hosszabb távon is az alábbi tevékenységek finanszírozása szükséges:

- A munkaerő-piaci intézmények (munkaügyi központok) és a gazdasági kamarák bevonásával kistérségenként **a régió munkaerő-piaci, szakképzési előrejelző rendszerének kialakítása és működtetése**.
- A szakképzést nyújtó középfokú intézményeket és a régió felsőoktatási intézményeit ösztönözni kell arra, hogy a keresleti igényeket tartalmazó szakképzési előrejelző rendszerben megjelölt szakmák és képességek oktatását végezzék. Az oktatási programok megújítása és a piaci igényekhez való mind jobb illesztése érdekében ösztönözni kell az oktatási, szakképzési intézmények oktatóinak, szakvezetőinek, valamint a gazdasági élet szereplőinek elsősorban régión belüli, illetve a régión kívüli, nemzetközi tapasztalatcseréjét.
- A munkaerő kínálat és kereslet összeegyeztetése érdekében kistérségenként (városi vonzáskörzetenként) az önkormányzati, civil és a gazdasági szereplők együttműködésben helyi foglalkoztatási paktumok előkészítése, megkötése és megvalósítása. Ezek a programok alkalmasak arra, hogy feltárják a részmunkaidős, illetve a speciális foglalkoztatási igényekkel rendelkezők foglalkoztatási lehetőségeit.
- A felnőttképzés részeként elsősorban a munkanélküliek, illetve a szezonálisan foglalkoztatottak körében a hiányszakmákban képzési, átképzési programok támogatása, illetve a hiányzó készségek (pl. kommunikációs képesség, nyelvtudás) elsajátításának ösztönzése. A képzési programokat az előrejelző

rendszer igényein túl elsősorban a régió kulcságazataiban, így a mezőgazdaság, élelmiszer-feldolgozás, kézművesipar, illetve innovatív KKV-k, valamint az elektronikai iparban meghatározó nagyvállalatok igényeihez igazítva célszerű támogatni. A képzési támogatások során előnyben kell részesíteni azoknak a vállalkozásoknak a szakképesítési igényeit, akik új, tartós munkahelyet teremtenek a régióban.

- Rövid (max. egyhetes) szakmai képzési modul kidolgozása, mely elvégzése előfeltétele a turisztikai szezonban dolgozók alkalmi, maximum 2 hónapos foglalkoztatásának. E feladat ellátásában a képzőhelyekkel együttműködve jelentős szerepet kaphat a régiót behálózó közművelődési intézményrendszer.
- Ahhoz, hogy a Balaton régióban megteremtődjenek a modern info-kommunikációs eszközök használatának lehetőségei és a használók körének szükséges bővítése, elengedhetetlenek a fejlesztés műszaki feltételei, továbbá a számítástechnikai, szövegszerkesztési, internet felhasználói ismeretek mind szélesebb körben való elterjesztése.
- A közügyek intézésének hatékonyságának javítása érdekében szintén szükséges az önkormányzatok és állami intézmények alkalmazottai képzési programokban való részvételének támogatása. A képzéseknek elsősorban az elektronikus, internet alapú ügykezelés, az ügyfélkezelés, a projektmenedzselés, illetve az idegen nyelvtudás tématerületeire kell koncentrálnia.
- Azokban a kistérségekben, ahol nincsenek meg a (szak)képzéshez szükséges infrastrukturális, technikai feltételek, úgy szükséges a képzési infrastruktúra (szükség szerint építés vagy eszközbeszerzés) támogatása. Továbbá a szakképzést nyújtó intézményeket és a régió felsőoktatási intézményeit ösztönözni kell arra, hogy a szakképzési előrejelző rendszerben megjelölt szakmák és képességek oktatását végezzék. Az oktatási programok megújítása és a piaci igényekhez való mind jobb illesztése érdekében ösztönözni kell az oktatási, szakképzési intézmények oktatóinak, szakvezetőinek, valamint a gazdasági élet szereplőinek elsősorban régión belüli, illetve a régión kívüli, nemzetközi tapasztalatcseréjét.
- A régióban nemcsak a szakképzett munkaerő biztosítása, hanem a magas, felsőfokú képzettségű munkaerő rendelkezésre állása is fontos. Törekedni kell arra, hogy a felsőfokú képzésben résztvevő diákok ne szakadjanak el nagyon a Balaton térségétől, ezért javasolt képzésüket a Balatonhoz közeli felsőoktatási intézményekben ösztönözni. A fentiek érdekében javasolt a Balaton térségében működő vállalkozások munkaerő-keresleti igényével összeegyeztetni a Balaton

környéki (Veszprém, Székesfehérvár, Siófok, Kaposvár, Zalaegerszeg, Keszthely, Nagykanizsa) felsőoktatási intézmények képzési kínálatát. Amennyiben a képzési programok lebonyolításához feltétlenül szükségesek infrastrukturális fejlesztések, vagy eszközbeszerzések úgy azok támogatás is javasolt. A felsőoktatási intézményeknek a gazdasággal való szorosabb kapcsolatát (pl. közös fejlesztések, tanácsadás, gyakorlati helyek megszerzése) is javasolt támogatni. Ehhez szükséges az intézmények tevékenységeinek modernizálása, új, pl. tanácsadási tevékenységek, képzései formák, szakok indításának ösztönzése. Továbbá annak érdekében, hogy a Balaton térségben visszajöjjenek, vagy letelepedjenek a balatoni születésű felsőfokú végzettségű fiatalok, javasolt lakhatásukat bérlakások építésével, vagy kedvezményes ingatlanvásárlási támogatással segíteni.

- Meghatározott időnként munkaerő piaci helyzetelemzéseket kell készíteni, ennek eredményeit pedig egyrészt a Dunántúl meghatározó képzőhelyeinek, másrészt lakossági tájékoztatás keretében a szülők, pályaválasztók tudomására kell hozni.

A gazdaság sikeres megújulásának előfeltétele a megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása. A régió ugyan munkaerő-piaci, szakképzési intézményekkel megfelelően lefedett, de ahhoz hogy munkaerő-piaci kínálata megfeleljen a piaci igények kihívásainak, szükséges **a potenciális és foglalkoztatott munkavállalók képzése, képességeinek javítása.** Az intézkedés keretében hosszabb távon is az alábbi tevékenységek finanszírozása szükséges:

- A munkaerő-piaci intézmények (munkaügyi központok) és a gazdasági kamarák bevonásával kistérségenként **a régió munkaerő-piaci, szakképzési előrejelző rendszerének kialakítása és működtetése**.
- A szakképzést nyújtó középfokú intézményeket és a régió felsőoktatási intézményeit ösztönözni kell arra, hogy a keresleti igényeket tartalmazó szakképzési előrejelző rendszerben megjelölt szakmák és képességek oktatását végezzék. Az oktatási programok megújítása és a piaci igényekhez való mind jobb illesztése érdekében ösztönözni kell az oktatási, szakképzési intézmények oktatóinak, szakvezetőinek, valamint a gazdasági élet szereplőinek elsősorban régión belüli, illetve a régión kívüli, nemzetközi tapasztalatcseréjét.
- A munkaerő kínálat és kereslet összeegyeztetése érdekében kistérségenként (városi vonzáskörzetenként) az önkormányzati, civil és a gazdasági szereplők együttműködésben helyi foglalkoztatási paktumok előkészítése, megkötése és megvalósítása. Ezek a programok alkalmasak arra, hogy

feltárják a részmunkaidős, illetve a speciális foglalkoztatási igényekkel rendelkezők foglalkoztatási lehetőségeit.

- A felnőttképzés részeként elsősorban a munkanélküliek, illetve a szezonálisan foglalkoztatottak körében a hiányszakmákban képzési, átképzési programok támogatása, illetve a hiányzó készségek (pl. kommunikációs képesség, nyelvtudás) elsajátításának ösztönzése. A képzési programokat az előrejelző rendszer igényein túl elsősorban a régió kulcságazataiban, így a mezőgazdaság, élelmiszer-feldolgozás, kézművesipar, illetve innovatív KKV-k, valamint az elektronikai iparban meghatározó nagyvállalatok igényeihez igazítva célszerű támogatni. A képzési támogatások során előnyben kell részesíteni azoknak a vállalkozásoknak a szakképesítési igényeit, akik új, tartós munkahelyet teremtenek a régióban.
- Rövid (max. egyhetes) szakmai képzési modul kidolgozása, mely elvégzése előfeltétele a turisztikai szezonban dolgozók alkalmi, maximum 2 hónapos foglalkoztatásának.
- Ahhoz, hogy a Balaton régióban megteremtődjenek a műszaki feltételei a modern info-kommunikációs eszközök használatának, szükséges a használók körének bővítése, amihez elengedhetetlen számítástechnikai, szövegszerkesztési, internet felhasználói ismeretek mind szélesebb körben való elterjesztése.
- A közügyek intézésének hatékonyságának javítása érdekében szintén szükséges az önkormányzatok és állami intézmények alkalmazottai képzési programokban való részvételének támogatása. A képzéseknek elsősorban az elektronikus, internet alapú ügykezelés, az ügyfélkezelés, a projektmenedzselés, illetve az idegen nyelvtudás tématerületeire kell koncentrálnia.
- Azokban a kistérségekben, ahol nincsenek meg a (szak)képzéshez szükséges infrastrukturális, technikai feltételek, úgy szükséges a képzési infrastruktúra (szükség szerint építés vagy eszközbeszerzés) támogatása. Továbbá a szakképzést nyújtó intézményeket és a régió felsőoktatási intézményeit ösztönözni kell arra, hogy a szakképzési előrejelző rendszerben megjelölt szakmák és képességek oktatását végezzék. Az oktatási programok megújítása és a piaci igényekhez való mind jobb illesztése érdekében ösztönözni kell az oktatási, szakképzési intézmények oktatóinak, szakvezetőinek, valamint a gazdasági élet szereplőinek elsősorban régión belüli, illetve a régión kívüli, nemzetközi tapasztalatcseréjét.
- A régióban nemcsak a szakképzett munkaerő biztosítása, hanem a magas, felsőfokú képzettségű munkaerő rendelkezésre állása is fontos. Törekedni kell arra, hogy a felsőfokú

7.2.1 Munkavállalók képzettségi szintjének a piaci igényekhez igazítása, különös tekintettel a régió kulcságazataira

képzésben résztvevő diákok ne szakadjanak el nagyon a Balaton térségétől, ezért javasolt képzésüket a Balatonhoz közeli felsőoktatási intézményekben ösztönözni. A fentiek érdekében javasolt a Balaton térségében működő vállalkozások munkaerő-keresleti igényével összeegyeztetni a Balaton környéki (Veszprém, Székesfehérvár, Siófok, Kaposvár, Zalaegerszeg, Keszthely, Nagykanizsa) felsőoktatási intézmények képzési kínálatát. Amennyiben a képzési programok lebonyolításához feltétlenül szükségesek infrastrukturális fejlesztések, vagy eszközbeszerzések úgy azok támogatás is javasolt. A felsőoktatási intézményeknek a gazdasággal való szorosabb kapcsolatát (pl. közös fejlesztések, tanácsadás, gyakorlati helyek megszerzése) is javasolt támogatni. Ehhez szükséges az intézmények tevékenységeinek modernizálása, új, pl. tanácsadási tevékenységek, képzései formák, szakok indításának ösztönzése. Továbbá annak érdekében, hogy a Balaton térségben visszajöjjenek, vagy letelepedjenek a balatoni születésű felsőfokú végzettségű fiatalok, javasolt lakhatásukat bérlakások építésével, vagy kedvezményes ingatlanvásárlási támogatással segíteni.

- Meghatározott időnként munkaerő piaci helyzetelemzéseket kell készíteni, ennek eredményeit pedig egyrészt a Dunántúl meghatározó képzőhelyeinek, másrészt lakossági tájékoztatás keretében a szülők, pályaválasztók tudomására kell hozni.

A régióban az önkormányzatok igen fontos foglalkoztatók. A környezettudatos, fenntartható fejlődés alapfeltétele, hogy az önkormányzatok rendelkezzenek képzett szakemberekkel e területeken. Meg kell szervezni a régióban a környezetvédelmi referens és klímareferens képzést és továbbképzést.

7.2. Beavatkozási terület:
Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés

7.2.2. Foglalkoztathatóság javítása, különös tekintettel a szezonalitásra, a parttól távolabbi településeken és a hátrányos helyzetűek körében

7.2.2. Célterület: Foglalkoztathatóság javítása, különös tekintettel a szezonalitásra, a parttól távolabbi településeken és a hátrányos helyzetűek körében

I. Cél:

- A munkanélküliség csökkentése, szezonalitásának mérséklése
- A foglalkoztatottság mikroregionális egyenlőtlenségeinek csökkentése
- A munkaerőpiacon hátrányos helyzetben levők foglalkoztatásának támogatása
- A szezonbeli és azon kívüli munkanélküliség közti különbségek mikroregionális kezelése

II. Helyzetelemzés:

Az alacsony foglalkoztatottsági szint a Balaton térségben is, ezen belül is különösen a parttól távolabbi településeken nagy problémát okoz.

A régió egészében, a nyári, szezonális időszakban a népesség aktivitási, ezen belül különösen foglalkoztatási rátája is kedvezőbb, mint az éves átlag, ez azt jelenti, hogy a munkanélküliségi ráta alakulására az üdülőkörzet idegenforgalmi szezonális ingadozásai szignifikáns jelleggel kihatnak.

A **2006**-os (2000: 6,4%) hazai regisztrált munkanélküli átlaghoz (7,5%) képest a BKÜ-ben az idegenforgalmi szezonba eső **július hónapban 4,58%,** azon kívül (**december) pedig 7,00%-os volt a munkanélküliség.** .

Ábra 19.A regisztrált munkanélküliek arányának alakulása a BKÜ-ben (2000.06.-2006.12.)

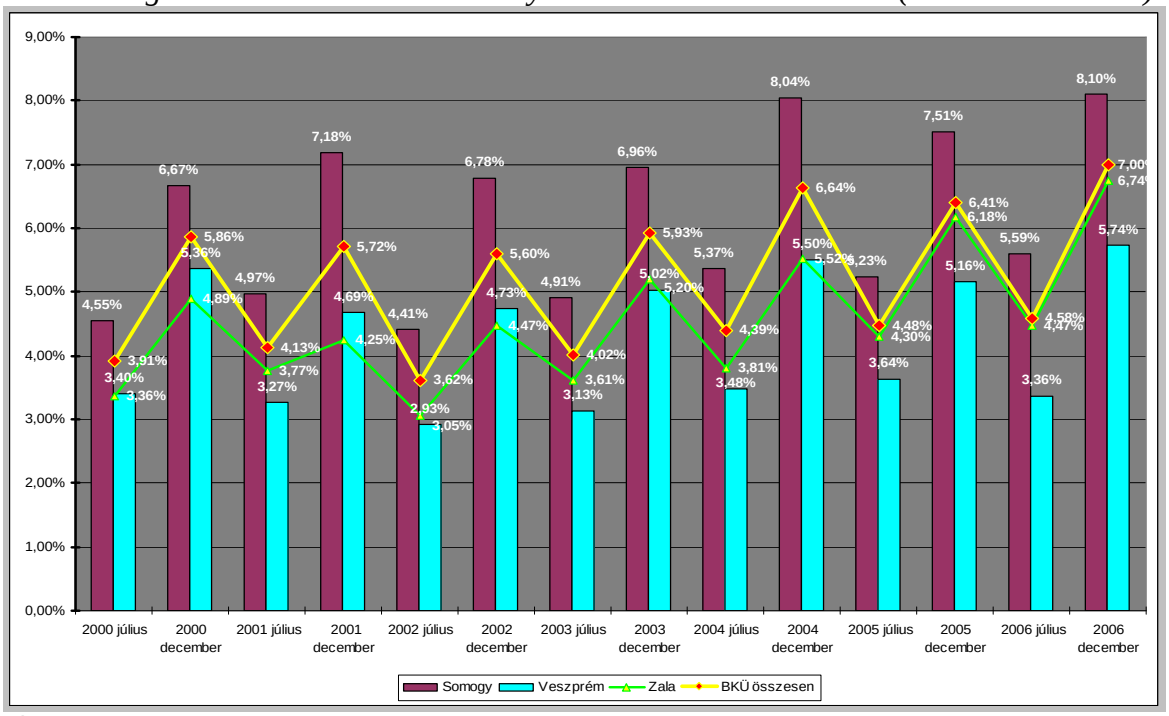

Forrás:KSH T-STAR

Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat [3] legújabb adatai szerint a régióbeli munkanélküliség 2006. decemberéhez képest 2007. februárjára tovább nőtt, csaknem elérte a 8,2 %-ot, ezzel meghaladta az EU 27-ek 7,4 %-os értékét. A térségben változatlanul Somogyban a legrosszabb a helyzet, ebben az alrégióban az index értéke közel 10 %-os.

Ábra 20. A regisztrált munkanélküliek aránya, 2006. december

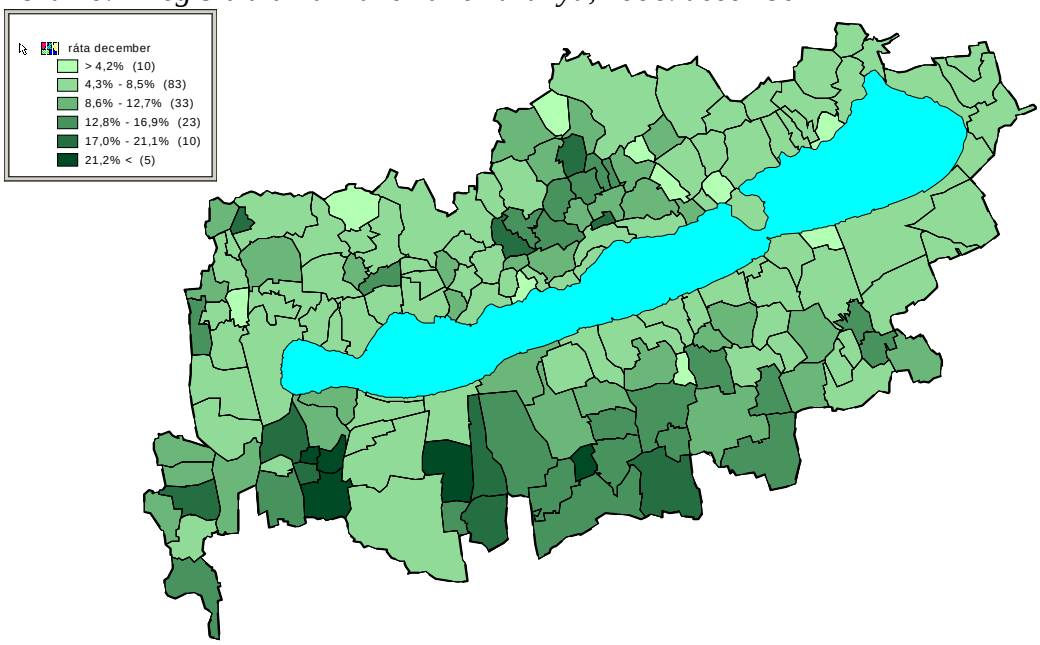

Forrás: KSH-TSTAR

A régió szezonális és azon kívüli munkanélküliségi átlaga meglehetősen nagy területi szélsőségeket takar. A régión belül a Balaton-felvidéken mind szezonon kívül, mind pedig az év többi részében viszonylagosan alacsony mértékű a munkanélküliség. A legmagasabb értékeket Észak-Somogy, ezen belül is a parttal nem rendelkező településkör produkálja. A **somogyi alrégió szezonon kívüli rátája (8,10%) meghaladja az éves hazai átlagmutatót** (7,00%). A regionális átlaghoz a zalai alrégió mutatói közelítenek a legjobban.

Az alábbi térkép tanúsága szerint a szezonális ingadozás szélső értékei a Balaton-felvidék földrajzi középpontjában esnek a legtávolabb egymástól, vagyis az itt található települések népessége van a leginkább kitéve a turisztikai szezon rövidségének.

A Balaton-felvidéki Vöröstón, Uzsán, aztán a somogyi Tabon, illetve az a melletti Bábonymegyeren télen (az erdészeti szezonális munkáknak köszönhetően) alacsonyabb a munkanélküliség, mint nyáron.

[3] www.afsz.hu

Ábra 21. Szezonon belüli és kívüli (július-december) munkanélküliségi ráták közötti különbség 2006 (százalékpont)

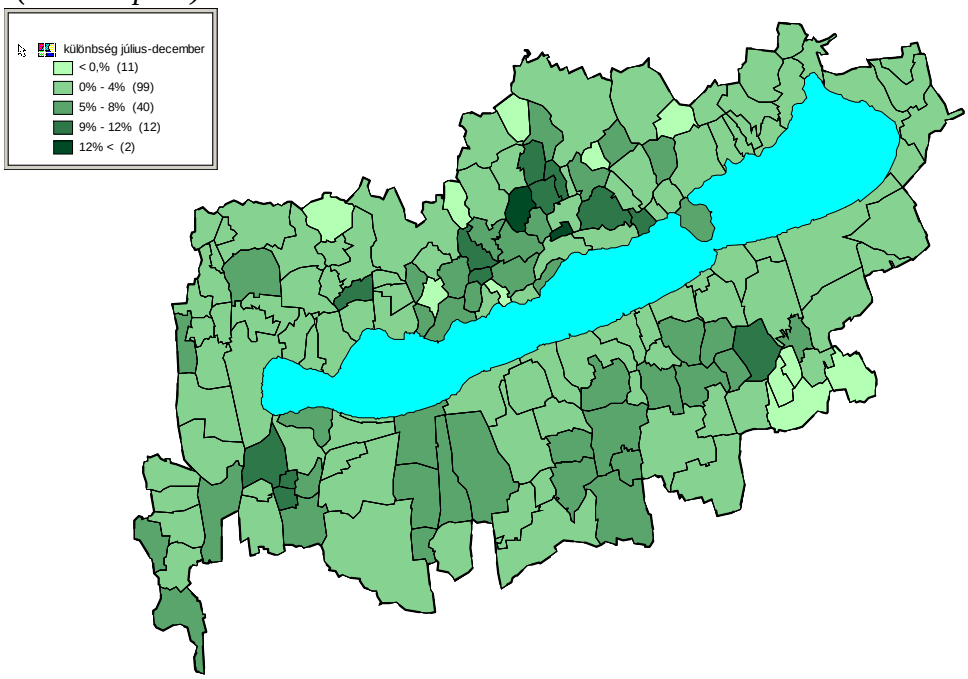

Forrás:www.afsz.hu

A régión belüli elmaradottabb térségekben különösen magas azok száma, akik kiszorultak a munkaerőpiacról, sok esetben egészségi problémákkal, alkoholizmussal küzdenek. Ezen rétegeknek a munkaerőpiacra való visszaintegrálása érdekében szükséges speciális foglalkoztatási programok indítása.

A foglalkoztatási programoknak sok esetben a foglalkoztatás támogatása mellett képzési, illetve szükség esetén mentálhigiéniás terápiás, tanácsadási elemet is kell tartalmaznia.

A foglalkoztatási programok célcsoportjai az aktív korú nem foglalkoztatottak, különösen: tartós munkanélküliek, nők, megváltozott munkaképességű és fogyatékos emberek, romák, hajléktalanok, rendszeres szociális segélyben részesülők, gyermeküket egyedül nevelők, alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, gyermekvédelmi intézményekben felnőtt fiatalok, börtönből szabadulók, szenvedélybetegek.

III. Eszközök:

7.2.2. Foglalkoztathatóság javítása, különös tekintettel a szezonalitásra, a parttól távolabbi településeken és a hátrányos helyzetűek körében

A régió foglalkoztatási problémáinak megoldását alapvetően a turisztikai szezon meghosszabbítása és területi kiterjesztése, valamint a gazdaság diverzifikálása jelentheti, ezen túlmenően azonban a keresleti igényeknek megfelelő foglalkoztatási programok szakszerű beindítása is szükséges a Balaton térségében.

A foglalkoztatási programokat elsősorban a régió gazdasági adottságaihoz igazodó szakterületeken javasolt támogatni, így

- Az erdészeti, faipari ágazathoz tartozó vállalkozások

fejlesztése, foglalkoztatási pozícióinak javítása
- a környezet gondozása (a közmunkaprogramokhoz hasonlóan pl. csatornázás, csatornatisztítás; kerékpárutak, parkok, kertek természetvédelmi területek gondozása; elöregedett épületek felújítása; szelektív hulladékgyűjtés, hasznosítás)
- az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást elősegítő programok indítása (esővíz visszatartó beruházások, teraszosítás, erdőtelepítés, vályog előállítás, nád feldolgozás, stb.)
- részvétel szabadidős, sport, és kulturális programok szervezésében, hagyományőrzés, vendéglátóhelyek, szállodák kisegítő személyzete, pincér, szakács, kézilány.

A régió mezőgazdasági tevékenységet folytató térségeiben javasolt a szociális földprogramok támogatása, a termeléshez szükséges értékesítés, feldolgozás megszervezése. Továbbá javasolt a szociális gazdaság részeként támogatni a személyi szolgáltatások (pl. otthoni segítség, gyermekfelügyelet vagy akár a szervezett helyi civil szféra esetén a nyugdíjasklubokra támaszkodva, azok nem profitorientált önkéntes munkája, stb.) végzésre irányuló projekteket.
Célszerű olyan projektek támogatását előnyben részesíteni, ahol a támogatott szervezetek egyes feladatokat átvállalnak az önkormányzatoktól, ezáltal erősítve az önkormányzati és civil szféra közötti együttműködést, úgy, hogy mindezt összekapcsolják a munkaerőpiacról kiszorult emberek foglalkoztatásával.
A foglalkoztatási programok sikeressége érdekében szükséges a foglalkoztató szervezetek módszertani támogatása, illetve tapasztalatcsere érdekében a szervezetek együttműködésének bátorítása. A foglalkoztatási programok hosszú távon hozzájárulnak a foglalkoztatás bővítéséhez, a munkanélküliség csökkentéséhez, illetve elősegítik a társadalmi beilleszkedést, a társadalmi kohézió erősítését.
A régió foglalkoztatásának kulcseleme, hogy kifehéredjen a gazdaság, az állami szervezetek munkaerő-piaci ellenőrzésekkel csökkentsék a nem hivatalosan foglalkoztatott és többnyire a térségen kívülről érkező alkalmi munkavállalók számát.

7.2. Beavatkozási terület:
Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés
7.2.3. A helyi társadalom demográfiai szerkezetének javítása

7.2.3. Célterület: A helyi társadalom demográfiai szerkezetének javítása

I. Cél:

- a régió népesség megtartó erejének stabilizálása
- a helyi társadalom korszerkezetének fiatalítása
- a fiatal korúak régióban tartásának és odavonzásának elősegítése

II. Helyzetelemzés:

Míg a tó korábban inkább megosztotta, mintsem összetartotta volna a part közelében élő népet, addig mára a területi fragmentáltság ellenére gazdaságilag és társadalmilag szerves térséggé vált a régió. A közlekedési viszonyok fejlődése, és a turizmusgazdaság megjelenése annak ellenére is homogenizálta a régiót, hogy annak helyi társadalma más térségekével összehasonlítva jóval bonyolultabb szerkezetűvé vált. Az állandó népesség mellett a XIX. század végétől fokozatosan megjelentek a hazai nyaralótulajdonosok, a XX. század végére pedig mintegy 50 ország polgárai váltak a régióban ingatlantulajdonossá.

A KSH adatai szerint a régió állandó népessége 2000. év elején 250.051 fő, 2006. januárjában pedig 260.505 fő volt, vagyis egy lakóingatlanra átlagosan 2,36 fő jut. A + 3,9 százalékpontos hat év alatti növekedés főleg az időskorú népesség partközeli településeket érintő megtelepedése által bekövetkező vándorlási nyereségének a következménye. E folyamat a régión belül első sorban a Balaton-felvidék nyugati és keleti településein érezteti hatását.

Ábra 22. Népességszám változás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2000-2007.

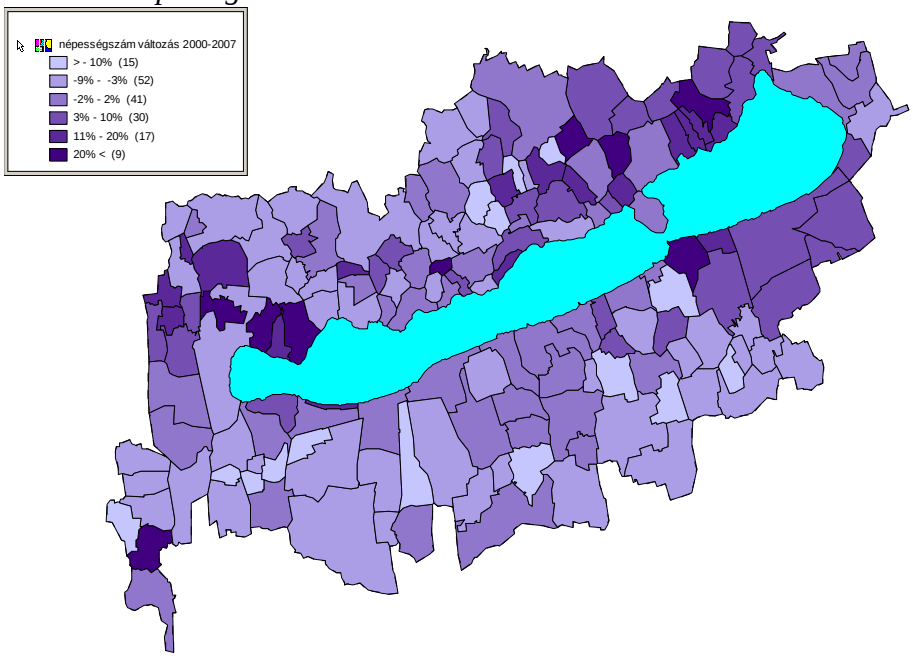

Jelentős strukturális problémákkal kell szembenézni a régió állandó népessége összetételének alakulásában. Az utóbbi másfél évtizedben állandósult és felgyorsult az öregedési folyamat. A 18 éven aluli népesség aránya az 1990-es 24,4 %-ról 2006-ra jelentősen, csaknem 17,3%-ra csökkent. Ezzel egyidejűleg a 60 évesek és idősebbek aránya 19,2 %-ról 22,5 %-ra nőtt. Ez utóbbi korcsoportban az utóbbi öt évben gyorsuló aránynövekedés figyelhető meg.

E folyamatot jó ideje tovább gerjeszti az a körülmény, hogy elérhető árú lakóingatlanok és egész éves egzisztencia híján jelentős mértékű az újonnan végzett, magas szinten képzett fiatal korcsoporthoz tartozók régióból történő elvándorlása.

Ábra 23. Öregedési index (egy gyermekkorúra jutó időskorú) értékek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településein 2007.

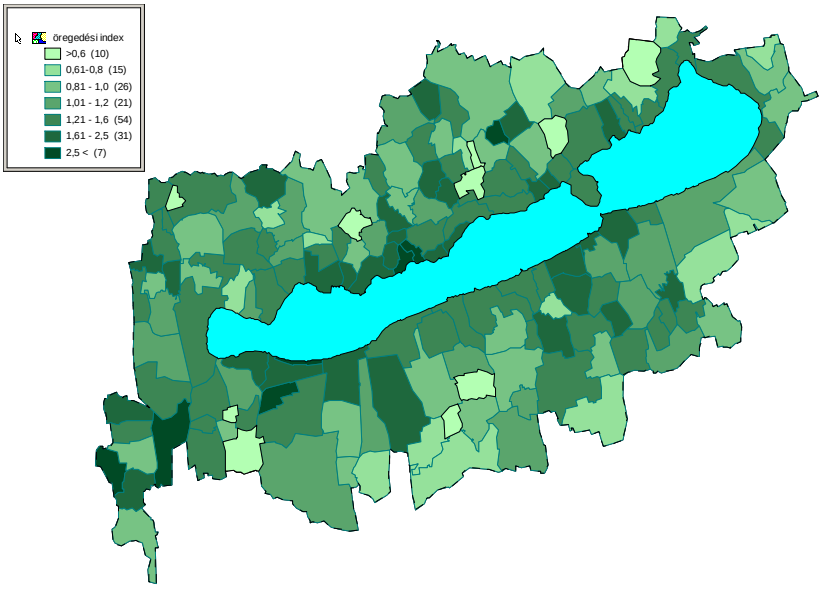

Forrás:KSH T-STAR (BKÜ átlag: 1,19, országos átlag: 0,99)

A térség állandó lakosságának elöregedését jól jellemzi, hogy **2006-ben 8184 fővel több 60 éven felüli lakos élt a régióban, mint 2000-ben.** Az elmúlt másfél évtized demográfiai tendenciáit figyelembe véve prognosztizálható, hogy a régió népessége 2041-re akár 215 ezerre is csökkenhet (vándorlás nélküli változat), a 65 évesek és az ennél idősebbek aránya pedig a jelenlegi 15%-ról megduplázódhat, vagyis elérheti a 30 %-ot, (Keszthely városé pl. akár a 40 %-ot).

Mivel a legújabb népesedéstudományi számítások a régióba történő belföldi bevándorlás mérséklődésével számolnak, **az üdülőkörzet népességmegtartó erejének viszonylagos megőrzése (jelentős területpolitikai beavatkozások híján) a jövőben már csak a hazai és a nemzetközi migrációtól várható.**

Ábra 24. A 60 éven felüli népesség száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2006.)

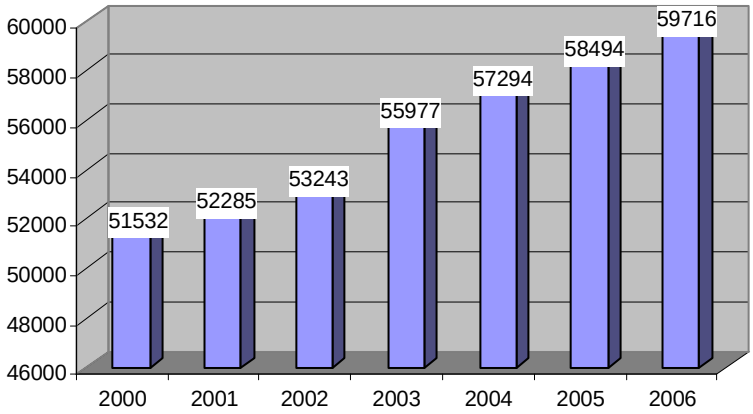

Forrás: KSH - TSTAR

A régió demográfiai tendenciáinak endogén elemei mellett e folyamatot csak felerősíti a hazai és a külföldi állampolgárságú időskorúak üdülőkörzetben történő megtelepedése, mely – különösen a gyógy idegenforgalmi központok közelében és a Balaton-felvidék egyes településein - új turisztikai ágazattá (silver economy) fejlődhet.

E folyamatok turisztikai szempontok szerinti szem előtt tartása azért lényeges, mert a régióban jelenlévő népességből elsősorban az állandó jelleggel aktív korukban itt élők azok, akik létrehozzák, működtetik és újratermelik azt a tárgyi (közüzemi szolgáltatások, stb.) és intézményi (oktatás, egészségügy, közigazgatás, szolgáltatások) infrastruktúrát, amelyen – az állandó népesség egész éves gazdasági és társadalmi életének mederben tartásán túl – a szezonálisan megjelenő turizmus is bonyolódik.

III. Eszközök

7.2.3 A helyi társadalom demográfiai szerkezetének javítása

A fiatalok körében végzett felmérés alapján szívesen maradnának a régióban megfelelő helyi egzisztencia, képesítésük szerinti munkahely és elérhető áru lakóingatlanok megléte esetén. Így a térség feladata a vonzóm lakólehetőség és élettér biztosítása, melynek eszközei:

- Munkahelyteremtés (gazdaságfejlesztési rész keretében kifejtve)
- Gyermekvállalást ösztönző helyi és regionális társadalompolitika kialakítása.
- Annak érdekében, hogy a Balaton térségben visszajöjjenek, vagy letelepedjenek a balatoni születésű felsőfokú végzettségű fiatalok, javasolt lakhatásukat bérlakások építésével, vagy kedvezményes ingatlanvásárlási támogatással segíteni.
- Babakötvény
- Család-, és gyermekközpontú intézményi infrastrukturális fejlesztések támogatása (bölcsőde, óvoda, stb.)

7.2. Beavatkozási terület:
Társadalom megújítása, Humán erőforrás fejlesztés

7.2.4. Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás erősítése

7.2.4. Célterület: Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás erősítése

I. Cél:

- A helyi társadalom multikulturalitásában rejlő előnyök kiaknázása, az esetleges veszélyek mérséklése, megszüntetése
- A balatoni civil társadalom fejlesztése
- A lakosság életminőségének javítása, az ehhez szükséges infrastrukturális feltételek megteremtése és fejlesztése
- A regionális identitás által megtestesített társadalmi energiák becsatornázása a térség fejlesztésébe

II. Helyzetelemzés:

A 2001-es népszámlálás időpontjában a régióban 72.003 belterületi üdülő ingatlan volt található. A megegyező besorolású hazai ingatlanok 29 %-a található itt, az üdülőkörzet tehát megközelítőleg egy átlagos megye lakóingatlan vagyonával rendelkezik. Ha az üdülőingatlanok számát megszorozzuk az egy lakóingatlanra eső régióbeli átlagos népességszámmal (2,36 fő), akkor megközelítőleg megkapjuk a nyaralótulajdonosok és közvetlen családtagjaik számát (169 575 fő). Velük együtt az üdülőkörzetben turisták nélkül is 430 ezer fő lenne jelen, ha mindenki egy időben a saját ingatlanában tartózkodna.

Ábra 25. Az üdülési céllal hasznosított ingatlanok aránya az összes lakóingatlan közül a BKÜ településein (2001.)

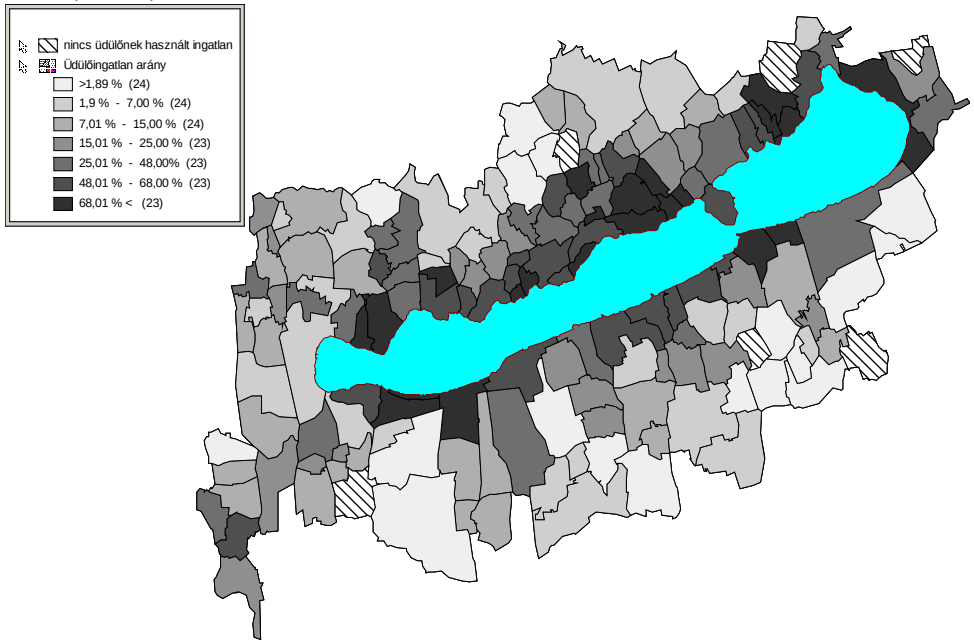

Forrás:KSH 2001/Népszámlálás/

A régió helyi társadalmát az állandó népesség soraiban regisztráltakon túl az üdülőtulajdonosok számát is figyelembe véve tehát csaknem fél millió polgár alkotja. Az e körre kiterjedő kutatások[4] eredményei szerint az üdülőtulajdonosok átlagos itt tartózkodási ideje 107 nap évente. E balatoni társadalmi státuszcsoportban jelentős mértékben reprezentálódik a hazai politikai, gazdasági és kulturális elit.

Tovább árnyalja az itt együtt élők helyi társadalmát az a körülmény, hogy az elmúlt évtized elejétől jelentős mértékű külföldi állampolgárok által történt ingatlanvásárlás figyelhető meg a régióban, főként német és osztrák állampolgárok részéről.

A külföldi tulajdonosok átlagos tartózkodási ideje évente 4,6 hónap, vagyis e régióbeli státuszcsoport méltán számolható a régió helyi társadalmához**.**

A régió sokrétű, szociológiailag is figyelemre méltó, érdektagoltsága miatt is érzékeny multikultúrális helyi társadalmában érdekes terjedési folyamatok figyelhetők meg.

E jelenségek folyamatos nyomon követése a társadalmi stabilitás turisztikai funkciók miatti megkülönböztetett fontossága miatt is szükséges.

Ábra 26. A külföldi tulajdonba került lakások, házak, nyaralók aránya a BKÜ településein 1996-2002.

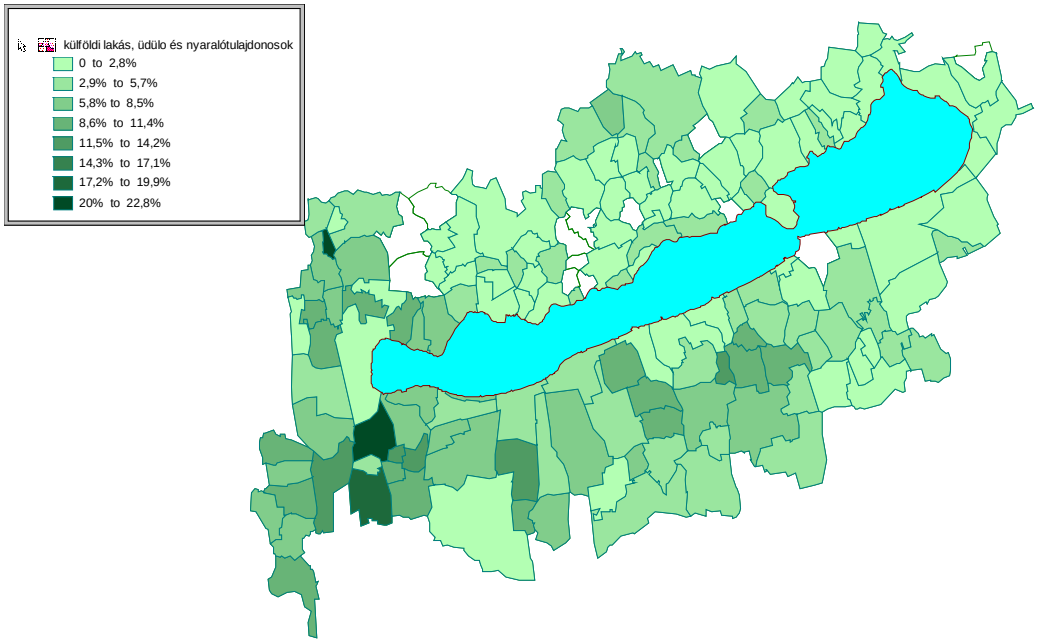

Forrás: KSH-TSTAR

A Balaton környékén és különösen a partközeli zónában jelentős hagyományai vannak a civil társadalom önszerveződésének helyi, illetve regionális közéleti eseményekben játszott szerepének. A régió speciális összetételű, bonyolult szövésű társadalma az 1989. évi II. törvény által újból lehetővé és szabaddá tett gyülekezés és egyesülés hatására gyorsan újra szervezte magát.

Az országos átlagmutatóhoz (7,6 szervezet/1000 lakos) képest 2006-ban a régió egészének összehasonlítható mutatója 9,4, a partközeli 52 településen pedig átlagosan 10,3, a háttér településeken pedig 8,1 civil szervezet jut 1000 főre (Budapest mutatója 11.1-es).

4 Belföldi ingatlantulajdonlás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, Retz T., Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht 2003.

A vizsgált időszakban ahogy országos viszonylatban, úgy a Balaton környékén is nőtt a regisztrált civil szervezetek száma. Míg 2000-ben 2054 ilyen szervezet volt a régióban, addig 2006-ra már 2451.
A bejegyzett civil szervezetekhez köthető taglétszám megközelítőleg a régió népességének a felére tehető. A személyi átfedések ellenére okkal állítható, hogy a régió minden 3. felnőtt korú lakosa és üdülőtulajdonosa kapcsolatban áll valamilyen civil szervezettel.

Ábra 27. 1000 lakosra jutó civil szervezetek száma 2000-2006.

	2000	2006
Országosan	6,4	7,6
Budapest	9,2	11,1
BKÜ	8,2	9,4
Parti települések	9,3	10,3
Háttér települések	7,0	8,1

Forrás:KSH T-STAR

A régió civil szerveződéseit környezetéhez képest a szabadidős-rekreációs szervezetek kiugróan magas aránya különbözteti meg. Magas még a közbiztonság érdekében, a kutatásokat támogató, a környezet- és érdekvédő, illetve a nemzetközi kapcsolatokat támogató szervezetek aránya.

A környező megyék civil szervezettségéhez képest a hasonló célkitűzések megvalósításáért létrejött szervezetek kooperációja jellemzi még a Balaton környékét. Szövetségük van a helyi fürdőegyesületeknek (Balaton-parti Fürdőegyesületeknek Szövetsége 1904, 1992-), a horgászegyesületeknek, a szobakiadóknak, 2001. márciusában pedig széleskörű és alapos szervezőmunka eredményeképpen létrejött a régió civil szektora egészét képviselni hivatott Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége. A Szövetség a régióban kifejtett tevékenysége mellett ma már nemzetközi pályázatok résztvevője. A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. társult tagságával együtt képviselik a Balatont 2004. év óta a Living Lakes Hálózatban.

Az üdülőkörzet versenyképessé tételéhez integrált szemléletű, vagyis a környezeti és a gazdasági fenntarthatóság szempontjai mellett a helyi társadalom szociológiai jellemzőinek állapotát is tekintetbe vevő hosszú távú fejlesztésekre van szükség. A régió turizmusgazdaságának kiszolgálását, szükséges tárgyi és intézményi infrastruktúra működtetését jól képzett, a hosszú távú eredményességben érdekelt és az együttműködésben, a partnerségi kapcsolatok kiépülésében és megerősödésében motivált, a térség egészéhez kötődő és a helyi társadalomba integrált szervezetek és szakemberek tudják ellátni.

A térség igazgatási területen megfigyelhető fragmentáltsága miatt különös hangsúlyt kell fektetni a térséget mesterségesen szétválasztó megye-, és régióhatárokon átnyúló, természetes személyek és intézmények közötti együttműködésekre, a balatoni területi identitás területfejlesztési tevékenységet is eredményesebbé tevő erősítésére.

A Balaton akkor válhat sikeres turisztikai desztinációvá, ha az ide látogató turistákat jó minőségű helyi társadalom fogadja. Ennek érdekében javítani kell a lakosság egészségügyi és mentális helyzetén.

A régió ma még gyenge érdekérvényesítő képességének fokozása érdekében törekedni kell a balatoni helyi társadalom polgárosodásának elősegítésére. A gazdag

természeti értékek közti eligazodás, a kultúrtörténeti hagyományokban való jártasság és az itt élő, illetve ide látogató, kulturális másságokat megtestesítő népcsoportok szokásainak megismerését speciális oktatási és partnerségi programok alapozhatják meg.

Ábra 28. Ezer lakosra jutó non-profit szervezetek száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2007. (BKÜ átlag 9,51)

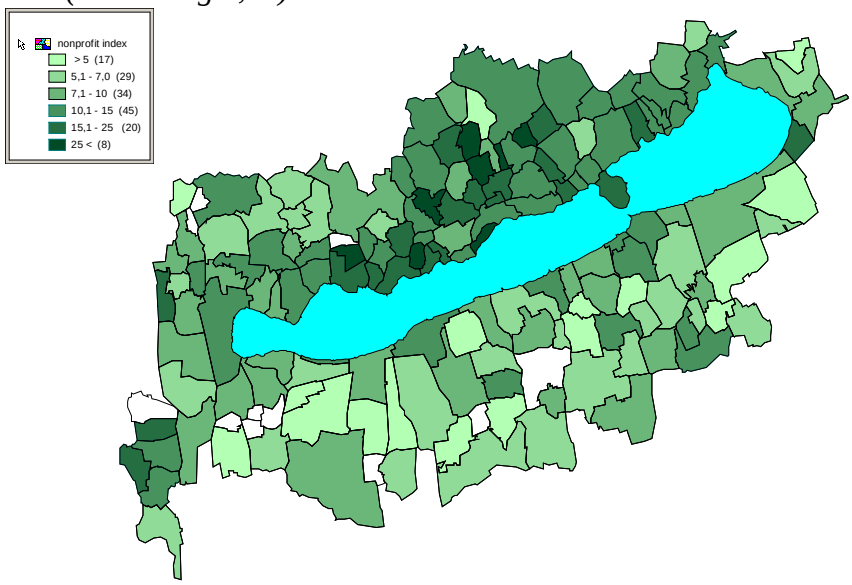

Forrás: KSH T-STAR

Az ENSZ nemzetközi ajánlása a lakosság életminőségét nem csak a hagyományos gazdasági és társadalmi mutatók elemzésével, hanem az Emberi Fejlődési Index (HDI = Human Development Index) elemzésével is vizsgáltuk, mely az életminőség vizsgálatát komplexen (gazdaság, szociális, családi-baráti kapcsolatok, képzettség, stb) végzi. A **HDI-elemzések** [5] magyarországi adaptációja lehetőséget ad a népesség életminőségének időbeni és területi összehasonlító vizsgálatára.

A HDI-értékek alapján Magyarország 2004-ben a „világranglista” 35. helyét foglalta el.

A magyar HDI ekkor 0,869 volt, ami valamivel meghaladta Argentína értékét, de elmaradt Csehországétól. A magyarországi megyék közt – 2005-ös HDI értékük alapján – jelentős fejlettségbeli különbségek mutatkoztak. A legfejlettebb Budapest a németországi átlaggal megegyező HDI értékkel rendelkezik, míg a legfejletlenebb Békés megye Costa Rica nemzeti átlagával megegyező HDI értékkel bír.

A Csite-Németh szerzőpáros 1994-re, 2001-re és 2005-re kistérségekre elkészített elemzései lehetővé teszik a Balaton térségében élők életminőség mutatóinak országon belüli elhelyezését és időbeli alakulását:

[5] Az Emberi Fejlődés Indexe (HDI) három fejlődési dimenzió (a gazdasági teljesítmény, az élettartam és az oktatási teljesítmény) négy mutatószámmal mért súlyozott átlaga. A gazdasági teljesítmény indikátora az egy főre eső reál BHÉ vásárlóerő-paritáson vett értékének diszkontált változata. Helyzetelemzésünkben **Csite András és Németh Nándor: Az emberi fejlődés indexének (HDI) alakulása a magyarországi kistérségekben (1994-2005) című dolgozatának (kézirat) eredményeit és megállapításait használtuk fel.** A témáról ld. még: Fóti K. (szerk.) (2000): Az emberi erőforrások jellemzői Magyarországon 1999. (A Human Development Report, Hungary, 1999 magyar nyelvű változata). MTA Világgazdasági Kutató Intézet, Budapest) ill. Fóti, K. ed.(2003): Towards Alleviating Human Poverty 2000–2002. Human Development Report Hungary, 2000–2002. Institute for World Economics of the Hungarian Academy of Sciences - United Nations Development Programme: Budapest. http://hdr.undp.org/docs/reports/national/HUN_Hungary/Hungary_2002_en.pdf, Rechnitzer János - Smahó Melinda (2005): A humán erőforrások regionális sajátosságai az átmenetben. MTA Közgazdaságtudományi Intézet: Budapest, ill. Husz Ildikó (2002): Regionális különbségek Magyarországon, kísérlet a területi különbségek bemutatására az emberi fejlődés indexe alapján. In: Lengyel Gy. szerk.: Indikátorok és elemzések. BKÁE: Budapest.

*„Ha a kistérségi HDI értékeket ábrázoló 1994-es térképünket vizsgáljuk, néhány több kistérségből álló, összekapcsolódó övezetet tudunk rajta elkülöníteni. A kevésbé vagy közepesen fejlett kistérségek övezeteiből kiemelkedik ugyan egy-egy néhány kistérségből álló fejlődési centrumövezet (pl. Budapest- Budaörs-Gárdony, **Balaton**, Sopron-Szombathely térsége, Győr és Komárom környéke), de a legfelső fejlettségi hatod kistérségei jellemzően a nagyvárosi és nagyipari kistérségek (pl. Debrecen, Szeged, Tiszaújváros, Pécs, Paks, Szolnok, Eger, Nyíregyháza). A legfejletlenebb kistérségek a Miskolc-Debrecen vonaltól észak-keletre húzódnak."*[6]

2001-re, de még inkább 2005-re a HDI által jelzett kistérségi fejlettségi térszerkezet az 1994-es állapotokhoz képest már több tekintetben is érzékelhetően módosul, e változások viszont nem, illetve alig érintik a Balaton térségét.

Ábra 29. Kistérségek HDI változása Magyarországon azonos esetszám alapján 1994 - 2005

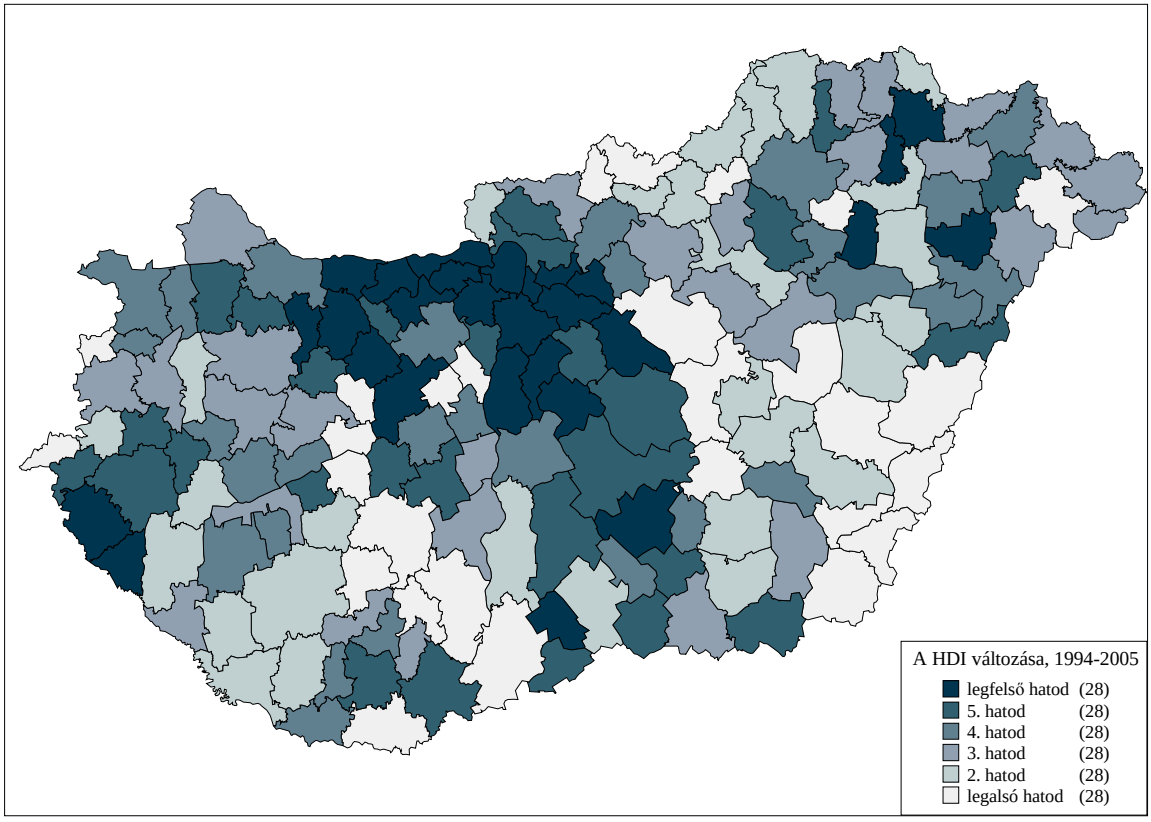

Forrás:Csite A.-Németh N.

A változás mértékét és irányát mutató térképeken látható, hogy **a balatoni kistérségek relatív pozíciói nem változtak**. A kistérségi HDI értéke a kilencvenes évek eleje és 2005 között minden kistérségben nőtt. A csökkenésből és a növekedésből **egyes kistérségek az átlagosat meghaladó mértékben**

[6] Csite András és Németh Nándor: Az emberi fejlődés indexének (HDI) alakulása a magyarországi kistérségekben (1994-2005)

részesedtek, ezek közül viszont jellemzően hiányoznak a balatoni kistérségek.

A számítások eredményei szerint korábban tehát országos viszonylatban magas életminőséggel volt jellemezhető a régió, és e megállapítás még a balatoni turizmus recessziós periódusának egy olyan évére is igaz, mint az 1994-es esztendő. Az utóbbi másfél évtizedben viszont a térség már nem tud lépést tartani a hazai legfejlettebbekkel, emberi életminőség-mutatói az ország innovációs centrumaihoz képest kisebb mértékben nőnek.

III. Eszközök

7.2.4 Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás erősítése

- A balatoni helyi társadalom további polgárosodásának elősegítése, Balatoni Civil Alap felállítása, életképes civil kezdeményezések ösztönzése. A Balaton térségéhez kötődő vállalkozások, meghatározó személyiségek részvételével javasolt egy Balatoni Civil Alap felállítása, mely elsősorban a település-, és térségfejlesztés (tájmenedzsment), a kultúra, szabadidős sport tevékenységek, a környezet- és természetvédelem, a szociális ellátások területén, valamint a sajátos helyzetű társadalmi csoportok problémáinak kezelése területén támogatna életképes civil kezdeményezéseket. Segíteni kell a régió fejlődésében érdekelt vállalkozások, civil szervezetek és önkormányzatok önszerveződését és erősíteni a közöttük levő partnerségi kapcsolatok hatékonyságát.
- A társadalom minden rétegében ápolni kell a térséghez kötődés fenntartását annak érdekében, hogy az ebben rejlő energiákat a régió fejlődése javára fordíthassuk. A helyi társadalomban generálható identitás-élmény kialakítása és ápolása történhet versengő (regionális szépség-, termék-, sport, műveltségi, stb. versenyek) módon és szolidaritás-élmények mentén (regionális szolidaritási alap létrehozása), továbbá spirituális eszközök igénybe vételével (a térség szimbólumainak létrehozásával és számon tartása révén).
- Támogatni szükséges a térséggel, mint szerves egységgel foglalkozó média, infokommunikációs műhelyek tevékenységét.
- A közbiztonság javítása, a bűnmegelőzési tevékenység hatékonyságának növelése, a partnerség megteremtése a társadalmi bűnmegelőzés szereplői között. A hagyományos hatósági eszközök forrásainak növelése és a munka hatékonyságának fokozása mellett e feladat elvégzése során az erre szakosodott civil szervezetek (polgárőrség) aktivitására is építeni kell. Legyen a Balaton Európa legbiztonságosabb tava!
- helyi, kistérségi és regionális civil együttműködések ösztönzése, támogatása, a regionális szereplők együttműködésében rejlő lehetőségeinek kihasználása.

7.2.4 Helyi szereplők térségi összefogásának ösztönzése, a regionális identitás erősítése

- a lakosság életminőségének javítása, az egészséges társadalom kialakítása, a helyi társadalom, vagyis az állandó lakosok, az üdülőtulajdonosok, köztük a külföldi állampolgárok, valamint a turisták igényeihez igazított egészségügyi ellátás javítása. Egészségnevelési és szűrő akciók, a pszichiátriai ellátó rendszer, a lakossági testnevelés javítása. A régió egészségügyi ellátórendszerének hosszú távú fejlesztésekor szem előtt kell tartani a helyi társadalom erőteljes korosodásából következő feladatokat.
- a verseny és tömegsport magas szintű fenntartása, a sport-rekreációs és kulturális szerepének erősítése,
- a klímaváltozásra és egyéb okokra visszavezethető nemzetközi migrációs trendek következtében várható további betelepülésekre való felkészülés,
- A régió önismeretének fokozása, valamint országos, és nemzetközi helyzetének pozicionálása.
- Integrált gazdasági, társadalmi, természeti, környezeti tematikájú döntéstámogató rendszer kiépítése szükséges, mely egyaránt alkalmas a régióban végbemenő folyamatok tervezéséhez, programozásához és szakmai monitoringjához.
- A kulturális hagyományok erősítése, a régió turisztikai vonzerejének fokozása. A régió gazdag kultúrtörténeti hagyományai, művészeti életének eredményei a regionális programkínálatban a megszokottnál intenzívebben megjeleníthetőek, melyhez szükséges
  - a kulturális alapú településfejlesztés, a közösségi részvétel hagyományos és új formáinak ösztönzése,
  - kulturális és művészeti tevékenységek ösztönzése
  - közösségfejlesztés, a kulturális örökség védelme, a kortárs kultúra érvényesülésének elősegítése és a kultúra nyitottságának megteremtése
  - a kulturális kínálat hozzáférhetőségének biztosítása
  - kistérségi és regionális léptékű kulturális, művészeti, sport, és tudományos rendezvények támogatása,
  - koordinált, regionális igényekhez igazított szakképzés,
  - munkanélküliek számára munkaerőpiaci kereslet irányába mutató átképzési programok támogatása
  - info-kommunikációs ismeretek elsajátításának támogatása,
  - a holtszezonban történő képzési, foglalkoztatási programok létrehozása,
- A programkínálat hatékonyabbá tétele érdekében regionális programkoordináció logisztikai alapjainak megszervezése szükséges. Támogatandók a hagyományos és hagyományteremtő regionális léptékű nagyrendezvények.

Indikátorok

Ábra 30. Társadalmi indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mérték-egység	Lehetséges adatforrás	Ajánlások
Egzisz-tencia	Önkormányzati segélyezésben részesülők aránya	Önkormányzati segélyezésben adott évben részesülők száma / a lakosság száma	%	TSTAR	
	Forgalomba hozott új személygépkocsik 1000 lakosra jutó száma	Adott évben forgalomba hozott új személygépkocsik száma / 1000 lakos	db/1000 fő	TSTAR	
Tudatosság	1000 lakosra eső természet- és környezetvédelmi civil szervezetek száma	Természetvédelmi és környezetvédelmi civil szervezetek száma /1000 lakos	db/1000 fő	Megyei Bíróságok	
Népesedés	Állandó népesség Természetes szaporodás, fogyás		fő	KSH TeIR	
	Vándorlási egyenleg	A be- és elvándorlók (állandó + ideiglenes lakosok) számának éves különbsége / a lakosság (állandó + ideiglenes) száma	fő/1000 fő	TSTAR	Célszerű az elvándorlás irányát is elemezni
	Függőségi ráta	A 14 évesnél fiatalabbak + a 60 évnél idősebbek száma / 15 – 59 évesek száma	%	TSTAR	
Tsad. tőke	Bizalom	Standard mérési eljárások (csak külön forrás megléte esetén mérhető)		Lakossági adatfelvétel	Csak régiókra, alrégiókra mérhető
Közösségi terek	Autómentes közterületek aránya	Autómentes belterületi közterületek nagysága / teljes belterület nagysága	%	Önkorm. ingatlan-kataszter	
Biztonság	Vagyon elleni bűncselekmények 10.000 lakosra vetített aránya	Az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények száma /10.000 lakos (5 évre számított mozgó átl.)	db. / 10.000 fő	TSTAR	
Oktatás	A legalább 8 osztályt végzettek aránya	A legalább 8 osztályt végzettek száma / a 15 évnél idősebb lakosság száma	%	KSH Népszámlálás	
Munkanélküliség	Pályakezdő munkanélküliek aránya	Pályakezdő munkanélküliek száma / a 18-25 éves lakosok száma	%	ÁFSZ, TSTAR	
Gazdaság-fejlesztés	Munkanélküliség	Regisztrált munkanélküli/aktív korúak	%	KSH, ÁFSZ	Település Idősor

7.3. Beavatkozási terület: A közlekedés fejlesztés

A közúti közlekedés forgalma dinamikusan növekszik az egyéb közlekedési eszközök háttérbe szorításával, mivel e közlekedési mód kényelmesebb és rugalmasabb a vasútnál. Az életminőséget azonban rontja az érintett településeken az állandó autótorlódás, a megnövekedett zaj- és légszennyezés, valamint a csökkenő utazási sebesség. A Balaton régióba érkező nagyszámú turista, valamint nem állandó lakosú üdülőtulajdonos jellemzően személygépkocsival érkezik, amely egyre nagyobb terheket ró mind az utakra, mind az utakat környező tájra, valamint a lakosságra egyaránt.

A környezeti terhelés különösen magas a nyári szezonban a part menti településeken. A régió hagyományos főúthálózata nem képes ennek a megnövekedett forgalomnak a lebonyolítására a kapacitásbeli és minőségi problémák miatt. Ezen állapot sok esetben arra a megfontolásra serkenti a turistát, hogy számára könnyebben elérhető, más idegenforgalmi területre utazzon eltölteni szabadidejét.

A régió megközelítésének vizsgálata során figyelemmel kell lenni a légi közlekedésre is, hiszen a leggyorsabban repülőgépen lehet utazni és további infrastrukturális fejlesztésekkel a régióba messzebbről érkező turistáknak alternatívát jelent a repülés más közlekedési eszközökkel szemben. Az adott közlekedési eszközök fejlesztésénél szükséges megfontolni az okozott környezeti ártalmak visszaszorításának, megállításának lehetőségét, illetve a környezeti értékek megóvása érdekében az energiafelhasználás mérséklését is. A régió speciális helyzetére tekintettel megőrzendő, valamint bővítendő a víziközlekedés szerepe, javasolt ennek a legkörnyezetkímélőbb közlekedési módnak a hangsúlyossá tétele, az egyéb környezetkímélő közlekedési módok (vasút, kerékpár) támogatásával együttesen.

Célterületek:

- **7.3.1. A régió közlekedési elérhetőségének javítása**
- **7.3.2. Régión belüli közlekedés fejlesztése**
- **7.3.3. A közlekedési infrastruktúra regionális rendszerének megteremtése: Balatoni Közlekedési Szövetség**

7.3. Beavatkozási terület:
A közlekedés fejlesztés

7.3. Célterület: A közlekedés fejlesztés

Cél:

- Régió megközelíthetőségének javítása
- Régió belső közlekedési hálózatának fejlesztése
- A vasúti személyszállítás minőségének javítása
- Tömegközlekedés minőségének javítása, közlekedésszervezés

III. Helyzetelemzés

A régió közlekedési infrastruktúrája változóan növekvő mértékben ugyan, de bővül. A vízi- és légi közlekedés alapinfrastruktúrája széleskörű, gazdasági szerepe azonban csak jelentős fejlesztésekkel növelhető. Az általános térségi jellemzők jobbak az országosnál. A gazdasági, társadalmi, településhálózati adatok általában az országos átlagnál magasabbak. Részben kiépültek azok az infrastrukturális rendszerek, amelyek a települések és az idegenforgalom működtetéséhez szükségesek. A közlekedést tekintve elmondható, hogy a déli part közúti járműforgalmát illetően előrelépésnek számít az M7 autópálya megépítése. Az északi parton azonban hiányzik egy, a területet tehermentesítő út, amely kellő távolságra fut a vízparti üdülősávtól. A befutó másodrendű főútvonalak viszonylag jó megközelíthetőséget biztosítanak, de a háttértelepülések esetében jellemzően hiányoznak az összekötő utak.

Közúti közlekedés

Az üdülőkörzet legfontosabb közútja az M7-es autópálya, amely a déli part menti 7-es főközlekedési úttól néhány méterrel délebbre halad. Fontos úthálózati elem a 65-ös, 67-es, 68-as másodrendű főútvonalak, szerepük elsősorban a partközeli területek parthoz kapcsolásában jelentős. Az északi part legfontosabb áramlási közúti tengelye a 71-es főközlekedési út, amelybe a 72-es, 73-as, 82-es, 84-es, 75-ös és 76-os jelű másodrendű tengelyek csatlakoznak be. A parttól távolabbi települések közötti összekötő utak hiányoznak, különösen az észak-somogyi térségben. A nyugati, déli és északi határról a Balatont megközelítő utakon alacsony az átlagos utazási sebesség.
A forgalmi szempontból legterheltebb a 71. számú II. rendű főút (itt a mért forgalomnagyság Balatonfüred térségben 27.865 jármű/nap, Gyenesdiás térségében 11.412 jármű/nap), ezért az átlagos menetsebesség jelentősen lecsökken a keletkező forgalmi dugók következtében és különösen lakott területeken nem kívánatos környezeti hatások jelentkeznek (zaj, levegőszennyezés, balesetveszély).

Ábra 31. Az üdülőkörzet úthálózatának jellemzői

Megye	Autópálya (km)	I. rendű főút (km)	II. rendű főút (km)	Egyéb út (km)	Aszfalt és bitumen burkolat (%)	Makadám burkolat (%)	ÁNF(jármű/nap)*
Somogy	44	111	301	1.199	84,4	13,6	468.114
Veszprém	18	89	230	1.345	97	2,1	598.311
Zala	-	46	268	1.316	98,6	0,4	232.187
Összesen	62	246	799	3.860	-	-	-

Forrás: Balaton Régió közlekedésszervezésének fejlesztése, 2004
*Állami Közúti Műszaki és Informatikai Kht., 2005

Vasúti közlekedés

A vasúti közlekedési hálózatban három vasúti fővonal érinti az üdülőkörzetet. Az északi parton a (Budapest) – Székesfehérvár – Tapolca vonal (29-es menetrendi szám); valamint a Tapolca – Keszthely – Balatonszentgyörgy vonal (26a-30b). A déli parton pedig a (Budapest) – Siófok – Balatonszentgyörgy – Nagykanizsa vasútvonal, (30-as a menetrendi szám). A távolsági vasúti közlekedésben a gyorsvonatokat és az InterCityket, a helyi közlekedésben főként a személyvonatokat használják. Jelentős a nemzetközi átmenő és célforgalom szerepe is. A Balaton déli és északi partjának vasúti közlekedési viszonya jelentős eltérést mutat. A déli part villamosított nemzetközi vasúti fővonal, míg az északi part 80 km/h sebességű, lassújelekkel erősen tagolt vasúti pályával dízelvontatással ellátott terület.

Tömegközlekedés, közösségi közlekedés

A part menti települések közösségi közlekedésében az autóbuszon kívül a vasút is részesül (a parttól távolabbi területeken a vasút nem), sőt jó néhány esetben – főleg idényszerűen, nyáron – sokkal fontosabb szereppel bír. A térség tömegközlekedési helyzete korántsem problémamentes, egyrészt a vasúti és a közúti közösségi közlekedés járműveinek indulásai nincsenek összehangolva, másrészt nem megfelelőek a belső területek településeinek vasúttal, autóbusszal való közlekedési kapcsolatai, vagy egyáltalán nem is léteznek. Korlátozó tényezőt jelent továbbá, hogy a térség több társaság (jellemzően autóbusz vállalat) hatókörében található.

Helyi közlekedés csak Balatonfüreden, Tapolcán, Keszthelyen, Siófokon és Fonyódon működik.

Kerékpáros közlekedés

A Balaton körüli kerékpárút felmért nyomvonala 222 km, amelyből 156 km önálló kerékpárút és 66 km kijelölt kerékpárbarát útvonal.
Folyamatban van a végleges kiépítés kivitelezése, valamint az időközben lehetségessé vált újabb önálló kerékpárút szakaszok megépítése, kiváltva ezzel a forgalmas vagy előnytelen nyomvonalú kijelölt szakaszokat.

Vízi közlekedés

A belvízi hajózás az idegenforgalmi szezonban turisztikai célokat is szolgál, míg a személyhajózás szempontjából a leggyorsabb közlekedési eszköz a Balaton északi és déli partja között. Meg kell jegyezni azonban, hogy az EU követelményrendszer vízi-közlekedés irányítására és biztonságos lebonyolítására vonatkozó feltételeinek a vízi út kezelője nem tud megfelelni (jelző- és szabályozó berendezések műszaki állaga, mederviszonyokat tükröző alaptérképek negyedévenkénti felmérése).
A menetrendi hajójárat sűrűsége a mindenkori igényekhez igazodva április közepétől október közepéig biztosítja az átkelést az utasok számára, ami 6 hónapos közlekedési lehetőséget jelent. A Szántód-rév - Tihany-rév közötti kompjárat gyakorlatilag 10-11 hónapon keresztül a Balaton közúti HÍDJA, amely nemcsak a két part közötti turista gépjármű átkelést biztosítja, hanem a két part közötti napi közlekedési feladatokat is megoldja ezen időszak alatt (1.450 m-es távolság megtétele mindössze 7 perc alatt történik). A Balatoni Hajózási Zrt. hajóin és a kompokon évente több mint 2,5 millió utast szállít a menetrend szerinti-, valamint a séta- és a különjáratokon.

Légi közlekedés

A régió légi úton történő elérhetősége, megközelíthetősége is biztosított, de ezek a lehetőségek még messze nincsenek kihasználva. Jelenleg egy repülőtér (Sármellék) fogadja a térségbe érkezőket (Siófok-Kiliti reptér jelenleg nem nyilvános reptérként üzemel, a szükséges fejlesztések elkészülte után tud külső gépeket fogadni), illetve folyamatban van a szentkirályszabadjai repülőtér kereskedelmi célú hasznosítása is.

Ábra 32. Sármelléki repülőtér forgalma

2004	20 615 fő
2005	25 932 fő
2006	63 627 fő
2007	105 697 fő

Forrás: FlyBalaton Repülőtér

Nemzetközi közlekedési kapcsolatok

A Balaton nemzetközi közlekedési összeköttetésében két közép- európai közlekedési folyosó is érinti a térséget (IV és az V/C). A Balaton Régió települései közül közvetlen nemzetközi összeköttetéssel 34 település rendelkezik, ebből vasúti kapcsolattal 12, nemzetközi autóbusz megállóhellyel 28 település, mindkét kapcsolati formával mindössze hat település. A Balaton déli partján található települések jelentős része közvetlen vasúti kapcsolattal rendelkezik Románia, Horvátország, Szlovénia, Olaszország és a nyári időszakban Szlovákia felé. Az M7-es autópálya nemzetközi, illetve országos jelentőségű kapcsolat, európai közlekedési tengely része, amelynek a Velence-kopek/Trieszt-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lvov kapcsolatot kell biztosítania, ami jelentős területfejlesztő erőt jelent.

III. Eszközök

7.3.1 A régió közlekedési elérhetőségének javítása	• **A régió nemzetközi elérhetőségének javítása, repülőterek fejlesztésével.**

Célja: Nemzetközi elérhetőség javítása a sármelléki, és a tó keleti vége közelében más repülőterek (Szentkirályszabadja, Siófok-Kiliti) – magántőke bevonásával történő – további fejlesztésével. E fejlesztések azonban csak olyan módon történhetnek, amely nem érinti hátrányosan a BKÜ környező településeinek környezeti állapotát (zaj, rezgés, légszennyezés).

Leírás: A régió légi úton való megközelíthetősége biztosított, azonban ezen infrastruktúrák még nincsenek teljes körűen kihasználva. A repülőterek területi elhelyezkedése miatt indokolt a repülőterekhez kapcsolódó helyi, illetve kistérségi szintű közúti, valamint vasúti infrastruktúra és eszközfejlesztések, a reptéri transzfer lehetőségeinek kialakítása.

7.3.1. A régió közlekedési elérhetőségének javítása	• **Nyugati és az északi irányú közúti elérhetőség javítása. A régió megközelíthetőségének javítása, ezen belül az utazási idő csökkentése és az utazáskényelem növelése.**

Célja: A régió megközelíthetőségének javítása, ezen belül az utazási idő csökkentése és az utazáskényelem növelése.

Leírás: A közlekedési hálózatokon belül hangsúlyos szerepet kap az elérhetőség feltételeinek jelentős javítása. A régió gazdaságának elemi érdeke a regionális gazdasági, turisztikai vonzerővel bíró területeinek gyors, valamint megfelelő minőségű és kapacitású közlekedési utakkal való feltárása, összekötése, továbbá megfelelő minőségű belső közúthálózat létrehozása tekintettel arra, hogy a régióban tartózkodók (lakosság, üdülővendégek) létszáma a turisztikai szezonban megtöbbszöröződik.

A régió déli partjának megközelítése az M7-es autópálya megépülésével adottá vált, így a közúthálózat fejlesztésének jelenlegi legfontosabb eleme a nyugati és az északi irányú közúti elérhetőség javítása. Ennek keretében indokolt a

- 76-os, 84-es főutak (távlatban M76 Balatonszentgyörgy - Zalaegerszeg, M9 Zalaegerszeg - Kőszeg, (31 Unterloisdorf - Bécs). Jelenleg az M9 tervezett nyomvonala elkerüli a Balaton térségét. További egyeztetéseket kell folytatni és lobby tevékenységet kifejteni, hogy az M9 a térség számára kedvező nyomvonalon kerüljön megvalósításra,
- illetve (2013-ig) a 8-as út Székesfehérvár-Veszprém-Rábafüzes szakasz autóúttá fejlesztése (várpalotai elkerülő szakasz), valamint

7.3.1. A régió közlekedési elérhetőségének javítása	• **Nyugati és az északi irányú közúti elérhetőség javítása. A régió megközelíthetőségének javítása, ezen belül az utazási idő csökkentése és az utazáskényelem növelése.**

- a 72. és 82. sz. főút emelt szintű úttá fejlesztése elkerülő szakaszok kiépítésével. A régiónak a déli országrészből való elérhetőségét biztosító közlekedési kapcsolatok fejlesztése a 67-es sz. főút fejlesztésével indokolt.

7.3.1. A régió közlekedési elérhetőségének javítása	• **A vasúti elérhetőség javítása, vasúti közlekedés fejlesztése**

Célja: A vasúti közlekedés környezeti terhelésének csökkentése. A vasúti elérhetőség javítása, az utazási idő csökkentése. Az északi part menti vasúti közlekedés villamosítása.

Leírás: A Balaton északi partján a vasúti közlekedés jelentős környezeti terhelést, ezen belül jellemzően zajterhelést okoz, melynek csökkentése érdekében szükség van a minőségi fejlesztésre, korszerűsítésre, amely – az energiagazdálkodást is figyelembe véve – a villamosítás infrastruktúrája kiépítésének megkezdését vagy további modern diesel mozdonyok beállítását, zajvédő falak kiépítését és a sínpálya felújítását jelenti, ezáltal elősegítve a gyorsabb, gördülékenyebb elérhetőséget.

Mivel a vasúti pályatest Balatonakarattya - Balatonkenese – Balatonfűzfő térségében több helyütt is csúszásveszélyes területen, illetve a tómederben van, a MÁV távlati elképzeléseiben ezen pályaszakasz kiváltása, illetve új nyomvonal kijelölése szerepel. Ezzel összhangban van a 2000. évi CXII. Balaton törvény. 39§. i) pontja.

A kelet-balatoni szakaszon a Balaton körbeutazhatósága érdekében kb. 2 km új szakasz kiépítése lenne kívánatos.

A vasút fejlesztése rendkívül fontos az éghajlatváltozás elleni küzdelem szempontjából is, mivel ennek a közlekedési formának a legalacsonyabb az egy utas-km-re jutó széndioxid kibocsájtása.

A Balaton déli partján (Balatonfenyves) a keskeny nyomtávú kisvasút felújítása és nosztalgiavonatként hasznosítása lehetővé tenné a természetvédelmi, vadászati, bor-gasztronómiai és gyógyfürdő turizmus egységes programmá szervezését.

A jelenleg használt járműállomány leromlott állapotú és nem felel meg az alapvető kényelmi, használati (pl.: kerékpárszállító, stb) és higiénés feltételeknek. A fentiek alapján a járműpark fejlesztése szükséges.

7.3.2. Régión belüli közlekedés fejlesztése

- **A régió belső közlekedési hálózatának összehangolása, és gyökeres megújítása, A régió zsúfolt közlekedési útvonalain a szűk keresztmeszetek oldása, A part menti települések és a parttól távolabbi települések közti közúti kapcsolat korszerűsítése**

Célja: A régió zsúfolt közlekedési útvonalain a szűk keresztmeszetek oldása (elsősorban a 71-es, 72-es és 73-as főutak fejlesztése). A part menti települések és a parttól távolabbi települések közti közúti kapcsolat korszerűsítése.

Leírás: A régión belüli közlekedési rendszerek, hálózatok fejlesztése egyben a régió belső kohéziójának erősítését, a környezeti terhelés csökkentését, valamint a turisták gyors és kényelmes helyváltoztatását is jelenti. A régió belső közúthálózatának jelentős része fejlesztésre szorul, fontos a mellékutak hálózatfejlesztése, a kapcsolódási pontok kialakítása, valamint a balesetveszélyes útszakaszok problémájának megszüntetése.

A part menti települések és a parttól távolabbi települések közötti utak áteresztő képessége nem megfelelő, az átlagos utazási sebesség is alacsony. A partközeli települések közötti összekötő utak hiányoznak (kiépítésük, amennyiben lehetséges a meglévő földutak nyomvonalának használatával történjen), különösen igaz ez az észak-somogyi térségben, ahol a zsáktelepülések száma is jelentősebb. Ezért szükséges a parttól távolabbi területek és a térségközpontok, városok közti elérhetőség javítása, a települések zsákjellegének megszüntetése az utak korszerűsítésével, összekötő utak kiépítésével. Ez utóbbi esetében szükséges annak vizsgálata, hogy az adott zsáktelepülés milyen funkciót kíván magának (pl. üdülőfaluként képzeli el fejlődését), mivel ez kihatással van a zsákjelleg esetleges megszüntetésére.

Indokolt fejlesztések:

- Veszprém – Tapolca közötti út 77 számú főúttá fejlesztése
- A Tótvázsony – Aszófő, Nagyvázsony – Zánka, Tapolca – Badacsonytomaj közötti utak kiemelt mellékutakká fejlesztése
- Várvölgy – Keszthely szakasz megépítése

7.3.2. Régión belüli közlekedés fejlesztése

- **A vasúti személyszállítás, a távolsági és a helyi buszközlekedés, valamint a vízi közlekedés összehangolása, minőségi fejlesztése, a közlekedési szervezetek közti együttműködés fejlesztése, közlekedési szövetségek alakítása**

Célja: A különböző közlekedési eszközök (busz, vasút, vízi jármű) menetrendjének összehangolása, a szervezetek közötti együttműködés javítása, infrastrukturális fejlesztése, szervezése speciális balatoni szempontok alapján. Vonzóvá tenni a turisták és a helyi lakosok számára a tömegközlekedést az utasok megfelelő szintű kiszolgálásával.

Leírás: A turisták és a helyi lakosság személygépkocsival történő utazásai környezeti hatásainak, illetve a közutak megnövekedett forgalmának csökkentése érdekében szükség van közösségi közlekedés hatékonyabb, az igényekhez jobban igazodó szervezésére. Az utazók helyváltoztatása leginkább a turisztikai vonzerők, attrakciók, rendezvények vonatkozásában jelentős, a sok kistelepüléssel rendelkező térségben a lakosság ingázási szükségletei is magasak. Ezért mind a térség külső, mind a térségen belüli időbeni elérhetőség javítása érdekében szükséges

- a különböző közlekedési eszközök (busz, vasút, hajó) menetrendjének összehangolása,
- a szervezetek közötti együttműködés javítása, közös menetrendi, (esetleg tarifa-) rendszerek kialakítása,
- közös infrastruktúrafejlesztések (várótermek, állomások) lebonyolítása,
- az utasok megfelelő szintű kiszolgálása (automatizált, vizuális és idegen nyelvű utas tájékoztatás a turizmus igényeihez való igazodással), tájékoztatása,
- a szállítási eszközök komfortfokozatának növelése, illetve infrastrukturális korszerűsítése.

7.3.2. Régión belüli közlekedés fejlesztése

- **Gazdaságosan üzemeltethető kompösszeköttetés kiépítése az M7-es autópálya és a 71-es főút összeköttetésének megteremtésével a tó nyugati részén**

Célja: Az utazási idő csökkentése és az utazáskényelem növelése a Balaton északi és déli partja között.

Leírás: Jelenleg a tó északi és déli partja közötti gyors személygépkocsival történő közlekedést csak a Tihany és Szántód közötti kompközlekedés biztosítja. Amennyiben a közúton e komptól nyugatabbra lévő távolabbi településről kívánnak az utazók egyik partról a másik partra közlekedni már nem biztos, hogy jó alternatívát nyújt az időt figyelembe véve az egyetlen kompösszeköttetés. Az időbeli korlátot és a közúton való hosszabb közlekedés káros környezeti hatásait elkerülve, szükséges egy költséghatékonyan, önköltséges alapon üzemeltethető II. kompösszeköttetés infrastruktúrájának kiépítése a tó nyugati részén (Fonyód – Badacsony) a tó déli és északi részének két meghatározó fő útvonalainak összekötése érdekében.

7.3.2. Régión belüli közlekedés fejlesztése

- **Kerékpáros közlekedés fejlesztése, kerékpárutak, kerékpáros infrastruktúra kialakítása, partra merőleges irányú bővítése.**

Célja: Turisztikai célból alapvetően a háttértelepülések elérhetőségét biztosító és a tó körüli kerékpárúthoz kapcsolódó fejlesztése. Hálózat fejlesztése a tó körüli nyomvonalból kiindulóan, mind bel- mind külterületen, a forgalmas szakaszok kiváltása. A kerékpárok tárolásához, tömegközlekedési szállításához kapcsolódó beruházások.

Leírás: A turisták és a helyi lakosság igényeit is szolgálja a kerékpáros közlekedés fejlesztése, melynek hálózatát a tó körüli nyomvonalból kiindulóan, mind bel- mind külterületen fejleszteni kell, törekedve a forgalmas szakaszok kiváltására. A fejlesztés keretében

- ki kell építeni a jelenleg csak kijelölt útszakaszokon és a még fel nem tárt területeken önálló kerékpárutak,
- el kell végezni a meglévő azonban fizikai paraméterei alapján a szabványnak meg nem felelő utak fejlesztését, felújítását,
- folyamatosan biztosítani kell a kerékpárutak karbantartását. Továbbá folytatni kell a kerékpárok tárolásához, tömegközlekedési szállításához kapcsolódó beruházásokat.
- Pályázati forrásokat kell biztosítani a hiányzó kerékpárutak tervezéséhez és építéséhez.

7.3. Beavatkozási terület:
A közlekedés fejlesztés

7.3.3. A közlekedési infrastruktúra regionális rendszerének megteremtése - Balatoni Közlekedési Szövetség

7.3.3.Célterület: A közlekedési infrastruktúra regionális rendszerének megteremtése:Balatoni Közlekedési Szövetség

I. Cél:

- átlagos eljutási idő csökkenése
- csatlakozások összehangolása és számuk növekedése
- menetrendi kínálat bővülése
- az akadálymentes közlekedés biztosítása

Helyzetelemzés

A Balaton közlekedései rendszere alapvetően egy nagyon speciális nagytérségi rendszer, amelynek sok eleme azonosnak tekinthető a Magyarországon másutt nem jellemző, de külföldi példákból ismert többközpontú elővárosi közlekedési rendszerek jellegzetességeivel. Ezek a jellegzetességek jelenleg embrionális állapotban találhatók meg a térségben. A turizmus fejlődését jelentősen gátolja a közlekedési rendszerek gyenge kiépítettsége, működésük összehangolatlansága.

A Balaton közlekedési rendszere ma a személygépkocsira épül, ami akadályozza a turizmus fejlődését, mert:

- A személygépkocsival bármilyen okból nem rendelkező, vagy azt használni nem akaró turisták – ide értve a repülőgéppel érkezőket is – nehezen tudnak a tó mentén közlekedni, kevesebb turistacélpontot tudnak elérni, így kevesebbet is költenek
- Az autók tömeges jelenléte jelentősen rontja a pihenőövezet vonzerejét
- Főidényben a torlódások és a parkolóhelyek hiánya miatt nehézkes a mozgás a tó körül
- A háttértelepülések turizmusba történő integrálása korlátozott

A Balaton térségének közlekedési problémáira a megoldást nem az egyéni közlekedés irányából kell keresni. A korábbi szóhasználattal tömegközlekedésnek, ma már – érzékeltetve a minőségi különbséget – közösségi közlekedésnek nevezett helyváltoztatási megoldásoknak mind a magas minőségi színvonalú turisztikai termékek által támasztott elvárásokat, mind a környezetvédelem, mind a fenntartható fejlődés kritériumait ki kell tudni elégíteni. Ennek a feltételnek csak egy integrált, többszintű, szervezési és működtetési módszereiben is korszerű rendszerszemléletű közösségi közlekedéssel lehet eleget tenni, amelynek a gerinchálózati feladatait kötött pályás eszközök alkalmazásával lehet kielégíteni. Ehhez azonban újra kellett definiálni a térség kötött pályás közlekedési szolgáltatását. A kialakult koncepcióban a hagyományos, mára kissé pejoratívnak ható államvasút helyébe egy másfajta, rugalmasabb üzemvitelű rendszer lépett. Ez a megközelítés maga után vonta azt, hogy a fejlesztés két jól kitapintható vezérfonal mentén rendeződik egységes helyváltoztatási infrastruktúrává. Az egyik a kötött pálya prioritását és a vele kapcsolatos létesítési-építési feladatokat összefoglaló, ún. „hard” irány, melynek

végeredményeként a regionális integrált vasúttársaság megalakításának szükségessége bontakozott ki. A másik, a „soft” irány, amely alapvetően szervezési és irányítási módszerek segítségével teszi hatékonnyá a térség közlekedésének „holt köveit és vasait”. Ez a gondolatmenet a Balatoni Regionális Közlekedési Szövetség szükségszerűségét indukálta.

A Balaton földrajzi helyzete, gazdasági és térségén belüli helyváltoztatási igény-viszonyai megkövetelik a térség egyetlen, jórészt egybeépült, városcentrum nélküli agglomerációhoz hasonlítható kezelését. Jóllehet, három olyan város is elhelyezkedik a part mentén (Siófok, Balatonfüred és Keszthely), amely önmagában is meghatározza a közvetlen szomszédságukban található települések közlekedési jellemzőit, – kiindulva az üdülőkörzet gazdasági sajátosságaiból – mégsem lehet a tó mentén elkülönült, klasszikus értelemben vett helyközi közlekedésről beszélni.

Nem járunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, a Balaton nyáron az ország második legnépesebb városa, a 260 ezres állandó lakosság a nyári szezonban milliósra duzzad, így ennek a térben kiterjedt városnak úgy kell a működését közlekedési oldalról kiszolgálni, hogy minden közösségi funkció az elővárosokban, szétszórtan található meg. Ez a modellszemlélet már azt a szakmai kérdést is felveti, vajon helyesebb lenne-e inkább helyi közlekedésként definiálni a vizsgált térségben kialakuló forgalmi viszonyokat.

Ábra 33. A BKÜ úthálózata

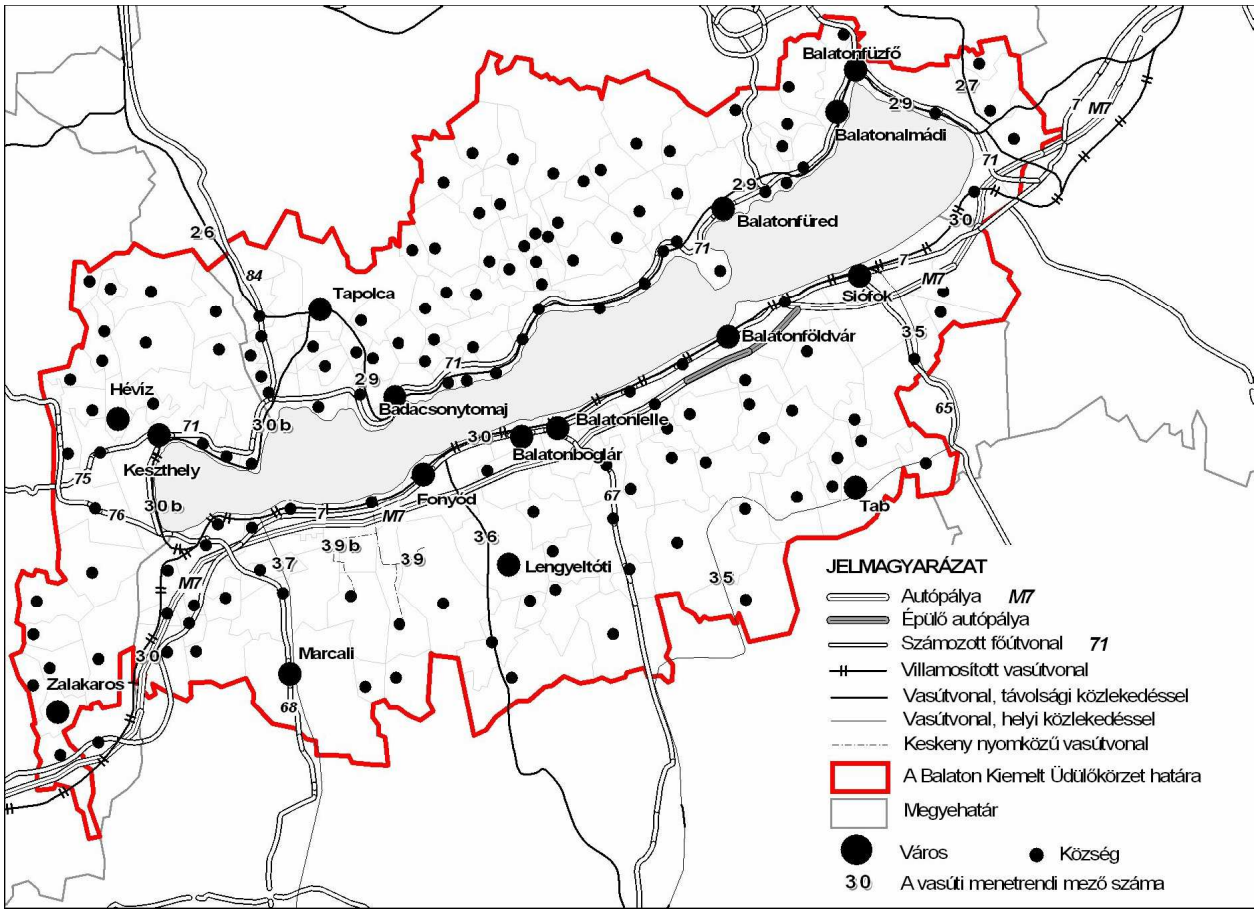

Forrás: A Balaton Nagytérség közlekedésfejlesztési stratégiai terve VEKE 2006

A tó környéki közlekedés, mint a turizmus és ezzel együtt a térség egyik legfontosabb és egyben legproblémásabb infrastrukturális ágazata mára eljutott oda, hogy alacsony fejlettségi szintjével, sőt, a vasút területén jelentős színvonaleséssel gátjává vált a következő európai uniós tervezési időszakban végrehajtandó fejlesztések sikerességének. A Balaton mentén fellelhető turisztikai vonzerők értékét nagymértékben csökkenti a megközelíthetőségük hiánya, vagy a racionálisnál nagyobb idő-ráfordítási igény, így a tó versenyhátrányba kerül más európai édesvízi tavakkal, valamint a tengeri célpontokkal szemben.

Mivel a földrajzi, a környezetvédelmi adottságok, a turizmushoz elengedhetetlenül szükséges fenntarthatósági és környezetterhelési szempontok, sőt a térség állandó lakosságának igényei egyaránt a közösségi közlekedést helyezik előtérbe, így az egyre nagyobb károkat okozó egyéni gépjárműforgalommal szemben a vasút, a hajózás és kiegészítésképpen a közösségi használatú közúti közlekedés preferenciájának szemszögéből határoztuk meg a kívánt célállapotot.

III. Eszközök

7.3.3. A közlekedési infrastruktúra regionális rendszere

- **A közlekedési infrastruktúra regionális rendszerének megteremtése: Balatoni Közlekedési Szövetség**

  - A térség közlekedési igényeinek legalább részbeni közösségi útra terelése szempontjából elengedhetetlen a gyors, pontos, áttekinthető menetrendben és csatlakozási kapcsolatokkal közlekedő, kényelmes és korszerű vasút megléte, ennek alapján ágazati specifikus célként definiálható a Balatoni Regionális Integrált Vasúttársaság, a Déli Vasút megalapíttatása.
  - A megfelelő szinten működtetett kötöttpályás törzshálózatot egységes irányítás alatt működő közúti és vízi közlekedési rendszer egészíti ki. A közösségi közlekedési feladatok megoldására, a részhálózati rendszerek összefogására meg kell alapítani a Balatoni Regionális Közlekedési Szövetséget. A létrehozandó szervezet mind a térségben élők és dolgozók, mind az ide érkező vendégek közlekedési igényeire választ ad korszerű, összehangolt menetrenddel és átszállási kapcsolatokkal, egységes tarifarendszerrel, fejlett utastájékoztatással és díjelszámolással. A közlekedési szövetség formálja a térségbe érkező turista számára egységes, háztólházig eljutási kínálattá az együttműködő vasúti, közösségi vagy magántulajdonú autóbusz és iránytaxi szolgáltatók férőhelykapacitásait. A közösségi közlekedés fejlesztése fontos prioritás az éghajlatváltozás elleni küzdelemben is. Fejlődését a személygépkocsi forgalom csökkenésén keresztül lehet nyomon követni.

Indikátorok

Ábra 34. Közlekedés fejlesztése indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Légi közlekedés	Utasforgalom	A légi közlekedésben résztvevő utasok számát	fő	Az érintett repülőterek.	idősor
Közúthálózat, megközelíthetőség	Korszerűsített úthálózat	Felújított utak hossza	km	Magyar Közút Kht.	település
	Újonnan épített utak	Újonnan épített közút hossza	km	Magyar Közút Kht.	település
Balatoni közösségi közlekedési rendszer	Közös menetrendi rendszer	Menetrendek összehangolása megfelelő információs rendszerben	db	MÁV, VOLÁN	megye
	Tömegközlekedési eszközök	Beszerzett tömegközlekedési eszközök	db	Létrejövő balatoni közlekedési szövetség	Település / megye
Vízi közlekedés	Kiépített rámpa	Második kompösszeköttetés a Balaton északi és déli partja között	db	BAHART	település
	Utasforgalom	A vízi közlekedésben résztvevő utasok számát	fő	BAHART	idősor
Kerékpáros közlekedés	Újonnan épített kerékpár út	Kiépített kerékpárút hossza	km	Magyar Közút Kht.	település
Vasúti közlekedés	Villamosított vasúti vonalak	villamosított vasutak hossza	km	MÁV	település
	Új vasúti pálya	Kiépített vasúti pálya hossza	km	MÁV	település
	Felújított állomások	Felújított állomás épületek (akadálymentesítettek és vizes blokkokkal felszereltek)	db	MÁV	település
	Járműpark minősége	Felújított, vagy új vasúti kocsik száma	db	MÁV	idősor
	Kerékpártárolóval rendelkező kocsik száma	Kerékpártárolóval rendelkező kocsik száma	db	MÁV	idősor
Közlekedés	Személygépkocsi forgalom	Személygépkocsik száma a fő közlekedési utakon	db	Magyar Közút Kht.	idősor

7.4. Beavatkozási terület: Táji és települési környezet megújítása

A lezajlott társadalmi-gazdasági átalakulás jelentősen megváltoztatta a környezet állapotát befolyásoló hatások jellegét és nagyságrendjét. Bizonyos környezeti terhelések jelentősen csökkentek (pl. nehézipar levegőszennyezése, műtrágya felhasználás, stb.), ugyanakkor új típusú környezeti problémák is megjelentek az elmúlt évtizedben a termelői és fogyasztói szokások megváltozásával. A környezeti problémák közül kiemelkednek a hulladékgazdálkodás, illetve a szennyvízkezelés hiányosságai, a növekvő közúti forgalom légszennyező hatása, valamint a megváltozott mezőgazdasági földhasználat és az éghajlatváltozás következtében fellépő nagyobb arányú talajerózió. A Balaton térségében e problémákat tovább súlyosbítja az idelátogató turisták szezonális környezetterhelése.

A Balaton kiemelkedő természeti, táji és kulturális értékeinek megőrzése a jelen és a jövő generációk számára megköveteli e környezeti problémák kezelését, a természeti értékek hatékony védelmét. A régió társadalmi-gazdasági fejlődésének alapja a Balaton, ezért a tó vizének minőségi és mennyiségi védelme, a táji, természeti és települési adottságok gazdag kínálatának megőrzése kiemelkedő fontosságú. A térségben továbbá kiemelkedően fontos a gazdasági és a környezetvédelmi érdekek közötti konfliktus oldása, valamint olyan gazdaság – főként turizmus – fejlesztési megoldások alkalmazása, amelyek szem előtt tartják a környezeti szempontokat, a fenntarthatóság érvényesítését az erőforrások hasznosítása során.

Célterületek:

- **7.4.1. Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése**
- **7.4.2. Településfejlesztés**
- **7.4.3. Táj- és természetvédelem**
- **7.4.4. Megújuló energiaforrások hasznosítása**

7.4. Beavatkozási terület:
Táji és települési környezet megújítása

7.4. Célterület: Táji és települési környezet megújítása

Célok

- Tó ökológiai állapotának védelme, megfelelő vízminőség és vízmennyiség biztosítása
- Települési környezet fejlesztése, zsúfolt területhasználat oldása, gépjárműforgalom csökkentése
- Korszerű környezetvédelmi infrastruktúra megvalósítása (hulladékgazdálkodás, ivóvízellátás és szennyvíz-elvezetés és tisztítás terén)
- A balatoni térség természeti és táji örökségének, természeti rendszereinek és biológiai sokféleségének védelme és megőrzése, helyreállítása
- Megújuló energiaforrások hasznosításának ösztönzése

III. Helyzetelemezés

Levegőminőség

A Balaton Régió levegőtisztaság szempontjából előnyt élvez az ország más tájegységeihez képest, ugyanis kevés szennyező ipari üzemet lehet találni a tó vízgyűjtő területén, valamint 28,1 %-os erdősültsége meghaladja az országos átlagot, ami csak 19,1 %. Légszennyezési problémák – néhány ipari létesítményen kívül - főként a közlekedési kibocsátásokból és a lakossági fűtésből adódnak. Problémás területek jellemzően túlterhelt vonalas létesítmények mentén fordulnak elő.

A BKÜ átlagos levegőminőségi adatai azt mutatják, hogy minden vizsgált jellemző tekintetében jobb a levegő minősége a megyék hasonló adataihoz képest egészségügyi határérték túllépés nem történt (nyíl jelzi a határértéket). Budapest adataival összevetve, a BKÜ levegőjének szennyezettsége mintegy 50-60 %-a a fővárosénak.

Ábra 35. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet levegőminőségének értékelése

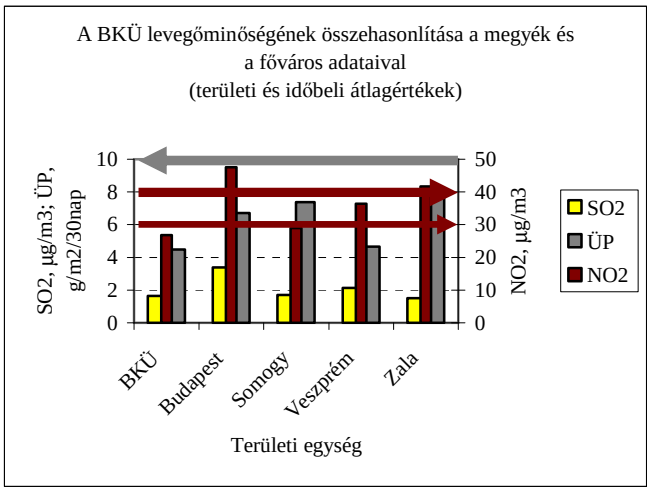

Forrás: Analitikcenter 2000 Bt.: Balaton Kiemelt Üdülőkörzet levegőminőségi adatbázisa, 2005

Felszíni, felszín alatti vizek

A Balaton környezetének idegenforgalmi szempontból legvonzóbb tényezője a víz. Ez a tó vízkészlete mellett magába foglalja a termálvizet is, amelyre az egészségturizmus jelentős része épül. A sekély, kis vízgyűjtő területtel rendelkező Balaton, illetve a fedetlen karsztterületek felszín alatti vizei rendkívül érzékenyek a környezeti hatásokra. Ez a turizmus, illetve az egészséges ivóvízellátás szempontjából egyaránt fontos.

Az utóbbi évtizedet tekintve javult a tó vízminősége, ami részben az ezt szolgáló intézkedéseknek, részben az időjárási viszonyoknak köszönhető. Kisebb vízminőségi problémák általában minden évben jelentkeznek bizonyos helyeken, de a teljes víztömeget tekintve ez nem jelentős.

A tó hozzáfolyását biztosító felszíni vízfolyások közül a legjelentősebb a keszthelyi medencébe torkolló Zala folyó, amely az összes hozzáfolyás 50-60 %-át szállítja. A tó északi és déli partján ezen kívül több kisebb-nagyobb hozamú és változó vízminőségű vízfolyás (több mint 60 vízfolyás, azonban az elmúlt aszályos években jelentős hányada időszakosan kiszáradt) található, amelyek egy része a régión kívül ered.

A Régió állóvizei közül a Kis-Balaton természetvédelmi szempontból kiemelkedő, és jelentős még a tihanyi Belső- és Külső-tó, a Káli-medence Kornyi-tava, az európai jelentőségű Hévízi-gyógytó, valamint a halastavak és a déli parti berekterületek.

A térség rendkívül gazdag forrásokban, ásványvizekben, amelyek egy része gyógyvíznek minősül. Ezek jelentősége nemcsak természetvédelmi szempontból nagy, gazdasági vonzatuk sem elenyésző.

Vízminőség-védelem

A Balaton vize jellemzően kalcium-magnézium hidrogénkarbonátos kemény víz, pH-ja enyhén lúgos. Kalcium-magnézium hidrogénkarbonátos jellege miatt, az alga növekedésével járó széndioxid elvonás következtében a biogén mészkiválás folyamatos, miáltal a víz állandóan zavarosnak tűnik, átlátszósága ritkán haladja meg az egy métert.

A Balaton természetes sótartalma 450 mg/l körül van. Keménysége 15-16 nk körül ingadozik. Így kémiai tulajdonsága is kellemes fürdővízzé teszi.

A Balaton vízminőségét befolyásoló tényezők közül különös szerepet játszanak a mikrobiológiai jellemzők, a klorofill-a tartalom alakulása és az azt befolyásoló nitrogén és foszforháztartás jellemzői. A klorofill-a tartalom jelentősen függ az időjárástól és annak hatására bekövetkező biológiai, kémiai és egyéb folyamatok változásától. Ezek határozzák meg lényegében a víz minőségét, ez az alapja az MSZ 12749:1993 szabvány szerinti minősítésnek.

2001-től, az aszályos időjárás miatt jelentősen csökkent a tó vízszintje, ennek ellenére a tó vízminősége, és az ökológiai állapota továbbra is kedvezően alakult. A vízszintcsökkenés, illetve a vízkészlethiány 2004. év második feléig mondható rendkívülinek, a mérési eredmények alapján megállapítható, hogy a tó 1995-től napjainkig biológiailag stabil maradt, az eutrofizáció (alga koncentráció) mértéke csak ritkán érte el a kifogásolható mértéket.

Ábra 36. A Balaton trofitása medencénként

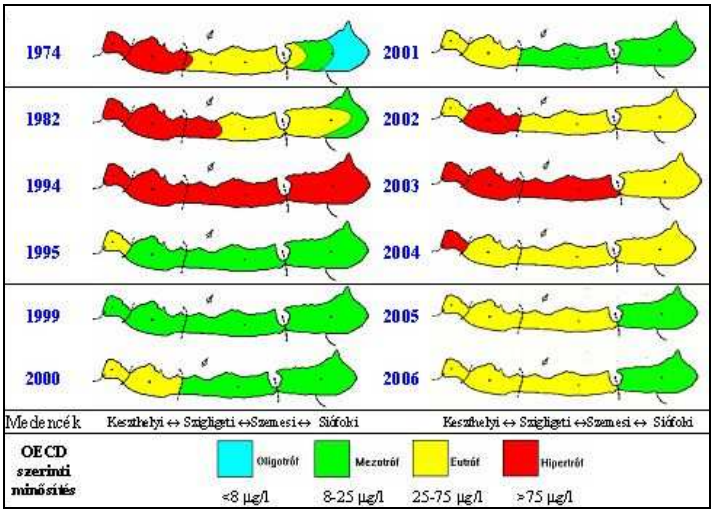

Forrás: KvVM honlapja, 2007

Tápanyagterhelés

A Balatont érő tápanyagterhelés legnagyobb része a kisvízfolyásokon keresztül, a szennyvízbevezetésekből és a közvetlen lefolyásból éri a tavat. Az üledékben felhalmozott foszfor (belső terhelés) - szennyező hatását az 1990-es években mederkotrással igyekeztek csökkenteni. A Balatonba folyó állandó és időszakos vízfolyásokon több helyen szűrő-nádastavakat alakítottak ki, amelyek a külső terhelés csökkentését célozzák.

A tó vízminőségét egyre csökkenő mértékben ugyan, de kedvezőtlenül befolyásolja, a Zala vízgyűjtőről érkező növényi tápanyag, amely a Kis-Balatonon keresztül a Balatonba jutva tó összes terhelésének több mint egyharmada.

Ábra 37. A Balatont érő összes tápanyag terhelés t/év 2005. évre vonatkozóan

Eredet	Balatont érő összes nitrogén terhelés t/év	A Balatont érő összes foszfor terhelés t/év	A Balatont érő ortofoszfát foszfor terhelés t/év	A Balatont érő összes biológiailag hozzáférhető foszfor (BAP) terhelés t/év
Vízfolyások	916,9	51,2	24,0	29,4
Közvetlen szennyvíz	12,9	0,7	0,7	0,7
Városias terület bemosódása	128,7	31,9	6,4	11,5
Egyéb közvetlen vízgyűjtő bemosódása	166,9	62,0	10,1	20,5
Légköri terhelés	1447,7	12,4	12,4	12,4
Összesen	**2673,2**	**158,2**	**53,6**	**74,5**

Forrás: VITUKI Kht., 2007

Vízgazdálkodás

Balaton vízkészlet-gazdálkodásának alapvető célkitűzése, hogy az üdülésnek megfelelő vízszint (fürdőzésre, vízi sportolásra alkalmas állapot) és a kommunális vízigény kielégítése biztosítva legyen. A Balaton vízkészlet gazdálkodásának közvetlen eszköze a tó vízszintszabályozása. A vízelhasználások az ivó-, ipari-, és mezőgazdasági vízkivételek és a tisztított visszavezetett

szennyvíz mennyiségének különbségéből származnak. Évről évre nagyságrendileg nem változik mennyiségük, 2006-ban 21 tómm vízelhasználás történt a tóból, azaz elhanyagolható. Csúcsfogyasztás esetén a felszíni vízművek adják a szükséges ivóvíz közel 54 %-át (70.000 m^3/nap), kiegészülve a nyírádi karsztvízbázis 29 %-os (38.000 m^3/nap), valamint a réteg- és forrásvizek 17 %-os (22.000 m^3/nap) kapacitásával.

A Balatonba közvetlenül bevezetett tisztított szennyvizek (2004) éves értéke 800.000 m^3 volt, amely megegyezik az előző évi mennyiséggel. Az ivóvízkivételek azonban 400.000 m^3-rel, az ipari vízkivételek 820.000 m^3-rel csökkentek 2005. évhez viszonyítva.

A 2000 és 2003 közötti években a halmozódó csapadékhiány és a rendkívüli időjárási feltételek hatására integráltan jelentkező vízkészlet csökkenés volt a tóra jellemző. 2004-ben a negatív rekordok után megállt a tó apadása és a tó vízkészlete növekedésnek indult. Olyannyira, hogy a vízkészlet növekedés hatására aktuálissá vált a Sió-zsilip megnyitása és folyamatos működtetése.

Ábra 38. Balaton hó elejei vízállásai és a leeresztett vízmennyiségek 2001-2007

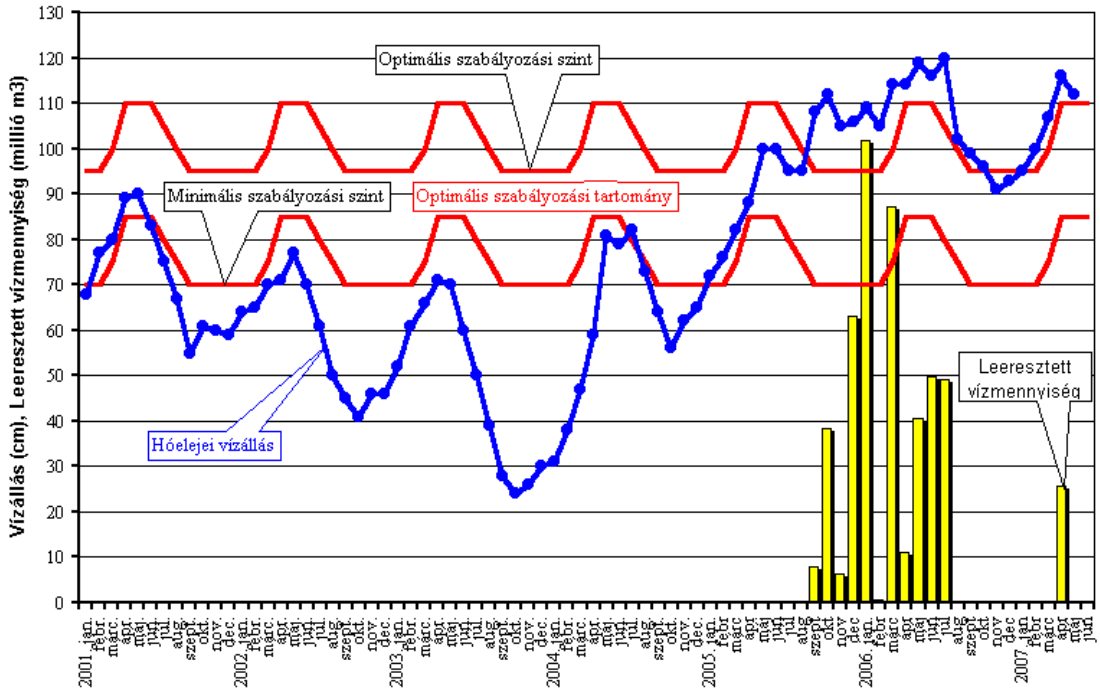

Forrás: KvVM honlapja, 2007

Talaj, területhasználat

Változatos domborzat jellemzi a BKÜ-t, ami nagyban meghatározza a földhasználatot. A 164 település alkotta egység területén előfordulnak jó minőségű szántóterületek, szőlő- és gyümölcsültetvények egyaránt. Az állattenyésztés mértékének csökkenésével a legelők száma csökkent, az elgyomosodó gyepek terjedése kedvezőtlen folyamat. Az erdőterületek magas aránya talajvédelmi szempontból is kedvező, főleg a sekély termőtalajú dolomit alapkőzetű hegységekben.

Ásványkincsek főként a tó északi partján találhatók, bányászatuk emlékét több felhagyott anyag-nyerőhely jelzi, amelyek rekultiválása elmaradt.

Természeti környezet

Ökológiai szempontból a Balaton környezete rendkívül változatos. A Balaton térség természeti és táji értékekben páratlanul gazdag. A nádasokkal és síklápokkal keretezett sekély tómedence értékes növény és állatvilággal rendelkezik.

Nagy kiterjedésű területek állnak a Balaton-felvidéki Nemzeti Park védelme alatt, de találhatók itt a Natura 2000-hez tartozó, illetve Ramsari Egyezmény alá vont területek is (Balaton és Kis-Balaton).

Tájesztétikai szempontból szintén értékes területeket lehet találni a régióban, kiemelkednek ebben a vulkáni eredetű tanúhegyek (bazalt), illetve a karsztos területek jellegzetes domborzati- és kőzetformáikkal, valamint a permi eredetű vörös homokkő képződmények (jellemző építési anyagok).

A természetvédelem helyzetét, adottságait, múltját meghatározó fontosabb tényezők:

A Balaton közvetlen parti sávja nagy mértékben beépült művi környezet (a tó 235 km hosszú partvonalából a jelenleg szabályozott parthossz összesen 107,5 km). A beépítések, engedély nélküli feltöltések, engedély nélküli csónak és vitorlás kijárók létrehozása és idegenforgalmi fejlesztések hozzájárultak ahhoz, hogy a vízminőség és a természetvédelem szempontjából egyaránt fontos vízparti nád, sás és gyepterületek egy jelentős része napjainkra kipusztult.

A parti sáv beépítése mellett felértékelődnek az ún. „háttérterületek", amelyek a partvonaltól távolabb fekszenek, viszonylagos eredetiségüket jobban megőrizték (pl.: a Káli-medence népi építészeti értékei, a Nagyberek vizes élőhelyei).

A talajerózió a Balaton Régió igen jelentős területi és vízi-környezeti kihatású jelensége. A régió domborzati viszonyai kedveznek az eróziós folyamatoknak (az északi oldal ténylegesen ki van téve talajpusztulásnak). Az erdők évente 200 ezer tonna hordalék lemosódását akadályozzák meg. Az erdők talajvédelmi szerepe a Balaton teljes vízgyűjtő területén jelentős.

A balatoni magaspartokhoz (Balatonfűzfő, Balatonkenese, Balatonvilágos, Balatonszárszó, Balatonföldvár, Fonyód) szorosan kapcsolódó felszínmozgások egy természetes felszínfejlődési folyamat részei, amelyet az emberi tevékenység kedvező és kedvezőtlen irányban egyaránt befolyásolt.

A Balaton-felvidéket kedvezőtlenül érintette a több évtizeden keresztül folytatott felszíni bányászati tevékenység, a felmérések (MÁFI) alapján kb. 120 bánya (működő és felhagyott) szerepelt a Balaton-felvidéken, ezek nagy részén a rekultiváció elvégzése elmaradt.

A természetes környezet és az élővilág megőrzését szolgálja a térségben 1997-ben életre hívott Balaton-felvidéki Nemzeti Park, amelynek területe mára a tó északi, déli és nyugati részén húzódik. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 61.601 ha védetté nyilvánított terület található**,** melyből 56.997 ha-on a Balaton-felvidéki Nemzeti Park terül el.

Épített környezet

A Balaton Régió páratlan tájképi adottságai, épített kulturális öröksége, valamint történelmi emlékei révén is hazánk kiemelkedő gyöngyszeme, szabadtéri múzeuma. A római időkből fennmaradt építészeti emlékek a középkori várromok, földvárak és templomok maradványai, valamint a közelmúlt

építészeti emlékei, a részben még megmenthető paraszti gazdaságok, pincék, nemesi kúriák, egyházi épületek és kőkeresztek mind-mind hozzátartoznak az itteni tájhoz és meghatározzák annak arculatát.

A falvak határában meglévő középkori *templomok* építőanyaga terméskő és igen sok esetben mai templomok alapjaként szolgálnak. A katolikus templomok a késő barokk, a klasszicista vagy az eklektikus irányzat főbb jegyeivel őrződtek meg. A református és evangélikus közösségek templomai legnagyobbrészt késő barokk és klasszicista stílusban épültek. A szőlőhegyeken gyakoriak a *kápolnák*, amelyeket többnyire Szent Donát tiszteletére emeltek.

A múlt üzenetét őrizték meg a *középkori várak*. A szigligeti várfal és torony maradványai, Csobánc kőpillérei, a meredek hegykúpon ülő hegyesdi vár omlatag falai idézik még a régi várak, korok hangulatát.

A Balaton-felvidék *szőlő- és borkultúrája* kiemelkedő nemzeti örökség, a munka által formált hegyvidéki tájat, a tájhoz kötődő népi, nemességi és polgárosodó gazdálkodók építészeti emlékeit mutatja be. A szőlőműveléshez, a termés elhelyezéséhez gazdasági épületeket, pincéket emeltek, amelyek a társadalmi átalakulással polgári borházakká fejlődtek.

Településhálózat

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 164 saját település található, amely közül 16 város. A településhálózat jellegzetességei szempontjából nem egységes a régió. Az egyöntetűséget egyedül a túlnyomórészt rurális jelleg adja, bár vannak olyan térségek is, ahol noha falvak vannak többségben, a térség jellege inkább városi, kisvárosi környezetre hasonlít. A BKÜ ezen részei elsősorban az üdülő-rekreációs jelleggel jobban felruházott partmenti települési övezetek.

Balaton parttal összesen 39 település rendelkezik, ebből a városok száma 10. A parti települések átlagos lakosságszáma közel kétszerese a régiós átlagnak, de ez nem csak a városok miatt alakult így. A part mentén elhelyezkedő községek átlagos lakosságszáma magasabb (1300 fő), mint a háttértelepüléseké (707 fő).

Ábra 39. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeinek nagysága, 2005

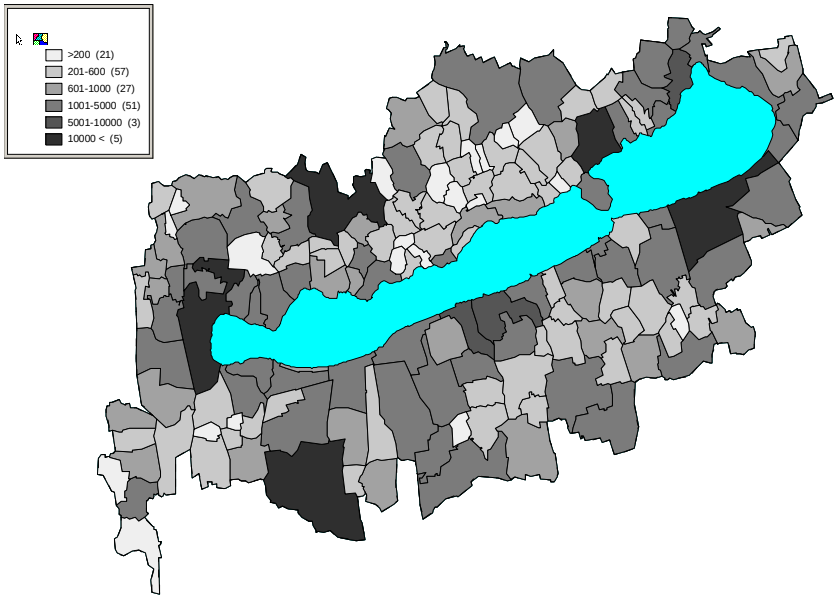

Forrás:KSHT-STAR

Környezetvédelmi infrastruktúra

A Balaton Régió infrastruktúrájában központi helyet foglal el a víziközművek helyzete, ellátottság szintje és biztonsága, a helyben lakó népesség ellátásának folyamatos biztosítása, a pihenés alapvető feltételének megteremtése, továbbá ezen keresztül válnak megőrizhetővé a természeti-táji értékek.

Ivóvízellátás, csatornázottság

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén számos, közüzemi vízellátást biztosító, sérülékeny vízbázis található, azaz olyan, amely a felszíni eredetű szennyeződésekkel szemben nem rendelkezik kellő földtani védelemmel.

A lakossági ivóvíz ellátás részben a Balaton vízéből, részben pedig a karsztvíz bázisra alapozva történik. Az ellátó rendszer több helyen elöregedett, folyamatos rekonstrukcióra szorul.

A szennyvízelvezetés kérdése a vízbázisok érzékenysége miatt rendkívüli súllyal bír. Az országos átlagnál valamivel kedvezőbb a szennyvízellátásba bekapcsolt lakások száma, ám ez nagyrészt a vízparti települések jó csatornázottság mutatóinak köszönhető. A háttértelepülések átlagos értéke elmarad az országos átlagtól.

Ábra 40. Összefoglaló táblázat a BKÜ vízi közműellátottságáról 2007

Megnevezés	Partközeli	Háttér	Régió	Országos	Régió/ ország %
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza, km	2226	1101	3327	63896	5,21%
Közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakás, db	66863	42387	109250	4045232	2,70%
Lakosságnak szolgáltatott víz, 1000 m^3/év	9978	3773	13751	513948	2,68%
Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, km	1647	625	2272	39843	5,70%
Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakás, db	60562	24275	84837	2980316	2,85%
Egy km közüzemi vízvezetékre jutó közüzemi szennyvízcsatorna, km	1,35	1,76	1,46	1,60	

Forrás: KSH T-STAR, 2007

A Balaton térség regionális szennyvízelvezetési, tisztítási és elhelyezési koncepciója alapján hét szennyvízelvezetési alrégiót alakítottak ki. A fejlesztési program a tisztítókapacitást 1985-re 72 ezer m^3/nap-ban határozta meg, 1995-re pedig 135 ezer m^3/nap-ra való bővítést irányzott elő. A teljes üdülőkörzethez tartozó tisztítókapacitás nagysága 2007-ben 118,0 ezer m^3/nap volt, az 1995-re tervezett kapacitás 87 %-a.

Ahol földrajzi lehetőségek biztosítottak (összhangban a Balaton törvény 9.§-val), a tisztított szennyvíz a Balatontól távolabb, idegen vízgyűjtő területen kerül elhelyezésre (4 alrégióból). Ahol a földrajzi lehetőségek nem biztosították a tisztított szennyvíz kivezetését, ott a megtisztított szennyvizek közvetetten (kisebb vízfolyásokon keresztül) vagy közvetlenül kerülnek a Balatonba.

A szükséges tisztító kapacitást nyári csúcs szennyvíz hozamra méretezték, ezért a telepek a év nagy részében alulterheltek. Túlterhelés nyári csúcsban is csak ritkán tapasztalható, melynek oka elsősorban csapadékvíz infiltráció (beszűrődés). A csatornázatlan területeken a keletkező települési folyékony hulladék részben a

szennyvíztisztító telepekre kerül, részben valamilyen fajta, túlnyomórészt szakszerűtlenül épített és üzemeltetett, egyedi szennyvízkezelő berendezésbe kerül. Környezetvédelmi szempontból ezek a megoldások kevés kivételtől eltekintve nem fogadhatók el.

Ábra 50. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet szennyvíz-elvezetése

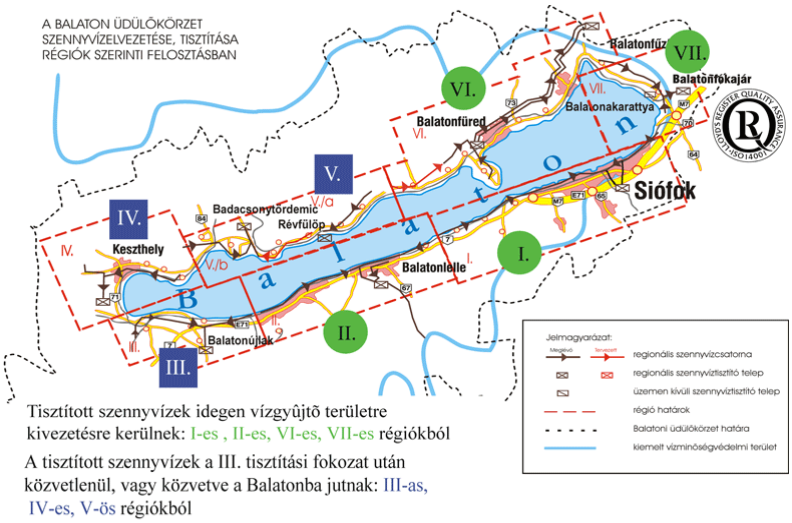

Forrás: www.drv.hu

A csapadékvíz elvezetés hiányosságai főleg az északi parton okoznak problémákat a meredek domborzat miatt. A Balatonba mosódó eróziós hordalék vízminőségi problémák forrása.

A csapadék lemosásának hatására a levonuló árhullámokat az áradó ágon szennyezi elsősorban a levonuló víz. A nagyobb településeken sokszor megjelenik nehézfém vagy olajszennyeződés. Kis településeken a háztáji állattartás következtében, a telekről lefolyó víz jelentős mértékben szennyezett szerves anyaggal, tápanyagokkal. Jelenleg a Balatonba jutó szerves szennyeződés közel 25 %-át (forrás: BVFP) a belterületi csapadékvizek megoldatlan elvezetése okozza.

Hulladékgazdálkodás

A Balaton Régióban végzett felmérés szerint az itt keletkező szilárd kommunális hulladék mennyisége (132 település bevallása alapján) több mint évi 575.815 laza m^3 (1999-es adat), azaz 143.954 tonna.

A térségben a szervezett hulladékszállítás többnyire megoldottnak tekinthető. A rendszeres szemétszállítás során igénybe vehető úthálózat hossza 3.121 km, melynek 58 %-a van szilárd burkolattal ellátva. Az üdülőkörzet területén több illegális hulladéklerakó található, amelyeknek megszüntetéséről általában az önkormányzatok igyekeznek gondoskodni.

A vízgyűjtő terület érzékenysége gondos hulladékgazdálkodást kíván meg, illetve a térség idegenforgalma szempontjából is fontos a tiszta, esztétikus környezet biztosítása. A jelenlegi rendszerek több szempontból is kifogásolhatók, ugyanis az újrahasznosítás, és a biztonságos ártalmatlanítás, illetve lerakás lehetősége csak nyomokban áll rendelkezésre.

Jelenleg kiépítés alatt áll három nagytérségi hulladékgazdálkodási rendszer,

amelyek megvalósítása megfelel a korszerű hulladékgazdálkodás elveinek, ezek a következők:

- Észak-Balatoni települési szilárd hulladékkezelési rendszer (175 település, regionális lerakó: Királyszentistván)
- Dél-Balaton és Sió-völgy települési szilárd hulladékkezelési rendszer (211 település, regionális lerakók: Som, Ordacsehi, Cikó)
- Nagytérségi hulladékkezelő és hulladéklerakó rendszer megvalósítása Nyugat-Balaton és Zala-folyó medencében (324 település, regionális lerakó: Zalabér).

Energiaellátottság

Energia ellátottság szempontjából a régió helyzete átlagos, a fűtés terén a földgáz terjedt el. Sajnálatos, hogy a megújuló energia hasznosítás jórészt tűzifa égetéséből áll, jelenleg nagyon alacsony a napenergia, geotermikus energia használata.

A régióban keletkező biomassza (mezőgazdasági, erdészeti hulladék, nád, stb.) mintegy 900 MW hasznosítható teljesítményt képvisel, a lakossági hulladék energia tartalma 9-10 MW teljesítménynek felel meg.

A napenergia, a viszonylag magas napsütéses órák száma (mintegy 2000 óra/év) miatt igen jelentős potenciális energiaforrás, a régióra jutó napsugárzás teljesítménye mintegy 530.000 MW. Ez azt jelenti, hogy a régió teljes teljesítmény szükséglete (mintegy 450 MW) a régió területének 0,08 %-án lenne előállítható.

A szélenergiával kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy az átlagos szélsebesség (2-4 m/s) nem jelent könnyen kiaknázható energiaforrást.

A geotermikus gradiens világátlagban 30–33°C/km, hazánkban az átlagosnál kedvezőbb az értéke: 42-56°C/km. A felsőpannon rétegben (1000-1500 m mélységben) a terület 35%-ában 50–75°C, a 1500 m-nél mélyebben, fekvő rétegekben pedig, a terület 12,5%-án 70°C-t meghaladó hőmérsékletű hévíz található. A BKÜ területén a hévíznyerés és hasznosítás eleinte főleg a felsőpannon rétegekből történt. A felmérések szerint 31 °C –75 °C közötti hőmérsékletű hévíz található, amelyet azonban csak rekreációs, illetve gyógyászati célra hasznosítanak.

III. Eszközök

7.4.1. Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése

- **Felszíni, felszín alatti vizek védelme, vízrendezés**

Célja: Vízminőségvédelem, csapadékvíz elvezető hálózat kiépítése, korszerűsítése, a Balaton vízkészlet-gazdálkodásának optimalizálása.

Leírás: A Balaton optimális vízkészlet gazdálkodása hozzájárul a környezetvédelmi, idegenforgalmi és ökológiai szempontból is megfelelő vízszint biztosításához. A fenntartható fejlődés szempontjából lényeges a tavat érő terheléseknek a lehető legkisebb mértékűre csökkentése, a tó természeti rendszerének és önszabályozó képességének fenntartása. Meg kell akadályozni, hogy a Balatonba és a Régió területén lévő más tavakba bejuthassanak a különböző diffúz és pontszerű szennyezőforrásokból származó emittált szennyező anyagok, ezért a bel- és külterületi vízrendezést, a csapadékvíz összegyűjtést, a csapadékvíz elvezetést meg kell oldani a régió teljes területén.

Az éghajlatváltozás következtében nagyobb párolgás, kevesebb nyári csapadék, ritkább de intenzívebb csapadék várható. Ezen változások mindegyike kedvezőtlen vízgazdálkodási és vízminőségvédelmi szempontból. Alkalmazkodási intézkedésként fontos a csapadékvizek visszatartása, beszivárogtatása, és az erózió csökkentése. A párolgás csökkentésének, a talaj túlzott mértékű kiszáradása megelőzésének és az erózió csökkentésének hatékony eszköze a takarás (mulcsolás), amelyre fanyesedék és nád is alkalmazható. Ebben jelentős szerepet kap a mezőgazdaságból eredő szennyezés minimalizálása is. A vízminőség védelemhez tartozik a felszíni vizek, a talajvíz és a mélységi vizek védelme, a környezetkímélő vízgazdálkodás, az ásvány- és gyógyvizek, valamint a gyógyászati célú hévizek védelme is.

7.4.1. Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése

- **Elhanyagolt vízfolyások, vízelvezetők rendezése, valamint a Kis-Balaton vízvédelmi rendszerének fejlesztése.**

Célja: Balatonba torkolló vízfolyások környezetbe illeszkedő szabályozása, szűrőmezők kialakítása, a Kis-Balaton vízvédelmi rendszerének fejlesztése.

Leírás: A vízfolyások megfelelő szabályozása jelentősen hozzájárul a belvízveszélyes területek helyzetének javításához is (szűrőmezők, kis tározók, torkolati művek és monitoring pontok létesítése a betorkolló vízfolyásokon). A déli part berkeiből érkező vizeknek az ülepítése, szűrése szintén megoldásra vár. A Balaton megfelelő vízminőségének érdekében a Kis-Balaton vízvédelmi rendszer megvalósításának folytatása, illetve befejezése szükséges.

7.4.1. Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése

- **A folyamatban lévő és tervezett hulladék-, szennyvízelvezetési- és tisztítási, ivóvíz minőségi javítása tárgyú projektek megvalósítása**, a rendszerekbe bekötött háztartások arányának növelése

Célja: A lakosság ellátása a határértékeknek megfelelő minőségű, egészséges ivóvízzel. Sérülékeny vízbázisok védelme. Az összegyűjtött szennyvizek megfelelő tisztítása. A hulladék keletkezésének megelőzése, hulladék mennyiségének csökkentése, a szelektív hulladékgyűjtés és feldolgozás teljes körű bevezetése.

Leírás: A régióban a turisztikai szezonban az itt élő állandó lakosság többszörösét kitevő üdülőnépesség, belföldi és külföldi turisták tömegei nagyban terhelik a tavat és környezetét, továbbá igénylik a kulturált tartózkodás fejlett infrastrukturális feltételeinek kiépítését. A természeti környezetünk, a felszín alatti vízbázisok védelme, a lakosság életkörülményeinek javítása megkívánja az ivóvíz minőségének további javítását és a szennyvizek megfelelő elvezetését és tisztítását. A csatornázatlan településrészeken szakszerű közműpótlók építése, a közcsatornára kapcsolt ipari üzemeknek az előírásnak megfelelő előkezelők kiépítésének elősegítése szükséges (a települési folyékony hulladékok mennyiségének csökkentése érdekében).

A korszerű hulladékgazdálkodás egyben azt jelenti, hogy az ismételt felhasználáson,újrahasznosításon keresztül kevesebb primer nyersanyagot és energiát használunk fel, amely jelentős mértékben segíti a fenntarthatóságot és az éghajlatváltozás elleni küzdelmet. A kevesebb lerakott hulladék egyben kevesebb természetes terület felhasználását is jelenti, amely fontos tényező a biodiverzitás megőrzése szempontjából.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén számos, közüzemi vízellátást biztosító, sérülékeny vízbázis található, azaz olyan, amely a felszíni eredetű szennyeződésekkel szemben nem rendelkezik kellő földtani védelemmel. A természeti környezetünk, a felszín alatti vízbázisok védelme, a lakosság életkörülményeinek javítása megkívánja az ivóvíz minőségének további javítását.

Az egészséges környezet megteremtése érdekében a hulladékgazdálkodás vonatkozásában a hulladék keletkezésének megelőzése, a szelektív hulladékgyűjtés széleskörű bevezetése, a hulladék megfelelő módon történő kezelése,a hulladék-feldolgozó és újrahasznosító kapacitások kiépítése, a hulladéklerakók megfelelő műszaki színvonalra történő fejlesztése szükséges. Ehhez elengedhetetlen a régi, korszerűtlen lerakók rekultivációja és az illegális lerakások felszámolása. A megkezdett ivóvíz minőség javító, szennyvíz- és hulladékgazdálkodási projekteket folytatni kell.

7.4.1. Környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése

- **Egységes megfigyelő-, tájékoztatási és döntéstámogató rendszer kialakítása, Balaton-kutatások ösztönzése.**

Célja: Vízminőség védelem, környezeti, épített környezeti elemek állapotának (pl. víz, levegő, talaj, út) folyamatos nyomon követése, környezeti elemek védelme.

Leírás: A természetes és épített környezeti elemek állapotát megfigyelő (monitoring) és tájékoztatási hálózat kialakítása és működtetése szükséges a meglévő (pl. KVVM, FVM, EÜM, Pannon Egyetem által közösen működtetett) rendszer továbbfejlesztésével. A megfigyelő rendszernek ki kell terjednie az időjárási jellemzők mérésére, mivel az éghajlatváltozás az időjárási paraméterek megváltozásában manifesztálódik.

A vízminőség védelemhez tartozik a felszíni vizek, a talajvíz és a mélységi vizek védelme, a környezetkímélő vízgazdálkodás. A vízminőségi határértékeknek történő megfeleléséhez elengedhetetlen olyan kutatások támogatása, amelyek a vízminőséget a környezeti és ökológiai állapottal összefüggésben vizsgálják.

7.4.2. Településfejlesztés

- **Hagyományos településszerkezet, települési arculat megóvása, az épített örökség értékeinek védelme, települési területek rehabilitációja, valamint turisztikai szempontból frekventált falusi településközpontok megújítása.**

Célja: Turizmus versenyképességének és a helyi lakosság igényeinek javítása érdekében leromlott települési területek megújítása és olyan vonzó környezet létrehozása, mely ösztönzi a további magánberuházásokat, ezen belül egybefüggő városias/települési területek térségi központokká való alakítását. A településeken a településkép javítása (település tisztaság, virágosítás, légkábelek kiváltása, stb) a közlekedési átmenő forgalom csökkentése, közösségi terek (parkok, sétálóutcák, stb.), közösségi szolgáltatások (pl.: nyilvános WC, biztonságos közlekedési feltételek-jelzőlámpa, stb) kialakítása.

Leírás: Az érintett településekre a hagyományos, illetve történeti településszerkezetet, az építészeti örökség értékeit figyelembe vevő helyi építési szabályzat, és tájesztétikai követelményrendszer kidolgozása szükséges (a fejlesztéseket egy egységes, a helyi sajátosságokat tükröző építészeti koncepció elfogadása a Balaton Régióra jelentősen segítheti). A fejlesztéseknek összefüggő városi/települési területek („településfejlesztési akcióterületek") rehabilitációját kell szolgálniuk, valamint olyan falusi településközpontokét, amelyek turisztikai vonzerőt képviselnek a régióban. A fejlesztéseknek a helyi és környezetbarát építőanyagok felhasználását, a műemléki épített értékek, műemléki jelentőségű területek és környeztük felújítását kell ösztönözniük. Továbbá a helyi életminőség javítása érdekében fontos lehet a városok falusias településközpontjainak a megújítása, vonzóbbá tétele a vállalkozások és lakosság számára. A településfejlesztéseknél figyelemmel kell lenni az üdülőterületek megújítására is.

A településközpontok fejlesztésekor figyelembe kell venni az éghajlatváltozás okozta magasabb hőmérséklet veszélyeit és törekedni kell a zöld területek növelésére, árnyékos területek kialakítására. Kerülni kell a hő szigetek kialakulásának lehetőségét.

A településfejlesztési akcióknál gondolni kell a közlekedésszervezés javításra, így a forgalomcsillapított, gyalogos, kerékpáros zónák kialakítására, a tranzit forgalom elterelését szolgáló közlekedéstechnikai berendezésekre.

7.4.2. Településfejlesztés:

- **A part menti sávok közcélú használatba vétele, zöldterületek védelme és kialakítása, vízpart rehabilitáció.**

Célja: A part menti sávok közcélú használatba vétele, zöldterületek védelme és kialakítása (2000. évi CXII. Balaton törvény 20 §).

Leírás: A part menti településeken törekedni kell arra, hogy a belterületi terület-felhasználási szerkezetben a zöldfelületek megmaradjanak. Éppen ezért ahol költség-hatékonyan megoldható vagy környezetvédelmi szempontból elengedhetetlen, továbbá a Balaton törvény előírásai szerint kötelező és turisztikai célból közcélra hasznosíthatóak a partmenti sávok, ott javasolt zöldfelületek, nyitott strandok, parti sétányok kialakítása, a még meglévő természetközeli parti sávok megóvása, újak kialakítása tekintettel a meglévő természetes, természetközeli partszakaszok megtartására, megóvására, valamint a nagytérségi ökohálózatokra, úgy hogy a természetes partszakaszokon a természetes növényzet beépítések nélküli háborítatlan megőrzésére kell törekedni.

7.4.2. Településfejlesztés:

- **Magaspartok, omlásveszélyes partfalak rehabilitációja.**

Célja: Partfalmozgások károkozásának csökkentése.

Leírás: A települések belterületeinek növekedése, nem átgondolt településfejlesztés, vagy illegális építkezések következtében olyan területek alakultak ki, melyek teherbíró képessége a nem megfelelő használat folytán szerkezetében sérült. Ezek jellemzően Balaton parti csúszásveszélyes löszös partfalak (a tó keleti és déli részén Balatonfűzfő, Balatonfőkajár, Balatonkenese, Balatonvilágos, Balatonszárszó, Balatonföldvár, Fonyód, Tihany, valamint egyéb a felszínmozgásra érzékeny település körzetében). A probléma kezelését az épületek eltávolításával, vagy infrastruktúra áthelyezéssel, illetve a partfalak erózió elleni védelmével, illetve esetenként a partfalak megerősítésével lehet elérni.
Az időjárás szélsőségesebbé válását figyelembe véve, különösen fontos a csapadékvíz biztonságos elvezetése, kezelése és hasznosítása az ilyen területeken.

7.4.2. Településfejlesztés:

- **Táj, és Településrehabilitációs Alap - Tőkealap felállítása és működtetése a beépített területek (pl. kisparcellás leromlott állapotú üdülőtelkek) rehabilitációjára**

Célja: A települések fejlesztése, a romló állapotú beépített területek (pl. kisparcellás leromlott állapotú üdülőtelkek) rehabilitációja, épített környezet fenntartható fejlesztése. Beépítettség csökkentése, természet közeli területek növelése

Leírás: A települések fejlesztését, a romló állapotú beépített területek (pl. kisparcellás leromlott állapotú üdülőtelkek) kiváltását és rehabilitációját, csereingatlanok biztosítását külön e célra felállító hosszú távú kihelyezést nyújtó tőkealap felállításával és működtetésével szükséges ösztönözni.

7.4.3. Táj és természetvédelem

- **A természet közeli parti és háttérterületek, összekapcsolása nagytérségi ökológiai hálózat kialakítása, természet védelme és a környezettudatosság erősítése, tájrehabilitáció**

Célja: A helyi természeti értékek feltárása és védelme. Az országos és helyi természetvédelmi oltalom alatt álló területek bővítése. Ökológiai hálózat kialakítása és fenntartása.

Leírás: A Balaton és a környező táj (például a Balaton-felvidék erdei, növény- és állatvilága) páratlan értékű és kiemelt figyelmet kell fordítani a megőrzésére. Bizonyos területeken ehhez szükség van a tájak, tájsebek rehabilitációjára a helyi természeti értékek feltárására és védelmére. A tájrehabilitáció során figyelemmel kell lenni arra, hogy meleg és szárazságtűrő, a kártevőknek ellenálló, lehetőleg őshonos növényzet kerüljön telepítésre. Az ökológiai adottságoknak és a fenntartható fejlődés elveinek megfelelő tájrendezés és tájrehabilitáció, területhasznosítás érdekében különböző szintű, a természetvédelmi oltalom alatt álló területek bővítése indokolt a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (BfNPI) tapasztalataira építve (pl. Balatonfüred-Litér). Kitörési pontként lehet megfogalmazni a tihanyi „Európa Diplomá”-t, a Bakony-Balaton Geopark létrehozását és a BfNPI szakértelmére alapozva a Tapolca-medence felvételét a világörökségi jelöltek listáján a természeti, kulturális örökségek (kultúrtáj) közé a következő néven: „Balaton-felvidéki vulkánosság és Hévízi-tó”. A környezet-tudatosság erősítésére jó alapot jelent az erdei iskolák és a natúrparkok fejlesztése.

7.4.3. Táj és természetvédelem

- **Balaton körüli zöld zóna kialakítása, erdősítés.**

Célja: Balaton körüli zöld zóna megteremtése, természetes erdősítésekkel. A természetközeli parti és háttérterületek összekapcsolása, nagytérségi ökológiai hálózat kialakítása a beépített területek közötti rések természetességének fokozásával és a természetes partszakaszok megőrzése.

Leírás: Az erdők nagymértékben hozzájárulnak a Balaton térség ökológiai állapotának helyreállításához és a biodiverzitás növeléséhez, ezért az üdülőkörzet erdősültségét növelni kell. A Balaton Régió egyes túlzottan beépített, zsúfolt, így degradálódott és rendkívül alacsony táji értékekkel rendelkező területeinek különös módon természeti értéket adhat egy erőteljes erdősítési program. Az erdősítés az éghajlatváltozás elleni küzdelemben a ritka, un. nyertes-nyertes megoldások közé tartozik, mivel nemcsak a széndioxid megkötésében játszik szerepet, de mikroklíma befolyásoló hatása révén az alkalmazkodásban is hatékony, illetve csökkenti az eróziót és növeli a biológiai sokféleséget. Cél, hogy egy stabil zöld zóna ölelje körül a Balaton víztükrét. Ennek részét képezi a fásítás, fasorok és bokorsávok képzése, a belterületi erdőterületek növelése is, a külterületi mezőgazdasági területek erdősítése mellett. A területnövekedés mellett legalább ilyen fontos cél az összefüggő erdőtakaró biztosítása, a Bakony, Balaton, Somogy nagy erdőtömbjeinek összekapcsolásával. Elvégzendő feladat az erdészeti ágazati erdősítésekkel kapcsolatos, valamint a település és területrendezési tervek határozottabb összehangolása is, a Nemzeti Erdőprogramról szóló 1110/2004. (X. 27.) Korm. Határozattal összhangban. Az erdősítést hazai honos állományok (őshonos fafajok, kevert erdők) kialakításával kell megvalósítani. Mindezen fejlesztéseknek a közösségi hozzáférést, a természetjárást is szolgálniuk kell, különös tekintettel az ökológiai hálózat kialakítására és fenntartására.

7.4.3. Táj és természetvédelem

- **Éghajlatváltozás, egyéb külső folyamatok révén a táji értékekben bekövetkező károk kockázatának csökkentése.**

Célja: Szélsőséges éghajlati helyzetek és természeti csapások (viharok, árvíz, jégverés, aszályok stb.) következményei elleni védelem. Az éghajlatváltozás negatív hatásainak mérséklése, a biológiai sokféleség megőrzése, valamint a vízkészletek és a vizes élőhelyek megóvása.

Leírás: A globális felmelegedés jövőben várható mértéke évtizedenként 0,3-0,5 °C. Több jel szerint a következő évtizedekben a Balatonnál megfigyelt tendenciák folytatódása, azaz a hőmérséklet és a napfénytartam emelkedése, de a csapadék csökkenése továbbra is várható, főként a nyári szezonban. E tendenciával párhuzamosan növekszik egyes időjárási szélsőségek

7.4.3. Táj és természetvédelem	• **Éghajlatváltozás, egyéb külső folyamatok révén a táji értékekben bekövetkező károk kockázatának csökkentése.**

gyakorisága is. Ha valóban így alakul a Balaton éghajlata, akkor számolni kell hőségnapok számának növekedésével, a fokozott erózióval, a tó vízszintjének gyakori kilendülésével, és a vízkészlet csökkenésével is.
Fel kell készülni az éghajlatváltozással összefüggő károkra és megelőzésükre. Támogatandó a rovarkártevők hatékony és környezetbarát ellenszereinek kifejlesztése, a károkozások monitorozása, dinamikájával, prognosztizálásával kapcsolatos kutatások, károkozók tervszerű irtása.
A tervszerű tevékenységet a települési és ágazati éghajlat-változási programok mielőbbi elkésztése garantálhatja.

7.4.3. Táj és természetvédelem	• **Fenntarthatósági és táji** tervezési menedzsmenti **rendszerek** kialakítása.

Célja: Összehangolt, fenntartható fejlesztések a Balaton érzékeny környezeti rendszerében. Fenntartható településfejlesztés, partnerségen alapuló környezeti menedzsment rendszerek/szervezetek kialakítása és létrehozása. A környezet-tudatosság javítása.
Leírás: A Balaton érzékeny környezeti rendszerében fontos a fejlesztések összehangolására, nyomon követésére képes fenntarthatósági térségi menedzsmenti és tervezési tevékenység kialakítása, haladó külföldi példák alapján térségi fenntarthatósági keretstratégia elkészítése. Mérsékelni kell a fejlesztések okozta kedvezőtlen környezeti hatásokat; különösen nem erősítheti az erózió, az éghajlatváltozás, szélsőséges vízjárás, a talajpusztulás kedvezőtlen környezeti hatásait, továbbá nem vezethet a különböző környezeti rendszerek közötti szennyezés-átterhelésekhez. A táji szintű fenntartható fejlesztések leghatékonyabb eszközei a hazai jogszabályok által is kezelt „natúrparkok”. A natúrpark egy olyan területfejlesztési keret, amely tervezési területe jellegzetes természeti, tájképi, és kultúrtörténeti értékekben gazdag. Célja, hogy a természetben történő aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló fejlesztéseknek teret adjon. A Balaton környezeti rendszerében számos olyan földrajzi-ökológiai egység határolható le, amelyek számára a natúrpark létrehozása indokolt lenne.
A natúrparkok, országos és helyi védelem alatt álló területek hálózatának összekapcsolásával kirajzolható egy balatoni “natúr-régió”, amely egy egységes és hatékony kommunikációval hozzájárul a Balatonnak, mint természetes és vonzó régiónak az arculatához.

7.4.4. Megújuló energiaforrások hasznosítása

- **Biomassza, bioetanol, geotermikus energia,napenergia és szélenergia elsősorban közösségi célú használatának bővítése.**

Célja: A megújuló energiaforrások (napenergia, geotermikus energia, biomassza, szélenergia) használatának, így az energiatermelés helyi erőforrásokkal való előállításának ösztönzése. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklése technológiai, gazdaságossági szempontból megújuló energiaforrásokra való áttérés ösztönzése, ösztönző rendszer kidolgozása.

Leírás: A régióban a természeti és épített környezeti értékek, valamint a lakosság életterének lehetséges megóvása érdekében elengedhetetlen a környezetkímélő technológiák alkalmazása a gazdaságban. Különösen hangsúlyosak a megújuló energia termelését szolgáló beruházási projektek (megújuló energia a hőtermelésben, áramtermelésben), valamint elsőbbséget kapnak azok a projektek, amelyek a jelentős kapacitású megújuló energiaforrások használatát ösztönzik (biomassza, geotermikus energia, napenergia). A Balaton tájegységei különösen alkalmasak olyan mintaértékű kezdeményezések megvalósítására, melyek a térség megújuló energiaforrásainak hasznosítását célozzák. A megújuló energiaforrások hasznosításánál elsődlegesen – magáncélú beruházások mellett – a közösségi célú energiafelhasználásra tervezett megoldásokat kell ösztönözni, amely a középületek (polgármesteri hivatalok, oktatási intézmények, művelődési intézmények, stb.) alternatív energia használati feltételeinek kiépítését jelenti. A déli parttól távolabbi, kedvezőtlenebb adottságú mezőgazdasági területeken – kapcsolódva az erdősítési programhoz – különösen a biomassza (természetvédelmi szempontból az egész Nemzeti Park területén nem kívánatos a tájidegen növények betelepítése), a tó nyugati, déli és keleti részén a meglévő gazdag karszt termálvízre alapozva a vízvisszapótlással történő geotermikus energia, míg az egész régióban a viszonylag magas napsütéses órák számára alapozva a napenergia hasznosítása lehetséges. A megújuló energiák hasznosítására vonatkozó fejlesztéseket az intézmények, beruházásainál, valamint civil szervezetek programjainak támogatásnál horizontális kiválasztási szempont érvényesítésével is kell ösztönözni.

Indikátorok

Ábra 51. Környezeti indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mérték -egység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Vízminőség	A Balaton nitrogén koncentrációja	Összes nitrogén koncentrációja a Balaton vizében	mg/L	Környezet-védelmi, természet-védelmi és Vízügyi Felügyelő-ségek	Balaton 4 medencéje, idősor
	A Balaton foszfor koncentrációja	Összes foszfor és foszfát-foszfor koncentrációja a Balaton vizében	mg/L	Környezet-védelmi, természet-védelmi és Vízügyi Felügyelő-ségek	Balaton 4 medencéje, idősor
	A Balaton klorofill-a koncentrációja	Fitoplankton klorofill-a koncentráció a Balaton vizében	µg/l	Környezet-védelmi, természet-védelmi és Vízügyi Felügyelő-ségek	Mintavételi helyek a Balaton nyílt vízében, strandokon (április-október)
Kommunális infrastruktúra	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza, lakosságnak szolgáltatott víz	Lakosság vízellátása (teljes vízszolgáltatás)	km, l/fő/nap, m3/év	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, elvezetett szennyvíz-mennyiség	Szennyvíz-csatornázottság, keletkező szennyvíz mennyisége, szennyvíztisztító telep kapacitása	km, m3/év, m3/nap, LE	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Közműolló	Közüzemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt és közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya	%	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba, ivóvízhálózatba bekapcsolt lakás	Ivóvízhálózattal, valamint szennyvízhálózattal rendelkező lakások száma	db	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Csapadékvíz-elvezető hálózat	Kiépült felszíni vízelvezető hálózat hossza	km	önkormányzat	település
	Összegyűjtött kommunális hulladék mennyisége	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont ingatlan, háztartásban keletkező kommunális hulladék	tonna/év	közszolgáltató	Település, vállalkozás, évenkénti idősor

	Szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége	Szelektív hulladékgyűjtés során gyűjtött papír, műanyag, PET palack	Tonna/év	közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
Part-rehabilitáció	Új vagy megújított partok területe	parti településen 30 m széles parti sáv kialakítása	ha	önkormányzat	település
Települési forgalom-szervezés	Fejlesztett belterületi útvonalak	Forgalomcsökkentési műtárgyakkal fejlesztett belterületi útvonalak hossza	km	önkormányzat	település
Közösségi terek növelése	Belterületi parkok nagysága	Települési zöldterületek, járdák, játszóterek száma, területe, gondozott, parkosított, virágosított területek száma	db, m^2	önkormányzat	település
	Rendezett területek nagysága, felújított épületek száma	Településközpontok fejlesztése (terek kialakítása, épület felújítás)	db, m^2	önkormányzat	település
	Kerékpáros forgalmi felületek	Kiépített belterületi kerékpárutak hossza	km	önkormányzat	település
Magaspartfal védelem	Kiépített támfalak hossza, áthelyezett infrastruktúra hálózat hossza	Partfal megerősítése támfalakkal, infrastruktúra áthelyezéssel	km	önkormányzat	település
Zöld terület	Erdősítés mértéke	Telepített erdők nagysága, elültetett fák száma	db, km^2	Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal	település
Tájsebek rehabilitációja	Rekultivált terület nagysága, száma	Bányászati tevékenységhez kapcsolódó tájsebek rendezése	db, km^2	önkormányzat / Bányászati Hivatal	település
Természetvédelem	Védett területek nagysága	Balaton-felvidéki Nemzeti Park területének bővítése	ha	BFNPI	település
Megújul energia hasznosítása	Beépített megújuló új villamos energia kapacitás	Megújuló energiával kiváltott villamos energiafelhasználás	kWh	E.ON	település
	Kiépített napkollektor felület önkormányzati intézményeken	Épületek tetején elhelyezett napkollektor, vagy napelem felület	m^2, kW	önkormányzat	település
Fenntartható fejlesztés	A fenntartható fejlesztéssel, sérülékenységgel kapcsolatos pályázatok aránya	A fenntartható fejlesztéssel, sérülékenységgel kapcsolatosan elnyert pályázatok száma / az összes elnyert pályázat száma	%	Forrásgazdák adatai, pl. tárcák, régiók, megyék, EU, közalapítványok, stb.	Egyedi adatgyűjtés

Éghajlatváltozás	Éghajlatváltozási programok	Települési éghajlatváltozási programok száma	db	Önkormányzatok	BKÜ adatgyűjtés
	Alkalmazkodás	Alkalmazkodással kapcsolatos, elnyert pályázatok száma	db	Forrásgazdák adatai, pl. tárcák, régiók, megyék, EU, közalapítványok, stb.	Egyedi adatgyűjtés
Településfejlesztés	Településrendezési eszközök megváltoztatásának száma	Módosított településrendezési tervek	db	építéshatóság	település
	Kiadott építési engedélyek száma	A településen megvalósult építkezések, ingatlan beruházások	db	építéshatóság, KSH	település
	Használatba vett épületek, rendeltetési egységek száma	Az adott évben használatba vett ingatlanok, épületek	db	építéshatóság, KSH	település

7.5. Beavatkozási terület: A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés

Célterületek:

- **7.5.1. A régióban jelen levő intézmények és szerveződések, (szolgáltatások) regionális léptékének megteremtése, illetve megerősítése.**
- **7.5.2. A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja**
- **7.5.3. A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség szervezetének megújítása**
- **7.5.4. A BKÜ-ben megfigyelhető mikroregionális gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek területi kiegyenlítő hatású fejlesztése érdekében alkalmas pályáztatási és forráskihelyezési gyakorlat megvalósítása.**

7.5. Beavatkozási terület:

A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés

7.5.1. A régióban jelen levő intézmények és szerveződések regionális szintjének megteremtése

7.5.1.Célterület: A BKÜ-ben jelen levő intézmények és szerveződések, regionális szintjének megteremtése

I. Cél:

- A régióban jelen levő intézmények és szerveződések, regionális szintjének megteremtése

II. Helyzetelemzés

Az intézményrendszert jellemző megosztottság első sorban a régió közigazgatásáról mondható el, de mindez a részterületek (ágazati igazgatás, szolgáltatások) vonatkozásában is állítható.

A meglévő szervezetrendszer gyengesége egyrészt fragmentáltságában, széttagoltságában ragadható meg (a tó vízgyűjtő területe jellemző módon három regionális vízügyi igazgatóság kezelésében van), másrészt abban, hogy főként az együttműködést elősegítő szerveződések nincsenek jelen kellő számban és felhatalmazással a Balaton Régióban.

Jelentős hiányosságokkal írható csak le a térség intézményi struktúrája. Mindez első sorban a jobban szem előtt lévő területfejlesztési intézményrendszer működésének anomáliái szintjén tudatosul, viszont általánosan is igaz. **A térség területén** (azok hagyományos, BKÜ-ből kirekesztett megyeszékhelyekre telepítettsége miatt) **nincsenek meg, illetve hiányosan vannak jelen a középfokú szolgáltatások igazgatási, egészségügyi, oktatási, közművelődési, pénzügyi stb. elemei, intézményei.** Balatonfüred és Balatonalmádi kistérség kivételével **ezen szolgáltatások megközelíthetősége** az ismert hazai lakossági térhasználati (utazási) szokások miatt a régió területének többi részén **a somogyi és a zalai megyeszékhelytől való távolságból fakadóan problematikus.**

Az idézett hiányosságok turisztikai szakterületen történő orvoslása egyrészt a fragmentált rendszer egyes elemeinek kooperációja révén, másrészt a Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság és a Magyar Turizmus Zrt. Balatoni Regionális Turisztikai Projektirodája működtetésével oldódnak meg részben. A BRIB elnöke a BFT tagja.

A három megyére, három fejlesztési-statisztikai régióra szabdalt idegenforgalmi régió jogi státuszát tekintve hivatalosan úgynevezett térségi tanács, funkcionális turisztikai területi egység, mely körülmény kontrasztjában **jól kivehető jelei vannak viszont a spontán régióképződés informális megnyilvánulásainak.**

A közelmúltban végzett kutatások eredményei azt bizonyítják, hogy a térség egészében (és nem csak a parton, bár ahhoz közeledve egyre erősebben) jelentős mértékű a polgárok Balatonhoz kötődése. A kapott identitás-mutatók szerint az itt élők „balatonisága” a BKÜ területén alig kimutatható szintűre redukálja a máshol általános megyei identitást. Az üdülőkörzet felnőtt korú polgárainak 65%-a sorolja saját települését a Balaton Régióhoz, 14% a Dél-Dunántúlhoz, 12% a Közép-Dunántúlhoz, 9% pedig Nyugat-Dunántúlhoz. A Balaton-környék önálló területi önkormányzatiságának ötletét 82%

osztja, a Balaton régió önálló közigazgatási kategóriává tételével pedig a BKÜ állandó népességének 81%-a ért egyet és csupán 19% ellenzi azt. A régió önállóságának létjogosultságáról a térséghez kötődő hazai gazdasági, politikai és kulturális elit is ugyanilyen mértékben nyilvánít megegyező tartalmú véleményt.

Az önállóság mellett szóló értékek a parttól legtávolabb eső településeken is mindenhol többségi véleményt mutatnak. Az önálló területiség mellett kardoskodók soraiban a magasabb iskolai végzettségűek és a fiatalabb korcsoportokhoz tartozók jelentős mértékben felülreprezentáltak.

Mindezen körülmények részben arról is tanúskodnak, hogy – szemben az ország mesterségesen, a megyék csoportosításával nyert fejlesztési régióival – a Balaton térsége szerves szociológiai képződményt rejt magában, amelynek polgárai tisztában vannak a térség országos viszonylatban is jelentős gazdasági súlyával, de azzal is, hogy a környezetükben, közvetlenül vagy közvetve a közreműködésükkel létrejövő turisztikai produktum előnyeiből alulreprezentáltan veszik ki a részüket.

A balatoni identitást, mint rendhagyó jelenséget a valóban magával ragadó földrajzi- természeti-kultúrtörténeti együtteshez való kötődés mellett e „periféria" mára szeparatizmusba hajló centrum-ellenes attitűdjével magyarázhatók még.

A közelmúltban megismert lakossági attitűdön túl a régió státuszának dolgában a BFT 2002-ben hivatalos állásfoglalást alkotott a kérdésről, s a miniszterelnök részéről delegált új elnököket egy ideje csak azzal a feltétellel választja meg, ha az előbb hitet tesz az önálló Balaton régióra törekvés mellett. A Balaton-környék önkormányzatainak jelentős részét tömörítő Balatoni Szövetség (1904-1949, 1991-) állásfoglalása a kezdetektől máig egységesen autonómia-párti, amelyet a térség önkormányzati vezetőinek körében végzett hivatkozott felmérés azon eredményei is illusztrálhatnak, mi szerint a polgármesterek 82%-a az egységes és önálló, a területfejlesztési funkciókon túlmenő igazgatási, önkormányzati régiót ambicionál.

A Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége alapszabályában kezdetektől ott szerepel az önálló régió eszméjének képviselete. E cél elérése érdekében a Szövetség a 2004 őszén un. Kék- Zöld Szalag-mozgalmat indított.

Nagy jelentőségű a 19 tagegyesületben mintegy 6 ezer tagot számláló, üdülőtulajdonosok érdekeit képviselő Balaton-parti Fürdőegyesületek Szövetségének 2003. október 18-i, Balatonlellén hozott állásfoglalása alapján tett nyilatkozat a Balaton régió mielőbbi létrehozása érdekében.

Egy egészen új, a BFT felkérésére a hazai gazdasági, politikai és kulturális elit balatoni kötődéseit vizsgáló tanulmány egyik legérdekesebb eredménye az, hogy az ezen elitcsoportokhoz sorolhatók négyötöde ért egyet a Balaton autonómiájával.

A Balaton önálló területi önkormányzatiságának, igazgatási önállóságának megvalósulása belátható időn belül nem sorolható a politikai realitások közé, a balatoni identitásban rejlő energiák, társadalmi aktivitás azonban jelentős szerepet játszhatnak a térség fejlesztésében.

A hatékony működéshez két további elem nélkülözhetetlen:

- A magukat regionális (BKÜ) léptékben megfogalmazó és építő szervezetek megfelelő készségekkel és kompetenciákkal rendelkezzenek,
- a szervezetek kapcsolataik révén a feladatok ellátása mentén együttműködjenek, ezáltal működő rendszerré szerveződjenek.

III. Eszközök

7.5.1. A régióban jelen levő intézmények és szerveződések, regionális szintjének megteremtése, illetve megerősítése

A hagyományosan meglévő intézményi elemek megerősítése és integrálása.

- A Balatoni Szövetség megerősítése
- Az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet tevékenységének folytatása
- a Pannon Egyetem és annak Georgikon Mezőgazdaság-tudományi Kara (Keszthely) tevékenységének regionális kiterjesztése
- Kaposvári Egyetem által megtestesített tudásbázis eredményeinek becsatornázása a balatoni térségfejlesztésbe

A közelmúltban megfogalmazott intézményesülési kezdeményezések felkarolása

- Regionális Közlekedési Szövetség létrehozása,
- Balatoni Gazdasági Fórum létrehozása,
- Regionális szakképzési, és felnőttoktatási paktum,
- A Balaton Borrégió megerősítése, a saját kutatóbázis megőrzése,
- A Balatoni Biotermelők Szövetsége létrehozásának ösztönzése,
- Regionális katasztrófa megelőző, elhárító és védelmi rendszer kiépítése
- A regionális társadalmi nyilvánosság csatornáinak kiépítése és működtetése,
- Regionális turisztikai programkoordináció fejlesztése,
- Balaton Galéria alapítása, térséghez kötődő alkotók Balaton témájú alkotásainak bemutatása,
- Balatoni műkereskedelmi hálózat kiépítése,
- Balatoni alkotóházak telepítése,
- Balatoni Művészeti Szabadiskola létre hozása,
- Balatoni fejlesztési lehetőségeket és azok tulajdonságait tartalmazó digitális befektetői adatbázis létrehozása és működtetése a BIFÜ-nél.
- Partnerségi elvű felmenő rendszerű alulról szervezett környezeti menedzsment szervezet létrehozása a BKÜ-ben a TDM mintájára.
- Sportáganként Balaton Kupa évente történő megrendezése.

Átalakítást igénylő szervezeti elemek

- A Balatoni Halászati ZRT nonprofit szervezetté alakítása, természetvédelmi felügyelet alá vonása, önkormányzati és horgászegyesületi tulajdonba adása,

- A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság hatósági jogosítványainak visszaadása,

Egyéb eszközök támogatása

- Az EU területi tervezési rendszer NUTS-I-léptékűvé tételének kezdeményezése az adminisztráció csökkentése és annak érdekében, hogy a Balaton ne 3 régió perifériája, hanem az új tervezési és programozási célterület központjává váljon,
- Régióból kezdeményezett és irányított intenzív közvetlen nemzetközi kapcsolatok kiépítése, és intézményesítése,
- A rendszeres regionális gazdaság-, és társadalomtudományi kutatások folytatásához megfelelő szakmai színvonalú kutatóhely és szükséges források biztosítása,
- Legyen minden régióbeli településnek főépítésze,
- A turizmusról szóló törvény balatoni sajátosságokat és érdekeket figyelembe vevő megalkotása,
- A Balaton törvény 10 évente történő felülvizsgálata,

7.5. Beavatkozási terület:
A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés
7.5.2. A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja

7.5.2.Célterület: A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja

I. Cél:

- A balatoni területi tervezés, programozás, projektmenedzsment és monitoring feladatok régión belül tartása
- A helyi területpolitikai szereplők minél nagyobb mértékű önrendelkezésének biztosítása

II. Helyzetelemzés

Az együttműködésre való nyitottság és a stratégiai gondolkodás, tervezés hiánya erősen kihat a Balaton Régió szervezetrendszerének hatékonyságára, hiszen a szervezetek azon képessége hiányzik, amely egy rendszerré szervezné a régió szervezeteit.

Az együttműködések megvalósulása két kritikus ponton a legkezdetlegesebb.

– Komoly hiányosságok tapasztalhatók a települési együttműködésekben. **A többcélú kistérségi szerveződések** megalakultak, munkájukat megkezdték, de a valós együttműködés, közös gondolkodás, fejlesztés, az érdekek **összehangolása néhány kivételtől eltekintve nagyon kezdetleges szinten áll.**

– **Hiányos az együttműködés és kommunikáció az ágazatok, az érintett tervezési-statisztikai régiók, a megyék és a Balaton Régió között**. Mind a három tervezési-statisztikai régió elfogadja a Balaton egészére vonatkozó fejlesztések fontosságát, összehangolt megvalósítását, fontosnak tartja, hogy legyen gazdája a Balatonnak, hiszen fontos nemzeti kincs és jelentős turisztikai potenciál, sajátos problémákkal és lehetőségekkel. Ugyanakkor mind a három tervezési-statisztikai régiónak jelentős olyan területei vannak, amelyek eltérő mértékben ugyan, de hátrányos helyzetűek, ezért kevesebb figyelmet és forrást képesek fordítani a gazdaságilag fejlettebb balatoni térségre. **A kooperációnak a szükséges mértékű fejlesztési források hiánya is akadályát képezi.**

A **koordinálatlanság** jeleit ma a legnagyobb mértékben talán az egymástól többnyire elkülönülten, szétaprózott, ágazati szemlélettel és érdekeltségekkel működtetett **állami intézmények és vagyontárgyak** viselik magukon. Integrációjukra már csak a tulajdonos állam valós érdekei szerint is mielőbb sort szükséges keríteni, amely fejleménysürgető regionális érdek is egyben: **A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) ezen önmaguk sorait megszervezni képes szektorok koordinátoraként tudná a leghatékonyabban ellátni speciális területpolitikai feladatait.**

A BFT 1999. november 5-i megalakulása óta hétféle összetételben működött. Bár nem állítható, hogy a tanács különböző területi-, intézményi-, hatalmi kötődésű tagjainak többséget élvező csoportjai pozíciójukkal bármikor is visszaéltek volna, érdemes azért ilyen szemmel is pillantást vetni a tagság összetételének átalakulására. 2002. szeptemberéig, vagyis háromféle összetételű tagság esetén a helyi, kistérségi, tóval érintkező megyei szereplők élveztek többséget a tanácsban. Ha a vízválasztót a megyei és a regionális kötődésű tagok között húzzuk meg, akkor 2002-2003. telén

kiegyenlítettek voltak az erőviszonyok, 2003. februárjától viszont a regionális és a kormányzati szereplők élveznek többséget a BFT-ben.

Ábra 52. A Balaton Fejlesztési Tanács szavazati joggal rendelkező tagjainak összetétele (1999- től)

Időszak	Kistérségi, megyei tagok száma	Regionális fejl. tan.eln.	Kormányzati képviselők száma	A BFT tagjai összesen
1999.11.05-2000.03.17.	15	-	10	25
2000.03.17.-2000.09.29.	18	-	11	29
2000.09.29.-2002.09.27.	15	3	11	29
2002.09.27.-2003.02.20.	15	3	12	30
2003.02.20.-2003.12.11.	**15**	**3**	**13**	**31**
2003.12.11.-2005.02.28.	**15**	**3**	**13**	**31**
2005.02.28.-	**6**	**3**	**6**	**15**

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a térség versenyképességének és fenntartható fejlesztésének feltétele a térséget érintő területpolitikai döntések helyi szereplőkhöz kötése. A régió speciális, fragmentált helyzetéből adódóan 3 tervezési-statisztikai, 3 megyei fejlesztési tanács, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács program területe, azonban a területi, és az ágazati fejlesztési elképzelések 2006-ig nem voltak egyeztetve, és kérdéses, hogy mikor, és miként kerülnek egymással valóban megnyugtató összhangba. Az 1999. január 1. és a 2003. december 31. közötti, BKÜ területére eső központi és regionális forráskihelyezések jelentős része esik kívül az adott időszakra érvényes fejlesztési stratégia által ajánlott fő prioritások körén. A meg nem felelés mértéke 6- és 36% közé esik és növekvő sorrendben a megyei-, aztán a regionális területfejlesztési tanácsokat, minisztériumokat, végül a megyei közalapítványokat jellemzi.

Az OTK szellemében kiszámítható viszonyok közepette is eredményes, de a nem várt (pozitív, negatív) körülmények bekövetkeztére is gyorsan, rugalmasan és szakszerűen reagáló, hatékony, és a helyi szereplők elképzeléseit is figyelembe vevő fejlesztési intézményrendszerre van szüksége a Balatonnak.

7.5.2. A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja

A jelenlegi jogszabályi és intézményi kereteken belül a meglévő (részben ezekből is levezethető) téves beidegződésekből és ellenérdekeltségekből adódó anomáliák (egymást átfedő feladat-és hatáskörök, a területi tervezés és a forráskoncentráció hiánya, stb.) alapvetően a területpolitikai szereplők tevékenységének összehangolásával, együttműködéssel jelentős részben feloldhatók. Ennek eszköze a BFT, egyrészt a gazdasági, az állami és a magánszektor, másrészt a települési önkormányzatok, a kistérségek, az érintett három megye és három fejlesztési-statisztikai régió döntéshozatali és döntés-előkészítő szerveinek, valamint ügynökségeinek, illetve a kormány és az érintett tárcák kölcsönös előnyökön nyugvó, szerződésbe foglalt tartós együttműködése (tervszerződés). Nem másról van szó, mint arról, hogy a területfejlesztési törvény által a „térségi fejlesztési tanács" intézményi modelljére éppen az üdülőkörzet esetében kötelezően elrendelt, kijelölt és bevonható szereplőkkel és meghatározóan központi forrásokból működtetett modellt a feje tetejéről a talpára kell állítani. E természeti, gazdasági és társadalmi tulajdonságai alapján szerves régió hatékonyabb működtetése érdekében a fejlesztési intézményrendszert is alulról, vagyis a vállalkozások, a civil szereplők és az önkormányzatok szerepvállalásával együtt kell felépíteni, s ezt a képződményt tenni a központi és a regionális egyéb szereplők partnerévé. E partnerségi együttműködés kerete lehet egyfajta „balatoni parlamentként) a BFT, melynek hatáskörébe delegálhatnák az érintett partnerek a BKÜ területén értelmezhető idegenforgalmi-turisztikai fejlesztési, környezet-és természet-, valamint katasztrófavédelmi (esetleg egyéb) feladataik tervezését, programozását, monitorozását, az azokra szánt forrásokkal együtt. Mivel a forráskoordinációtól a koordinálatlan forrásfelhasználáshoz képest eleve előnyök remélhetők, az együttműködés nyilvánvalóan pozitív végösszegű játszmaként írható le, az önkéntes cserék ezen túlmenően természetükből adódóan is eredményeznek allokatív hatékonyságot.

Mindez nem jelentené azt, hogy a megyék, régiók, ill. a kormány lemondanának a saját területükön megvalósuló területi fejlesztési folyamatok befolyásolásáról. BFT-be delegált tagjaik révén most is részt vesznek a folyamatokban (mivel a jelenlegi modellben a tagdíjon kívül semmit sem kockáztatnak, részvételük többnyire formális, aktivitásuk a delegált tag személyes ambícióinak, leterheltségének, szorgalmának függvénye csupán), tanácsban való részvételük csak most nyerne valódi értelmet. Nem másról van tehát szó, mint a regionális politika regionalizálásának egy speciális módjáról, melyben valódi esélyekkel valósulhatnának meg az olyan, ma még inkább csak hangoztatott, mint szem előtt tartott elvek, mint a decentralizáció, a szubszidiaritás, az addicionalitás, vagy éppen a partnerség.

7.5.2. A Balaton Fejlesztési Tanács összetételének reformja

Az így működő, governance-típusú területpolitikai hatalomgyakorlás során az eddigi források felhasználásával is eredményesebb modellel lenne dolgunk, melynek révén jócskán növelhető a térség abszorpciós képessége és versenyképessége. A feljebb vázolt jövőkép-modell nem hagyhatja érintetlenül a Balaton Fejlesztési Tanács összetételét, vezetője, tagsága rekrutációjának módját, működésének kereteit és jellemzőit sem.

Mivel a térség versenyképességét garantáló folyamatok kulcsszereplői a helyi vállalkozások, szakmai és civil szervezetek, a helyi és területi önkormányzatok, a fejlesztési statisztikai régiók, ezért a Tanács összetételében biztosítani szükséges a térségi szereplők túlsúlyát.

A Tanács tagságában az eddigi hagyományoknak megfelelően helyet kaphat

- a 3 területi (megyei) önkormányzat vezetője, azonban nem mint a kiüresített feladat-, és hatáskörű megyei területfejlesztési tanácsok elnökei, hanem mint a megyei önkormányzati elnökök.
- A területfejlesztési feladatok részbeni dekoncentráltsága, ill. decentralizáltsága miatt indokolt, hogy a Tanács tagja legyen a 3-3-3-dunántúli megye és a kormány több szereplőjének munkáját koordináló, fejlesztési forrásokról döntő 3 regionális fejlesztési tanács elnöke (tehát nem képviselője).
- A kistérségi feladat ellátás elterjedése, a többcélú kistérségi önkormányzati társulások teljes körű, területileg átfedés mentes rendszerének kiépülése indokolttá teszik, hogy e társulások számára biztosított maradjon a Tanácsban való képviselet joga 3 képviselővel.
- Feltétlenül szükséges, hogy a Kormány a Balaton térségi területpolitikai céljainak képviselete céljából, összehangolva a területfejlesztésben érintett tárcák tevékenységét, képviseltesse magát 1 fővel a Tanácsban.

A fentieken túl teljes jogú tagság kell, hogy megillessen minden, magát e területi léptéken (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet) megszervezni képes gazdasági-, önkormányzati érdekérvényesítő, szakmai, illetve civil szervezetet is, vagyis

- a három megyei kereskedelmi és iparkamara 2007. 12.11-i együttműködési megállapodása okán (ld. még:Balatoni Gazdasági Fórum) a térség vállalkozói szektorát,
- a térség egészében gondolkodni képes, 104 éves múltra visszatekintő önkormányzati szövetségét, a Balatoni Szövetséget,
- a Turisztikai Desztináció Menedzsment szervezetek kiépülőben levő regionális szövetségének képviselőjét,
- a Balaton Borrégió képviselőjét,

- a BKÜ-ben regisztrált civil szervezetek területi szövetségeinek (Balaton-parti Fürdőegyesületek Szövetsége, Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége, horgászegyesületek szövetségei) 1 közös képviselőjét,

és esetleges további regionális szervezetek (pl.: Balatoni Regionális Közlekedési Szövetség, természet-és környezetvédő feladatokat ellátó, TDM- mintájú szerveződések) regionális szövetségének képviselőjét.

A BFT elnökét saját tagjai közül a Tanács választhatná kétharmados többséggel a választási ciklus időtartamával megegyező időre.

Mivel a hatékonyabb munka elmélyültebb, strukturáltabb döntés előkészítő munkát igényel, ezért megfontolandó a Tanács szakbizottságainak a létrehozása:
- Gazdasági és Pénzügyi Bizottság
- Turisztikai Bizottság
- Természet- és környezetvédelmi Bizottság
- Monitoring Bizottság

A bizottságokban a Tanács tagjaiból 1-1 fővel képviseltetheti magát a gazdasági érdekvédelmi, az önkormányzati, a turisztikai, a civil, és a kormányzati oldal. A bizottságok munkáját állandó külső szakértő tagok erősíthetik.

7.5. Beavatkozási terület:
A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés

7.5.3. A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség szervezetének megújítása

7.5.3.Célterület: A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség szervezetének megújítása

I. Cél:

- Az ügynökség EU jogharmonizációból eredő átalakítása
- A BFT szervezeti reformjának strukturálisan megfelelő munkaszervezet létrehozása
- Az ügynökség munkatársai által megtestesített szaktudás új igényekhez alakítása

II. Helyzetelemzés

A BFT reformja annak munkaszervezetére is nyilvánvaló hatással bír, vagyis a tervezési időszakon belül a BFT átalakulásával párhuzamosan a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht formai (Kht-forma megszűnése), szakmai (döntéstámogató rendszer) és szervezeti (pl.:a bizottsági struktúrát leképező) megújítására is sort kell keríteni.

III. Eszközök

7.5.3. A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség szervezetének megújítása

- A Kht átalakítása nonprofit KFT-vé
- A BFT bizottsági struktúrájának megfelelő osztály (iroda) rendszer bevezetése,
- Regionális Integrált Monitoring és Menedzsment munkára alapozott döntéstámogató rendszer kifejlesztése és működtetése,
- A vállalkozói, befektetői igényeknek jobban megfelelő szolgáltatások előkészítésére és működtetésére alkalmas szaktudás generálása az ügynökség keretein belül.

Indikátorok

Ábra 53. BFT-KHT intézményfejlesztés indikátortábla

Téma	**Indikátor megnevezése**	**Meghatározás**	**Mérték-egység**	**Lehetséges adatforrás**	**Ajánlások**
1.Kormányzás	1.1 Jogszabály változások gyakorisága	Speciálisan a Balatont érintő jogszabályok éves változásainak száma	db.	CD jogtár	Szakértői elemzés szükséges Csak a teljes régióra mérhető
	1.2 Jogszabály változások iránya	A Balatont érintő jogszabályok éves változásainak – szigorítások és megengedőbbé válások – különbsége	db.	CD jogtár	Szakértői elemzés szükséges Csak a teljes régióra mérhető
	1.3 A Balaton-régióra telepített intézmények száma	Speciálisan a Balaton-régióra telepített intézmények száma	db.	Magyarország Közéleti Kézikönyve	Szakértői elemzés szükséges Csak a teljes régióra mérhető
2. BFT	Térségi szereplők aránya	A BFT tagságában a térséghez kötődő szereplők aránya a BFT tagjainak összlétszámához viszonyítva	%	BFT	Átalakulásonként mérendő

7.5. Beavatkozási terület:
A regionális intézményrendszer fejlesztése, szervezetfejlesztés

7.5.4. A BKÜ-ben megfigyelhető mikroregionális gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek területi kiegyenlítő hatású fejlesztése érdekében alkalmas pályáztatási és forrás-kihelyezési gyakorlat megvalósítása.

7.5.4.Célterület: A BKÜ-ben megfigyelhető mikroregionális gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek területi kiegyenlítő hatású fejlesztése érdekében alkalmas pályáztatási és forrás kihelyezési gyakorlat megvalósítása.

I. Cél:

- A BKÜ-ben megfigyelhető gazdasági-társadalmi különbségek mértékének egzakt mérésére alkalmas eszközök kidolgozása.
- A pályázók hagyományos pályázati aktivitásának és forrásszerzési eredményességének vizsgálata eredményeképpen a területi különbségek mértékének kimutatása.
- Pozitív diszkriminációs technikák kidolgozása a területi kiegyenlítő célok megvalósítása érdekében (aktivitás, eredményesség)
- Szakmai monitoring elvének és módszertanának kidolgozása a beavatkozás eredményességének mérésére.

II. Helyzetelemzés

A régióban a vizsgált időszakban megvalósuló központi és regionális forráskihelyezések területi szóródása szociológiailag magyarázható pályázati aktivitásbeli okokra visszavezethető mikroregionális egyenlőtlenségeket eredményezett.

Ábra 54.Az NFT I keretében sikeresen pályázó települések elhelyezkedése a BKÜ-ben

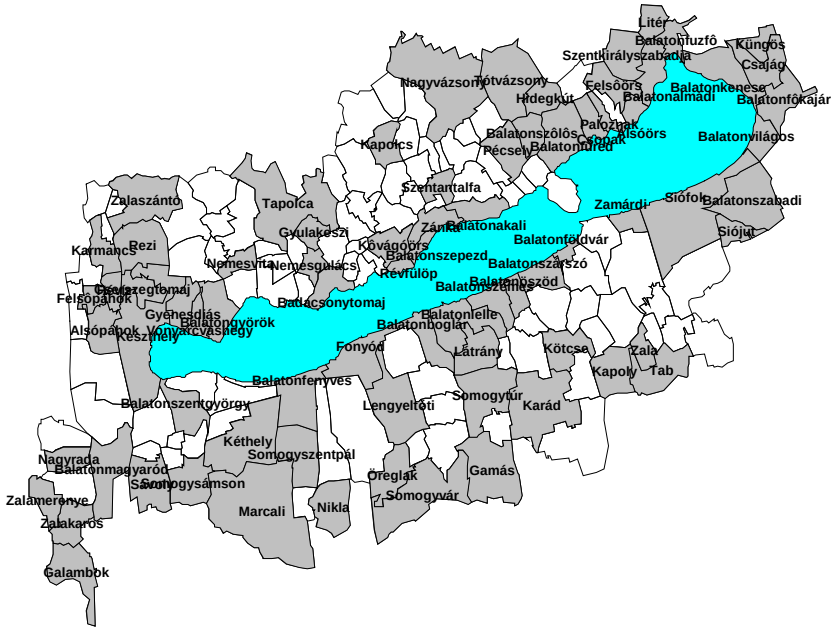

Ábra 55. Az NFT-I keretében forrástámogatásban részesített pályázatok gyakoriság megoszlása

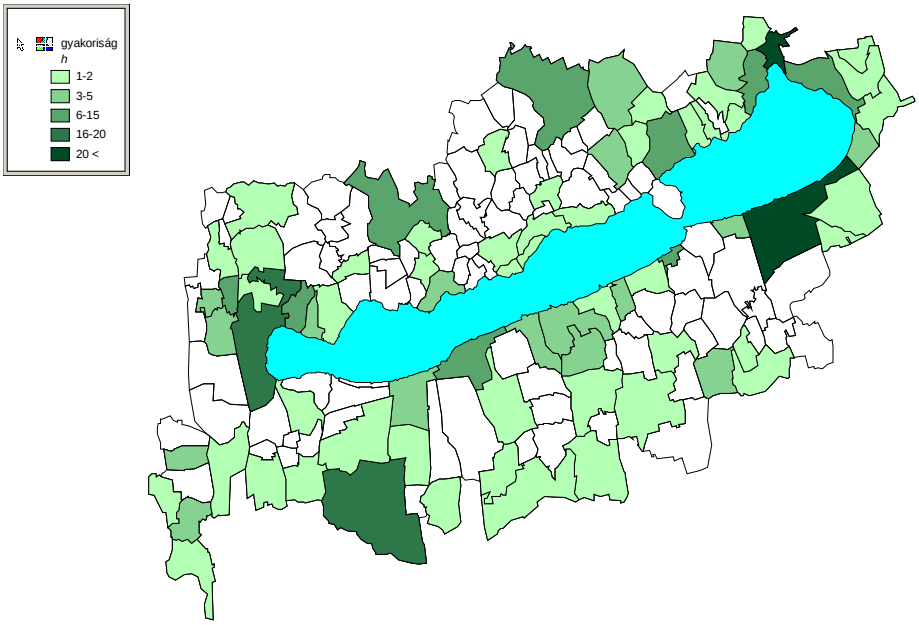

Ez a kiegyenlítés a közelmúltban alkalmazott egységes feltétel- és követelményrendszer támasztásán nyugvó gyakorlat során csupán elvtelen eszközök igénybevételével, intuitív szelekció mentén működő eseti pozitív diszkriminációval valósulhatna csak meg. E helyett javasolható a pozitív diszkrimináció szakmailag megalapozott és intézményesítetten differenciált módon történő megvalósítása az üdülőkörzetben, egyebek mellett a bővebb Helyzetelemzés eredményeiből is ismerhető mikroregionális, nem csupán a parttól mért távolság függvényében megragadható egyenlőtlenségek figyelembevételével.

Ennek indirekt formáit (a pályázati aktivitás és az eredményesség dolgában is) a képzések, vagy a pályázati információk e területekre, a célcsoportokhoz (pl. eddig soha nem pályázó települések, alacsony mértékű aktivitást mutató kistérségek, legalacsonyabb hatásfokkal pályázó célcsoportok, stb.) közvetlenebb csatornákon történő eljuttatása terén képzeljük el. Direkt formája pedig a pályázható források megosztása és differenciált feltételek mellett történő kihelyezése lehet (kistérségek, célcsoportok, indokolt pozitív diszkriminációja).

III. Eszközök

7.5.4. A BKÜ-ben megfigyelhető mikroregionális gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek területi kiegyenlítő hatású fejlesztése érdekében alkalmas pályáztatási és forrás kihelyezési gyakorlat megvalósítása.

- A BKÜ mikrorégióira érvényes évenkénti GDP és HDI-számítások elvégzése, a területi egyenlőtlenséges tudományos módszerekkel történő összehasonlítása.
- A BKÜ-beli pályázati aktivitás szervezet státuszcsoportok szerinti mérése, az eredmények régión belüli mikroregionális összehasonlítása.
- A BKÜ-beli pályázati forrásszerzési eredményesség szervezet státuszcsoportok szerinti mérése, az eredmények régión belüli mikroregionális összehasonlítása.
- Területi és célcsoportos pozitív diszkriminációs technikák alkalmazása a pályázati lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatás, képzés, ill. a célcsoportokból beadott pályázatok felülértékelésének vonatkozásában.
- Pályázati aktivitást és eredményességet követő, szervezetcsoportok szerinti területi összehasonlító elemzések készítése, az eredmények időbeni összehasonlítása, a kivételezett státuszú célcsoportok és térségek összetételének évenkénti felülvizsgálása.

Indikátorok

Ábra 56. Intézményfejlesztés indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás	Mérték-egység	Lehetséges adatforrás	Ajánlások
1.területi különbségek	1.1. GDP, HDI	BKÜ kistérségeinek területi és időbeni összehasonlító vizsgálata	Ft/fő Összevont érték/fő	TEIR	Szakértői elemzés szükséges Csak a kistérsége mérhető
	1.2. lakosságszám arányos pályázati aktivitás és eredményesség		100 állandó lakosra jutó jutó beadott pályázat, 1 áll. Lakosra jutó elnyert forrás	TEIR, EMIR	Szakértői elemzés szükséges Településekre, tetszőleges kistérségekre mérhető

8. Térszerkezeti koncepció (Térhasználati elvek lefektetése)

8.1. A Balaton régió területi anomáliáinak rendezése

I. Célok

- A Balatonra és térségére irányuló fejlesztési tevékenység célterületének harmonizációja
- A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet NUTS-kompatibilissé tétele

II. Helyzetelemzés

A BKÜ területi lehatárolásáról a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításairól szóló 2000. évi CXII. Balaton törvény intézkedik a jogszabály mellékletében felsorolt 179 település kapcsán. A Regionális Idegenforgalmi Bizottságok, valamint a Regionális Idegenforgalmi Bizottságok munkaszervezeteinek feladatairól és működéséről szóló 28/1998. IKIM – rendelet viszont csupán 156 olyan települést sorol fel, amely a BRIB működési területeként definiált turisztikai régió része. 24 olyan település van, amelye a BKÜ-ben találhatók, ellenben hiányoznak a turisztikai régióból, viszont Nemesvámos az utóbbi része, míg nem tartozik a BKÜ-höz.

A Koncepció készítésekor 179 településből álló Balaton Kiemelt Üdülőkörzet lehatárolása sok szempontból esetleges. Sem természeti, sem pedig mesterséges határokhoz nem igazodik, és a szigorúan vett turisztikai szempontok sem követhetők figyelemmel maradéktalanul. A BKÜ területe nem követi sem a Balaton vízgyűjtőjének területét, sem a korábbi 18 önkéntes önkormányzati szövetség területét, sem a tóval érintkező, egyre több térségi feladatot felvállaló kistérségek (NUTS-4) határait. Ma a BKÜ része a tótól 33 km-re levő Galambok, a 22 km-re fekvő Vindornyaszőlős, a 27 km-re fekvő ipari település, Tab, de nem része a víztől csupán 4 km-re található Királyszentistván, az 5 km-re levő Papkeszi, vagy éppen a jelentős turisztikai vonzerővel (római villagazdaság és romkert) rendelkező Nemesvámos (12 km), illetve akár a szintén ide sorolható egész enyingi kistérség.

Az üdülőkörzet fenntartható fejlesztése érdekében megkövetelhető területi tervezéshez, programozáshoz és monitoringhoz alapvetően szükségesek lennének a NUTS kategóriákhoz illeszkedő, vagyis a statisztikai kistérségekből levezethető területhatárok.

Az üdülőkörzethez tartozó 14 statisztikai kistérség közül viszont csupán öt (Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonföldvár, Fonyód, Siófok) tartozik ma teljes egészében a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez.

Ugyanakkor a BKÜ területén vannak olyan kistérségek, melyek érintkeznek a Balatonnal, területükről azonban néhány település nem része az üdülőkörzetnek (Tapolcai kistérség két települése: Sáska és Zalahaláp; Hévíz kistérség: Zalaköveskút, illetve a Marcali kistérség 2007 január 1-től rendelkezik parti területekkel).

Olyan kistérség is található, amelynek **nincsen partszakasza, néhány települése mégis a BKÜ határain belül található** (Veszprém, Zalakaros, Lengyeltóti, Tab). Továbbá két olyan kistérség (Ajkai kistérség: Öcs település; Zalaszentgróti

kistérség: Vindornyaszőlős település) található az Üdülőkörzetben, amelyek minimális mértékben képviseltetik magukat a régióban. A Balaton törvény tervezett módosítása értelmében ilyen módon egy további kistérség lesz érintett a BKÜ-ben, három településsel: a pacsai kistérség. E kérdés kapcsán megállapítható, hogy a BKÜ esetében a jelzett területi anomáliák **KSH adatszolgáltatással kapcsolatos része továbbra is fennáll, amelynek következtében a BKÜ területpolitikai tényezői és menedzsmentjei jelentős mennyiségű feldolgozott információktól esnek el** azon egyszerű okból kifolyólag, hogy a KSH kiadványozási gyakorlatában szereplő adatsorokból, vagy lehetetlen, vagy pedig csupán jelentős élőmunka hozzáadásával lehetséges a régiófejlesztésének szempontjából releváns környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok ezen információforrásból történő nyomon követése.

A **kistérségek** egyre **sokasodó**, egyebek mellett **területfejlesztési funkciójának** és az ezzel párhuzamosan megszaporodó tervezési-programozási, monitorozási feladatok szempontjából **hátrányos**, hogy összesen **8 olyan kistérség van a térségben, amely BKÜ-be tartozó részére más – sok esetben szigorúbb – szabályok vonatkoznak, mint az abból kimaradó településekre.**

Ábra 57. Kistérségek a BKÜ-ben (Balaton Tv 2008. októberi módosítása előtti állapot)

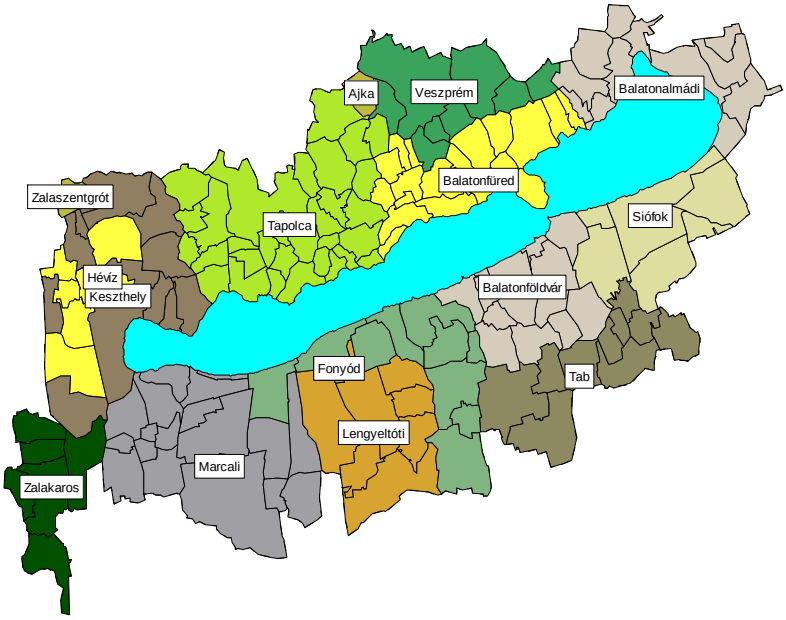

A BKÜ egységes, és NUTS-kompatibilis területlehatárolása nem jelenti azt, hogy minden gazdasági, társadalmi, és főként természeti folyamatot ezen területi besorolás alapján kell szemlélni és kezelni.

III: Eszközök

- A **BKÜ területi lehatárolásáról** a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításairól szóló **2000. évi CXII. Balaton törvény , valamint a** Regionális Idegenforgalmi Bizottságok, valamint a Regionális Idegenforgalmi Bizottságok munkaszervezeteinek feladatairól és működéséről szóló **28/1998. IKIM – rendelet harmonizációjának végrehajtása.**
- A BKÜ NUTS-kompatibilissé tétele.

8.2.Területhasználati elvek a fenntarthatóság és esélyegyenlőség érvényesítésére

Miután a Balaton térsége környezeti szempontból különösen érzékeny térség és egyedülálló turisztikai értékét a tó és a táj jelenti, ezért a fejlesztések térben való elhelyezésekor (térhasználat) ezen értékekre kiemelt figyelemmel kell lenni.

Térhasználat szempontjából az alábbiak jellemzik a térséget:

- A stratégia által érintett térség viszonylag kis kiterjedésű (tervezési-statisztikai régiók területével összehasonlítva), így a fejlesztések helyszínei pontosabban behatárolhatók.
- A parti területeinek egésze sűrű és alacsony településképi értékű beépítettséggel terhelt, mely a térség jövedelemtermelésében jelentős szerepet játszó turizmus számára vonzerőt képviselő természeti adottságokat, tájakat károsítja, mely károkozást folytatni nem szabad.
- A régió a táji értékektől függetlenül is különlegesen érzékeny környezeti rendszerrel rendelkezik, mely szintén a fejlesztési beavatkozások pontos lokalizációját igényli.
- E megyehatárokat átszelő térség, az országban egyedülálló módon rendelkezik érvényes és egységes területrendezési tervvel.
- Az igazgatási szempontból fragmentált térséget a turisztikai funkció és a környezeti körülmények bár egységessé formálták, a gazdasági, társadalmi, környezeti szempontból többféleképpen felosztható sajátos beavatkozásokat igénylő kisebb térségekre.

A térhasználati szempontok céljai:

A koncepció megvalósítása érdekében végrehajtott fejlesztések a Balaton sérült fenntartható térségi rendszerének helyreállítását tekintik célállapotnak, nem irányulhatnak további károsítására. Így cél a barnamezős, mindenekelőtt az emberi tevékenység során már kiépített területek, elemek új szempontok szerinti kihasználása, és nem mennyiségi növelése

A Balaton térségi fejlesztések általános térhasználati elvei és kapcsolódó ajánlások

<u>1. Területhasználat:</u>

- *Területrendezés:* Minden fejlesztésnek összhangban kell állnia a Balaton törvénnyel. Amennyiben szükséges, a fejlesztések körültekintő módosító javaslatokat szolgáltathatnak a Balaton törvény felülvizsgálatához.
- *Beruházások helykiválasztása:* A fejlesztéseket barnamezős területeken kell megvalósítani, azaz a fejlesztések nem eredményezhetik a beépítettség növelését. A barnamezős területek

tágan értelmezettek, nem csak az egykori ipari területeket jelentik, hanem általában a fejlesztések új funkciókat egy adott területre nem vezethetnek be, hanem az ott már meglévő funkciók hatékonyságát növelhetik, modernizálhatják. Amennyiben új funkciók jelennek meg, azok a korábbinál alacsonyabb környezetterhelést és a közösségi hozzáférés növelését kell, hogy eredményezzék.

2. Térhasználat-szervezés:

- *Környezet-terhelés, eltartó-képesség:* A fejlesztések nem irányulnak az állandó lakónépesség nagyságrendi emelkedésére, miközben az üdülőnépességnek a térségben eltöltött idejének meghosszabbítását ösztönzi a kiépített infrastruktúrák és szolgáltatások egyenletesebb igénybevételének biztosítása érdekében.
- *Háttérterületek terhelése:* A parti területek terhelésének csökkentését célzó fejlesztések nem növelhetik a háttérterületek terhelésének növelését (a térségen belül nem lehetséges probléma-export, pl. forgalomterelésben). A háttérterületek üdülőnépesség eltartó képességet a parti területekénél alacsonyabb, a fejlesztésük során a parti területekhez hasonló túlfejlesztést el kell kerülni, megőrizve jelenlegi vonzerejüket képező adottságaikat.
- *Hozzáférés:* A fejlesztések nem korlátozhatják közkincset képező területekhez való hozzáférést, nem növelhetik az elérésükhöz szükséges utazási időt (gyalogos, kerékpáros formában sem), nem korlátozhatják használatukat. Közkincset képező területek pl.: erdők, hegycsúcsok, turistautak, vízpartok, vízfelületek, fényszennyezés-mentes éjszakai égbolt, kilátás és kilátópontok, szigetek, védett természeti és kulturális értékek.
- *Akadálymentesítés:* Nem támogatandó olyan fejlesztés, mely a fogyatékossággal élők számára az igénybevétel lehetőségeit nem javítja, mind a meglévő mind az új létesítményekben, és a közigazgatás, a közszolgáltatások, a kulturális és turisztikai célú beruházások terén egyaránt.
- *Fenntartható közlekedés, közlekedés-szervezés:* A fejlesztések során a régión belüli közlekedés-fejlesztésben prioritást élvez a tömegközlekedés-fejlesztése. A szükséges rendszeres motorizált utazás elsősorban tömegközlekedéssel legyen kivitelezhető. Mind a lakossági igényeket kielégítő, mind az üdülőnépességi és egyéb turisztikai célú tömegközlekedés-fejlesztés esetén előnyt élvez: a vasút (kisvasút is), ill. a vízi közlekedés, valamint ezek kerékpáros és gyalogos közlekedéssel való kombinációja, valamint vízi és vasúti közlekedés autóbusz közlekedéssel való kombinált fejlesztése.
- *Fenntartható közlekedés, egyéni közlekedési formák:* A fejlesztések eredményeképpen a turisztikai vonzerők gyalogos, ill. kerékpáros elérhetősége biztosított legyen, a rendszeres utazási idők ne növekedjenek. Az üdülő és lakónépesség a lehető legtöbb szolgáltatást tudja igénybe venni gyalogos vagy kerékpáros közlekedéssel.
- *Fenntartható közlekedés, forgalomcsökkentés:* Az egyéni motorizált közlekedési forgalom csökkentését szolgáló fejlesztések előnyt élveznek. Így azok a beruházások is, melyek a fejlesztések kapcsán a közterületeken (vagy település- és tájrészleteken), a gépjárműhasználat teljes tilalmát vagy erőteljes korlátozását valósítják meg. A fejlesztések lehetőleg ne ösztönözzék a térségen áthaladó tranzit gépjármű forgalom bővülését és a fejlesztések ne eredményezzék a térségbe irányuló áruszállítás és energiafelhasználás nagyságrendi növekedését se.
- *Fenntartható közlekedés, parkolási igények:* A rendezvények, látványosságok, szolgáltatások fejlesztése lehetőleg ne járjon az elérhetőségükhöz szükséges parkolási

igény növekedésével, így részesüljön előnyben az a tevékenység, mely ezt a tömegközlekedéssel, gyalogos, kerékpáros megközelíthetőséggel kezelni tudja. Nem támogatható olyan állandó tevékenység, mely ki nem elégíthető parkolási igények növekedésével jár (a zöldterületen és termőföldön való ideiglenes parkolás nem elfogadható módja a parkolási igények kielégítésének).

- *Helyi lakosság közlekedési igényei:* A tömegközlekedési, kerékpáros és vízi közlekedést érintő fejlesztések igazodjanak azt az év nagyobb részében használó helyi állandó népesség igényeihez is, a turisztikai célok mellett.
- *Rekreációs célú egyéni motorizált közlekedés:* A fejlesztések nem bátoríthatják a közutakon kívüli gépjármű használatot, továbbra is korlátozzák a Balatonban az egyéni motoros vízi-, légi-, terepi jármű használatot.

3. Speciális balatoni fejlesztési ütemezési irányelv:

- Az üdülőnépességet, a pihenést zavaró jelentős zajjal, forgalommal járó beruházok megvalósítását lehetőleg a fő nyári turisztikai szezonon, ill. a regionális jelentőségű rendezvények idején kívül javasolt végezni.

A térhasználati elveket, ajánlásokat figyelembe kell venni:

- a fejlesztési programok, valamint a **részletes fejlesztési terv** kidolgozásakor, ezen belül az intézkedések, projekt kiválasztási szempontok meghatározásában, orientálásában,
- a végrehajtás során a projektkiválasztásban, a jogosultságok, vagy előnyben részesítő szempontok elbírálásakor;
- az elvek érvényesítésének legfontosabb színtere a **projektfejlesztés**, ahol időben lehet a szempontokat alkalmazni és hatékony módon érvényesíteni.
- a támogatott, környezeti hatásvizsgálati kötelezettséggel járó projektek **környezeti hatásvizsgálatának** részévé kell tenni a releváns térhasználati elvek érvényesítésének vizsgálatát is.
- a Balaton Régió területén megvalósuló operatív programok (ágazati és regionális) **stratégiai környezeti vizsgálata** során értékelni kell a fejlesztési célok, eszközök, projekt-kiválasztási szempontok térhasználati elvekkel való összhangját.

8.3. Balaton különböző térségeinek turisztikai adottságai

- *Keleti part:* Budapestről jól megközelíthető, jelentős az üdülőtelkek száma, számítani kell a hétvégi (rövid tartózkodási idejű) látogatók mindenkori nagy arányával. Ez a térség, az eltérő kínálatú települései révén egységes arculattal nem igazán jellemezhető, miközben törekedni kell itt is a magas minőségű szolgáltatások nyújtására és sport, aktív szabadidős turizmushoz kapcsolódóan a vízi sportok, vagy a fűzfői sporttelep rekonstrukciójára gondolva más sportágak magas szintű infrastrukturális feltételeinek megteremtésére. Budapest közelsége jó lehetőségeket nyújt a konferencia, és képzési, üzleti turizmus számára. A térségben meghatározó a wellness, továbbá fontos a magas színvonalú kulturális programok lebonyolítása. A térségnek hosszútávon perspektívát jelenthetne a Sió csatorna menti üdülőturizmus fejlesztése, a Duna és a Balaton közti

hajózás feltételek megteremtése a Sió csatornán, mely nem igényelne a BKÜ területén komolyabb beruházásokat. A közelmúltban Balatonkenesén feltárt gyógy-, ill. termálvízre épülő fejlesztéssel jelentős szezonhosszabbítás érhető el a tó keleti medencéjében.

- *Déli part:* jól megközelíthető, sekély víz, ami alkalmas a nagy létszámot vonzó turisztikai szolgáltatások fejlesztésére. Javasolt, hogy a Siófokhoz közeli partszakaszon elsősorban a fiatalok jelentsék a meghatározó célcsoportot, míg a nyugati szakaszon elsősorban a családosok igényeihez igazodjon a kínálat. Ez vonatkozik, mind a balatonszemesi, mind a fonyódi termálvíz hasznosítási lehetőségeire is. A turisztikai kínálat minőségének javításához szükséges a nagyobb települések (városok) arculatának megújítása, rekreációs zónáinak fejlesztése. A térség alkalmas nagyobb létszámot megmozgató fesztiválok, rendezvények lebonyolítására is.
- *Somogyi térség:* falusias, természeti értékekben gazdag vidék, termál-, és gyógyforrásokkal. Olyan vonzerők fejlesztése javasolt, melyek vonzzák a természeti értékekért rajongókat, az aktív pihenést kedvelőket, és egyúttal egész évben elérhetőek. (pl. öko-, falusi, vadászturizmus, termál- és gyógyturizmus (pl. Nagyberény, Csiszta-puszta, Táska, Marcali, Balatonszemes, Buzsák, Tab). A somogyi térség kínálatának javasolt kapcsolódnia a part menti szolgáltatások által megcélzott elsődleges célcsoportok igényeihez.
- *Nyugat-Balaton:* a legközelebb van a fontos nyugat-európai küldő országokhoz, légi elérhetősége jó, miközben jelentős kulturális értékek találhatók (pl. Keszthely), valamint nemzetközi hírű a gyógy, wellness és termálfürdők kínálata (pl. Zalakaros, Hévíz, illetve a régión kívül Kehidakustány). A térségben szükséges továbbjavítani a rekreációhoz (pl. golfturizmus), gyógyításhoz kapcsolódó szolgáltatásokat, valamint elsősorban a kulturális kínálat (fesztiválok, rendezvények) minőségi javításával és az öko-turisztikai szolgáltatások fejlesztésével (Kis-Balaton) kell kiszolgálni a térségbe látogatókat.
- *Balaton-felvidék:* a természeti, táji értékekben, valamint kulturális örökségekben (pl. Badacsony, Káli medence, vallási örökség Tihanyban, Balatonfüred) gazdag térség, ami kiváló adottságokat jelent a természet közeli, aktív pihenésre (pl. túrázás, kerékpározás, golf, lovaglás) vágyók egész éves feltöltődésére. A szellemi örökség, hagyományos mesterségek ápolása, átadása érdekében javasolt működtetni történelmi játékokat, nyitott alkotó műhelyeket, interaktív bemutatóhelyeket. A turisztikai szolgáltatások fejlesztésénél törekedni kell a magas minőségű szolgáltatások nyújtására és a túlzott környezet terhelés korlátozására. A természeti értékekre és a kulturális örökségre, valamint a gyógyításra (Balatonfüred, Tapolca) épülő kínálatot jól egészíti ki a térség magas színvonalú borkultúrája, feltárt, berendezett parkerdők, erdei turisztikai létesítmények valamint a helyi mezőgazdasági, kézműves hagyományokra épülő szolgáltatások, termékkínálata.

A) Észak-kelet Balaton

A térség két, a fejlesztési irányokat meghatározó jellemzője a jó közlekedés-földrajzi helyzet, illetve a fürdőzésre kiválóan alkalmas vízminőség, (és ehhez kapcsolódóan a part kialakítása). Mindezeket a tényezőket figyelembe véve adottak a lehetőségek a minőségi turizmus fejlesztéséhez. Ezen adottságokhoz járul hozzá a viszonylag kiépült turisztikai háttér-infrastruktúra (bolt- és üzlethálózat, információszolgáltatás), illetve a magasabb színvonalú szálláshelykínálat koncentrálódása az üdülőkörzet egészén belül.

A részrégió alapvető jellemzője az átlag feletti beépítettség, a városias karakter, három meghatározó központ, Balatonfüred, Balatonalmádi és Siófok köré szerveződik.

A részterület gazdasági szerkezetét tekintve a régió egészéhez képest is erősebb idegenforgalmi dominancia regisztrálható, melynek oka a résztérség területi szerkezetében keresendő: délen is, de főképp északon és keleten jellemzően egy vékonyabb parti sávra, parti településekre korlátozódik a térség kiterjedése, a parttól távolabbra eső falvak kisebb arányban jelennek meg a turizmusban. A térség további bontásának lehetősége észak-dél viszonylatban releváns, amennyiben szétválasztjuk a szórakoztatóipari egységeknek, az éjszakai életnek helyet adó Siófokot és környékét az észak-keleti part csendesebb, természeti (Tihanyi félsziget geológiai látnivalói, kapcsolódó háttérterületek természeti értékei) és kulturális táji értékekben gazdagabb vidékétől.

Kiemelt feladat a térségben a vízminőség fenntartása, a strandok és kapcsolódó létesítmények fenntartása, állagmegóvása. Hasonlóképpen hangsúlyos feladat a vállalkozói kör érdekeltté tétele a minőségi turizmus fejlesztésében (támogatások, pályázatok, adókedvezmények révén); valamint a humánerőforrás fejlesztése érdekében a térség középiskoláiban turisztikai tagozat indítása lehetséges.

A1) Siófok és környéke

A kisrégió fejlesztési irányai

A kisrégió térszerkezetének jellegzetessége a viszonylagos homogenitás, hiszen a parti sáv tradicionális fürdőtelepüléseihez nem csatlakoznak olyan kiterjedt háttérterületek, mint a Balaton-felvidék előtti, vagy a somogyi partszakasz esetében. A résztérség gazdaságában a turizmus a BKÜ egészéhez képest is nagyobb dominanciával bír, a primer szektor foglalkoztatottjainak aránya szerényebb.

A kisrégió jelentős beépítettséggel rendelkező part menti településein kiemelten fontos cél a zöld területek arányának növelése.

A térség **turizmusának** fejlesztésekor korábban említett kedvező adottságok kiaknázásával a kulcsszó a minőségi turizmus fejlesztése lehet, továbbra is a szórakoztató karakter erősítésével: mind a rendelkezésre álló szálláshelykínálat, mind a vízminőség alkalmas a magasabb fogyasztói igények kielégítésére. Komplex turisztikai termékcsomagok kialakítása szükséges, a szezon nyújtásával, a jelenlegi kiegészítő szolgáltatások és programok diverzifikálásával. Ennek részeként, a magasabb színvonalú szolgáltatásokat igénylő vendégeket vonzó új turisztikai terméktípusok (golf, wellness, konferencia) meghonosítása a térségben, illetve a meglévők közül a minőségi turizmus igényeit kielégítők (pl. vitorlás) erősítése.

A térség által megcélzandó piaci szegmens (**célcsoport**) egy rendkívül fizetőképes vendégkör, minőségi szolgáltatások iránti igénnyel. Ide tartozik a középkorú magas jövedelmű korosztály

éppúgy, mint a szórakozni vágyó fiatalok (szintén kedvező költési mutatókkal). E rétegek térségbe csábításához szükséges további feladatok a vonzó imázs megteremtése (megfelelő marketingtevékenységgel), mely e célcsoportok számára is versenyképessé teszi a térséget; továbbá a szálláshelykínálat további szélesítése és a magasabb kategóriájú szállodák arányának növelése (a térség ugyanis bár jelenleg is kiemelkedik a régió más részeihez viszonyítva a szálláshelyek minőségi összevetésében, ám más, európai tavi desztinációkkal szemben még érzékelhető az elmaradás).

A2) Észak-keleti part

A kisrégió északi partszakaszáról nagy vonalakban hasonló jellegzetességek írhatóak le, kiegészítve néhány sajátossággal. A térség gazdasági életében a déli szakasznál erőteljesebben jelenik meg a **mezőgazdaság**, elsősorban a szőlőtermesztés-borászat kettőse, illetve a gyümölcstermesztés. Előbbiek alapjául az itt húzódó Balatonfüred-Csopaki borvidék szolgál alapul.

A Balaton **gazdasági szerkezetének** taglalásakor megkerülhetetlen tényező a turizmus, mely esetleges káros hatásaival együtt is a térség húzóágazatának minősül. Ennek következtében a Balaton régió egészére jellemző célkitűzésként fogadhatjuk el, hogy a térségbe kizárólag a régió turizmusára (így természeti, és épített környezetére, a térség presztízsére) káros hatást nem gyakorló **iparágak** települjenek. Ugyanakkor ezek szükségessége sem elhanyagolható, hiszen a kizárólag egy ágazatra épülő, egypólusú gazdaságfejlesztés is járhat negatívumokkal. Napjainkban jelentősebb ipar (illetve ennek maradványai, hiszen a már nem működő papírgyár mellett a ma már csupán környezet-rehabilitációval foglalkozó Nitrokémia Zrt és néhány kisebb vegyipari vállalat található a térségben) csupán Balatonfűzfő környékén jelenik meg. Átlagos környezetterhelésű ágak térségbe települése tehát elsősorban a városban és környékén, illetve a parttól távolabbi területeken javasolt. A balatonfüredi hajógyártás felélesztése, mint helyi sajátosságra (vitorlásturizmus, balatoni vízi közlekedés) épülő, a helyben rendelkezésre álló tradíciókra, szakmakultúrára alapozott tevékenység figyelembe veendő.

A turizmus tekintetében a térség adottságaira alapozva elsődlegesen a magasabb fogyasztói igényeket kielégíteni hivatott, exkluzív (helyi sajátosságokra épülő), komplex turisztikai termékekre alapozott minőségi turizmus fejlesztése-erősítése indokolt. A dél-keleti partszakasszal szemben az éjszakai élet, a szórakoztató turizmus helyett itt elsősorban a minőségi idegenforgalom olyan ágaira érdemes koncentrálni, mint általában a vízisport, konkrétan a vitorlás, a wellness vagy a kongresszusi turizmus. Ezek kiegészítéseként, a kikapcsolódási lehetőségek diverzifikálását szolgálandó a parttól távolabbi települések, borvidéki falvak kínálatára építve a gasztronómiai- és a bor-; valamint a kiránduló, a kerékpáros és lovasturizmus.

A megcélzandó vendégkör is hasonlatosságot mutat Siófok környékéhez: magas jövedelmű európai és magyarországi fiatal és középkorú turisták érkezésére kell számítani.

B) Somogyi-dombvidék (Belső-Somogy)

B1) Kelet-Belső-Somogy

A déli partvidék a tőle délre elhelyezkedő a parttól távolabbi települések elhelyezkedését tekintve hozzávetőlegesen megegyezik a Kelet-Belső-Somogy kistáj kiterjedésével. A táj

jellemzői a lankás, ÉNy-DK irányú dombhátak és a köztes völgyek, viszonylag gyakran előforduló halastavakkal, nyugatra az egykori berkek maradványaival.

A részrégió városi központjai a parton Balatonboglár és Lelle, Fonyód, a parttól távolabbi települések közül Lengyeltóti.

A térség demográfiai és jövedelmi adottságai kedvezőtlenek: jellemző a társadalmi szegregáció a falvakban, ahol a roma népesség nagy arányban jelenik meg; e településeken a munkanélküliség is átlag feletti- igaz ez a parttól távolabbi települések túlnyomó részére igaz. Az alacsony képzettségi színvonalú munkaerő megnehezíti az ipari beruházások növekedését a térségben; káros hatású a fiatalok városokba vándorlásával jelentkező elöregedés. Kiemelt célja kell, legyen a résztérségnek a humánerőforrások fejlesztése, kiemelten a nyelvtudás, vállalkozási készségek fejlesztése a parti sávban elsődlegesen, de a falvaknál is kitörési pontként jelenhet meg a falusi turizmus.

E helyzetet súlyosbítják a települési infrastruktúra hiányosságai (szennyvízcsatornázás és hulladékgazdálkodás hiányosságai, bevezető utak állapota). A tömegközlekedési összeköttetés is erősítendő a parti és a parttól távolabbi települések viszonylatában

A térség szempontjából viszonylag kedvezőtlen vonás, hogy a parti sávban a turizmus „igénytelenebb" válfaja a jellemző, tömegturizmusra utaló jegyekkel, mint a kevéssé fizetőképes vendégkör, a szolgáltatások alacsonyabb színvonala, vagy a „kemény turizmus" sajátosságaként aposztrofált környezetterhelés. Összességében elmondható, hogy a '60-as évektől kibontakozó tömegturizmus hatása itt él tovább a legerősebben (olcsóbb szálláshelyek, nagy befogadóképességű strandok, a fiatalokra fókuszáló szórakozási lehetőségek).

A térség vonzerejét csökkenti a turisztikai infrastruktúra kiépítetlensége (pl. alacsony szálláshely-kapacitás). E helyzetet javítandó veendő tervbe a vidéki kúriák felújításának lehetősége.

A kisrégió fejlesztési irányai

A helyi **mezőgazdaság** húzóágazata elsősorban a növény-, azon belül a szőlő- és gyümölcstermesztés. Az ebben rejlő lehetőségek (termesztés, és a termékek feldolgozása, kereskedelme-; a Balaton-part, mint felvevőpiac, illetve távolabbi piacok) kiaknázása mindenképpen potenciális gazdaság-diverzifikációs esély a térség számára. A feldolgozás során törekedni kell a minél nagyobb hozzáadott értékű termékek kínálatára (így pl. konzervipar fejlesztésére), illetve a helyi, táji sajátosságként eladható élelmiszeripari termékek (lekvár, befőtt, stb.) előállítására, utóbbit akár nagyobb szériában is megfelelő kereslet esetén. Balatonboglár környékén a szőlészetre települt borászat kiemelkedő. A helyi erdőterületekre alapozva az erdőgazdálkodás és a kapcsolódó faipar is megemlíthető.

A helyi sajátosságként értékesíthető élelmiszeripari termékekhez hasonlóan **a kézművesipar** is a helyben előállított használati- és ajándéktárgyakra fókuszálhat.

Tekintettel a térség belső területeinek fejletlenségére **átlagos környezetterhelésű iparágak**, logisztikai szolgáltatások megjelenése illetve bővülése is indokolt lehet ám **csak a parttól távolabb** (pl. Lengyeltóti, Marcali környéke).

A parttól távolabbi településeken gondot okoz a turisztikai termékek hiánya, vonzásadottságok kihasználatlansága. Lehetőségként jelenik meg a part kínálatát kiegészítendő **aktív /falusi, horgász, vadász, kerékpáros, borturizmus;** illetve másik útként az önálló arculat erősítése amennyiben nem a parthoz kapcsoljuk a parttól távolabbi településeket – ez esetben **falusi és aktív turizmus** egymást kiegészítő kettőse kerülhet középpontba, de ebben az esetben is legalább kölcsönös ajánlattétel, egybefűzött

programcsomagok révén kooperálhatna a part és a dombvidék. A halastavak a horgászturizmus fejlesztéséhez szolgálhatnak alapul.

Meg kell azonban jegyezni, hogy jelen tapasztalatok szerint a turizmusfejlesztés hatékonysága a parttól távolabbi településeken erősen kérdőjeles. Fontos a jövőben a **programkínálat diverzifikálása** (sportlehetőségek, koncertek, fesztiválok a vendégkör igényeinek kielégítésére), illetve a turisztikai és egyéb szektorok közötti vállalkozási hálózat létrejöttének ösztönzése, melyet azonban nehezít a part és a parttól távolabbi települések közti kapcsolatok alacsony intenzitása. Célszerű lenne az identitástudatot erősíteni hivatott programok, a lehetőségeket bemutató előadássorozatok szervezése.

Az elsődleges **célcsoportot** az olyan fiatal, illetve a középkorú, fizetőképes csoportok jelentik, melyek aktív életet élnek, saját autóval rendelkeznek (vagy kölcsönzési lehetőséget biztosítani számukra), esetleg kisgyermekes családok (oktató jellegű turizmus bemutatva a háztáji állatok etetését-tartását a falusi életmódot- ez lehet önállóan helytálló termék vagy a part kínálatát kiegészítő lehetőség.

B2) Berek-vidék

A Belső-Somogy nyugati oldalán a lankás dombsági tájat a tó egykori öbleiből képződött berkek maradványai uralják. A térség központjának Marcalit tekinthetjük, a parton nincsen jelentősebb szervező funkciókkal rendelkező település.

A térség elérhetősége az e szakaszon már kiépült M7-es autópályának köszönhetően jónak számít. A kelet-belső-somogyi parttól távolabbi településekhez hasonlatosan a part mögötti falvakra jellemző a települési infrastruktúra hiányos mivolta (szennyvízcsatornázás, hulladékgazdálkodás, bevezető utak állapota).

A kisrégió fejlesztési irányai

A térség mezőgazdaságát tradicionálisan a vegyes termelés jellemzi: szarvasmarha- és sertéstartás, kukorica- és búzatermesztés, helyi specialitás a szőlészet és a gyümölcstermesztés. A termékek feldogozása-értékesítése a dombvidék keleti feléhez hasonlóan a turizmus melletti alternatív jövedelemszerző tevékenységként funkcionálhat.

A térség további említésre méltó ágazatai az építőipar, illetve a kézműves termékek gyártása, forgalmazása. Az ipartelepítésre alkalmasabb parttól távolabbi települések a Berek-vidéken pontosan a térség jellegadó arculatát biztosító természeti értékeknek, a berekmaradványoknak otthont adó területen helyezkednek el, így átlagos környezetterhelésű ipar telepítése e résztérségben nem javasolt.

Kitörési pontot jelenthetnek a **turisztikai fejlesztések**, hiszen a partvidék enyhe lejtése miatt kialakult sekély víz kedvez a fürdőzésnek, így megfelelő célterületévé válik a **pihenési célzatú családi üdülés**nek. Az idegenforgalmi infrastruktúra kiépítetlensége azonban akadályozza a gyors ütemű fejlődést (alacsony szálláshely-kapacitás, hiányzó térségi arculat). A part mögötti területeken kiaknázandó adottságként a sajátos természeti táji értékek jelennek meg, melyek az **ökoturizmus** paradicsomává tehetik a térséget, mely joggal tarthat igényt a Nyugat-Balaton térségében gyógyulást, vagy a déli partszakaszon pihenést keresők érdeklődésére is. A fejlődéshez azonban egyebek mellett a saját arculat hangsúlyozása, aktívabb marketing-tevékenység (a parti üdülők számára tudatosítani a part „mögött” rejlő lehetőségeket) és mindenekelőtt turisztikai infrastruktúra és a természeti értékekhez való hozzáférés biztosításának, a parti és a parttól távolabbi települések közti együttműködés

megteremtése szükséges. **Kiegészítő elemként** jelenhetnek meg az **aktív turizmus** kapcsolódó válfajai (horgász- és vadászturizmus, bakancsos turizmus, kerékpáros turizmus).

A **megcélzandó vendégkör**be a kisgyermekes családok, a nyugdíjasok, öko- és aktív turizmus iránt érdeklődő vendégek, iskolai csoportok (ökoturisztikai programcsomagok kialakítása, erdei iskolák, oktató jellegű, ismeretterjesztéssel egybekapcsolt gyermektáborok szervezése) sorolhatók elsősorban, kapcsolódva a térség két fő vonzásadottságához (fürdőzésre alkalmas víz, természeti értékek).

C) Nyugat-Balaton

A Nyugat-Balaton térsége a legváltozatosabb természeti tájakkal rendelkező része a Balaton régiónak. A Keszthelyi-hegység alacsony röghegységi formakincsével, illetve a Kis-Balaton egyedi vízivilágával a természetet kedvelők, kirándulni vágyók, az aktív és az ökoturizmus célközönsége számára lehet vonzó; s ugyan a Keszthelyi-öböl kevésbé jó minőségű vize miatt kevesebb tradicionális parti fürdőhellyel bír, a Keszthely és Balatongyörök közti szakaszon a pihenni, fürdőzni vágyók számára is vonzó célterület.

A kulturális turizmus első számú célpontja az építészeti-történelmi emlékekben is gazdag Keszthely, mely a tó nyugati medencéjének egyértelmű centruma. A hegység várai (pl. Rezi, Cserszegtomaj) és egyéb épített értékei (pl. sztupa Zalaszántón) is érdeklődésre tarthatnak számot. A Balaton régió két legjelentősebb, nemzetközi hírű gyógyfürdője, Zalakaros és Hévíz is a Nyugat-Balatoni térség része.

A vízminőség kedvezőtlenebb a tó keleti medencéjéhez képest, állandó mederkotrást igényelve a partokon. Az eutrofizációt várhatóan mérsékli a Kis-Balaton vízvédelmi rendszer második ütemének jövőbeni befejezése.

A térség kezdeményező szerepet tölt be a balatoni turizmusfejlesztésben. Ide köthető (Gyenesdiás) a Turisztikai Desztináció Menedzsment hazai meghonosítása, a Ny-Balatonnál szaporodtak el leggyorsabban a helyi turisztikai egyesületek, és itt mutatkozik a legintenzívebbnek a turisztikai vállalkozók, önkormányzatok, civil szervezetek együttműködése.

A térségben a munkanélküliség a második legalacsonyabb a régióban

A kisrégió fejlesztési irányai

A **primer szektor** jellegadó ágazatai a térségben elsősorban a szőlő- és a gyümölcstermesztés. A Nyugat-Balaton kisrégió területén helyezkedik el a Balaton-melléki borvidék, melynek fontosabb központjai Cserszegtomaj, Felsőpáhok és környéke, illetve néhány zalai település (Zalakaros, Garabonc és Zalaszabar). Az erre épülő borászat, illetve a Keszthelyi-hegység területén az erődgazdálkodás és az erre épülő faipar a turizmus mellett a gazdasági diverzifikációt elősegítő ágazatokként értékelhetők.

A térség jellemzésénél már említett jó közlekedés-földrajzi helyzet (sármelléki repülőtér, M7 kiépülése) a **logisztikai szolgáltatások** fejlesztéséhez jelent kedvező adottságokat, igaz az ezirányú fejlesztések során fokozottan kell figyelembe venni a növekvő forgalommal együtt járó veszélyeket (növekvő lég- és zajterhelés). A kistérség átlagos környezetterhelésű iparágak fogadására kevésbé alkalmas a védendő természeti értékek (Keszthelyi-hegység, Hévízi-tó, Kis-Balaton) nagy aránya miatt. Az esetleges logisztikai fejlesztéseknél is figyelembe kell venni a térség természeti értékeinek megőrzését, és a parti zóna

tehermentesítését, vagyis az ilyen funkciójú beruházásokat lehetőség szerint a parttól távolabb eső területeken kell megvalósítani.

A részrégió domináns ágazata hasonlóan a BKÜ egészéhez az **idegenforgalom**. A helyi adottságokra építve kiemelhető az egészségturizmus (gyógy-, wellness) további fejlesztése. A gyógyturizmus rendívül kedvező tulajdonsága szezonfüggetlen mivoltában rejlik- ehhez kapcsolódóan új „termékként" jelenhet meg az 1-2 napos hétvégi gyógy/wellness turizmus gyakoribbá válása és markánsabb érvényesülése a kisrégió arculatában. A további kiemelten fejlesztendő turizmus-típusok a kulturális- illetve a konferenciaturizmus fejlesztése (Keszthely). A Kis-Balaton környékén a horgász- és ökoturizmus számára megfelelő vonzásadottságok, a Keszthelyi-hegységben a táji szépségeken alapuló aktív turizmus-vállfajok lehetnek dominánsak.

A kisrégió turizmusának további fejlesztése során elkerülhetetlen a humánerőforrások színvonala (nyelvi, idegenforgalmi, vállalkozási készségek) emelésének, illetve a turisztikai és települési infrastruktúra-hálózatok, valamint a településkép minőségének javításának (kulturális örökség elemeinek állagmegőrzése, rehabilitációja, fürdésre alkalmasabb helyeken a strandok minőségibb igényekhez alakítása) a fejlesztési célkitűzések közé illesztése. A külföldi célcsoportok fogadásának megkönnyítése érdekében az elérhetőség további fejlesztése (mind a közúti, mind a légi közlekedés terén).

A turisztikai termékfejlesztésnek a megcélzott piaci szegmensek, igényeinek kielégítését, térségbe vonzását kell szolgálniuk. Ezek a **célcsoportok** elsősorban tehetősebb, nyugat-európai gyógyulni vágyó vendégek (jellemzően idősebb korosztály), hazai vendégek közül szintén az idősebb látogatók, ill. tehetősebb rétegek sorolhatók ide.

D) Balaton-felvidék

D1) Tapolcai-medence

A kisrégió önálló térségként való megjelenítését elsősorban egyedi természetföldrajzi adottságain alapuló sajátos turisztikai kínálata, másfelől a lehatárolási logikát követve tágabb környezetébe (Balaton-felvidék) nehézkesen illeszthető Tapolca városának önállóan való megjelenítésének szándéka indokolta.

A Tapolca-medence jellegadó geomorfológiai elemei a pliocén időszaki tanúhegyek (Badacsony, Gulács, Szent György-hegy, Tóti-hegy, Csobánc, Haláp, és a Badacsony), melyek amellett, hogy geológiai látnivalók sorát kínálják az érdeklődő turistáknak, zömmel bazalton képződött talajukon kiváló szőlőtermő-területek alakultak ki az évszázadok során, kialakítva a Balaton-felvidéken belül az önálló badacsonyi borvidéket.

A térség elérhetősége az északi partszakasz egészéhez hasonlóan gyengébb a déli részekénél. Az M1-gyel való összeköttetés nehézkes, a vasúti közlekedés pontosságát, a kocsik minőségét illetően elmarad a követelményektől amellett, hogy a villamosítás is várat még magára.

A kisrégió fejlesztési irányai

A kisrégió mezőgazdaságának vezető ágazata a **szőlőtermesztés-borászat.** Nagyobb ipari kapacitás Tapolca térségében összpontosul, bár az elmúlt évtizedekben jelentősen változott a térség gazdasági szerkezete (erősen visszaszoruló bányászat). A jelen lévő szakmakultúra, városias szolgáltatások viszont **átlagos környezetterhelésű iparágak** is megjelenésének,

bővülésének jelentheti az alapját. Ehhez kapcsolódóan a tájsebek rekultivációja kiemelt feladat a térség környezeti állapotának megőrzése-javítása kapcsán.

A térség **turizmusának** vezető ága a **borturizmus**, kihasználva a rendelkezésre álló adottságokat. Ezúttal „inverz jelenségként" a parté a kiegészítő szerep, a térségre a fürdőző-pihenő idegenforgalom kevéssé jellemző, leszámítva a parti településeket (Badacsonytomaj, Badacsony, Badacsonytördemic, stb), a víz minősége itt valamelyest elmarad a tó keleti medencéjétől. Maga a Tapolcai-medence az **aktív turizmus egyéb válfajainak** (természetjáró, lovas), illetve a kulturális (Tapolca, Szigliget) turizmusnak kínál kedvező lehetőségeket, illetve Tapolca gyógyvize és tavasbarlangja a **gyógy- és wellness**-turizmus számára jelent alapot.

A megcélzandó vendégkör a Balaton-felvidékéhez hasonló struktúrájú, elsősorban az aktív turizmus típusai iránt érdeklődő piaci szegmensek felé orientálódva. Ebbe a körbe tartoznak a különböző fizetőképességű fiatal és középkorú vendégek, olcsóbb szállásokat kedvelő diákok, iskolai csoportok (kapcsolódva a medence geológiai emlékeinek, táji értékeinek bemutatásához).

Bár a Tapolcai-medence kiemelkedik a BKÜ települései és résztérségei közül a mikroregionális összefogás, közös marketingtevékenység tekintetében, az effajta együttműködést és kommunikációs aktivitást célszerű még tovább erősíteni a jövőben, hiszen a terület kiválóan alkalmas arra, hogy táji alapon szerveződő, a turisták számára világosan azonosítható hely-termékként jelenjen meg a hazai és nemzetközi idegenforgalmi piacon.

D2) Balaton-felvidék

A térség táji jellemzői a Nyugat-Balatonhoz hasonló változatosságot mutatnak. Az egykori vulkáni aktivitás emlékét a Balaton-felvidék medencéinek (Szentbékálla, Hegyestű), geológiai látnivalói őrzik. A felvidék jellegadó résztájai a kisebb medencék, folyóvölgyek (pl. Káli-medence, Nivegy-völgy) melyekre építve a résztérségen belül kisebb turisztikai részrégiók, hely-terméken alapuló komplex turisztikai termékcsomagok alakíthatóak ki.

A térségen belüli egyenlőtlenségek, eltérések elsősorban itt is a parti és a parttól távolabbi települések viszonylatban jelentkeznek. Ez megnyilvánul a turisztikai „sikerességben", illetve ennek alapfeltételeiben (vendégfogadó-kapacitás, kiépült turisztikai háttér-infrastruktúra), a lakosság infrastrukturális ellátottságának színvonalában (több parttól távolabbi településen még hiányzó gáz- és csatornahálózat). Az itt élő lakosság képzettségi szintje alacsonyabb, a munkanélküliség is magasabb a parti értékeknél.

Sajnálatosan a kapcsolat e két településcsoport között elmarad a lehetőségektől; a jövőben az egyik fejlesztési szempont mindenképpen az effajta integráció erősítése lehet. Ez a helyzet a déli parton tapasztaltakra hasonlít, abban viszont eltérnek az északi parton a parttól távolabbi települések a déliektől, hogy esetükben jelentős folyamatként jelenik meg a külföldiek lakóingatlan vásárlása, így egyes falvak lassanként üdülő-településekké alakulnak át (kitűnő példa e jelenségre Salföld).

Szintén a résztérséget érintő fontos fejlesztési irány az elérhetőség javítása: a Balaton-felvidék megközelíthetősége más régiókból nehézkes (a 71-es út súlyos leterheltsége főszezonban súlyos gondokat okoz), régión belül pedig a parttól távolabbi települések és a part közötti gyenge kapcsolat a közlekedés terén is érvényes. Az északi oldal vasútvonalának villamosítása régóta késik, mint ahogyan a balatoni körvasút is egyelőre csak terv, pedig a biztos, kiszámítható időközönként és gyorsan közlekedő vasúti szolgáltatás jelentősen növelné a tó vonzerejét a turisták körében.

A kisrégió fejlesztési irányai

A kisrégió éghajlati, domborzati és talajadottságai a **mezőgazdaság**on belül a **szőlőtermesztésnek és a borászat**nak kedveznek. A résztérségben található tradicionális borvidékeink közül a Balaton-felvidéki. Ezen ágazat termékei, kiegészítve a gyümölcstermesztés során előállított árucikkekkel lehetőséget kínálnak a turisták számára helyben történő értékesítéshez, kiküszöbölve a csomagolási, szállítási költségeket, mintegy láthatatlan exportként növelve a térség jövedelmét.

A kisrégió **további jellemző iparágai** közül kiemelhető az ásványvíz- és üdítőital-gyártás, valamint az építőipar, mely számára a Balaton-felvidék falvaiban meginduló erőteljesebb üdülési célra történő ingatlanvásárlás és építkezés jelent potenciális keresletet.

A kisfalvak ipari fejlődését korlátozza a Bakony déli lábáig húzódó nemzeti park területe, így környezetvédelmi okok miatt az átlagos környezetterhelésű ipar betelepülése nem indokolt.

A természeti táji szépségek a **minőségi** (fizetőképesebb vendégkört vonzó) **aktív turizmus** (kerékpáros-, vadász-, lovasturizmus, kirándulási lehetőségek, továbbá a part mentén az adottságokat - gyorsabban mélyülő víz- kihasználó vitorlásturizmus) számára jelenthet kedvező alapot); ezeket kiegészíti a **bor- és gasztronómiai turisztikai potenciál** (borvidék). A kapcsolódó háttér-infrastruktúra fejlesztése a Balaton-felvidék esetében is kiemelt fontosságú, mind a lakossági (csatornázottság, hulladék-gazdálkodás), mind a turisztikai infrastruktúra-hálózatok tekintetében (kikötői fejlesztések, szálláshely-színvonal minőségének emelése, vízminőség fenntartása a parton). A szektor jövőbeni fejlesztési irányainak meghatározásánál a legfontosabb feladatok között kell számolni a programok, rendezvények számának és diverzifikációjának növelésével, illetve a térség turisztikai termékeit (és természetesen magát a térséget, mint vonzásadottságait integráló hely-terméket) bemutató marketingtevékenység fokozásával. A déli parthoz hasonlóan a turisztikai és más szektorok közötti vállalkozási hálózat kialakítása a térség belső kohéziója szempontjából is lényeges tényező, melyet jelenleg nehezít a part és a parttól távolabbi települések közti kapcsolatok alacsony intenzitása. A jövőben célszerű az identitástudatot erősíteni hivatott programok, a lehetőségeket bemutató előadássorozatok szervezése.

A **megcélzandó vendégkör** igen összetett: részét képezi az aktív turizmus iránt érdeklődő fizetőképes fiatal és középkorú vendégkör, és az olcsóbb szállásokat kedvelő fiatalok, iskolai csoportok (összekapcsolva a térség geológiai emlékeinek, táji értékeinek bemutatásával) egyaránt.

D3) Bakonyalja

A Balaton-felvidék északi folytatásaként elhelyezkedő Bakonyalja külön részrégióként való szerepeltetését relatíve önálló arculata indokolta. A Balaton-térség iránt érdeklődő turisták „mental map”-jében az elmúlt évek történései nyomán egyre markánsabb kép él a Bakonyaljáról, mely elsősorban a Kapolcs környékén évente megrendezésre kerülő *Művészetek völgye* fesztivállal kapcsolja össze a területet. Az esemény, mint önálló termékformáló, jellegadó rendezvény, kiegészülve a kulturális emlékeket kínáló Nagyvázsonnyal együttesen erősíti a sajátos arculatú hely-termék mivoltát a térségnek.

A térség központjaként Nagyvázsony, esetleg rendezvényszervezési funkciói révén Kapolcs emelhető ki a települések közül.

A települések többsége alacsony munkanélküliségi adatokat mutat, a települési rangsorának első felében helyet foglalva (Monostorapáti, Barnag, Hidegkút, Pula), igaz, a legmagasabb

rátájú települések csoportjában hárman is képviselik a Bakonyalját (Vigántpetend, Hegyesd, Taliándörögd).

A jövőbeni fejlesztési feladatok között kell megemlíteni a még hiányzó gáz- és csatornahálózat kiépítését bizonyos településeken.

A kisrégió fejlesztési irányai

A kisrégió **mezőgazdaságának** vezető ágazata a az erdőgazdálkodás (vadgazdálkodás). A primer szektorhoz kapcsolódó (pl. faipar, a Balaton-part háttérgazdaságának részeként sütödék, gyümölcsfeldolgozás), illetve az egyéb feldolgozóipar termékei (helyi kézművesség), hozzájárulnak a helyi gazdaság diverzifikációjához, a turizmustól való egyoldalú függés mérsékléséhez.

A fentebb említett foglalkoztatási helyzet okán a turizmusfejlesztés mellett egyéb, munkahelyteremtő beruházások szükségessége is egyértelműnek tűnik, azonban ezek nem veszélyeztethetik a természeti környezet épségét.

A kisrégió turizmusának fejlesztési irányai között elsődleges szerepet **a falusi és az aktív turizmus** kaphatnak. Mindkét típushoz kiegészítő tevékenységként kapcsolódhat az előbb említett kézműves termékek helyi értékesítése, a helyi életmód bemutatása. A parttól bár távolabb helyezkednek a térség települései, és így a kapcsolat is gyengébb a parti sávval, azért az együttműködés intenzitását (legalább a kínálati elemek összekötöttségének javítása érdekében) növelni kell.

A települések közül a Művészetek Völgyének (2007-től Nagyvázsonnyal kiegészülő) falvai (Kapolcs, Monostorapáti, Pula, Taliándörögd, Öcs, Vigántpetend) ápolnak szorosabb kapcsolatot egymással, ami a marketingtevékenységben is megnyilvánul (közös kiadványok, honlap). Ezen alapulva tovább erősítendő a közös marketing-kommunikációs tevékenység: a térség, mint önálló turisztikai termék megjelenése a potenciális piacokon.

A vendégkör tekintetében főként a nagyvárosi lakóhelyéről menekülve nyugodt falusi környezetbe vágyó vendégek, valamint az aktív turizmus (lovas- kiránduló-, vadász) iránt érdeklődő (tehetősebb) vendégkör említhető meg, kiegészülve az olcsóbb szállásokat kedvelő fiatalokkal, gyermekcsoportokkal (erdei iskolák, gyermektáborok szervezése).

9. A Koncepció indikátor rendszere

9.1 Döntéstámogatás, indikátorok

A Balaton Hosszú Távú Fejlesztési Koncepciójának készítése során folytatott szakmai és társadalmi egyeztetések egybehangzóan vetették fel egy olyan integrált gazdasági-, társadalmi-, természeti-, környezeti **döntéstámogató rendszer** szükségességét, mely egyaránt alkalmas a régióban végbemenő folyamatok tervezéséhez, programozásához és szakmai monitoringjához. A Balaton térségében megfigyelhető folyamatok bonyolultságának, egyszersmind hatékony megjeleníthetőségének, valamint a döntéshozatali mechanizmusok szempontjainak egyidejűleg egy könnyen előállítható és áttekinthető, fenntartható, a leglényegesebb információkat megjeleníteni képes integrált indikátor rendszer kidolgozása, folyamatos feltöltése, elemzése és rendelkezésre bocsátása felel meg.

A balatoni regionális döntéstámogató információs rendszer a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség keretein belül telepíthető. Szakmai felügyeletet a MTA, politikai felügyeletet pedig a BFT Monitoring Bizottsága gyakorolhat felette.

Az indikátorrendszer kidolgozásában a jelen koncepció elkészítésekor tett erőfeszítések mellett fontos szerepet játszott két olyan kutatás-fejlesztési projekt, melyek közül egyet a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. kezdeményezett. Az un Balatoni Adaptációs Projektben a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. az ENSZ Környezetvédelmi Program (UNEP) Genfi GRID Központjával, a Fenntartható Fejlődés Nemzetközi Intézetével (IISD) és az ENSZ Fejlesztési Programjával (UNDP) együttműködve a Balaton régió globális változásokkal kapcsolatos sérülékenységével, és adaptációs stratégiák kidolgozásával kapcsolatos vizsgálatokat végzett. A másik projektben, az MTA - Környezetállapot Értékelő Programjában a Kht. egyes munkatársai működtek közre.

Az indikátor-meghatározási folyamat több lépésből állt. Első lépésben a szakértőkből álló csoport meghatározta a tervezett indikátorok értelmezési szintjeit és pontosította a kiválasztás szempontjait. Ezt követően a résztvevők megvitatták, szűrték, illetve módosították az előzetes indikátorok listáját. A folyamat utolsó lépése a javasolt indikátorok kiválasztása, tartalmának definiálása, mérési módszerének, adatforrásainak meghatározása volt. Az így elkészült változatot a koncepció készítésének folyamatában a jövőképben elfogadott változatában foglaltak szerint korrigáltuk.

9.2. Az indikátorok értelmezési szintjeinek és kiválasztási szempontjainak meghatározása

A munkacsoport megállapodott abban, hogy a gazdasági, társadalmi indikátorok szempontjából releváns régió a BKÜ - Balaton törvény által meghatározott - 164 települése, ennek módosulása esetén az aktuális település besorolás szerinti terület. A környezeti indikátorok esetében a Balaton vízgyűjtő területének egésze relevánsnak tekinthető. Az indikátorok úgy kerültek kialakításra, hogy azok a települések szintjén is mérhetőek legyenek. Elkerülhetetlen azonban, hogy legyenek olyan indikátorok is (pl. az empirikus vizsgálatokkal felvehető adatok), amelyek statisztikai v. más okok miatt csak regionális szinten (az egész Balaton-régióra, illetve annak alrégióira) mérhetőek. Ilyen esetekben a reprezentativitást többféle szempont szerint (part menti - nem parti települések; városok-kistelepülések; illetve Somogy, Veszprém, Zala megyei települések) biztosítani kell.

Az indikátorok kiválasztási szempontjai:

1. **Megfelelő időbeni kiterjedés:** Egy indikátornak egy megfelelő időtartamot kell jellemeznie.
2. **Egyszerűség:** Egyszerűnek kell lennie.
3. **Relevancia: A** prioritások szempontjából relevánsnak kell lennie.
4. **Reprezentativitás:** Egy indikátornak hűen kell tükröznie a rendszert, amit jellemez.
5. **Tudományos érvényesség:** Tudományos szempontból érvényesnek kell lennie.
6. **Megfizethetőség és elérhetőség**: Egy indikátornak megfizethetőnek kell lennie, és elérhető, hozzáférhető, statisztikailag reprezentatív adatokon kell alapulnia. Amennyiben a rendelkezésre álló adatok nem reprezentatívak, csak akkor használjuk őket, mint elérhető legjobb adatokat, ha igazán fontos egy indikátor meghatározása.
7. **Megfelelő térbeli kiterjedés:** Jól le kell fednie a jellemzett politikai vagy földrajzi egységet, amit jellemez.
8. **Közérthetőség:** A nyilvánosság számára is érthetőnek és fontosnak kell lennie.
9. **Hosszú időtávra való érvényesség:** Egy indikátornak érvényesnek kell maradnia hosszú távon is. Ez nem zárja ki néhány indikátor megváltoztatásának lehetőségét az idő előrehaladásával, például az adott rendszerről szerzett új ismeretek, vagy a prioritások változásai miatt.
10. **Beépíthetőség és kapcsolódási pontok jelzése:** Egy indikátornak integrálhatónak kell lennie, és meg kell mutatnia a kapcsolódási pontokat.
11. **Meghatározott mérési értékek:** Mennyiségileg meghatározható céljainak kell lennie (pl. mint biztonsági vagy fenntarthatósági küszöbök stb.) Ha mennyiségileg meghatározható cél nem áll rendelkezésre, különbséget kell tenni a változások kívánatos és nem kívánatos irányai között.

Fontos kiválasztási szempontként határozta meg, hogy lehetőség szerint az indikátorok **múltbeli értékei is előállíthatók legyenek**, azaz a korábbi bázisadatok is rendelkezésre álljanak.

9.3.Gazdasági indikátorok

Ábra 58. Gazdasági indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Gazdaságfejlesztés	Települési Gazdasági Erő (TGE)	Személyi jövedelem, Helyi adók, Vállalkozási aktivitás Megyei GDP	Ft/fő, A vidéki átlag %-a	KSH, APEH, TEIR	Település Idősor
Szezonalitás	Munkanélküliség	Regisztrált munkanélküli/aktív korúak	%	KSH, ÁFSZ	Település Idősor
Diverzifikáció	A turizmus aránya a gazdaságban	Turizmus fő tevékenységű (TEÁOR) vállalkozások	%	Cégbíróság, KSH	Település (?)
Gazdaságfejlesztés, diverzifikáció	A BKÜ-be érkező turizmus fejlesztési források	BKÜ-be érkező turizmus fejl. forrás/összes forrás évente	%	EMIR-MEH	Idősor
Gazdaságfejlesztés	A BKÜ-be érkező források az NFT II-ben	BKÜ-be érkező források mennyisége évente	Ft/fő, az országos %-ában	EMIR-MEH	Idősor
Gazdaságfejlesztés	Pályázói aktivitás NFT II-ben	BKÜ szereplői által igényelt támogatási források összege évente	Ft/fő, az országos %-ában	EMIR-MEH	Idősor
Mezőgazdaság	Integrált művelés elterjedtsége	Integrált művelés alatt álló terület/összes mezőgazdasági terület	%	MVH, FVM	Település Idősor
Mezőgazdaság	A művelt szőlőterület	A művelt szőlőterület nagysága	ha	Hegyközségek Nemzeti Tanácsa	Hegyközség Idősor
Erdőgazdaság	Erdőterület	Erdő terület nagysága	ha	Megyei erdészeti Igazgatóságok	Idősor, település
Turizmus	Vendégéjszaka szám	vendégéjszaka	db	KSH, turisztikai szervezetek	Település Idősor
Turizmus	Szálláshely (kereskedelmi és magán) kihasználtság	Rendelkezésre álló kereskedelmi szálláshelyek kihasználtsága	%	KSH	Idősor
Turizmus	Jövedelmezőség	REVPAR – kiadott szobára jutó árbevétel	Ft	KSH	Idősor
Turizmus	Vendégéjszaka szám partmenti – háttér települési megoszlás	A partmenti és a háttér települések vendégéjszaka szám összehasonlítása	db	KSH, turisztikai szervezetek	Település Idősor
Turizmus	Átlagos tartózkodási idő	BKÜ-ben vendégek által eltöltött átlagos tartózkodási idő	nap	KSH, turisztikai szervezetek	Település Idősor
Turizmus	TDM szervezetek száma	Működő TDM szerveztek száma	db	Régiós adatgyűjtés	Település Idősor
Turizmus	Belföldi és külföldi turizmus aránya	Vendég, vendégéjszaka	%	KSH	Település Idősor
Turizmus / Szezonalitás	Fő szezon turisztikai forgalma	Július és augusztus/év vendég és vendég	%	KSH	Település Idősor

		éjszaka			
Turizmus / Szezonalitás	Fő szezon turisztikai jövedelmezősége	Július és augusztus/év REVPAR	%	KSH	Település Idősor
Turizmus	Strandbelépések száma	Strandra belépők száma	fő	Települések, régiós adatgyűjtés	Település Idősor

Megjegyzés: Mivel a GDP települési szinten nem értelmezhető, helyette a mért adatokból és a megyei GDP-ből számított települési gazdasági erőt használjuk.

9.4. Társadalmi indikátorok

Ábra 59. Társadalmi indikátortábla

Téma	**Indikátor megnevezése**	**Meghatározás**	**Mérték-egység**	**Lehetséges adatforrás**	**Ajánlások**
Kor-mányzás	Jogszabály változások gyakorisága	Speciálisan a Balatont érintő jogszabályok éves változásainak száma	db.	CD jogtár	Szakértői elemzés szükséges Csak a teljes régióra mérhető
	Jogszabály változások iránya	A Balatont érintő jogszabályok éves változásainak – szigorítások és megengedőbbé válások – különbsége	db.	CD jogtár	Szakértői elemzés szükséges Csak a teljes régióra mérhető
	Építésügyi és környezetvédelmi szabálysértések száma	Építésügyi és környezetvédelmi szabálysértések éves száma	db.	Regionális Közigazga-tási Hivatal	
	A Balaton-régióra telepített intézmények száma	Speciálisan a Balaton-régióra telepített intézmények száma	db.	Magyaror-szág Közéleti Kézikönyve	Szakértői elemzés szükséges Csak a teljes régióra mérhető
BFT	Térségi szereplők aránya	A BFT tagságában a térséghez kötődő szereplők aránya a BFT tagjainak összlétszámához viszonyítva	%	BFT	Átalakulásonk ént mérendő
területi különbségek	GDP, HDI	BKÜ kistérségeinek területi és időbeni összehasonlító vizsgálata	Ft/fő Összevont érték/fő	TEIR	Szakértői elemzés szükséges Csak a kistérsége mérhető
	lakosságszám arányos pályázati aktivitás és eredményesség		100 állandó lakosra jutó jutó beadott pályázat, 1 áll. Lakosra jutó elnyert forrás	TEIR, EMIR	Szakértői elemzés szükséges Településekre, tetszőleges kistérségekre mérhető

Egzisztencia	Önkormányzati segélyezésben részesülők aránya	Önkormányzati segélyezésben adott évben részesülők száma / a lakosság száma	%	TSTAR	
	Forgalomba hozott új személygépkocsik 1000 lakosra jutó száma	Adott évben forgalomba hozott új személygépkocsik száma / 1000 lakos	db/1000 fő	TSTAR	
Tudatosság	1000 lakosra eső természet- és környezetvédelmi civil szervezetek száma	Természetvédelmi és környezetvédelmi civil szervezetek száma /1000 lakos	db/1000 fő	Megyei Bíróságok	
Népesedés	Állandó népesség Természetes szaporodás, fogyás		fő	KSH TeIR	
	Vándorlási egyenleg	A be- és elvándorlók (állandó + ideiglenes lakosok) számának éves különbsége / a lakosság (állandó + ideiglenes) száma	fő/1000 fő	TSTAR	Célszerű az elvándorlás irányát is elemezni
	Függőségi ráta	A 14 évesnél fiatalabbak + a 60 évnél idősebbek száma / 15 – 59 évesek száma	%	TSTAR	
Tsad. tőke	Bizalom	Standard mérési eljárások		Lakossági adatfelvétel	Csak régiókra, alrégiókra mérhető
Intézm. háttér	A fenntartható fejlesztéssel, sérülékenységgel kapcsolatos pályázatok aránya	A fenntartható fejlesztéssel, sérülékenységgel kapcsolatosan elnyert pályázatok száma / az összes elnyert pályázat száma	%	Forrásgaz-dák adatai, pl. tárcák, régiók, megyék, EU, közalapítvá nyok, stb.	Egyedi adatgyűjtéssel
Közösségi terek	Autómentes közterületek aránya	Autómentes belterületi közterületek nagysága / teljes belterület nagysága	%	Önkorm. ingatlan-kataszter	
Biztonság	Vagyon elleni bűncselekmények 10.000 lakosra vetített aránya	Az ismertté vált vagyon elleni bűncselekmények száma / 10.000 lakos (5 évre számított mozgó átlag)	db. / 10.000 fő	TSTAR	
Oktatás	A legalább 8 osztályt végzettek aránya	A legalább 8 osztályt végzettek száma/a 15 évnél idősebb lakosság száma	%	KSH Népszámlá-lás	
Munkanélkü liség	Pályakezdő munkanélküliek aránya	Pályakezdő munkanélküliek száma/a 18-25 éves lakosok száma	%	ÁFSZ, TSTAR	
Gazdaság-fejlesztés	Munkanélküliség	Regisztrált munkanélküli/aktív korúak	%	KSH, ÁFSZ	Település Idősor

9.5 Közlekedési indikátorok

Ábra 60. Közlekedés indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mértékegység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Légi közlekedés	Utasforgalom	A légi közlekedésben résztvevő utasok számát	fő	Az érintett repülőterek.	idősor
Közúthálózat, megközelíthetőség	Korszerűsített úthálózat	Felújított utak hossza	km	Magyar Közút Kht.	település
	Újonnan épített utak	Újonnan épített közút hossza	km	Magyar Közút Kht.	település
Balatoni közösségi közlekedési rendszer	Közös menetrendi rendszer	Menetrendek összehangolása megfelelő információs rendszerben	db	MÁV, VOLÁN	megye
	Tömegközlekedési eszközök	Beszerzett tömegközlekedési eszközök	db	Létrejövő balatoni közlekedési szövetség	Település / megye
Vízi közlekedés	Kiépített rámpa	Második kompösszeköttetés a Balaton északi és déli partja között	db	BAHART	település
	Utasforgalom	A vízi közlekedésben résztvevő utasok számát	fő	BAHART	idősor
Kerékpáros közlekedés	Újonnan épített kerékpár út	Kiépített kerékpárút hossza	km	Magyar Közút Kht.	település
Vasúti közlekedés	Villamosított vasúti vonalak	villamosított vasutak hossza	km	MÁV	település
	Új vasúti pálya	Kiépített vasúti pálya hossza	km	MÁV	település
	Felújított állomások	Felújított állomás épületek (akadálymentesítettek és vizes blokkokkal felszereltek)	db	MÁV	település
	Járműpark minősége	Felújított, vagy új vasúti kocsik száma	db	MÁV	idősor
	Kerékpártárolóval rendelkező kocsik száma	Kerékpártárolóval rendelkező kocsik száma	db	MÁV	idősor
Közlekedés	Személygépkocsi forgalom	Személygépkocsik száma a fő közlekedési utakon	db	Magyar Közút Kht.	idősor

9.6. Környezeti indikátorok

Ábra 61. Környezeti indikátortábla

Téma	Indikátor megnevezése	Meghatározás (mit mérünk)	Mérték-egység	Lehetséges adatforrás	Területi egység, és időbeli eloszlás
Vízminőség	A Balaton nitrogén koncentrációja	Összes nitrogén koncentrációja a Balaton vizében	mg/L	Környezet-védelmi, természet-védelmi és Vízügyi Felügyelő-ségek	Balaton 4 medencéje, idősor
	A Balaton foszfor koncentrációja	Összes foszfor és foszfát-foszfor koncentrációja a Balaton vizében	mg/L	Környezet-védelmi, természet-védelmi és Vízügyi Felügyelő-ségek	Balaton 4 medencéje, idősor
	A Balaton klorofill-a koncentrációja	Fitoplankton klorofill-a koncentráció a Balaton vizében	µg/l	Környezet-védelmi, természet-védelmi és Vízügyi Felügyelő-ségek	Mintavételi helyek a Balaton nyílt vízében, strandokon (április-október)
Kommunális infrastruktúra	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza, lakosságnak szolgáltatott víz	Lakosság vízellátása (teljes vízszolgáltatás)	km, l/fő/nap, m3/év	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, elvezetett szennyvíz-mennyiség	Szennyvíz-csatornázottság, keletkező szennyvíz mennyisége, szennyvíztisztító telep kapacitása	km, m3/év, m3/nap, LE	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Közműolló	Közüzemi ivóvíz-hálózatba bekapcsolt és közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya	%	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba, ivóvízhálózatba bekapcsolt lakás	Ivóvízhálózattal, valamint szennyvízhálózattal rendelkező lakások száma	db	KSH, közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
	Csapadékvíz-elvezető hálózat	Kiépült felszíni vízelvezető hálózat hossza	km	önkormányzat	település
	Összegyűjtött kommunális hulladék mennyisége	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont ingatlan, háztartásban keletkező kommunális hulladék	tonna/év	közszolgáltató	Település, vállalkozás, évenkénti idősor

	Szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége	Szelektív hulladékgyűjtés során gyűjtött papír, műanyag, PET palack	Tonna/év	közszolgáltató	Település, évenkénti idősor
Part-rehabilitáció	Új vagy megújított partok területe	parti településen 30 m széles parti sáv kialakítása	ha	önkormányzat	település
Települési forgalom-szervezés	Fejlesztett belterületi útvonalak	Forgalomcsökkentési műtárgyakkal fejlesztett belterületi útvonalak hossza	km	önkormányzat	település
Közösségi terek növelése	Belterületi parkok nagysága	Települési zöldterületek, játszóterek száma, területe, gondozott, parkosított, virágosított területek száma	db, m^2	önkormányzat	település
	Rendezett területek nagysága, felújított épületek száma	Településközpontok fejlesztése (terek kialakítása, épület felújítás)	db, m^2	önkormányzat	település
	Kerékpáros forgalmi felületek	Kiépített belterületi kerékpárutak hossza	km	önkormányzat	település
Magaspartfal védelem	Kiépített támfalak hossza, áthelyezett infrastruktúra hálózat hossza	Partfal megerősítése támfalakkal, infrastruktúra áthelyezéssel	km	önkormányzat	település
Zöld terület	Erdősítés mértéke	Telepített erdők nagysága, elültetett fák száma	db, km^2	Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal	település
Tájsebek rehabilitációja	Rekultivált terület nagysága, száma	Bányászati tevékenységhez kapcsolódó tájsebek rendezése	db, km^2	önkormányzat / Bányászati Hivatal	település
Természetvédelem	Védett területek nagysága	Balaton-felvidéki Nemzeti Park területének bővítése	ha	BFNPI	település
Megújul energia hasznosítása	Beépített megújuló új villamos energia kapacitás	Megújuló energiával kiváltott villamos energiafelhasználás	kWh	E.ON	település
	Kiépített napkollektor felület önkormányzati intézményeken	Épületek tetején elhelyezett napkollektor, vagy napelem felület	m^2, kW	önkormányzat	Település
Fenntartható fejlesztés	A fenntartható fejlesztéssel, sérülékenységgel kapcsolatos pályázatok aránya	A fenntartható fejlesztéssel, sérülékenységgel kapcsolatosan elnyert pályázatok száma / az összes elnyert pályázat száma	%	Forrásgazdák adatai, pl. tárcák, régiók, megyék, EU, közalapítványok, stb.	Egyedi adatgyűjtés

Éghajlatváltozás	Éghajlatváltozási program	Éghajlatváltozási programmal rendelkező települések száma	db	önkormányzatok	BKÜ adatgyűjtés
	Alkalmazkodás	Az alkalmazkodással kapcsolatos elnyert pályázatok száma	db	Forrásgazdák adatai, pl. tárcák, régiók, megyék, EU, közalapítványok, stb.	
Településfejlesztés	Településrendezési eszközök megváltoztatásának száma	Módosított településrendezési tervek	db	építéshatóság	település
	Kiadott építési engedélyek száma	A településen megvalósult építkezések, ingatlanberuházások	db	építéshatóság, KSH	település
	Használatba vett épületek, rendeltetési egységek száma	Az adott évben használatba vett ingatlanok, épületek	db	építéshatóság, KSH	település

10. Források

A koncepcióban megfogalmazott jövőkép szükségessé teszi a Balaton térség jelenlegi centralizált modelljének megváltoztatását. A jövőkép csak a régió fejlesztésében érintett és érdekelt minden társadalmi státuszcsoport, szervezet és intézmény partnerségében valósulhat meg. A siker a helyi vállalkozók, a civil szervezetek, az önkormányzatok, az érintkező megyék, régiók, tárcák, kutatóhelyek és ezek intézményeinek BFT keretein belül, helyben lefolytatott pozitív végösszegű játszmájaként is jellemezhető.

Mivel a BFT tagságát alkotó szervezetek a civil szervezetek kivételével mind rendelkeznek fejlesztési elképzelésekkel, tervezési, programozási és monitoring tapasztalatokkal, valamint forrásokkal, s a Tanács feladata „csupán" a meglévő tervek és források optimalizálása, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén turizmussal összefüggően tervezett és megvalósuló gazdasági-társadalmi, valamint természet- és környezetvédelmi fejlesztések forrásait a Tanácsban helyet kapó partnerek adják át a BFT-nek. A partnerek átengedett forrásaiból képzett Balatoni Regionális Innovációs Fejleszti Alap képezheti a fejlesztések anyagi bázisát, ami egyéb uniós és vállalkozói forrással kiegészülve válhat a balatoni fejlesztések eszközévé.

Tehát a térség a jelenlegi gyakorlattal ellentétben a fejlesztési források minél nagyobb mértékű decentralizációjában érdekelt, a feladat-és hatáskörök, valamint a fejlesztési források területén.

A jelenlegi közigazgatási, és jövedelemelosztási rendszer mellett a régió nem tudja megteremteni a fejlesztéséhez szükséges forrásokat, ezért alapvetően az állami támogatások rendszerszerű felhasználására épít a koncepció. A koncepció forrásigényének tervezését nehezíti, hogy nem ismertek a 2013-2020 közötti tervezési időszakban rendelkezésre álló hazai és EU támogatások. Ugyanakkor jelen **fejezet megpróbálja a rendelkezésre álló tervezetek alapján megbecsülni azt az összeget, amely a régióban megvalósuló fejlesztések támogatására a 2013-ig rendelkezésre állhat**.

Ábra 62. A Balaton térség fejlesztésének forrásigénye 2013-ig.

	összes beruházási költség (eFt)	**Támogatás összege (eFt)**	**Decentralizált források regionális op-kban**
Mezőgazdaság	30 150 000	17 275 000	0
Vállalkozásfejlesztés	32 756 000	23 779 250	7 240 000
Turizmus	73 336 000	40 128 900	32 185 500
Humán erőforrás fejlesztés	16 756 900	13 916 900	7 425 000
Közlekedés	105 281 000	137 174 000	18 296 000
Környezet, településfejlesztés	52 047 000	47 708 700	7 303 400
Összesen	**310 326 900**	**279 982 750**	**72 449 900**

11. Partnerségi terv

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Hosszú Távú (2007-2020) Területfejlesztési Koncepciójának része az állampolgári és szakmai közösségek tervezésébe való bevonását részletező partnerségi terv.

Az alábbi partnerségi tervben az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódóan meghatároztuk a célcsoportot, a bevonás eszközeit, részvételi formáit, továbbá a bevonás célját / céljait. A partnerségi terv tartalmazza továbbá a koncepció BFT általi elfogadását követő széleskörű társadalmi egyeztetésének menetét is.

Ábra 63. Partnerségi terv

Tervezési elemek / fázisok	**Célcsoport**	**Időpont**	**Bevonás eszközei, a részvétel formája**	**Bevonás célja(i)**
A Koncepció módszertanának meghatározása	BFT tagok	07.02.09	nyilvános fórum	A Koncepció módszertanának megismerése, megvitatása, elfogadása
A Koncepció elkészítése, kidolgozása (Elemzés és jövőképalkotás; Koncepció készítés, helyzetelemzés értékelése, vitaanyag készítés, stb.)	BFT tagok	07.05.24	nyilvános fórum	A Koncepció megvalósításának, ütemezésének megismerése, megvitatása, elfogadása
	BFT tagok	07.09.06	nyilvános fórum	A módszertanban meghatározott ütemterv szerint elkészült Koncepció helyzetelemzésének ismertetése, megvitatása, kiegészítő javaslatok tétele
	BFT tagok	07.10.05	nyilvános fórum	A Koncepció kiegészített helyzetelemzésének ismertetése, megvitatása, elfogadása
	érintett önkormány-zatok, civil szervezetek	2007.	közvélemény kutatás	A helyzetelemzés által feltárt, a jövőképalkotás szempontjából meghatározó területek és szempontok számbavétele. A helyi döntéshozók véleményének megismerése, továbbá a figyelembe veendő szempontok súlyozásának kialakítása
	helyzetelemzés által érintett szakterületek jeles hazai szakértői	07.11.23	munkacsoport megbeszélés	A helyzetelemzés értékelése: a helyzetelemzésben foglaltak előzetes írásos, majd a helyszínen történő szóbeli véleményezése és a régió jövőképével kapcsolatos elképzelések megvitatása.
	BFT tagok	07.12.07	nyilvános fórum	A jövőkép meghatározása az A és B jelű forgatókönyveket megfogalmazó tervezet alapján
	helyzetelemzés által érintett szakterületek jeles hazai szakértői	07.12.17	munkacsoport megbeszélés	A régió jövőképével kapcsolatos elképzelések pontosítása

	helyzetelemzés által érintett szakterületek jeles hazai szakértői	08.01.17	munkacsoport megbeszélés	A régió jövőképével kapcsolatos elképzelések priorizálása, finomítása, társadalmi egyeztetésre alkalmas koncepció elkészítése
A koncepció társadalmi egyeztetése	A régió fejlesztésében érdekelt területfejlesztési, szakmai, társadalmi, civil szervezetek	08.06.10	állampolgári vélemények gyűjtése	A koncepció széles körű megismerése, véleményezése (A 81/1996 (XII. 11-i, a területfejlesztési koncepciók és programok, valamint a területrendezési tervek egyeztetésének és elfogadásának rendjéről szóló Korm. rendeletben foglaltakat figyelembe véve a Koncepció anyaga az érintett célcsoportok számára kiküldésre kerül, továbbá a Balaton Fejlesztési Tanács honlapján is elérhető lesz.)
	A régió fejlesztésében érdekelt területfejlesztési, szakmai, társadalmi, civil szervezetek, önkormányzatok	08.07.21 -23-25.	Nyilvános fórum Siófokon, Keszthelyen, Balatonfüreden	A Helyzetelemzés eredményeire épülő koncepcionális célok, eszközök, és intézményi –finanszírozási elemek megvitatása
	BFT tagok	08.09.12	nyilvános fórum	A kidolgozott és a véleményezőkkel egyeztetett koncepció tervezetének megismertetése, megvitatása, elfogadása
Érintett partnerekkel történő egyeztetés	Érintett ágazatok, régiók, megyék, kistérségek, kamarák, civil szövetségek, TDM.	08.10.26	Meghívásos work-shop Balatonfüreden	A Koncepció intézményfejlesztési és finanszírozási fejezeteinek megvitatása.
A koncepció közzététele	A régió fejlesztésében érintett, érdekelt szervezetek	08.10.30	helyi média	Az elfogadott koncepció közzététele az érintett megyei önkormányzatok hivatalos lapjában
A Koncepció elfogadtatása	BFT	08.12.05	Helyi, regionális, országos média	A Koncepció jóváhagyásra történő felterjesztése .

12. Felhasznált irodalom

- Balaton Régió Fejlesztési Stratégiája 2007-2013
- Balaton Régió Részletes Fejlesztési Terv 2007-2013
- Balaton Régió Fejlesztési Stratégia és Részletes Fejlesztési Terv STRATÉGIAI KÖRNYEZETI VIZSGÁLATA 2007 (VÁTI Kht.)
- Balatoni Zászlóshajó Program
- Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Program 2001
- A Balaton és a tórészek havi vízháztartási jellemzőinek meghatározása 2007 (Balatoni Vízügyi Kirendeltség)
- Dr. Csalagovits István:Jelentés a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium miniszteri értekezlete számára a „RIM" informatikai rendszerfejlesztő koncepció, a PHARE környezetvédelmi programja keretében „PHARE RIM FEASIBILITI STUDI Projekt No. 124", az Európai Közösség támogatásával készült megvalósíthatósági vizsgálatok eredményeiről és a munkálatok egyéb hasznosítható tapasztalatairól, Bp. 1993. 04.01. www.kvvm.hu
- Csalagovits I.:A provinciális regionalizmus Comitatus 2004.3. 38-50.
- Csalagovits I.:Parttalan viták a Balaton térségéről és a „Balaton szindróma" rejtett dimenziói Comitatus 2007. 7-8- 46-70.
- Somogyi és Szentes Ügyvédi Iroda Kft., T&T Consulting Kft.: Operatív program a BFT működését javító intézményes együttműködésre, intézményi kapcsolatok javítására és szervezetfejlesztésre, 2000.
- Jelentés a Balaton vízgyűjtőjén 2005. évben végzett környezetvédelmi és vízgazdálkodási tevékenységről (Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség)
- Dr. Ángyán József: Agrár-környezetgazdálkodás és vidékfejlesztés (2004)
- Balaton-parti Fürdőegyesületek Szövetségének Nyilatkozata. Szemesi Újság, 2003.12. 13.sz.10.o.
- BIFÜ Kht TK: Az érintettek többségén nem múlik – Önkormányzati vezetők véleménye és javaslatai a Balaton régió területi kérdéseiről (2002)
- BIFÜ Kht TK: Akik állandóan itt élnek. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó, felnőtt népességének szociológiai vizsgálata 1. (2002)
- BIFÜ Kht TK: Helyi és regionális identitás, környezettudatosság. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó, felnőtt népességének szociológiai vizsgálata 2. (2002)
- BIFÜ Kht TK: A Balaton régió non-profit szektora (2002)
- BIFÜ Kht TK: Belföldi vendégforgalom a BKÜ-ben (2002)
- BIFÜ Kht TK: Külföldi vendégforgalom a BKÜ-ben (2002)
- BIFÜ Kht TK: A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén kívüli székhellyel rendelkező mikro-, kis- és középvállalkozások üdülőkörzeten belüli érdekeltségei és működésük szezonális jellemzői (2003)

- BIFÜ Kht TK: Szőlészek-borászok a Balaton borvidéken (2003)
- BIFÜ Kht TK: A külföldi állampolgárok ingatlanszerzésének gazdasági és társadalmi hatása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben, transznacionális áramlások és együttélési modellek a Balaton régióban (2002)
- BIFÜ Kht TK: Belföldi ingatlantulajdonlás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2003)
- BIFÜ Kht TK: A magyarországi elit balatoni kötődései (2006)
- Borsos Balázs: A magyar nyelvterület kulturális régióinak számítógépes meghatározása a Magyar Néprajzi Atlasz térképei alapján. (Előzetes eredmények) In: Népi kultúra-népi társadalom XXI. Budapest, 2003. 31–61.
- Buday-Sántha A.:A Balaton-régió fejlesztése Saldo, Bp. 2007.
- Csite András - Németh Nándor: Az emberi fejlődés indexének (HDI) alakulása a magyarországi kistérségekben (1994-2005)
- Csite A., Bokor I., Kovács E., Oláh Miklós:Sziget a magyar tengeren:külföldi ingatlantulajdonosok a Balatonnál , Szociológia 2004.3. 79-107.
- Dr. Domanovszky György: A Balaton-környék népművészete (1943)
- Forrásvíz Természetbarát Egyesület: A balatoni non-profit szektor helye, és szerepe a civil társadalom fejlesztésében. NCA-kutatás 2006.
- Fóti K. (ed.): Az emberi erőforrások jellemzői Magyarországon 1999.
- Fóti, K. (ed.): Towards Alleviating Human Poverty 2000–2002. Human Development Report Hungary, 2000–2002. Institute for World Economics of the Hungarian Academy of Sciences - United Nations Development Programme: Budapest, 2003.
- Frank László - Frank Melinda: Balaton hajózási és idegenforgalmi kézikönyv.
- GKI Gazdaságkutató Rt: A Balaton – térség nemzetgazdasági-szintű jövedelemtermelő képességének vizsgálata. (2004)
- Dr. Hablicsek László: A Balaton Régió demográfiai jellemzői és népesség előre becslése, A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht. megrendelésére 2002
- Husz Ildikó: Regionális különbségek Magyarországon, kísérlet a területi különbségek bemutatására az emberi fejlődés indexe alapján. In: Lengyel Gy. szerk.: Indikátorok és elemzések. BKÁE: Budapest 2002.
- Jankó János: A Balaton-melléki lakosság néprajza. Budapest, 1902.
- Lőcsei H. – Nemes Nagy J.: A Balaton Régió gazdasági súlya és belső térszerkezete. in: Nemes Nagy J. (ed.): Kistérségi Mozaik. (Regionális Tudományi Tanulmányok 8. (2003)
- Lőcsei H.-Németh N.: A Balaton Régió gazdasági ereje 1994-2004, Comitatus, 2006. 7-8. sz.
- LT Consorg Kft: A Balatoni turizmus fejlesztési koncepciója és programja (2005)
- Malonyay Dezső: A magyar nép művészete (A kalotaszegi magyar nép művészete), Bp., (1911)
- Nemzeti turizmusfejlesztési stratégia 2005-2013, (1100/2005. X.6. Korm. hat.)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (2005-2013)

- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (29/2008. (III. 20.) OGY határozat)
- Balatoni Adaptációs Projekt (GEF UNDP-BFT, 2008): Munkaanyagok
- Oláh Miklós: Egy rendhagyó régió, Comitatus 2003. 7-8.
- Oláh Miklós: A Balaton térségének gazdasági - társadalmi jellemzői és regionális intézményfejlesztési alternatívái Pécsi Egyetem (Politikai Tanulmányok II. szerk.:S. Szabó Péter) 2005.
- Oláh Miklós: A megtalált régió Comitatus, 2007. 3.
- Országos egészségturizmus fejlesztési stratégia (www.mth.gov.hu)
- Pályázati úton történő központi és regionális forrás kihelyezési gyakorlat 1999 és 2003 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben KUTATÁSI ZÁRÓTANULMÁNY, Balatoni Integrációs Kht. 2003.
- Rechnitzer János - Smahó Melinda: A humán erőforrások regionális sajátosságai az átmenetben. MTA Közgazdaságtudományi Intézet: Budapest 2005.
- Schleicher Vera: Balatoni emlékeink. A veszprémi Laczkó Dezső Múzeum Néprajzi Gyűjteményének balatoni műtárgyai. In: Veszprém Megyei Múzeumi Közlemények. Veszprém, 2003. 215–241.
- Schleicher Vera: Terek, képek, eszmék. A hagyományos kultúra és a hagyományhoz való viszony változatai a Balaton térségében (2005)
- Vajkai Aurél: Balatonmellék. Budapest. (1964)

Törvények, rendelkezések, határozatok, programok

- 2000. évi CXII. Tv. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról.
- 1997. évi LXXXI. Tv. a társadalombiztosítási nyugellátásról.
- 2004. évi CVII. Tv. többcélú kistérségi társulásokról.
- 45/1998. (VI. 24.) IKIM-rendelet szálloda és gyógyszálló közötti megkülönböztetése.
- 54/2003 (VIII. 29.) GKM-rendelet, szálloda és gyógyszálló közötti megkülönböztetésének módosítása
- 74/1999. (XII. 25.) gyógytényezőkről alkotott EüM-rendelet.
- 97/2005. (XII.25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Koncepcióról.
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (29/2008. (III. 20.) OGY határozat)
- Balatoni Adaptációs Projekt (GEF UNDP-BFT, 2008): Munkaanyagok
- Nemzeti Környezetvédelmi Program
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia
- 62/2006 (IX.7.) FVM rendelet a Balatoni Borvidéki Régió szabályzatáról.
- (42/2007 V. 24.) BFT-határozat a Balaton Nagytérségi Közlekedési Stratégia és cselekvési program elfogadásáról
- 2000/60/EC. Vízkeret Irányelv

- 848/J/2007. Európai Táj Egyezmény
- Magyar Közlekedéspolitika 2003-2015, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, 2004,
- Magyar Információs Társadalom Stratégia (MITS), Informatikai és Hírközlési Minisztérium, 2003.
- Nemzeti Szélessávú Stratégia, Informatikai és Hírközlési Minisztérium, 2004.
- A Szabadság kultúrája, Magyar Kulturális Stratégia 2006-2020, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, 2006.
- Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020, Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Sport Szakállamtitkárság, 2007.,stb.),
- Göteborgi stratégia a fenntarthatóságról, Európai Területi Fejlődés Perspektívái /ESDP/.
- Európai Területfejlesztési Perspektíva (ESDP), a 2007-13 közötti fejlesztési program időszak fő kereteit kijelölő Közösségi Stratégiai Iránymutatásokban (CSG).

13. Ábra- és táblázatjegyzék

Ábra 1. A koncepció célrendszerét és a javasolt beavatkozási célterületeket az alábbi ábra összegzi 11
Ábra 2. Turisztikai fejlesztésekre fordított állami költségvetési összegek 15
Ábra 3. A BFT hatáskörébe utalt fejlesztési források 15
Ábra 4. Egy lakosra jutó NFT I fejlesztési forrás 16
Ábra 5. Egy lakosra jutó NFT I fejlesztési összeg a BKÜ-ben 16
Ábra 6. A koncepció célrendszere az átfogó, specifikus célokkal valamint a javasolt fő beavatkozási területek 36
Ábra 7. Vállalkozások száma 2007-ben 39
Ábra 8. Regisztrált munkanélküliek aránya, 2006. július 39
Ábra 9. Működő vállalkozások száma az alábbi nemzetgazdasági főágazatokban 40
Ábra 10. A gazdaság megújítása indikátortábla 45
Ábra 11. BKÜ szálláshelyadatok 2000-2007 47
Ábra 12. BKÜ turisztikai érdekeltségű vállalkozásai 2000. és 2007. 47
Ábra 13. Vendégforgalmi adatok 2006-2007. 47
Ábra 14. Kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a kereskedelmi szálláshelyeken 2007 48
Ábra 15. A turizmus megújítása indikátortábla 62
Ábra 16. Szakképző oktatási intézmények település elhelyezkedés szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 65
Ábra 17. Tanulólétszámok a BKÜ-ben 65
Ábra 18. Az oktatott szakmák szakmacsoportonkénti megoszlása 66
Ábra 19.A regisztrált munkanélküliek arányának alakulása a BKÜ-ben (2000.06.-2006.12.) 72
Ábra 20. A regisztrált munkanélküliek aránya, 2006. december 73
Ábra 21. Szezonon belüli és kívüli (július-december) munkanélküliségi ráták közötti különbség 2006 (százalékpont) 74
Ábra 22. Népességszám változás a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2000-2007. 76
Ábra 23. Öregedési index (egy gyermekkorúra jutó időskorú) értékek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településein 2007. 77
Ábra 24. A 60 éven felüli népesség száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2006.) . 78

Ábra 25. Az üdülési céllal hasznosított ingatlanok aránya az összes lakóingatlan közül a BKÜ településein (2001.) 79
Ábra 26. A külföldi tulajdonba került lakások, házak, nyaralók aránya a BKÜ településein 1996-2002. 80
Ábra 27. 1000 lakosra jutó civil szervezetek száma 2000-2006. 81
Ábra 28. Ezer lakosra jutó non-profit szervezetek száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2007. (BKÜ átlag 9,51) 82
Ábra 29. Kistérségek HDI változása Magyarországon azonos esetszám alapján 1994 - 2005 83
Ábra 30. Társadalmi indikátortábla 86
Ábra 31. Az üdülőkörzet úthálózatának jellemzői 89
Ábra 32. Sármelléki repülőtér forgalma 90
Ábra 33. A BKÜ úthálózata 97
Ábra 34. Közlekedés fejlesztése indikátortábla 99
Ábra 35. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet levegőminőségének értékelése 101
Ábra 36. A Balaton trofitása medencénként 103
Ábra 37. A Balatont érő összes tápanyag terhelés t/év 2005. évre vonatkozóan 103
Ábra 38. Balaton hó elejei vízállásai és a leeresztett vízmennyiségek 2001-2007 104
Ábra 39. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeinek nagysága, 2005 106
Ábra 40. Összefoglaló táblázat a BKÜ vízi közműellátottságáról 2007 107
Ábra 50. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet szennyvíz-elvezetése 108
Ábra 51. Környezeti indikátortábla 119
Ábra 52. A Balaton Fejlesztési Tanács szavazati joggal rendelkező tagjainak összetétele (1999- től) 128
Ábra 53. BFT-KHT intézményfejlesztés indikátortábla 133
Ábra 54.Az NFT I keretében sikeresen pályázó települések elhelyezkedése a BKÜ-ben 134
Ábra 55. Az NFT-I keretében forrástámogatásban részesített pályázatok gyakoriság megoszlása 135
Ábra 56. Intézményfejlesztés indikátortábla 136
Ábra 57. Kistérségek a BKÜ-ben (Balaton Tv 2008. októberi módosítása előtti állapot) 138
Ábra 58. Gazdasági indikátortábla 154
Ábra 59. Társadalmi indikátortábla 155
Ábra 60. Közlekedés indikátortábla 157
Ábra 61. Környezeti indikátortábla 158
Ábra 62. A Balaton térség fejlesztésének forrásigénye 2013-ig. 161
Ábra 63. Partnerségi terv 162